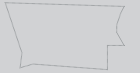
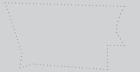

la llei de barris: un pas endavant en la regeneració urbana

**l'estudi de projectes integrals a nuclis antics,
polígons d'habitatge i aglomeracions
suburbanes a Catalunya**

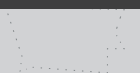
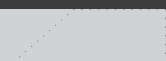

doctoranda: ana pagliuso

director de tesis: prof.dr. joaquim sabatè i bel

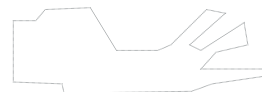
co-director de tesis: prof.dr. estanislaui roca

Departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori - Universitat Politècnica de Catalunya

la llei de barris: un pas endavant en la regeneració urbana

**l'estudi de projectes integrals a nuclis antics,
polígons d'habitatge i aglomeracions
suburbanes a Catalunya**

**doctoranda: ana pagliuso
director de tesis: prof.dr. joaquim sabatè i bel**

co-director de tesis: prof.dr. estanislaou roca

Departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori - Universitat Politècnica de Catalunya

*A les meves dues famílies, a brasileira i la catalana.
Em memòria da Zanza.*

“A corto y medio plazo, las ciudades europeas se enfrentan al gran reto de sobreponerse a esta crisis y de emerger reforzadas de la misma; pero también se enfrentan a otros retos estructurales a largo plazo –la globalización, el cambio climático, la presión sobre los recursos naturales, las migraciones, el envejecimiento y el cambio demográfico, etc.- que tienen una fuerte dimensión urbana –impacto en la economía urbana, deterioro del medioambiente urbano, incremento del riesgo de exclusión y polarización social, etc.- y que deben ser abordados al mismo tiempo. Estos retos son una llamada de atención, una oportunidad para mantener un rumbo firme basado en los principios del desarrollo urbano integrado, inteligente, cohesivo, e inclusivo, como el único modo de conseguir una mayor competitividad económica, ecoeficiencia, cohesión social y progreso cívico en las ciudades europeas, así como de garantizar la calidad de vida y el bienestar de los ciudadanos en el presente y en el futuro.” (Unió Europea, 2010)

AGRAÏMENTS

Molts anys, infinites hores. Una feina solitària encara que durant aquest temps hagi tingut la gran sort de trobar moltes persones excel·lents i fer molts amics que m'han ajudat a arribar fins aquí. Sense ells no hagués estat possible.

Des del dia que vaig arribar al Departament d'Urbanisme de l'UPC en Joaquim Sabaté va ser el meu director. Em va ajudar a créixer escrivint articles, fent recerca i presentacions cuidades al detall. Per la seva contribució en la redacció i correcció d'aquest document, per mai desistir d'insistir, per la seva infinita paciència, rigorositat, suport, sempre afectuós, i amiatat, que són inestimables: moltes gràcies!

A la Teresa Tapada Bertelli per la seva gran i fonamental contribució sociològica per aquest treball. Poques foren les nostres xerrades, molt rellevants foren el seus comentaris i suggeriments fets amb un respecte inigualable. Sense elles el meu treball no hagués estat complert. Muchas gracias por ser una gran persona!

A en Sebastià Jornet que en una nit d'estiu em va explicar, amb inesgotable paciència, la situació política i urbanística de Catalunya i em va fer veure clarament cap on havia d'anar aquest treball. Moltes gràcies!

A en Josep Maria Vilanova per la paciència d'explicar els instruments urbanístics catalans a una brasilera que no acabava d'entendre com funcionaven les coses per aquí. Moltes gràcies!

A la Maria Jesús Mier Albert, Ramón Botey Serra, Josep Ramon Pol Segarra, Teresa Rey, Judith Arruebo Gallego, i Eugenia Vidal Guixens, de l'Oficina de Barris del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, actual Departament de Territori i Sostenibilitat, de la Generalitat de Catalunya per l'amabilitat de rebre'm sempre que ho vaig necessitar, per la paciència de contestar les meves preguntes, per permetre'm la consulta de tots els projectes presentats a les convocatòries del Fons de Foment de Barri i facilitar-me arxius rellevants per aquesta tesi. Sense la vostra contribució aquest document no hagués estat possible. Moltes gràcies!

A l'Oriol Nel·lo i al Josep Bágüena Latorre per la disponibilitat i els suggeriments de gran valor en la fase del projecte de tesi. Moltes gràcies!

Als professors del doctorat d'Urbanisme del Departament d'Urbanisme i Ordenació del Territori de la Universitat Politècnica de Catalunya, especialment a l'Estanislau Roca per la co-direcció d'aquesta tesi. Moltes gràcies!

Als meus companys del doctorat per l'exemple. Adolf, Anna, Carlos, Doris i Romina. Muchas gracias!

A la Marta Sogas, a la Núria Rigal i a la Luz Soro, de la Universitat Politècnica de Catalunya, per l'ajuda i la paciència amb mi i amb tots els altres alumnes. Moltes gràcies!

To Engeliën Hengeveld, from the Department of Social Development of Amsterdam, to Ros Everdell, Deputy Director of the Dudley Street Neighborhood Initiative in Boston; to Mrs. Cheong-Chua Koon Hean, CEO of the Housing and Development Board of Singapore and to Randy Lim, Director and Secretary of the Corporate Development Department (Housing and Development Board of Singapore), for the kindness with which I was welcomed, for the availability to be interviewed, via mail and in person, and for providing me with all the required documentation. Thank you so much!

Al Rodrigo per l'amiatat i per donar-me la gran oportunitat de participar activament en la regeneració d'un barri. L'Escola de la Vida és, sense dubte, la millor. Moltes gràcies!

AGRAÏMENTS

Al Sr. Salvador, Josep, Lluís i Xavi per l'exemple de treball, de serenitat d'uns i d'il·lusió de l'altre, i de respecte. Per sempre cuidar-me. Moltes gràcies!

Als meus amics que sempre han estat al meu costat durant aquests anys. Milene, Kenzo, Shlomi, Isabel, Gemma, Montse, Alicia, Sílvia, Hugo, Mònica, Izaskun, Gabriela, Mire i Vane i molts altres.! Muito obrigda! Muchas gracias! Moltes gràcies!

À Letícia e Carlos Hardt por sempre acreditarem que um dia esta tese estaria acabada e por serem grandes exemplos. Muito obrigada!

À Patricia Papp e July Schneider, da Pulp Edições, por me ajudarem quando estava quase sem forças e, com seu trabalho, animarem-me. Muito obrigada!

Aos meus quatro país. Os do Brasil pelo exemplo de trabalho, por me ajudarem a vir à Barcelona, por preocuparem-se em silêncio só para não atrapalhar e pelo seu apoio e amor incondicionais. Als pares de Barcelona, per l'amor, l'ajuda i el suport sempre. Muito obrigada! Moltes gràcies!

Aos meus irmãos: Ana Paula, Rafael, Juliana, Alberto, Miriam, Mònica e Lluís pelo apoio e amor.

Al Toni, a la Mònica i Miriam per la paciència d'ajudar-me amb el català. La decisió d'escriure amb català va ser meva, però sense la seva enorme ajuda no hagués estat possible fer-ho. Moltes gràcies!

Ao Kai que me ensina cada dia o que, realmente, tem valor na vida. Por, tão pequeno, ter paciência de esperar. Muito obrigada!

Al Toni per mai desistir, per sempre fer-me costat i tenir una paraula de suport. Per fer-me riure. Per la complicitat i l'amor immensurables i incondicionals. Moltíssimes gràcies!

	RECONEIXEMENTS	ix
	ÍNDIX	xiii
	INTRODUCCIÓ	3
	LLEI DE MILLORA DE BARRIS, ÀREES URBANES I VILES QUE REQUEREIXEN UNA ATENCIÓ ESPECIAL. PREÀMBUL	5
	INTRODUCCIÓ	7
2	FORMACIÓ	11
	2.1 NUCLIS ANTICS	19
	2.1.1 NUCLIS ANTICS – UNA VISIÓ ACTUAL	21
	CONDICIONS URBANÍSTIQUES I D'ESPais PÚBLICS	21
	EL RÈGIM DE TINENÇA I L'ESTAT DE L'EDIFICACIÓ	23
	L'ECONOMIA I LA SOCIETAT	23
	2.2 EXTENSIONS SUBURBANES	27
	2.2.1 BARRIS D'EXTENSIÓ SUBURBANA DENSIFICADA	27
	2.2.2 BARRIS D'URBANITZACIÓ MARGINAL	29
	2.2.3 EXTENSIONS SUBURBANES – UNA VISIÓ ACTUAL	29
	CONDICIONS URBANÍSTIQUES I D'ESPais PÚBLICS	29
	EL RÈGIM DE TINENÇA I L'ESTAT DE L'EDIFICACIÓ	31
	L'ECONOMIA I LA SOCIETAT	33
	2.3 POLÍGONS	37
	1963-1970 – L'INICIATIVA PRIVADA I LA CONSTRUCCIÓ DE POLÍGONS D'HABITATGE	37
	2.3.2 1965 – 1972: POLÍGONS PÚBLICS COM A SOLUCIÓ AL BARRAQUISME	39
	2.3.3 1970 – 1975: POLÍGONS: HABITATGE, EQUIPAMENT I ZONES VERDES	41
	2.3.4 POLÍGONS D'HABITATGE – UNA VISIÓ ACTUAL	41
	CONDICIONS URBANÍSTIQUES I D'ESPais PÚBLICS	43
	EL RÈGIM DE TINENÇA I L'ESTAT DE L'EDIFICACIÓ	43
	L'ECONOMIA I LA SOCIETAT	45
3	IL·LUSTRACIÓ	49
	3.1 LA DEGRADACIÓ A ANGLATERRA	55
	3.1.1 LES "NEW DEAL FOR COMMUNITIES"	59
	3.2 DE LES MODEL CITIES A LES INICIATIVES BOTTOM-UP	65
	3.2.1 MODEL CITIES	69
	3.2.2 DUDLEY STREET NEIGHBORHOOD INITIATIVE	73
	3.3 L'EXEMPLE ESPANYOL DE LA REGENERACIÓ	83
	3.4 URBAN: UNA INICIATIVA URBANA DE LA UE	91
	3.4.1 L'URBAN A CATALUNYA	99
	3.5 LA VISIÓ HOLANDESA DE LA REGENERACIÓ URBANA	101
	3.6 REGENERACIÓ I RENOVACIÓ URBANES	103
	3.6.1 LES 4 R'S DE HONG KONG	105
	3.7 COMPARANT LES "NORMATIVES PROGRAMA"	111

4	RESOLUCIÓ	115
4.1	LES ÀREES: OBJECTES DE LA LLEI	123
4.2	EL FONS DE FOMENT DE BARRIS: EINA FINANCERA	133
4.3	EL CONTINGUT DELS PROJECTES	137
4.4	LA GESTIÓ: PROGRAMA I PROJECTES	145
4.5	LES TIPOLOGIES D'AVALUACIÓ	149
4.5.1	L'AVALUACIÓ INICIAL	151
4.5.2	L'AVALUACIÓ CONTÍNUA	153
4.5.3	L'AVALUACIÓ FINAL	155
4.6	CAPITALITZACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA	165
4.7	COMPROVACIÓ D'HIPÒTESI	169
5	IMPLANTACIÓ	173
5.1	VISIÓ GENERAL: 93 BARRIS, 93 PROJECTES	183
5.2	VISIÓ DETALLADA	193
5.2.1	METODOLOGIA	193
5.2.2	CRITERI D'INTENSITAT	195
5.2.3	CRITERI D'EQUILIBRI	197
5.2.4	CRITERI DE PROPORCIONALITAT	199
5.2.5	CRITERI D'EXECUCIÓ	201
5.2.6	BARRIS SELECCIONATS	205
5.3	10 BARRIS AL DETALL	207
5.3.1	SERRA D'EN MENA – SANTA COLOMA DE GRAMENENT I BADALONA	209
5.3.2	COLLBLANC – LA TORRASSA – L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	221
5.3.3	NUCLI ANTIC – MANRESA	233
5.3.4	LA MARIOLA – LLEIDA	249
5.3.5	DISTRICTE II – TERRASSA	261
5.3.6	SANT COSME – EL PRAT DE LLOBREGAT	271
5.3.7	SANT ILDEFONS – CORNELLA DE LLOBREGAT	287
5.3.8	SANT EUGÈNIA – CAN GIBERT – GIRONA	299
5.3.9	CASABLANCA – SANT BOI DE LLOBREGAT	313
5.3.10	CONGOST – GRANOLLERS	325
5.4	COMPROVACIÓ D'HIPÒTESI	339
	CONCLUSIONS	343
	REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	369
	FONTS IMATGES	383
	TRANSLATIONS	393
	INTRODUCTION	397
	CONCLUSIONS	405

ÍNDEX

TOMS ANNEXES
1 ANNEX CAPÍTOL 2
2 ANNEX CAPÍTOL 3
3 ANNEX CAPÍTOL 4
5 ANNEX CAPÍTOL 5

INTRODUCCIÓ

INTRODUCCIÓ

"LLEI DE MILLORA DE BARRIS, ÀREES URBANES I VILES QUE REQUEREIXEN UNA ATENCIÓ ESPECIAL	5
PREÀMBUL	5
INTRODUCCIÓ	7

LLISTAT IMATGES

I.I.1 – I.I.1 – Exemples d'àrees que requereixen una atenció especial: nucli antic, extensions suburbanes i polígon d'habitatges	6
I.I.2 – Llei de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen una atenció especial (1ª edició publicada per la Generalitat de Catalunya)	8

PREÀMBUL

“LLEI DE MILLORA DE BARRIS, ÀREES URBANES I VILES QUE REQUEREIXEN UNA ATENCIÓ ESPECIAL

“Els darrers vint-i-cinc anys, les viles i les ciutats de Catalunya han tingut una evolució que, en termes generals, es pot considerar positiva. Així, la gran majoria avui són espais més ben endreçats i més ben equipats que els que la Generalitat i els ajuntaments democràtics es trobaren al començament. Ara bé, degut a les condicions històriques en què es crearen i s’han desenvolupat, moltes àrees de les ciutats de Catalunya pateixen problemes urbanístics i socials importants que, sovint, en lloc de resoldre’s, més aviat tendeixen a agreujar-se.

Entre aquests espais destaquen algunes àrees on es concentren processos de regressió urbanística, problemes demogràfics (causats per la pèrdua o el creixement excessiu de la població) i mancances econòmiques i socials. Són, en molts casos, barris vells o nuclis antics, extensions suburbanes creades sense una planificació ni una dotació d’equipaments adequades, polígons d’habitatges o àrees d’urbanització marginal(1.1.1). En aquestes zones, hi conflueixen sovint problemes de naturalesa diversa, que afecten en molts casos l’estat de conservació de les edificacions, la urbanització i les xarxes de serveis; l’existència d’espais públics; la dotació d’equipaments; la concentració de grups de ciutadans amb necessitats especials; l’accessibilitat viària i en transport públic; el desenvolupament econòmic; l’activitat comercial, i la seguretat ciutadana. Aquestes circumstàncies afecten negativament el benestar dels ciutadans que viuen en aquestes àrees i són un impediment per a la cohesió social i el desenvolupament econòmic.

És per això que determinats barris i àrees urbanes de Catalunya avui requereixen una atenció especial de l’Administració pública. Una atenció que superi les intervencions sectorials i que permeti emprendre-hi accions d’intervenció integral, dirigides tant a la rehabilitació física com a la sostenibilitat ambiental, el benestar social i la dinamització econòmica. Aquestes accions han d’anar destinades a la comunitat sencera del barri o l’àrea afectats per tal d’aconseguir que l’espai i els equipaments públics esdevinguin factors de desenvolupament social i personal, generadors de teixit social i cultural, entorns afavoridors de cohesió i identificadors socials i culturals.

L’Administració –la Generalitat i els ajuntaments– ja han fet diverses vegades intervencions d’aquest tipus, algunes de les quals han tingut un èxit remarcable i han atret fins i tot l’atenció internacional. En aquestes accions s’ha comptat sovint amb la implicació de l’Estat, l’esforç dels promotors privats, la participació de les associacions veïnals i la contribució de les institucions europees (canalitzada especialment pel programa Urban).

L’objecte d’aquesta Llei, de la qual la Comissió de Govern Local de Catalunya ha emès un informe favorable, és, precisament, estendre les actuacions d’aquesta mena a tots els barris i les àrees urbanes de Catalunya que ho necessitin. I per això, en el marc de les competències autonòmiques i locals reconegudes per l’article 9 de l’Estatut d’autonomia i per l’article 66 del Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya, i d’acord amb el que estableix la disposició final vuitena de la Llei 2/2002, del 14 de març, d’urbanisme, dota l’Administració dels instruments específics adequats per a aquesta finalitat.”

I.1.1

I.1.1- Exemples d'àrees que requereixen una atenció especial: nucli antic, extensions suburbanes i polígon d'habitatges.

INTRODUCCIÓ

El preàmbul de la *Llei 2/2004, de 4 de juny, de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen una atenció especial* (I.O.1) es pot dividir en quatre temàtiques:

- Transformació i estat actual dels barris.
- Necessitat d'aplicació de programes d'intervenció integral per corregir desequilibris urbans, socials, ambientals i econòmics d'alguns barris.
- Solució europea amb els exemples de programes integrals.
- Creació d'un instrument específic per dur a terme els programes d'intervenció integrals.

Aquestes quatre temàtiques són el fil conductor d'aquest treball.

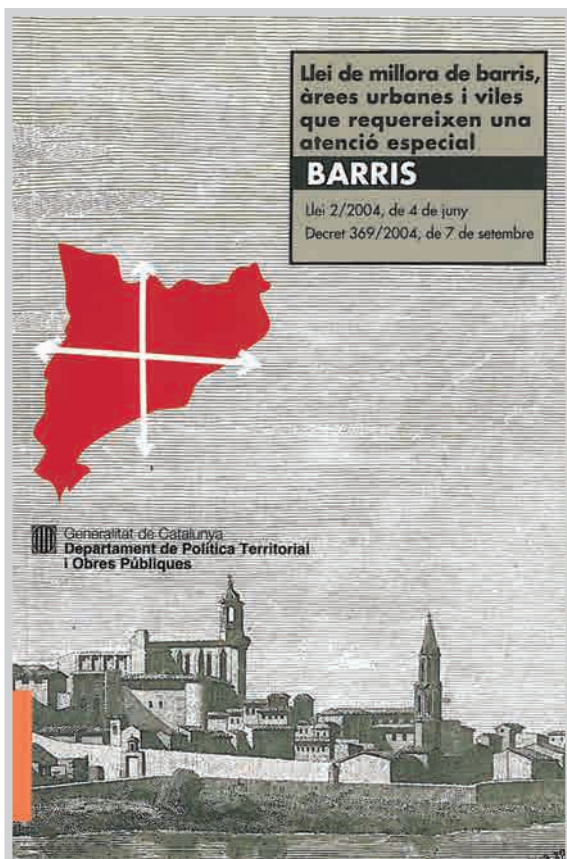
El segon capítol explica la creació i transformació de les tres tipologies de barris citades en el segon paràgraf del preàmbul: *"barris vells o nuclis antics, extensions suburbanes fetes sense una planificació ni una dotació d'equipaments adequades, polígons d'habitatges"*. Cada apartat tracta d'una de les tipologies, resumint, al final, la problemàtica actual. Aquest capítol ens ajudarà a entendre els processos de transformació patits pels nuclis antics, i la creació de certes extensions suburbanes i dels polígons d'habitatge (anys 60 i 70) a Catalunya.

Amb la situació límit que vivien alguns d'aquests barris, la necessitat d'aplicació de programes d'intervenció integral per corregir els desequilibris urbans, socials, ambientals i econòmics era imminent. Principalment degut a l'inici tardívol del procés d'industrialització espanyol aquests "desequilibris" van aparèixer abans fora d'Espanya. Com a conseqüència, països com Anglaterra, Holanda, França i Estats Units portaven ja alguns anys aplicant programes integrals per afrontar la regeneració urbana. Per l'experiència que aporten i per la rellevància que tenen, el tercer capítol analitza programes rellevants destinats a la regeneració urbana integral i sostenible: les New Deal for Communities, a Anglaterra; Dudley Street Neighborhood Initiative, a Boston; les ARIs i l'iniciativa URBAN, a Espanya, el Amsterdam Wijkaanpak, a Holanda, i les 4 Rs de Hong Kong. Am l'estudi de totes aquestes iniciatives es pretén entendre millor els orígens de la Llei de Barris i de la seva aplicació.

L'últim paràgraf del preàmbul dota l'Administració amb instruments específics per estendre actuacions del caire de l'iniciativa URBAN com a resposta a les àrees que requereixen una atenció especial. Així, el quart capítol és dedicat a explicar i analitzar els esmentats instruments sota cinc conceptes:

- Àrees objecte del projecte.
- Fons de finançament establert per la Llei.
- Contingut que ha de tenir el projecte d'intervenció integral.
- Gestió de la implantació del projectes i de l'execució de les actuacions.
- Avaluació, dividida en tres moments: la inicial del projecte integral; la que es fa durant l'execució del projecte, i la de l'impacte de l'execució del projecte.

En el cinquè capítol, se seleccionen, amb base en la verificació de les quatre primeres hipòtesis vertebradores d'aquest estudi, els projectes més rellevants, dintre de l'univers dels finalitzats fins el novembre del 2015. L'anàlisi considera només les actuacions físiques i, amb algun cas, la menció d'una acció social o de gestió rellevant.

I.1.2

I.1.2– Llei de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen una atenció especial (1ª edició publicada per la Generalitat de Catalunya).

HIPÒTESIS VERTEBRADORES

Els projectes d'intervenció integral són més específics, i com a conseqüència obtenen millors resultats, en àmbits on ja s'havien desenvolupat alguns tipus de plans urbanístics.

Existeix un "àmbit més adequat" pel desenvolupament d'un projecte sota les directrius de la Llei 2/2004: municipi mitjà, amb capacitat de gestió administrativa i solvència econòmica per fer front al paquet d'actuacions proposades pel projecte, i un teixit associatiu implicat en tot el procés.

Quan més transversal i integral és un projecte de regeneració urbana millor resultat obtindrà.

En el cas de regeneració urbana el projecte és important però la gestió, de les accions i dels equips de treball, és fonamental per obtenir resultats satisfactoris.

Els projectes d'intervenció integral han de ser fets a mida, d'acord amb la necessitat de cada indret.

Els projectes d'intervenció integral presentats durant les cinc primeres convocatòries tendeixen a diferenciar-se en quant a les estratègies d'actuació sobre el territori d'acord amb les tres diferents tipologies de barris.

L'avaluació dels resultats de l'execució dels projectes d'intervenció integral s'ha de fer sota un sistema d'indicadors concís i llegible per a tothom.

2

FORMACIÓ

*nuclis antics, extensions suburbanes i
polígons d'habitatge*

2

FORMACIÓ

2.1 NUCLIS ANTICS	19
2.1.1 NUCLIS ANTICS – UNA VISIÓ ACTUAL	21
2.2 EXTENSIÓNS SUBURBANES	27
2.2.1 BARRIS D'EXTENSIÓ SUBURBANA DENSIFICADA	27
2.2.2 BARRIS D'URBANITZACIÓ MARGINAL	29
2.2.3 EXTENSIONES SUBURBANES – UNA VISIÓ ACTUAL	29
2.3 POLÍGONS	37
2.3.1 1963 – 1970: L'INICIATIVA PRIVADA I LA CONSTRUCCIÓ DE POLÍGONS D'HABITATGE	37
2.3.2 1965 – 1972: POLÍGONS PÚBLICS COM A SOLUCIÓ AL BARRAQUISME	39
2.3.3 1970 – 1975: POLÍGONS: HABITATGE, EQUIPAMENT I ZONES VERDES	41
2.3.4 POLÍGONS D'HABITATGE – UNA VISIÓ ACTUAL	41

LLISTAT IMATGES

I.2.1 – Centres històrics, polígons d'habitatge i barris marginals.	16
I.2.2 – Transformació dels centres històrics i creixement de les ciutats de finals del segle XIX i principis del XX.	16
I.2.3 – Carrers amb voreres estretes: barreres arquitectòniques. Nucli antic de Cardona.	20
I.2.4 – Carrers antics amb “prioritat invertida” – Nucli antic de Manresa i c/ Replà, Tortosa.	20
I.2.5 – Carrer amb prioritat invertida de nova urbanització – Nucli antic de Manresa.	20
I.2.6 – Espais lliures utilitzats com aparcaments. Plaça Sant Joan, nucli antic de Tortosa.	22
I.2.7 – Edificis de planta baixa+1 o màxima 4 plantes. C/ Major, Cervera. i c/ de Llobera, Solsona.	22
I.2.8 – Façanes i cobertes en mal estat. Nuclis antics de Balaguer i El Vendrell.	22
I.2.9 – Estructura parcel·l·ària dels nuclis antics. La Vila, Martorell	24
I.2.10 – Baixos comercials buits.	24
I.2.11 – Analogia entre les teories de Klaasen, Busquets i l'aproximació sobre l'evolució de l'estat actual dels barris marginals.	26
I.2.12 – Edificis d'habitatge. C/ Circumval·lació i voltants, Santa Coloma de Gramenet.	28
I.2.13 – Exemples de carrers amb amplades entre 6 i 12 m. Carrer a Torre Baró, Barcelona, i c/ d'Urà, a Badalona.	28
I.2.14 – Sectors d'urbanització consolidada i congelada. C/Duero, Sabadell i barri del Castell, Malgrat de Mar.	30
I.2.15 – Fortes pendents i solars irregulars, característiques de les aglomeracions marginals. Torre Baró a Barcelona i del Parc Fluvial del Riu Ripoll a Sabadell.	30
I.2.16 – Espais lliures sense manteniment. Barri del Castell a Malgrat de Mar i de Torre Baró a Barcelona.	30
I.2.17 – Problemes d'accessibilitat. Santa Coloma de Gramenet.	32
I.2.18 – Estat de degradació de façanes i cobertes. Barri del Castell a Malgrat de Mar.	32
I.2.19 – Instal·lacions elèctriques en mal estat. Parc del Riu Ripoll a Sabadell.	32
I.2.20 – Estades. Parc del Riu Ripoll a Sabadell.	32
I.2.21 – Exemple de polígons de principis dels anys seixanta. Ciutat Meridiana, també denominada Polígon de Font Magués, Barcelona i Marca de l'Ham a Figueres.	36
I.2.22 – Absorció de la immigració. Sant Ildefons a Cornellà de Llobregat.	38
I.2.23 – Absorció del barraquisme del riu Francolí. Barri de Campclar a Tarragona.	38
I.2.24 – Exemples de UVA's. Sant Cosme a El Prat de Llobregat.	38
I.2.25 – Polígon Montserrat a Terrassa	40
I.2.26 – Sector Salt 70 a Salt	40
I.2.27 – Indefinició d'espais públics. Sector Salt 70.	40
I.2.28 – Indefinició d'espais públics. Barri de Montserrat a Terrassa.	42
I.2.29 – Infraestructures viàries a prop de polígons d'habitatge. Barri de Sant Roc a Badalona i Barri de la Meridiana a Barcelona.	42
I.2.30 – Espais lliures utilitzats com aparcaments. Sant Ildefons. Cornellà.	42
I.2.31 – Barris de Santa Eugènia-Can Gibert del Pla a Girona.	42
I.2.32 – Barri de Sant Cosme en El Prat de Llobregat.	44
I.2.33 – Barri de Casablanca a Sant Boi de Llobregat.	44
I.2.34 – Façanes dels blocs d'edificis d'habitatge. Barri de Santa Eugènia-Can Gibert del Pla a Girona.	44
I.2.35 – Façanes dels blocs d'edificis d'habitatge. Barri de la Ribera a Montcada i Reixac.	44

Aquest capítol explica la creació i transformació de tres tipologies de barris: àrees velles i nuclis antics; polígons d'habitatge construïts durant els anys seixanta i setanta i àrees d'urbanització marginal i d'extensió suburbana densificada.

I.2.1

INDUSTRIALITZACIÓ

DEMANDA DE MÀ D'OBRA

ÈXODE RURAL

DEMANDA D'ALLOTJAMENT A LES CIUTATS

NOUS MODELS DE CREIXEMENT URBÀ

I.2.2

I.2.1 – Centres històrics, polígons d'habitatge i barris marginals
 I.2.2 – Transformació dels centres històrics i creixement de les ciutats de finals del segle XIX i principis del XX.

L'elecció d'aquestes tipologies de barris (1.2.1) no és aleatòria, ans que respon la lògica dels models de teixit urbà on es desenvolupen els projectes d'intervenció integral que s'analitzen al tercer capítol. A partir d'aquest capítol les tres tipologies de barris s'estudien per separat donat que posseeixen diferents orígens, trames urbanes, i característiques edificatòries, econòmiques i socials.

Per una qüestió cronològica primerament s'estudien els nuclis antics, després les urbanitzacions marginals i, finalment, els polígons d'habitatge. Cadascun dels anàlisis segueix una pauta similar: processos de formació i transformació a llarg del segle XX i principis del XXI i una lectura de l'estat actual dels barris basada en el contingut dels projectes integrals dels noranta-tres barris seleccionats durant les cinc primeres convocatòries del Fons de foment de barris.

Es pot dir que, en trets generals, el procés de transformació de les ciutats catalanes, i conseqüentment dels seus barris, a partir de mitjans del segle XX és marcat per allaus poblacionals: entre els anys seixanta i setanta, a causa del procés endarrerit de la industrialització; i, als noranta, fruit de l'indústria de la construcció. L'arribada de contingents de població a les urbs, formades pels nuclis antics i eixamples, ocasionà bàsicament dos fets. La transformació dels nuclis antics i la formació de barris marcats pels nous models de creixement: a l'inici, les urbanitzacions marginals i després, com a intent de solucionar els problemes generats per tal model, els polígons d'habitatge dels anys seixanta i, principalment, setanta (1.2.2).

2.1 NUCLIS ANTICS

Els àmbits territorials dels nuclis antics es poden definir com el resultat d'un procés d'urbanització i d'edificació tradicional, clarament diferenciat del creixement produït a partir de la industrialització. Tals àmbits es corresponen amb el teixit urbà consolidat el segle XVI, que pràcticament no varia fins a mitjans del segle XIX. Així doncs, comprèn l'àrea urbana que s'havia consolidat, moltes vegades, a l'interior de les muralles.

Entre finals del segle XIX i principis del XX, amb el procés d'industrialització, els municipis catalans experimenten un canvi que porta a la transformació del model de desenvolupament urbà. Aquest canvi, sumat a la degradació física dels cascs antics (edificis que no compleixen els mínims d'habitabilitat, instal·lacions obsoletes, problemes estructurals, etc...) provoca una alteració de les preferències de la població autòctona, que es traslladà a viure als barris nous, a la recerca d'una qualitat de vida millor. Els nuclis antics entren, així, en un procés encara més accentuat de degradació física que comporta una pèrdua de valor cadastral i que té com a conseqüència la substitució de la població autòctona per col·lectius socialment sensibles (immigrants¹, famílies monoparentals, minories ètniques o gent gran).

Convé remarcar que "la posició de l'Urbanisme Modern va ser clara respecte a la ciutat antiga: la recerca de nous models que superen les dificultats de la ciutat tradicional portà sense dubte a negar-li qualsevol valor social i estètic"² a la ciutat tradicional. Aquesta posició contraposà els nous models de creixement davant del model tradicional de ciutat ("allò nou" versus "l'antic") amb poca permissivitat de coexistència.

Les intervencions en els nuclis antics durant el segle passat eren poques, bàsicament de transformació edificatòria i que apareixen principalment en les actuacions de la postguerra. Ja durant la segona meitat del segle tals intervencions es regien pels plans de Reforma Interior i de Millora Urbana. A partir dels setanta els plans de regeneració urbana tenen un posicionament de "rebuig a la imposició dels patrons de la "nova ciutat" sobre la ciutat existent...És a partir d'aquest moment que, dins de les possibilitats del marc legislatiu i de les condicions de finançament dels propis ajuntaments, es van començar a dissenyar tant els instruments de planejament com els de gestió i finançament que havien de dirigir els processos de regeneració dels nuclis antics. Apareix així la cultura de la rehabilitació com una actitud reflexiva a favor de la recuperació i valoració de la ciutat existent"³.

A Catalunya, un moment cabdal⁴, per representar un punt de partida en el procés de regeneració de centres històrics, és l'aplicació de les àrees de rehabilitació integral i dels PERI's dels quals es tractarà més endavant. En aquest període gran part dels centres històrics de les ciutats catalanes es trobaven en una situació de degradació profunda. La deixadesa dels espais públics, afegida als col·lectius socialment sensibles que ocupaven els seus edificis, conduí a una segregació espacial de la resta de la ciutat, establint una clara diferenciació entre aquells que vivien als nuclis antics i aquells que vivien a la resta de barris.

Aleshores, cal entendre la regeneració d'aquesta tipologia de barri com una forma de minimitzar tals diferències, recuperar la seva centralitat i fomentar la seva relació amb els altres barris de la ciutat, eludint les desigualtats de caràcter territorial, social i econòmic.

¹ Els immigrants no es defineixen de manera similar a tot arreu. En alguns contextos, es fa referència als immigrants de primera generació; en altres, s'inclouen també els no nadius de segona generació; alguns es refereixen a la nacionalitat, altres a la no nativitat; alguns analitzen per origen, altres s'apliquen categories, com Occidental i no-Occidental. (Musterd, 2011)

² (Busquets J. , Casariego, Falini, Guerra, & Martín, 2002)

³ (Busquets, Casariego, Falini, Guerra, & Martín, 2002) fragment extret del capítol 1 (pàgina 33), per Joan Busquets.

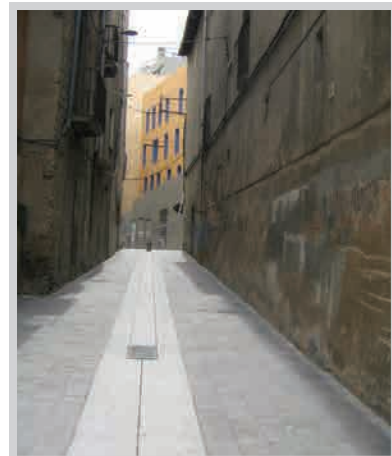
⁴ El Jocs Olímpics a Barcelona evidentment tingueren un paper fonamental en el desenvolupament de la cultura de regeneració urbana a Catalunya; però l'esmentat fet és aïllat i respon a lògiques urbanes, socials i econòmiques que no es tracten en aquest treball.

I.2.3

I.2.4

I.2.5

I.2.3 – Carrers amb voreres estretes: barreres arquitectòniques. Nucli antic de Cardona.

I.2.4 – Carrers antics amb “prioritat invertida” – Nucli antic de Manresa i c/ Replà, Tortosa.

I.2.5 – Carrer amb prioritat invertida de nova urbanització – Nucli antic de Manresa.

2.1.1 NUCLIS ANTICS – UNA VISIÓ ACTUAL

La caracterització compacta, insuficiència d'espais públics, i la falta de rehabilitació dels edificis i equipaments han anat produint una sèrie de mancances que fan que els barris s'allunyin progressivament dels estàndards de qualitat del segle XXI. Un altre factor a tenir en compte a l'hora d'analitzar la situació dels nuclis antics és la seva posició geogràfica respecte la resta de la ciutat: cèntrica o perifèrica. Els nuclis històrics ubicats geogràficament al centre del municipi tenen més avantatges i veritablement serveixen com a punt de referència de la ciutat, facilitant el treball de fomentar la utilització d'aquests espais.

A continuació es relacionen les característiques actuals a nivell urbanístic dels quaranta-quatre barris analitzats⁵.

CONDICIONS URBANÍSTIQUES I D'ESPais PÚBLICS

La major part del sòl urbà comprès dins d'aquests barris és sòl urbà consolidat. Únicament estan classificats com a sòl urbà no consolidat els terrenys compresos dins de polígons d'actuació urbanística (PA), i plans de millora urbana (PMU). Quan a les configuracions morfològiques dels territoris on estan assentats els nuclis és bastant diversa i cal analitzar-les cas per cas.

En general les zones lliures, verdes o no, es concentren en espais que sorgeixen enmig de la trama de carrers i que no sempre compleixen la funció de zona d'estar, sigui per les seves petites dimensions o pel seu disseny. La majoria són espais empedrats sense elements pel lleure i el descans dels veïns on, a més, hi aparquen els vehicles. És freqüent que en cap de les places d'un casc històric no hi hagi jocs infantils, quioscs de diaris o begudes, parades de gelats, etc. En definitiva, les places, malgrat el seu elevat potencial, no són un punt d'atracció i vida social.

Els carrers dels nuclis antics es caracteritzen, en general, per ser estrets amb calçada i vorera a diferents nivells. Les voreres, sovint de panot, són molt estretes i irregulars degut a guals i no compleixen els requisits mínims de les normatives actuals referent a la supressió de barreres arquitectòniques (I.2.3). Menys freqüent són els carrers amb prioritat invertida on la zona de vianants i de vehicles estan al mateix nivell. En aquests carrers el paviment sol ser de llambordes, en alguns casos de granet, en tota la secció i són o bé molt antics (I.2.4), força irregulars i amb molt desgast superficial, o bé acaben de passar per processos de reurbanització i formen part del petit percentatge dels carrers dels nuclis antics on la circulació de vehicles és restringida (I.2.5).

Així, en la majoria dels municipis els carrers dels nuclis antics són oberts al pas de vehicles, fet que produeix un altre problema: la manca d'aparcament. Els estrets carrers existents no deixen espai possible per a l'aparcament de vehicles i els vehicles es concentren a les places (I.2.6), a vegades desordenadament, sense permetre l'ús al qual haurien d'estar destinades.

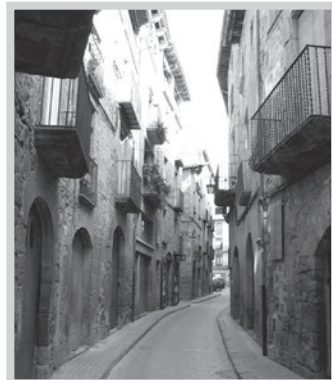
⁵ Dels noranta-tres barris seleccionats durant les cinc primeres convocatòries dels Fons de foment de barris quaranta-quatre són nuclis antics.

I.2.6

I.2.7

I.2.8

I.2.6 – Espais lliures utilitzats com aparcaments.
 Plaça Sant Joan, nucli antic de Tortosa.
 I.2.7 – Edificis de planta baixa+1 o màxima 4
 plantes. C/ Major, Cervera. i c/ de Llobera, Solsona
 I.2.8 – Façanes i cobertes en mal estat. Nuclis
 antics de Balaguer i El Vendrell.

EL RÈGIM DE TINENÇA I L'ESTAT DE L'EDIFICACIÓ

Majoritàriament el règim de tinença en els nuclis antics estudiats és el lloguer. Conseqüentment, la manca d'interès de la propietat per la millora deriva de les limitacions que l'antiga legislació en matèria d'arrendaments introduïa a la possibilitat d'actualització de les rendes antigues, i s'ha vist agreujada – malgrat les modificacions legislatives en la matèria – per l'espectacular alça de preus de l'habitatge que la societat espanyola en general, i catalana en particular, ha experimentat al llarg del darrer decenni. Una altre casuística són els habitatges unifamiliars, en la seva majoria ocupats pels mateixos propietaris, ara gent gran, que no poden assumir el cost de les obres de rehabilitació.

Malgrat els plans de rehabilitació que s'han anat succeint, les edificacions dels nuclis antics analitzats necessiten obres de manteniment i de millora que la població no pot afrontar i per tant el parc d'edificis i d'habitatges té força deficiències. Els centres històrics estan formats principalment per edificacions entre planta baixa més una fins, com a màxim, 4 plantes d'alçada (1.2.7) d'alçada que originàriament, en les ciutats emmurallades, estaven a l'interior de les muralles. Cal esmentar igualment, que els edificis que conformen els seus límits, els que uneixen el nucli antic a la resta de barris, són els que estan més ben conservats i de construcció més recent. Atès el sistema constructiu de la majoria d'edificacions (parets de càrrega de pedra o mamposteria, sostres amb embigats de fusta i cobertes ventilades de teula àrab), les addicions al llarg dels segles i l'edat, han anat produint els assentaments i els moviments lògics de qualsevol estructura. Això ha originat esquerdes, fissures, humitats, goteres i, en alguns casos més greus o en que no s'ha actuat, esfondraments d'alguns sostres i cobertes.

També com a conseqüència de la manca de conservació, les façanes i cobertes mostren un aspecte descuidat i en alguns casos, fins i tot en edificis amb valor històric i arquitectònic, l'aspecte arriba a ser degradat. El mal estat de les façanes, agreujat pel mal estat de les cobertes i de les barbacanes que produeixen degoters, fa que s'escrotonin els arrebossats i s'afebleixi la subjecció dels balcons, amb el consegüent perill per als vianants (1.2.8).

Referent a l'habitabilitat dels edificis dels nuclis antics és molt difícil conèixer amb precisió l'estat dels interiors però l'estructura de parcel·la petita (1.2.9) i la manca de patis interiors ventilats d'algunes illes fa preveure força deficiències en aquest sentit. També és deficient l'accessibilitat d'aquestes edificacions donat que, per l'època de la qual són originàries, la gran majoria no tenen ascensor.

L'ECONOMIA I LA SOCIETAT

La transformació de la població dels nuclis antics, amb un increment de la població immigrada extracomunitària i la falta de renovació per part de la població autòctona que ha anat envellint, ha produït la seva pèrdua de força i d'atractiu. Les botigues de queviures tanquen i la resta del comerç no sembla prou actiu per a mantenir tot sol l'activitat que en altres temps havia tingut, tal com demostren les estructures buides dels baixos dels edificis (1.2.10). Tot plegat fa pensar que l'atractiu d'una passejada pels indrets històrics de les ciutats està perdent interès. Sovint hi ha un petit subnucli que encara se salva deixant la resta del nucli pràcticament desert.⁶

⁶ Les informacions sobre l'economia i la societat que es presenten en aquesta tesis es van extreure dels 93 projectes d'intervenció integral estudiats que, a la vegada, van treure les informacions de fons primàries com els departaments de treball, serveis socials i promoció econòmica dels respectius ajuntaments.

I.2.9

I.2.10

I.2.9 – Estructura parcel·laria dels nuclis antics. La Vila, Martorell
I.2.10 – Baixos comercials buits.

És rellevant el fet de que l'increment de població socialment sensible amb un baix poder adquisitiu provoca que baixi la renda mitjana dels nuclis i que, per tant, no hi hagi cap al·licient per obrir un establiment comercial fora del comerç de proximitat. Per altra banda, gran part d'aquesta nova població, freqüentment amb poc nivell d'estudis i poca qualificació laboral, ha de cercar la feina fora dels nuclis antics, la qual cosa genera una alta mobilitat laboral obligada que comporta un descens de les relacions econòmiques i socials dins del barri, a més del costum de comprar al mercat o a l'engròs en grans superfícies.

Tanmateix, un aspecte positiu relacionat amb el desenvolupament econòmic és la presència, en gran part dels centre històrics, d'equipaments de ciutat: instal·lacions públiques (locals i autonòmiques); escoles, jutjats, ... Aquest és un fet essencial que ajuda, sens dubte, l'activitat comercial d'aquests indrets.

Com ja s'ha esmentat, la població que viu al nucli antic és, o la de tota la vida, per tant força envellida (i de la qual els descendents joves hi romanen només en casos comptats), o la formada pels nous habitants procedents en gran part col·lectius sensibles d'origen extracomunitari amb baix poder adquisitiu i una marcada tendència al creixement. El principal motiu d'aquest comportament és la recerca per habitatge. Els nouvinguts amb un poder adquisitiu limitat cerquen habitatges més econòmics que, normalment, es troben en condicions precàries de conservació i on ja hi viuen altres nouvinguts. Al final, *"no es pot tenir l'habitatge justa en una societat injusta."*⁷ Aquest "cercle viciós" acaba produint zones de densificació de determinades poblacions, amb el perill que, si no s'actua amb rapidesa, tals espais es poden convertir en guetos.

Val la pena ressaltar que els anomenats "guetos" també són construïts per poblacions amb poder adquisitiu més alt. En països en vies de desenvolupament els condominis, o *enclaves fortificats*⁸, no deixen de ser guetos però d'edificis o habitatges d'alt luxe que també contribueixen per la construcció de la inseguretats urbana i de ciutats poc humanitzades.

⁷ (Marcuse, 2016)

⁸ (Caldeira, 2000)

TEORIA KLAASEN	TEORIA BUSQUETS	APLICACIÓ ALS CASOS D'ESTUDI
Urbanització tradicional: es refereix al creixement urbà produït en l'espai central de la ciutat.		Transformació dels barris de municipis catalans de més de 10.000 habitants físicament ja desenvolupats que patiren nous inputs urbans i socials durant l'última dècada del segle passat.
	Formació inicial dels barris marginals a la ciutat de Barcelona	
Suburbanització: es dona quan el suburbi creix més ràpid que el centre. És a dir, l'ús residencial canvia del centre cap als barris però la funció "treball" segueix al centre	Ocupació dispersa: correspon a la formació inicial de l'àrea. Una ocupació escassa i sense elements estructurants que guien el parcel·lari.	
Desurbanització: davant dels avantatges dels barris nous i del desplaçament dels pols de treball la població autòctona marxa del centre. Les necessitats produïdes per aquests moviments són d'infraestructures, de sòl i de recursos.		Desocupació i reocupació disperses (principis dels 90' fins aprox. 1994): per la degradació física del barri progressivament marxen les persones autòctones i arriben els nous, primerament homes i després les dones.
Reurbanització: aquesta fase es caracteritza per la tornada al centre d'activitats comercials i augment de l'activitat residencial, que mai ha deixat d'existir. Als barris marginals aquesta fase es pot expressar com el començament de la preocupació amb la dotació d'equipaments i espais públics.	Compactació: és el procés d'ocupació de les parcel·les contigües a les primeres. Ara de manera més agregada i quantitativament més important, aquest creixement ja defineix els primers nuclis compactes i espais de serveis comuns i la parcel·lació es fa cada vegada més evident malgrat es genera l'ocupació dispersa en els sectors del voltant.	Compactació I (entre 1994 i 1997, aprox.): en aquesta fase es dona el fenomen de la "reagrupació familiar" i per això el nombre de nous menors de 16 anys creix. És cert que disminueix l'arribada de persones entre 16 i 34 anys, no obstant la taxa d'immigració segueix sent positiva.
	"Farciment" o densificació del barri: tal com el nom diu aquesta etapa es caracteritza per l'ocupació i edificació de les parcel·les lliures de les zones ja compactades. Sovint són les parcel·les en pitjors condicions per què siguin urbanitzades. En aquesta fase es dona una major definició dels carrers i del mateix parcel·lari.	Densificació (1998 – 2000): donada la facilitat d'instal·lar-se on es coneix algú, les primeres persones immigrades que arriben produeixen un efecte "imant", ara no de la seva pròpia família, sinó d'altres "caps de família". En aquesta fase, d'arribada més potent, ja es comencen a definir els "guetos" i es comença a generar problemes socials a més a més de la degradació física inicial. Com gairebé tots ells tenen un lloc de treball i gran majoria estan sols, treballen moltes hores i utilitzen els barris com a "dormitoris": no fan "vida al barri".
		Compactació II (entre 2000 i 2003, aprox.): torna a créixer el nombre de nous menors de 16 anys i a disminuir l'arribada de persones entre 16 i 34 anys. Ara la problemàtica social s'incrementa i els barris ja es troben en una situació de degradació física molt important.
	Annexió: aquesta etapa es refereix a la incorporació d'un fragment al "barri", que pertanyia o no a la finca originària.	Annexió (2003-2007): S'arriba a índexs d'immigració mai vistos i aleshores alguns habitants no tenen un lloc per viure i treballar, per diversos factors: saturació del mercat laboral i dels habitatges assequibles; inici de la crisi econòmica, ... A partir, aproximadament, del 2003 els nous, per manca d'habitatge, comencen a instal·lar-se als barris veïns dels primerament ocupats. Les necessitats urbanes, que ja no estaven del tot cobertes, s'aguditzen i generen la sensació als autòctons que "la culpa de la degradació física és dels immigrants".

I.2.11

I.2.11 – Analogia entre les teories de Klaasen, Busquets i l'aproximació sobre l'evolució de l'estat actual dels barris marginals.

2.2 EXTENSIÓNS SUBURBANES

Segons Joan Busquets⁹ existeixen diverses formes de perifèria que coexisteixen durant el segle XX a Barcelona. Aquestes formes tenen grups d'importància diferenciats segons la conjuntura urbanística i el desenvolupament del sector immobiliari. Les principals són:

1. *Barris d'extensió suburbana*. Neixen com resultat del procés d'ordenació de finques; segueixen un traçat de carrers estrets i petits espais públics que permeten l'edificació de 2 a 6 habitatges (parcel·les estretes amb edificació senzilla). Aquesta tipologia es dona principalment a finals del segle XIX i s'estén fins a la dècada dels setanta. Normalment aquest model té un propietari (la resta de les vivendes són de règim de lloguer) i es tracta d'un sistema econòmic de desenvolupament urbà produït a partir d'unitats petites realitzades a través de l'autopromoció i d'empreses constructores familiars. Es poden dividir en *trames suburbanes densificades i no densificades*.

2. *Barris d'urbanització marginal o d'autoconstrucció*. Representen els barris on la parcel·lació i la venda de lots al marge de la legalitat urbanística és una tònica. Aquests indrets pateixen manca de serveis d'urbanització, d'infraestructura i de qualitat constructiva donat que les edificacions són d'autoconstrucció. El present model s'ha vist en diferents països de creixement ràpid (*bairros clandestinos a Portugal; abusivi a Itàlia*) i les característiques comunes són: en la vessant social la dificultat dels membres de les famílies per seguir el patró residencial; en afers urbanístics força d'aquestes peces acaben transformant-se en un barri més de la ciutat. Es poden dividir en *consolidats i congelats*.

3. *Polígons de vivenda massiva*. Grups d'habitatges construïts de forma massiva i ordenats en blocs que responen a una estructura força homogènia. Poden estar realitzats per promotors públics o privats i sovint estan dins de programes de subvenció d'habitatge popular que configuren "la imatge estereotipada de la perifèria moderna"¹⁰ de les ciutats.

En aquest apartat s'analitzen més acuradament les dos primeres tipologies, donat que expliquen la formació dels vint-i-un barris marginals seleccionats durant les cinc primeres convocatòries dels Fons de foment de barris. En relació a les fases d'urbanització d'aquestes tipologies s'estableix una analogia entre les teories de Klaassen¹¹, Busquets¹² i una aproximació a l'evolució de l'estat actual dels barris analitzats (I.2.11).

2.2.1 BARRIS D'EXTENSIÓ SUBURBANA DENSIFICADA

Els barris d'extensió suburbana densificats són conseqüència dels processos de creixement urbà de mitjans del segle XIX i començaments del XX. La transformació industrial catalana produeix una demanda d'allotjament important i, conseqüentment, un desenvolupament immobiliari que acaba per originar forts processos de densificació. Normalment són nuclis formats sobre una estructura de cases artesanals en règim de propietat que pateixen transformacions per a la seva adaptació als canvis en la unitat familiar (I.2.12). En els barris on hi ha edificis plurifamiliars el règim d'aquestes unitats d'habitatge és majoritàriament de lloguer i, com passa en els nuclis antics, existeix la dificultat afegida a l'hora d'executar obres de rehabilitació, donat que el propietari no té interès en millorar les seves condicions d'habitabilitat.

⁹ (Busquets, 1999)

¹⁰ (Busquets, 2004)

¹¹ (Klaassen, Rossi, Drewett, Vijverbert, & Van den Berg, 1981)

¹² (Busquets, 1999)

I.2.12

I.2.13

I.2.12 – Edificis d'habitatge. C/ Circumval·lació i voltants, Santa Coloma de Gramenet.

I.2.13 – Exemples de carrers amb amplades entre 6 i 12 m. Carrer a Torre Baró, Barcelona, i c/ d'Urà, a Badalona.

A nivell urbà *tenen carrers de secció entre els 6 i els 12 metres*¹³ (I.2.13) i petites places. L'alta densitat, la ubicació geogràfica d'aquests barris dins de la trama urbana i el model d'espai públic que tenen provoquen conflictes d'accessibilitat, de mobilitat i d'ús.

2.2.2 BARRIS D'URBANITZACIÓ MARGINAL

Les urbanitzacions marginals són caracteritzades per problemes com la precarietat dels espais públics, les condicions insalubres de les edificacions i la il·legalitat urbanística.

Segons la divisió que mostra Busquets¹⁴ els barris marginals poden haver mantingut un procés de consolidació creant una dinàmica social prou forta per assolir processos de millora, o bé poden haver patit processos de congelació trobant-se en una situació d'abandonament i deteriorament difícil de revertir (I.2.14).

En relació a les edificacions, normalment els barris consolidats presenten grups més compactes d'edificis amb un nivell constructiu més alt. Altres característiques comunes a aquests barris són: els processos desordenats d'ocupació, el mal estat de la urbanització i de les edificacions, un elevat nombre de vials, la manca d'equipaments i espais verds i la propietat com a règim. És ben cert que, degut a la venda il·legal de parcel·les, existien situacions complicades a nivell de drets sobre la propietat. Aquest fet també afecta actuacions de rehabilitació donat que abans de rehabilitar s'haurien de legalitzar les parcel·les.

A nivell constructiu els habitatges són heterogènies i varien d'acord amb les necessitats dels residents. Sovint tenen problemes greus d'instal·lacions de tots tipus i processos de rehabilitació que són més viables en els barris consolidats mentre que en els congelats el percentatge d'habitatges que poden ser rehabilitats ronda el 60-70%.

2.2.3 EXTENSIONES SUBURBANES – UNA VISIÓ ACTUAL

Característiques com parcel·lari irregular, autoconstrucció i insuficiència d'espais públics i poques actuacions de millora urbana són la imatge de les extensions suburbanes. A continuació es relacionen les característiques actuals a nivell urbanístic dels vint-i-un barris analitzats¹⁵.

CONDICIONS URBANÍSTIQUES I D'ESPais PÚBLICS

Les dues tipologies d'aglomeracions es caracteritzen per condicions topogràfiques adverses i de solars força irregulars producte de les parcel·lacions de l'inici de la formació d'aquests barris (I.2.15). El problema de **la propietat** i de la qualificació del sòl en aquesta tipologia de barris és un repte a ser solucionat. És cert que s'ha avançat molt en els últims anys a la majoria de les zones afectades, però encara existeixen casos sense solució.

¹³ (Busquets, 2004)

¹⁴ (Busquets, 1999)

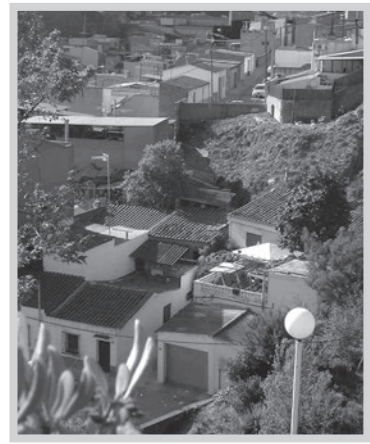
¹⁵ Dels noranta-tres barris seleccionats durant les cinc primeres convocatòries dels Fons de foment de barris vint-i-un es caracteritzen com d'aglomeracions marginals.

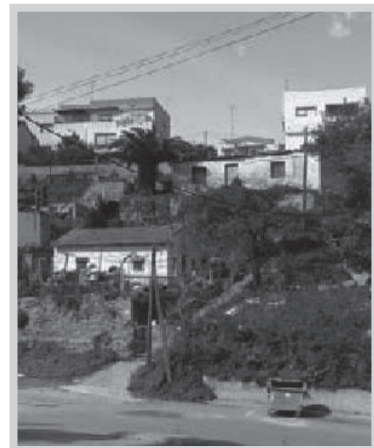
I.2.14

I.2.15

I.2.16

I.2.14 – Sectors d'urbanització consolidada i congelada. C/Duero, Sabadell i barri del Castell, Malgrat de Mar.

I.2.15 – Fortes pendents i solars irregulars, característiques de les aglomeracions marginals. Torre Baró a Barcelona i del Parc Fluvial del Riu Ripoll a Sabadell.

I.2.16 – Espais lliures sense manteniment. Barri del Castell a Malgrat de Mar i de Torre Baró a Barcelona.

Per una banda hi ha els barris amb carrers entre 6 i 12 m d'amplada i una parcel·lació similar que, per tant, admeten la casa convencional. Per l'altra banda, més habituals, són els barris amb l'estructura derivada de les antigues feixes dels camps de conreu, de carrers molt llargs i de poca amplària (7 m) i parcel·les de poc front (7 m) i fondària (10-15 m) per adequar-se a la topografia.

Els barris marginals s'han format sobre terrenys inadequats a la urbanització: turons, marges de rius, vessants de muntanyes, ... de manera que aquestes àrees pateixen una sèrie de problemes o riscos ambientals. Per altra banda, la proximitat de la natura introdueix moltes potencialitats a l'hora d'una intervenció com la creació de parcs i itineraris de lleure.

Les deficiències se centren, principalment, en l'abandonament dels espais de transició entre la zona edificada i les zones de muntanya, riu, forest, etc..., que es converteixen amb facilitat en abocadors incontrolats, amb deixalles i manca de manteniment (I.2.16).

En relació a la qualitat de la urbanització cal dir que, malgrat en ambdós casos les condicions topogràfiques siguin adverses, en els exemples d'aglomeracions suburbanas densificades és de millor qualitat que en els barris d'urbanització marginal. Normalment, en la primera tipologia de barris, els carrers són més amples amb voreres de panot i calçada d'asfalt i la presència de places és més visible, encara que quantitativa i qualitativament insuficient, com ja hem comentat. Aquestes mancances són fruit també de la topografia accentuada que dificulta la formació d'esplanades destinades a zones de lleure. Les condicions topogràfiques adverses ocasionen greus problemes d'accessibilitat i mobilitat, tant de vianants com de vehicles i, en molts casos, impedeix l'accés d'autobusos i camions (I.2.17).

Tal com en els nuclis antics l'aparcament és un problema greu en les extensions marginals. Rarament hi ha espais destinats a tal finalitat i les dimensions dels carrers dificulten el seu ús com aparcament. Cal citar que les noves construccions amb aparcaments són mínimes i les cases de planta baixa no admeten la possibilitat d'allotjar el vehicle, agreujant encara més aquesta deficiència.

EL RÈGIM DE TINENÇA I L'ESTAT DE L'EDIFICACIÓ

Comparativament amb els nuclis antics, en les extensions suburbanas existeix un nombre menor d'habitatges llogats sent que en els barris d'extensió suburbana densificada aquest règim de tinença és més comú que en els d'urbanització marginal.

En relació a l'estat general de l'edificació, malgrat en els barris d'extensió suburbana densificada els edificis estiguin una mica més ben conservats, cal dir que és força deficient a ambdós tipologies. Les estructures, provinents moltes vegades de l'autoconstrucció, acumulen deficiències; els paraments verticals són de parets de totxana de 15 cm i els horitzontals de bigues de fusta amb problemes d'atac d'insectes i de fongs, disminuint la seva secció resistent i provocant fletxes excessives, o bé de bigues de formigó armat, de mala qualitat (aluminosi ...), amb presència d'humitats persistents (filtracions, condensacions ...) i amb coeficients de seguretat incorrectes. A aquesta tipologia de construcció se sumen les successives obres de autoreforma agregant més carrega sense reforçar els fonaments.

I.2.17

I.2.18

I.2.19

I.2.20

I.2.17 – Problemes d'accessibilitat. Santa Coloma de Gramenet.
I.2.18 – Estat de degradació de façanes i cobertes. Barri del Castell a Malgrat de Mar.
I.2.19 – Instal·lacions elèctriques en mal estat. Parc del Riu Ripoll a Sabadell.
I.2.20 – Estades. Parc del Riu Ripoll a Sabadell.

Les façanes i cobertes posseeixen un aïllament tèrmic i acústic insuficients i, en ocasions les actuacions de millora a les façanes (autoconstrucció o auto reforma) han resultat perjudicials: revestiments impermeables sense capacitat de transpiració, manca de tractament de les mitgeres i infiltracions (en el cas de cobertes: manca d'impermeabilització, inestabilitat de les teules i problemes en els punts d'acord entre els diferents paraments) (I.2.18).

A l'interior dels habitatges sovint algunes peces, principalment les destinades a dormitoris, no compleixen les dimensions mínimes i no disposen de ventilació. Les successives ampliacions en parcel·les de poca fondària, fa que peces principals arribin a donar a una mena d'androna.

Quant a les instal·lacions elèctriques, generalment no compleixen la reglamentació vigent (I.2.19). En la instal·lació d'aigua s'utilitzen diferents materials (plom, ferro, coure) essent freqüent l'aparició de dipòsits d'acumulació (problemes higiènics i de pèrdues). Referent al sanejament sovint manquen sistemes de registre i les conduccions són velles i amb connexions dubtoses. Encara avui existeixen edificis sense aigua corrent i sense evacuació d'aigües residuals.

L'accessibilitat urbana, com ja he mencionat, és un greu problema en aquesta tipologia de barris i es trasllada als edificis. Principalment en els barris d'extensió urbana densificada que, en casos extrems, compten amb edificis de PB+3 i PB+4 sense ascensors, com és el cas dels barris de la Serra d'en Mena i de la perifèria de Barcelona. En el cas dels barris d'urbanització marginal, com la majoria dels edificis és derivada de l'autoconstrucció presenten PB+1 o PB+2 i evidentment no tenen ascensors.

Un element físic característic de les urbanitzacions marginals és l'estada. Encara avui són freqüents estades en les zones d'autoconstrucció dels barris marginals. S'anomena estada a cada unitat d'una agrupació de petits estatges entorn d'un passadís, al final del qual se situen els serveis (I.2.20). En ocasions només disposen d'una sola habitació. Aquest tipus de construcció s'adapta a la geometria de les parcel·les i als tipus de construccions tradicionals entre mitgeres. Es tracta de treure una major rendibilitat al solar amb la mínima inversió, a vegades compartint la parcel·la amb un habitatge convencional, situat a façana. Pel que fa als problemes d'aquestes construccions, compartirien els plantejats per les cases auto construïdes. Òbviament, cal afegir la disminució de les condicions higièniques derivada de la densitat de població confinada en petits espais. L'accés al conjunt d'estades s'acostuma a produir a través d'un llarg passadís, d'una amplada menor als 80 cm. Cada dependència, o estada, té una superfície mitjana de 20 m², destinada a una sola família.

L'ECONOMIA I LA SOCIETAT

Tal com he exposat en l'apartat sobre l'economia i la societat dels nuclis antics, el baix nivell de qualificació i especialització professional dels residents en aquests barris configura un perfil que no s'adapta als requeriments actuals del mercat, dificulta la inserció laboral en llocs de treball estables i queda relegat a la bossa de mà d'obra afectada per la temporalitat.

A aquest factor se n'afegeixen altres, més característics d'urbanitzacions marginals, d'incidències força complexes i més difícils de valorar, però d'influència indubtable, com la pràctica d'activitats econòmiques de subsistència, la venda ambulat i la recollida de ferralla, que condicionen unes economies familiars fràgils i un nivell d'ingressos molt baix. La immigració també determina en molts casos una fragilitat econòmica, especialment quan es viu en una situació d'irregularitat legal.

En les zones densificades es troben activitats centrades en els locals de les plantes baixes dels edificis d'habitatge, amb un alt percentatge d'aquests ara buits i una concentració de l'activitat en el petit comerç de proximitat i els petits tallers o obradors, que es troben en recessió. Sovint la zona comercial està concentrada en un o dos carrers del barri. El petit comerç tradicional no ha sigut substituït per noves activitats comercials, adaptades a les noves demandes, ans que és perceptible com l'activitat fugida d'aquests barris.

Ja en les urbanitzacions marginals s'hi troben pocs locals comercials i els que hi ha són petits comerços i bars d'àmbit veïnal. L'estructura comercial existent, en molts casos, no és ni tan sols suficient per a cobrir les necessitats de consum de la zona. En aquest marc és evident que les esmentades àrees no tenen cap atractiu per a la resta de la ciutat.

En relació a la població, és visible la diferència entre les dues tipologies d'aglomeracions suburbanes. La densitat de població en els barris d'urbanització marginal és baixa perquè, d'una banda, les seves dimensions i accidents topogràfics condicionen tant la discontinuïtat del teixit urbà com la xarxa de carrers i dificulten la construcció en una part considerable del territori i, de l'altra, l'origen de la majoria d'habitatges es troba en l'autoconstrucció i, per tant, en una tipologia unifamiliar. En aquests barris la immigració no arriba als índexs de les suburbanes densificades principalment pel tipus de règim de propietat. Ara bé, en les aglomeracions suburbanes densificades, com el propi nom expressa, tenen freqüentment una densitat per sobre de la mitjana del municipi amb elevat índex de col·lectius socialment sensibles.

En general, el percentatge de persones beneficiàries de pensions assistencials i no contributives està molt per sobre de la mitjana de Catalunya i l'absentisme escolar és una característica recurrent en moltes d'aquestes zones.

I.2.21

I.2.21 – Exemple de polígons de principis dels anys seixanta.
Ciutat Meridiana, també denominada Polígon de Font Magués,
Barcelona i Marca de l'Ham a Figueres.

2.3 POLÍGONS

A Catalunya els polígons d'habitatges es construïren des de l'inici del segle XIX, en funció del context polític i econòmic que l'ha presidit i la seva corresponent traducció en un marc jurídic-institucional. A efectes d'aquesta recerca només es tenen en compte els polígons d'habitatge construïts als anys seixanta i setanta donat que els vint-i-vuit polígons¹⁶ analitzats són d'aquesta època.

2.3.1 1963 – 1970: L'INICIATIVA PRIVADA I LA CONSTRUCCIÓ DE POLÍGONS D'HABITATGE

En els Decrets 2131/1963 del 24 de juliol i 3964/1964 del 3 de desembre s'aprova el text refós de la legislació referent a *viviendas de protección oficial*¹⁷. Aquest text té com a base la Llei de 1954 i les disposicions dels següents deu anys per adaptar-se al nou Plan Nacional de la Vivienda (1961-1976). La llei segueix amb l'estímul a l'iniciativa privada i unifica totes les modalitats abans creades (*Casas baratas, 1924; habitatges protegits, 1939; habitatges bonificables i de classe mitjana, 1944; de renda limitada, 1954; i habitatges subvencionables, 1957*) que passa a rebre el nom d'*habitatges de protecció oficial*.

El *Plan Nacional de la Vivienda* representà un nou intent de coordinació de les diferents variables en el procés de producció d'habitatges. Es pot dir que la seva aparició significà el reconeixement d'una situació de dèficit, d'àmbit nacional, en matèria d'habitatge. Una dada il·lustrativa és el fet de que a Barcelona, entre 1956 i 1965, el 85% dels habitatges construïts eren de protecció oficial (de promoció pública i privada) i el 69% entre 1966 i 1970 (I.2.21).¹⁸

En aquesta fase la gestió del finançament dels habitatges a través de les immobiliàries¹⁹. Aquest fet, traslladat als polígons, representa que tals organitzacions gestionaven l'adquisició del sòl per desenvolupar la seva urbanització, a més a més de construir els edificis. És important tenir en compte que, tractant-se d'iniciatives privades, aquestes operacions pretenien maximitzar els beneficis econòmics en cadascuna de les operacions, fet que condicionava les característiques dels polígons. També és un fet significatiu que la majoria dels polígons d'iniciativa privada d'aquesta etapa se situen als municipis de la comarca barcelonina degut a la impossibilitat de trobar terrenys buits i amb prou entitat per dur a terme operacions d'aquestes característiques dins de la ciutat.

¹⁶ Dels noranta-tres barris seleccionats durant les cinc primeres convocatòries dels Fons de foment de barris vint-i-vuit es caracteritzen majoritàriament com polígons d'habitatge.

¹⁷ Aquests dos Decrets ((Ministerio Español de la Vivienda, 1963) i (Ministerio Español de la Vivienda, 1964)) aproven el text refós de la Ley sobre Viviendas de Protección Oficial. Però va ser el Decret 2114/1968, del 24 de juliol (Ministerio Español de la Vivienda, 1968) que va aprovar el Reglaments per l'aplicació de l'esmentada Llei.

¹⁸ (Ferrer i Aixalà, 1996)

¹⁹ (Busquets, Barcelona. La construcción urbanística de una ciudad compacta, 2004)

I.2.22

I.2.23

I.2.24

I.2.22 – Absorció de la immigració. Sant Ildefons a Cornellà de Llobregat.

I.2.23 – Absorció del barraquisme del riu Francolí. Barri de Campclar a Tarragona.

I.2.24 – Exemples de UVA's. Sant Cosme a El Prat de Llobregat.

2.3.2 1965 – 1972: POLÍGONS PÚBLICS COM A SOLUCIÓ AL BARRAQUISME

La política del desenvolupament portada a terme a principis dels seixanta (1963, primer *Plan de Desarrollo*), en el camp de l'habitatge, es converteix en la *Ley de la Vivienda de Protección Oficial* (1963) i en l'elaboració del *Plan Nacional de la Vivienda*, 1961-1976.

L'allau immigratori dels anys seixanta a Catalunya no tenia precedents. Són els anys del "desarrollismo". Les ciutats creixen i s'expandeixen en el territori, es tracti de ciutats grans o petites. Barcelona rep pràcticament el mateix nombre d'immigrants (145.362) que la comarca (144.960) entre 1961 i 1965²⁰. Tal volum d'immigració gairebé anul·là els esforços realitzats al sector de la construcció pública d'habitatges durant el principi de la dècada. El polígons públics construïts entre 1965 i 1972 amb caràcter de prioritat tingueren, bàsicament, dos grups de destinataris: les franges de població amb menor capacitat econòmica, en la seva gran majoria immigrants (I.2.22), i l'absorció dels barraquistes (I.2.23). Aquí resideix una diferència molt rellevant entre aquests polígons i els construïts en èpoques anteriors que s'adjudicaven, majoritàriament, a empleats, funcionaris i classe mitjà (heterogeneïtat de població). L'exemple més paradigmàtic és el producte de l'*Obra Sindical del Hogar* (OSH), anomenat oficialment les "*Unidades Vecinales de Absorción Social*"²¹ (UVAS).

Amb la necessitat d'adquirir el sòl a un baix cost les UVAs se situen, en la seva majoria, en terrenys amb poques, o nul·les, condicions urbanístiques o en sòl urbanísticament no qualificat per aquestes operacions (sòl no urbanitzable, per exemple). La tramitació de les UVA's era ràpida i totes les decisions es prenen a l'OSH sense que els ajuntaments afectats o les *Comisiones Provinciales de Urbanismo* tinguessin coneixement del projecte. A Catalunya es poden citar alguns exemples de polígons d'aquest període: Sant Cosme (El Prat de Llobregat) (I.2.24); Pomar (Badalona); *Cinco Rosas* (Sant Boi de Llobregat), Mariano (Sabadell), Sant Roc (Badalona). Un tret característic en aquests polígons, amb l'excepció de Badalona, és la mala ubicació geogràfica i connexió respecte als centres urbans.

Durant al mateix període l'*Obra Sindical del Hogar* també construí altres polígons d'habitatge destinats a obrers, població que havia patit expropiacions, funcionaris de la mateixa OSH, que estaven millor situats dins dels municipis i tenien més varietat en la qualitat dels habitatges. Alguns exemples d'aquesta tipologia de polígons són: Buenos Aires i La Paz (1965), a Martorell; El Xup (1965), a Manresa i la Pau (1965), Barcelona. En aquest període el Patronat Municipal de l'Habitatge de Barcelona començà la construcció de dos importants polígons, que més tard es transformaren en dos grans guetos: el polígon la Mina (1970-1971), a Sant Adrià del Besòs (absorció del barri de barraques Camp de la Bota), i el polígon Canyelles, a la serra de la Collserola. Ambdós casos es finançaren a partir d'ajuts econòmics de l'*Instituto Nacional de la Vivienda*.

²⁰ (Ferrer i Aixalà, 1996)

²¹ (Ministerio Español de la Vivienda, 1963) i (Ministerio Español de la Vivienda, 1964)

I.2.25

I.2.26

I.2.27

I.2.25 – Polígon Montserrat a Terrassa
I.2.26 – Sector Salt 70 a Salt
I.2.27 – Indefinició d'espais públics. Sector Salt 70.

2.3.3 1970 – 1975: POLÍGONS: HABITATGE, EQUIPAMENT I ZONES VERDES

El període entre 1970 i 1975 representa el final de la política de desenvolupament iniciada als seixanta (1972, darrer *Plan de Desarrollo*) i l'inici de la crisi política, principalment després del 1973, i econòmica. Hi ha un escenari de disminució de la immigració directa a Barcelona, ara la immigració ja era més generalitzada i afectava a altres municipis de la comarca. Durant la dècada dels setanta es fa palesa l'aparició de les primeres operacions de remodelació urbana que afecten considerables extensions de les ciutats. Aquest desenvolupament es veu influenciat pel Pla Comarcal del 1953 i que cedeix pas al Pla General Metropolità aprovat el juliol de 1976. Del nou Pla és important ressaltar l'aplicació de les densitats de població, polítiques de creixement i el fet d'incidir directament en l'evolució de les trames urbanes definint les seves característiques. També és important la nova classificació del sòl.

Una de les característiques dels polígons d'aquesta dècada és la gran inversió realitzada en la urbanització del sòl i els alts estàndards de dotació i equipaments públics previstos en els projectes²². En termes constructius entra la prefabricació d'elements com a novetat. En l'anàlisi incloem els següents polígons d'aquesta etapa: Montserrat i Vilardell a Terrassa (1970) (I.2.25); sector de Salt 70 a Salt (1970) (I.2.26); Bellvitge (1970) i Gornal (1972) a L'Hospitalet de Llobregat; Badia (1972-1975), entre Cerdanyola i Barberà del Vallès; Les Plabes a Sant Joan Despí (1975-1977) i Batllòria-Montigalà (aprovació 1970) a Badalona.

En relació als polígons dels primers dos períodes són característics els següents trets:

- En termes urbans: posició allunyada del centre urbà amb difícil comunicació amb altres barris, manca d'equipaments i baixa qualitat dels espais públics.
- En termes constructius: problemes greus d'accessibilitat (PB+3, 4, 5, ... sense ascensor). Cal dir que, tret els polígons on es trobà l'aluminosi, els materials utilitzats eren, encara que senzills, de qualitat acceptable.
- En termes socials: es poden dividir en dos grans grups: polígons de població heterogènia (funcionaris, obrers, ...) i polígons de població homogènia (immigrants i barraquistes). En el primer cas els problemes socials foren trivials i inherents a les comunitats de veïns. És veritat que, amb la millora de la seva situació econòmica, moltes d'aquestes famílies marxaren, donant pas a la substitució de la població autòctona per immigrants, principalment durant l'última onada immigratòria de finals del segle passat. En el segon cas, els habitatges foren destinats als col·lectius marginals i a l'absorció dels barraquistes que tenien, i encara tenen, problemes socials significatius. El fet d'agregar poblacions socialment sensibles (homogeneïtzació social) no suposa una solució ans un agreujament de la situació.

2.3.4 POLÍGONS D'HABITATGE – UNA VISIÓ ACTUAL

A continuació es relacionen els dèficits urbans existents més rellevants dels polígons dels anys 60 i 70 analitzats.

²² (Ferrer i Aixalà, 1996)

I.2.28

I.2.29

I.2.30

I.2.31

I.2.28 – Indefinició d'espais públics. Barri de Montserrat a Terrassa.

I.2.29 – Infraestructures viàries a prop de polígons d'habitatge. Barri de Sant Roc a Badalona i Barri de la Meridiana a Barcelona.

I.2.30 – Espais lliures utilitzats com aparcaments. Sant Ildefons. Cornellà.

I.2.31 – Barris de Santa Eugènia-Can Gibert del Pla a Girona.

L'ECONOMIA I LA SOCIETAT

Les qualificacions urbanístiques vigents dels polígons en qüestió són, normalment, de zona subjecte a ordenació volumètrica amb plans parcials aprovats en el seu moment per a la formació d'aquests barris. Als polígons que s'ubiquen en l'àmbit d'actuació del PGM aquest reconeix la situació consolidada, tant pel que fa als vials com als equipaments i les zones verdes. A més dels vials que circumval·len i travessen els àmbits, són reconeguts també els vials interiors dels polígons.

Els espais públics, abundants en superfície, posseeixen però un alt grau d'abandó i manca d'ús. El deteriorament que pateixen té relació amb certa indefinició (I.2.27) o, millor dit, amb el desajust entre la determinació dels recorreguts, els vials, els aparcaments, les zones de descans, els espais verds i la col·locació de l'arbrat, i l'ús que fa la població. Els esmentats fets produeixen la **no apropiació** de l'espai per part dels usuaris i la seva percepció com "espais residuals" dintre de la trama urbana.

En molts exemples de polígons, les grans infraestructures viàries travessen la zona suposant un alt nivell de soroll ambiental (I.2.29) i la generació d'espais de caràcter residual, utilitzats normalment com aparcaments il·legals (I.2.30, 31, 32 i 33), i sense cap qualitat urbana o ambiental, constituint una discontinuïtat urbana entre els límits d'aquests barris.

Comparant les tres tipologies de barris, nuclis antics, aglomeracions suburbanes i polígons d'habitatge, els últims, en general, són els que tenen l'espai públic menys degradat. Els carrers són normalment prou amplis amb voreres de panot o, en els casos més recents, de peces de formigó, i l'accessibilitat urbana sovint ja o representa un problema.

EL RÈGIM DE TINENÇA I L'ESTAT DE L'EDIFICACIÓ

El règim de propietat és força heterogeni però es detecta que en la gran majoria és de propietat. Encara existeixen alguns habitatges en règim de lloguer i, en aquest cas, pertanyen a l'administració actuant (local o autonòmica). És ben cert que els habitatges dels polígons dels anys setanta eren de venda lliure no fa gaire i, encara actualment, hi ha de protegits, fet que, en un principi, frena les operacions immobiliàries, sigui de compravenda o de lloguer.

Com he explicat anteriorment els polígons tenen un caràcter homogeni en el que es refereix a les característiques de les edificacions que, com a conseqüència de la manca de conservació, mostren un aspecte exterior descuidat (I.2.34 i 35). De la mateixa manera que passa amb les façanes, la mala conservació i la manca de neteja genera problemes d'infiltracions i d'insalubritat (concentració d'animals morts, brutícia, ...) a les cobertes. Tanmateix, tret d'alguns exemples més antics pel problema d'aluminosis, en general l'estructura dels edificis dels polígons d'habitatge està en bon estat.

En termes d'accessibilitat els polígons d'habitatge tenen una problemàtica molt més greu quan es compara amb l'existent als nuclis antics i a les aglomeracions marginals. Per l'època de la qual són originaris aquests polígons són constituïts freqüentment d'edificis de PB+4 o PB+5 i més i no disposen d'ascensor (només en els casos que han estat objectes de rehabilitació recent aquesta deficiència està resolta (Villardel a Terrassa, Buenos Aires a Martorell,...)).

En contrapartida al problema d'accessibilitat, l'habitabilitat en els polígons és, generalment, bastant millor que als edificis dels nuclis antics i aglomeracions suburbanes. Cal dir que, dintre dels barris analitzats, els edificis de Can Mateo i Garcia a Manlleu sí que pateixen de força deficiències en termes d'habitabilitat.

I.2.32

I.2.33

I.2.34

I.2.35

I.2.32– Barri de Sant Cosme en El Prat de Llobregat.

I.2.33 – Barri de Casablanca a Sant Boi de Llobregat.

I.2.34 – Façanes dels blocs d'edificis d'habitatge. Barri de Santa Eugènia-Can Gibert del Pla a Girona.

I.2.35 – Façanes dels blocs d'edificis d'habitatge. Barri de la Ribera a Montcada i Reixac.

L'ECONOMIA I LA SOCIETAT

Els polígons d'habitatge tenen un problema de base relacionat amb el desenvolupament econòmic: no disposen d'equipaments de ciutat, només de veïnatge. Això provoca tres fets: la cerca de treball fora dels polígons; la població del barri, que normalment té un baix poder adquisitiu, és l'únic client dels comerços locals; i els establiments no venen gaire perquè a l'hora de fer grans inversions la població del barri surt a comprar en les grans superfícies.

Així doncs, són indrets on es poden trobar establiments comercials, de serveis i de restauració que donen servei a l'àmbit únicament i amb greus problemes de desenvolupament empresarial de futur. Hi han dues tipologies: botigues que es van crear en la primera onada d'immigració que no han renovat gaire o mai els establiments, i botigues creades pel col·lectiu dels nou-vinguts (principalment marroquins).

Es pot dir que totes aquestes activitats empresarials tenen unes problemàtiques generals i comunes:

- Una manca de concentració d'establiments, donada per la gran discontinuïtat urbanística que hi ha entre ells i per la gran quantitat de locals inactius.
- La inexistència d'especialització de molts establiments.
- Una manca clara d'orientació empresarial i de màrqueting comercial

Les característiques poblacionals d'aquests barris comporten l'existència de greus problemes i dèficit socials. El principal motiu resideix en el fet de que gran part de la població socialment sensible està amb una situació laboral i econòmica precària, i força reben pensions assistencials no contributives.

Segons dades dels serveis socials dels municipis dels polígons estudiats les problemàtiques més freqüents són: activitats laborals marginals, situacions d'atur sense subsidi, negligència i abandonament de la llar, dificultats d'integració social, violència domèstica i absentisme escolar.

La situació social existent, i en especial pel que fa a la igualtat de gènere i a la situació de la dona, ve condicionada també pels trets culturals i l'origen de la població de l'àmbit. Principalment en el cas de la població d'origen magrebí, procedents, majoritàriament, del món rural i amb el reagrupament a partir d'un home de la família, fan que les dones en edat laboral, d'una banda, tinguin més dificultats per trobar un treball estable i, d'altra banda, quedin aïllades de la societat aliena a la pròpia família.

Des del punt de vista de la seguretat ciutadana és molt complicat trobar patrons donat que les dades provinents dels cossos de policia són heterogènies i poc conclouents. L'únic que es podria arribar a dir és que en els polígons hi ha un problema d'estigmatització més contundent que la pròpia violència.

Paraules clau

Nuclis antics, aglomeració suburbana, polígons, espais públics, tinença, edificació, economia i societat

* El material utilitzat per l'elaboració de l'estat actual de cadascuna de les tres tipologies de barris prové de tres fonts d'informació:

- Anàlisi general dels noranta-tres projectes d'intervenció integral de les cinc primeres convocatòries (2004-2008).
- Anàlisi de disset indicadors en noranta-tres projectes de les cinc primeres convocatòries: any 2004, 2005, 2006, 2007 i 2008.
- Visites a una quarantena de barris dels que foren seleccionats durant les tres primeres convocatòries (Veure Annex 2.1).

3

IL·LUSTRACIÓ

*exemples rellevants de programes de
regeneració urbana*

3

IL·LUSTRACIÓ

3.1 LA DEGRADACIÓ A ANGLATERRA	55
3.1.1 LES "NEW DEAL FOR COMMUNITIES"	59
3.2 DE LES MODEL CITIES A LES INICIATIVES BOTTOM-UP	65
3.2.1 MODEL CITIES	69
3.2.2 DUDLEY STREET NEIGHBORHOOD INITIATIVE	73
3.3 L'EXEMPLE ESPANYOL DE LA REGENERACIÓ	83
3.4 URBAN: UNA INICIATIVA URBANA DE LA UE	91
3.4.1 L'URBAN A CATALUNYA	99
3.5 LA VISIÓ HOLANDESA DE LA REGENERACIÓ URBANA	101
3.6 REGENERACIÓ I RENOVACIÓ URBANES	103
3.6.1 LES 4 R'S DE HONG KONG	105
3.7 COMPARANT LES "NORMATIVES PROGRAMA"	111

LLISTAT IMATGES

I.3.1 – Zones urbanes degradades – Anglaterra.	54
1 – Watney (Vallance) market	54
2 – Hackney Wick	54
I.3.2 – Resultat de l'aplicació del Pressupost Únic per la Regeneració.	56
I.3.3 – Bringing Britain Together.	56
I.3.4 – Taula amb les 39 NDC dividides per zones i amb imports destinats a cada programa.	58
I.3.5 – Mapa amb la identificació de les àrees més degradades.	60
I.3.6 – Mapa de la localització de les 39 NDC.	60
I.3.7 – New Deal for Communities.	62
I.3.8 – Màrqueting NDC.	62
I.3.9 – Diagrama de les interrelacions dintre del programa NDC (National Audit Office, 2004).	62
I.3.10 – Programa City Model: Regeneració a través d'iniciatives integral	68
I.3.11 – Ubicació Roxbury – Dorchester on es desenvolupa el programa de regeneració urbana DSNI.	72
I.3.12 – Ubicació del Triangle de Dudley.	74
I.3.13 – Vista 3D de la zona del Triangle de Dudley i algunes actuacions dels programa DSNI.	76
I.3.14 – Zona de comerç de barri, Centre Cívic i parada del metro fan de la zona del carrer Dudley un barri a l'escala humana.	78
I.3.15 – Pàgina del facebook de la DSNI; Programa Boston Shines, reunió veïnal al Centre Cívic Kroc.	80
I.3.16 – “Reglamento de mejora y saneamiento de poblaciones” del 18 de març del 1895.	82
I.3.17 – Patrimoni residencial a rehabilitar: Casc Antic de Lleida i de Barcelona	82
I.3.18 – Reunió òrgan gestor ARI Ciutat Vella de Barcelona.	82
I.3.19 – Límit de la zona d'actuació de l'ARI de Lleida.	84
I.3.20 – Límit de la zona d'actuació de l'ARI de Ciutat Vella a Barcelona.	84
I.3.21 – Inversió pública en l'àrea de rehabilitació integrada de Ciutat Vella 1988-1997, per tipologies (en milions).	86
I.3.22 – Espais públics generats per operacions provinents de PERI's. parc de la Creueta, parc de l'Espanya Industrial i Av. Gaudí (entre Sagrada Família i Hosp. De Sant Pau).	88
I.3.23 – Imatge UE..	92
I.3.24 – Ubicació de les zones amb programes finançats per l'iniciativa Urban I i II.	92
I.3.25 – URBAN a Viena. Regeneració urbana del centre històric.	94
I.3.26 – URBAN: projectes socials, urbans, de transport i d'energia renovable.	94
I.3.27 – Taula projectes URBAN a Catalunya.	98
I.3.28 – Comparació entre les diverses eines i programes que visen la regeneració urbana.	100
I.3.29 – Imatge del sistema d'indicadors que serveix per l'avaluació de l'Amsterdam Wijkaanpak..	100
I.3.30 – Vista des de l'edifici Marunouchi, Chiyoda-ku, Tokio	102
I.3.31 – Vista dels edificis de la Marina Bay i districte Financer, Singapur	102
I.3.32 – Pàgina web da Housing and Development Board del Govern de Singapur on es troben els edificis afectats per obre de renovació urbana.	102
I.3.33 – Vista panoràmica de Singapur.	104
I.3.34 – Solucions para minimitzar l'impacte dels gratacels, Districte Financer de Singapur.	104
I.3.35 – Urban-Tulou.	104
I.3.36 – Rehabilitació de la Shophouse 60A -66 Johnston Road en Wan Chai Heritage Trail.	106
I.3.37 – Ubicació dels districtes intervinguts per l'URA.	106
I.3.38 – Estat d'abans i després del projecte de revitalització del barri de Tsuen Wan.	106
I.3.39 – Rehabilitació edifici Mallory Street /Burrows Street en el barri de Wan Chai.	108
I.3.40 – Rehabilitació de l'edifici del Mercat Central.	108
I.3.41 – Projecte de revitalització del Mercat Central.	110
I.3.42 – Ruta històrica del Central i Western District.	110
I.3.43 – Taula comparativa de les “normatives programa” estudiades.	112

Aquest capítol es dedica a analitzar, en ordre cronològic d'inici dels programes, set "normatives programa"¹ rellevants en el camp de regeneració urbana ens les últimes dècades des d'una visió general, identificant els elements clau per la formació d'aquestes normatives programa, i, fent l'esforç de reconèixer les "llicons apreses" i com aquestes poden ser utilitzades.

¹ L'expressió "normativa programa" es refereix a lleis que regulen programes de regeneració urbana, per exemple: les ARI's i la mateixa Llei de Barris.

I.3.1

I.3.1 – Zones urbanes degradades – Anglaterra.
1 – Watney (Vallance) market
2 – Hackney Wick

3.1 LA DEGRADACIÓ A ANGLATERRA

L'existència d'àrees urbanística i socialment sensibles a Anglaterra està descrita fa, aproximadament, un segle. En els anys immediatament posteriors a la Segona Guerra Mundial les polítiques del govern britànic no s'adreçaven directament a la regeneració urbana. En canvi, a les dècades de 60 i 70, apareixen programes amb la funció de resoldre aquesta problemàtica, com per exemple: "Education Priority Areas"² i "The Urban Programme". Aviat s'arribà a la conclusió de la necessitat de mesures més potents per actuar en les esmentades zones, per tal d'evitar els guetos als centres de les grans ciutats i el malestar urbà generalitzat com succeïa a força ciutats nord americanes.

Però, fins l'inici dels 80, el focus eren els programes de beques que pretenien corregir desigualtats en l'educació i la manca de desenvolupament³. Això començà a canviar amb el govern conservador de Thatcher⁴ amb polítiques que demanaven solucions per la problemàtica urbana a nivell local. Aquestes polítiques s'estengueren i, el 1980, la legislació local referent a la planificació i l'ús del sòl, per exemple, promogué la creació de Corporacions de Desenvolupament Urbà. Els esmentats òrgans representaven una forma de societat pública/privada que tingué gran èmfasi en l'evolució del sector privat i accentuà el control estatal central sobre la política urbana del govern local⁵.

Durant els primers anys de la dècada dels vuitanta, però, el focus dels programes de regeneració de centres urbans canvià cap zones industrials (I.3.1), on moltes fàbriques estaven tancant convertint el territori en "àrees sensibles". Les empreses actuaven sobre la regeneració econòmica de l'ambient físic i la creació de nous llocs de treball perquè suposaven que la teoria del "trickle-down"⁶ beneficiaria els residents d'aquestes àrees, fet que no es donà.

Països com Alemanya i França també trobaven cada vegada més necessària la introducció de programes específics per afrontar els problemes de la degradació urbana i segregació⁷ i l'exclusió social⁸. Nogensmenys, la Gran Bretanya és considerada avantguardista en el desenvolupament de programes per àrees urbanes degradades, possiblement perquè l'escala dels problemes era més gran allí que a altres països occidentals avançats⁹.

² (Central Advisory Council for Education, 1967)

³ (Jonas & Ward, 2002)

⁴ Primera Ministra Britànica entre els anys 1979 i 1990.

⁵ (Imrie & Thomas, 1999)

⁶ "Teoria" que afirma la possibilitat d'aconseguir un major creixement econòmic si a les companyes se'ls hi permet prosperar (sense límits i amb una política de reducció d'impostos), donat que la situació es traslladaria a la població d'ingressos més baixos que podria beneficiar-se de l'augment de l'activitat econòmica. És a dir, a partir del creixement econòmic desmesurat s'instaura automàticament el progrés social. És una "explicació" conservadora de la prosperitat, fomentada durant la presidència de Ronald Reagan en els EUA. Un exemple de la falsedat d'aquesta teoria és la situació a Argentina i altres països iberoamericans que es podria haver previst des de l'inici ja que a aquesta "teoria" li manca fonament científic. El terme fou atribuït a l'humorista Will Rogers: "money was all appropriated for the top in hopes that it would trickle down to the needy."

⁷ En la geografia, la segregació es defineix a través de la freqüència de l'anomenat índex dissimilitud D, que expressa el nivell de desigualtat espacial entre les categories de població en un sistema (urbà) (Duncan and Duncan & Massey and Denton, 2011).

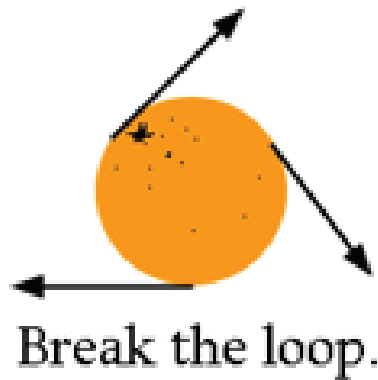
⁸ (Parkinson, 1998)

⁹ (OECD, 1998)

SRB
SINGLE
REGENERATION
BUDGET

I.3.2

I.3.3

I.3.2 – Resultat de l'aplicació del Pressupost Únic per la Regeneració.
I.3.3 – Bringing Britain Together.

El govern de Major¹⁰ continuà el canvi en la política de regeneració urbana durant els 90's, promovent l'enfocament local, la licitació pública per subvencions adreçades al desenvolupament de projectes de regeneració urbana i al creixement del poder de decisió de les autoritats locals. Per tal de finançar els esmentats projectes es creà el Pressupost Únic per la Regeneració^{11 12} (I.3.2), un programa que integrà vint fonts de finançament de cinc departaments governamentals diferents, concentrant esforços en la problemàtica local. Aquests programes s'administraven des de les oficines del govern creades per cada regió, continuant així el control centralitzat dels programes urbans¹³.

Després de guanyar les eleccions del 1997 el partit Laborista introduí iniciatives amb més èmfasi social. Aquests nous programes demanaven a les comunitats, ja beneficiades pels fons del PUR, "a participar i responsabilitzar-se per la seva pròpia regeneració a canvi del finançament públic"¹⁴. A partir d'aquest punt, la participació ciutadana passà a ser l'element clau de la política de regeneració urbana del govern. La publicació de l'informe de la Unitat d'Exclusió Social "*Bringing Britain Together*"¹⁵ (I.3.3) també ajudà a fomentar el debat sobre com solucionar d'una forma més efectiva les necessitats d'àrees urbanística i socialment sensibles.

El govern anglès d'aleshores obrí un gran ventall de possibilitats per programes de regeneració urbana¹⁶. Segons Stewart¹⁷, solament la ciutat de Bristol, comptà amb sis iniciatives diferents: PUR, Zona d'Acció de l'Educació¹⁸, Sure Start¹⁹, URBAN, Objectiu 2 de la Unió Europea, i el *New Deal for Communities*²⁰.

¹⁰ John Major és un polític conservador britànic, que exercí com a Primer Ministre del Regne Unit i líder del partit conservador entre 1990-1997.

¹¹ Single Regeneration Budget (SRB) com és conegut en el Regne Unit i que funcionà entre els anys 1994 i 2001.

¹² (Palmer, 2002)

¹³ (Ralph & Peterman, 2004)

¹⁴ (Smith & Sullivan, 2001)

¹⁵ (Social Exclusion Unit, 1998)

¹⁶ Aquestes iniciatives, dites ABI's (Area-Based Initiatives), es dissenyaren per a millorar la qualitat de vida de la població dels barris més degradats, i normalment tenen horitzons d'execució curts: la majoria entre 3 i 5 anys. Una de les ABIs més ambicioses d'Anglaterra és la "New Deal Communities".

¹⁷ (Stewart, 2001)

¹⁸ Les Zones d'Acció a l'Educació (o Education Action Zones - EAZs) permeten col·laboracions locals per desenvolupar nous enfocaments augmentant els nivells educatius en les zones urbanes i rurals desfavorides. Cada EAZ inclou un grup de dues o tres escoles secundàries amb les seves primàries i les escoles especials que treballen en col·laboració amb les APA's, els pares, les empreses i altres representants de la comunitat local. En general, les EAZ's se centren en quatre temes principals: millora de la qualitat de l'ensenyament i l'aprenentatge; inclusió social; suport familiar i als alumnes i treballa amb les organitzacions empresarials locals. (Departament of Education, 2011)

¹⁹ Sure Start és una iniciativa del Govern anglès amb l'objectiu de proporcionar als nens el millor començament possible a la vida. Aquest objectiu es compleix a través de la millora de la cura dels infants, l'educació primerenca, de la salut i del suport familiar. El programa donà suport a les famílies des de l'embaràs fins que els nens tenien quatre anys d'edat, però el programa es estengué fins a els catorze, o setze anys per a les persones amb discapacitat. (Departament of Education, 2011)

²⁰ (Government Offices for the English Regions, 2004)

REGIÓ	CUITAT	BARRI	IMPORT ATORGAT (£)
Nord-oest	Knowsley	Huyton	55.8
	Liverpool	Kensington	61.9
	Manchester	Beswick i Openshaw	51.7
	Oldham	Hathershaw i Fitton Hill	53.5
	Rochdale	Heywood	52.0
	Salford	Charlestown i Lower Kersal	53.0
Yorkshire i Humber	Bradford	Little Horton, Marshfield, i West Bowling	50.0
	Doncaster	Central Doncaster	52.0
	Hull	Preston Road	55.0
	Sheffield	Burngreave	52.0
East Midlands	Derby	Derwent	42.0
	Leicester	Braunstone	49.5
	Nottingham	Radford i Hyson Green	55.1
West Midlands	Birmingham	Aston	54.0
	Birmingham	Kings Norton	50.0
	Coventry	Wood End, Henley Green, i Manor Farm	54.0
	Sandwell	Greets Green	56.0
	Walsall	Blakenall	52.0
	Wolverhampton	All Saints i Blakenhall	53.5
Est de Anglaterra	Luton	Marsh Farm	48.8
	Norwich	North Earlham, Larkham, i Marlpit	35.2
Sud-est	Brighton	East Brighton	47.2
	Southampton	Thornhill	48.7
Sud-oest	Bristol	Barton Hill	50.0
	Plymouth	Devonport	48.7
Londres	Brent	South Kilburn	50.1
	Hackney	Shoreditch	59.4
	Hammersmith & Fulham	North Fulham	44.3
	Haringey	Seven Sisters	50.1
	Islington	Finsbury	52.9
	Lambeth	Clapham Park	56.0
	Lewisham	New Cross Gate	45.0
	Newham	West Ham i Plaistow	54.6
	Southwark	Aylesbury Estate	56.2
	Tower Hamlets	Ocean Estate	56.6
Nord-est	Hartlepool	West Central Hartlepool	53.8
	Middlesbrough	West Middlesbrough	52.1
	Newcastle	West Gate	54.9
	Sunderland	East End i Hendon	53.9

I.3.4

I.3.4 – Taula amb les 39 NDC dividides per zones i amb imports destinats a cada programa.

3.1 LA DEGRADACIÓ A ANGLATERRA

El programa “*New Deal for Communities*” neix, com a element clau dels esforços del govern per afrontar les privacions en les zones urbanes, després d’un extens diagnòstic de les àrees urbanística, social i econòmicament degradades dintre del Regne Unit. El programa se centrà en la regeneració de la comunitat i aspirà a connectar aquests barris i la resta dels municipis d’Anglaterra a través de parceries²¹ amb diversos organismes i departaments.

El programa es posà en marxa en 1998²² amb nomenament la selecció de disset àrees. Cadascú dels barris dintre del programa comptava amb, aproximadament, 10.000 persones, que vivien en 3-4.000 llars. Cada *partnership* tenia la tasca de formar una associació dirigida a la comunitat local, de contractar un equip humà i d’establir un “òrgan responsable²³” de garantir la correcta gestió financera de cada projecte dintre del programa. Un cop format, cada òrgan s’encarregaria de l’elaboració d’un pla estratègic per abordar sis temàtiques en les quals les comunitats havien de treballar per combatre les múltiples mancances de manera intensiva i coordinada. Tres d’elles basades en el territori: comunitat, habitatge i medi ambient, i nivell de delinqüència; i els altres tres relatius a la societat: salut, educació i treball. La regeneració del barri, basada en aquestes temàtiques, tenia la doble funció de millorar la qualitat de vida i atreure més gent a les àrees en declivi poblacional.

Des del principi, a les àrees del programa NDC se les concedia un grau important de llibertat per decidir la millor manera d’abordar els problemes locals. A causa d’això hi ha una gran diversitat en les estratègies adoptades.

L’estratègia, per part del govern, de regeneració de barris, que es produí el 2000, com a conseqüència dels informes sobre l’aplicació del programa, confirmà el seu èxit i impulsà la segona ronda de barris per completar les trenta-nou àrees NDC (1.3.5 i 1.3.6). Donat que les NDC es crearen com un projecte “model” per explorar nous enfocaments i identificar les “millors pràctiques” urbanes, socials i econòmiques, que podrien aplicar-se a una àrea, el govern anuncià que no hi haurien següents rondes de finançament. Les lliçons apreses, en el supòsit d’èxit, s’aplicarien aleshores a totes les zones degradades de la Gran Bretanya.

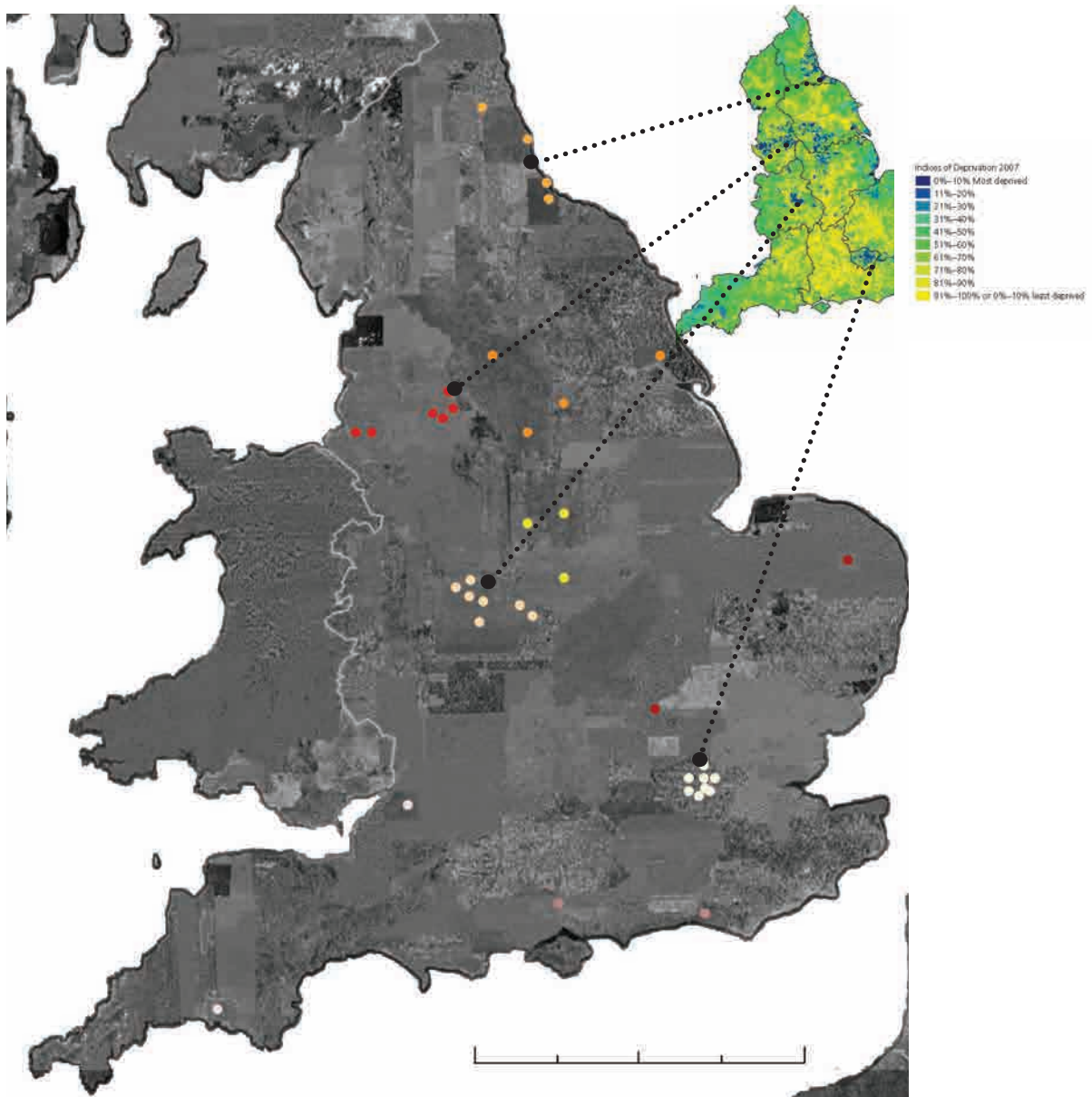
El 2001, s’encarregà al Centre Regional per la Recerca Econòmica i Social de la Universitat de Sheffield Hallam una avaluació del programa NDC²⁴. L’avaluació és una evidència essencial de suport al projecte: es feren més de 300 entrevistes en cadascuna de les àrees NDC, i els investigadors compararen diferents dades en d’un període de quatre anys per poder apreciar el canvi, l’estancament o l’empitjorament de les diferents situacions.

²¹ Aquí el terme “parceria” no s’aplica a un contracte d’explotació agrícola o agropecuària, en virtut del qual el propietari cedeix l’ús temporal de la terra a un agricultor, mitjançant el pagament per aquest d’una part dels productes o fruits (Montal i Costa, 1999) sinó que es refereix a contractes entre administracions públiques i privades en els quals la moneda de canvi seria la feina produïda per tals institucions.

²² El pla nacional d’estratègia i d’acció, *A New Commitment to Neighbourhood Renewal*, es redactà el 2001 amb el objectiu de que en els 10 a 20 anys següents ningú no hauria de ser exclòs socialment per ser d’un barri o d’un altre.

²³ En general, les comunitats tingueren les seves pròpies estructures organitzatives, independents dels governs locals, compostes per ciutadans locals electes i responsables per prendre les decisions pertinents al programa.

²⁴ En el cinquè capítol s’explica el sistema d’indicadors utilitzat per l’esmentada avaluació.

I.3.5

REGIÓ	Londres	East Midlands	West Midlands	Nord-est	Yorkshire i Humber	Nord-oest	Est de Anglaterra	Sud-oest	Sud-est
IMPORT TOTAL (£)	525,2	146,6	319,5	214,7	209,0	327,9	84,0	98,7	95,9

I.3.6

I.3.5 – Mapa amb la identificació de les àrees més degradades.
 I.3.6 – Mapa de la localització de les 39 NDC.

Els canvis més accentuats es donen en els indicadors físics i no en els socials, fet probablement ocasionat per la dificultat d'avaluar les dades socials i perquè alguns canvis succeeixen més lentament que altres. Les principals variacions es produïren al voltant del civisme, de l'administració de les NDC i de l'índex de criminalitat. Una altra dada interessant és que els ciutadans confien més en les juntes administratives dels "seus" NDC que en el govern municipal.

D'acord amb la previsió establerta el nombre de delictes i la sensació d'inseguretat (el cap i a la fi és aquesta sensació que impedeix, o no, al ciutadà d'utilitzar un determinat espai públic²⁵) han disminuït. Un altre aspecte molt rellevant és que la voluntat de seguir vivint al seu barri roman molt alta i els preus dels habitatges no han augmentat significativament.

Les NDC també es compararen amb els nivells nacionals de qualitat de vida, i es denotà que, aproximadament, en un 40% dels indicadors les NDC estaven en el mateix nivell que zones "no degradades". Per l'altra banda, comparant-les amb àrees similars degradades, que no reberen atenció de NDC, però sí d'altres programes regulars, les NDC no mostren tanta diferència: per 25 dels 31 indicadors la diferència és d'un 2% o menys.

Es pot concloure que les NDC seguiren una lògica: en les àrees més degradades es produïren els canvis més tangibles (I.3.7). És cert que s'esperaven canvis més significatius si es comparen les NDC a altres zones a nivell nacional. "La iniciativa NDC no transformà les àrees"²⁶ Basada en aquesta frase hom es pregunta: per què no es varen conduir aquests canvis tal com es preveia? El professor Paul Lawless²⁷ apunta una sèrie de causes que motivaren aquests resultats:

- L'elevat nombre d'àrees escollides (39), especialment quan algunes d'elles se centraven en només uns quants objectius (delinqüència) mentre que el govern tenia ambicions més àmplies.
- Problemes polítics: algunes juntes funcionaven contra el govern municipal, és a dir, integraven partits polítics diferents i per aquest motiu divergien dins de l'àmbit de les juntes.
- Problemes d'equilibri territorial: es posava en qüestió les àrees escollides (perquè aquestes i no altres?)
- La duració del programa: 10 anys d'actuacions consecutives en una àrea pot semblar un període significatiu, però els problemes urbans, i les seves possibles solucions, estan en constant creixement i canvi.
- La creació de juntes de les NDC impediren la participació de tots els ciutadans i restringiren la implicació als veïns i veïnes que tenien més relació amb al "junta".

L'Oficina d'Auditoria Nacional també realitzà un estudi sobre l'aplicació de les NDC's. Segons l'esmentat òrgan és complicat analitzar, principalment en el que es refereix a la part social i econòmica del barri, l'èxit o no de programes de regeneració urbana abans dels primeres 10 anys. No obstant això, és interessant veure l'experiència de les accions desenvolupades fins ara.

²⁵ La delinqüència i la por s'esmentaven com a prioritats principals pels ciutadans, i ja que les juntes dels NDC tenien una majoria de ciutadans elegits aquests temes es convertiren en preferent. També cal dir que aquest indicador és més baix en les NDC que a escala nacional

²⁶ (Lawless, 2009)

²⁷ Director de l'Avaluació nacional del programa NDC al Centre for Regional Economic and Social Research de la Universitat de Sheffield Hallam

I.3.7

I.3.8

I.3.9

I.3.7 – New Deal for Communities.

I.3.8 – Màrqueting NDC.

I.3.9 – Diagrama de les interrelacions dintre del programa NDC (National Audit Office, 2004).

La mateixa Oficina identificà, el 2004, quatre elements clau que estaven presents en les àrees on el programa tingué més èxit²⁸:

- La participació comunitària és el primer que es necessita per comprendre els problemes de la població local, que varien molt de lloc a lloc. És important des del principi involucrar als residents en l'elaboració de plans per a la zona i per a la creació de l'associació local (I.3.7 i I.3.8).
- Els processos operatius efectius s'han de desenvolupar mitjançant estratègies úniques per abordar els problemes locals. Aquests processos inclouen la conformació d'una estructura organitzativa, la formació d'un consell d'associació i d'un l'equip d'execució i de gestió financera.
- La bona gestió de les relacions amb les organitzacions locals i nacionals garantint l'enfocament correcte en l'execució de projectes específics és fonamental per obtenir èxit en projectes de regeneració (I.3.9).
- L'estratègia i la sostenibilitat s'han de convertir en el focus dels programes de regeneració. Les associacions han de dissenyar projectes amb beneficis a llarg termini i identificar com es pot fer el monitoratge i l'avaluació del progrés de les actuacions.

Val la pena finalitzar aquest apartat amb algunes paraules del Secretari de les NDC, Hazel Blears: *"La iniciativa NDC transformà àrees que, durant molt temps, estigueren blindades pel cycle de la degradació... Reconec que hi ha encara molt per fer i per igualar les diferències entre els barris "pobres" i "rics"... L'informe d'avui mostra que es féu un progrés real amb el programa NDC. Hem d'utilitzar-lo com a trampolí per aconseguir altres projectes en el futur."*

ABANS	element clau per afrontar a les privacions en les zones urbanes extens diagnòstic urbanístic, social i econòmic creació òrgan responsable per gestió financera nombre de persones equitatiu entre tots els barris (10.000 hab.) desenvolupament pla estratègic sis temàtiques d'actuació preestablertes (territori: comunitat, habitatge i medi ambient, i nivell de delinqüència; i societat: salut, educació i treball)
DURANT	39 àrees connectar barris i la resta dels municipis a través de parceries amb diversos organismes i departaments. regeneració del barri = millorar la qualitat de vida + atreure més gent a les àrees en declini poblacional llibertat de projecte = gran diversitat en les estratègies adoptades. participació comunitària
DESPRÉS	canvis més accentuats a curt termini es donen en els indicadors físics i no en els socials Augment del civisme i de la credibilitat del govern local àrees més degradades ==> canvis més tangibles voluntat de seguir vivint al seu barri segueix alta

²⁸ (National Audit Office, 2004)

3.2 DE LES MODEL CITIES A LES INICIATIVES BOTTOM-UP

En els últims 30 anys sembla que els governs britànic i nord-americà intercanviaren sovint programes urbans, principalment els aplicats a àrees degradades. Un exemple és el dels programes de subvencions d'acció pel desenvolupament urbà²⁹ de finals dels 70's, als EUA, i les, ja citades, Corporacions de Desenvolupament Urbà de principis dels 80's, a Gran Bretanya, que comparteixen característiques similars: el foment de les "Urban Enterprise Zones"³⁰ zones comercials i empresarials, originàries dels EUA³¹, foren utilitzades, ràpidament, com a eines per a la revitalització de zones degradades a la Gran Bretanya.

Tenint en compte aquest exemple d'intercanvi d'idees hom podria preguntar-se si hi ha algun programa similar al NDC en els EUA. Aquest fet ajudaria a tenir més exemples de programes de regeneració urbana, i per tant, més lliçons contrastades per aplicar en el futur.

Es podria pensar que el programa "Empowerment Zone"³², de l'administració Clinton, podria ser una bona referència. Però, malgrat que els dos programes comparteixen algunes característiques (s'apliquen a comunitats desfavorides i duren un període de deu anys), si s'analitza amb més profunditat no són comparables.

Hi ha diferències importants entre ells. Primer, mentre ambdós tenen objectius de política generals similars, reduir pobresa i augmentar el desenvolupament econòmic estimulant les àrees urbanes menys afavorides, difereixen en els mecanismes utilitzats. El programa americà és construït al voltant d'incentius econòmics incloent-hi crèdits i deduccions d'impostos per estimular l'activitat econòmica en les zones³³. La segona diferència és l'abast. Tots dos són iniciatives globals, però el NDC és un programa implementat en una àrea físicament ben delimitada, mentre que el EZ és àmpliament dirigit a cobrir les principals àrees degradades en les ciutats nord-americanes³⁴.

²⁹ Urban Development Action Grant (UDAG) bastant ben explicades per Barnekov i Hart (Barnekov, 1990)

³⁰ Les Urban Enterprise Zones (UEZ's) fomenten el desenvolupament en els barris degradats a través de reducció d'impostos i ajuda reglamentària als empresaris i inversors que obren les empreses en la zona. En alguns països, una regió que ofereix aquest tipus d'incentiu econòmic especial es pot dir, sovint, Zona Econòmica Especial. (O'Sullivan & Sheffrin, 2002)

³¹ El concepte d'Enterprise Zones neix amb el "Urban Employment Opportunities Development Act of 1967" amb el senador Robert Kennedy però com el senador fou assassinat el 1968 l'esmentat projecte de llei mai no passà per l'aprovació del Congrés Americà. D'aquesta manera el primer que utilitzà aquest concepte aplicat a la ciutat fou el professor Peter Hall al Regne Unit al mitjans dels 70'.

³² El programa Empowerment Zone consta de tres denominacions del Congrés dels EUA: les Renewal Communities (RC), les Empowerment Zones (EZ) i les Enterprise Communities (EC). Són comunitats urbanes i rurals amb problemes urbans i, principalment, socioeconòmics que poden ser elegibles per rebre donacions, reducció d'impostos i crèdits per a les empreses. Normalment aquestes comunitats han experimentat un nivell important de pobresa i/o immigració. Aquest programa és administrat, normalment, a través d'associacions entre l'entitat local i, o bé pel Departament d'Habitatge i Desenvolupament Urbà (HUD) per les zones urbanes o pel Departament d'Agricultura (USDA) per EZ rurals. (U.S. Department of Housing and Urban Development, 2011)

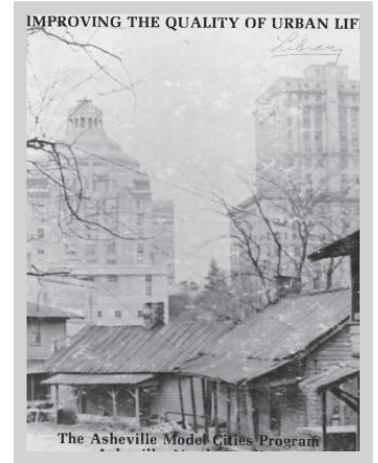
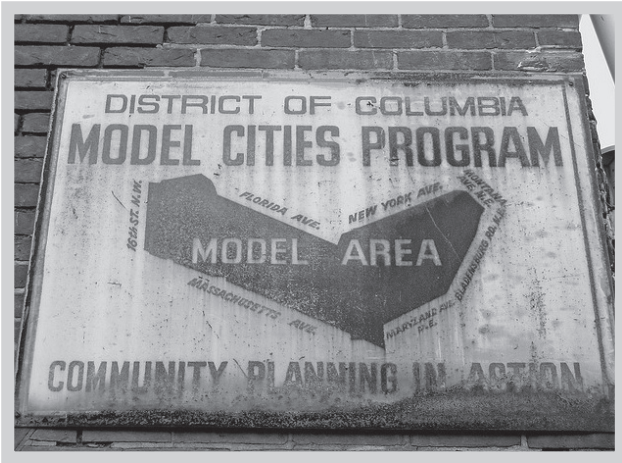
³³ El finançament de govern, 100\$ milions per cada zona, és utilitzat per donar suport als serveis per a residents, qui necessita ser preparat per beneficiar d'activitat econòmica augmentada. En el NDC els fons, aproximadament 50 milions euros per societat, s'utilitzà per desenvolupar i implementar nous mètodes de servei i millors condicions en el medi ambient físics de les comunitats.

³⁴ Cada barri NDC té, aproximadament, 10.000 residents o 3-4.000 llars. Les comunitats EZ varien de dimensions, però són molt més grans. L'EZ de Chicago, per exemple, inclou tres seccions diferents de la ciutat, cobreix 37,04 km² i té una població d'una mica menys de 200.000 persones (Ralph & Peterman, 2004).

IL·LUSTRACIÓ

Tenint en compte el finançament per als dos programes, si pels barris dintre del programa NDC, s'assignà, aproximadament, 5.700 euros per habitant, a l'EZ de Chicago tal import era de 315 euros. Es pot dir doncs que, donades les dimensions de les zones NDC és molt més probable que les persones que hi viuen es donessin compte de l'existència de programes i rebessin algun tipus de benefici directe.

No resulta senzill que un estudi més detallat sobre l'experiència nord-americana *Empowerment Zone* proporcioni lliçons que es puguin utilitzar en programes de regeneració urbana futurs. Però hi ha dos programes americans amb els quals una comparació pot ser útil. Aquests són el "*Model Cities*" de fa, quasi 50 anys, i el *Dudley Street Neighborhood Initiative* (DSNI), iniciat a finals dels 80. Malgrat aquest últim sigui una iniciativa *bottom-up* i única, val la pena estudiar-la detalladament.

I.3.10

I.3.10 – Programa City Model: Regeneració a través d'iniciatives integral

3.2.1 MODEL CITIES

Model Cities (I.3.10) fou el primer gran programa implementat pel, llavors recentment creat, Departament d'Habitatge i Desenvolupament Urbà (HUD) en el marc de la iniciativa Great Society del president Johnson³⁵ en 1966. El programa començà amb la promulgació de la Llei "*Demonstration Cities and Metropolitan Development*", al 3 de novembre del 1966³⁶ i durà fins l'any 74.

L'objectiu d'aquest programa era demostrar que la regeneració del centre urbà es podria aconseguir a través d'iniciatives integrals específiques en àmbits físics, socials i econòmics que fossin capaços de coordinar els diversos departaments i organismes governamentals.

D'altra banda, igual que les NDC, *Model Cities* fou una iniciativa de demostració, iniciada pel govern central (federal) i que, en la seva major part, no inclou els governs locals en punts de decisió clau, encara que es requereix la seva participació³⁷.

Malauradament, en moltes de les mesures, el *Model Cities* no va tenir èxit. En el procés de promulgació de la llei, el Congrés dels EUA va augmentar el nombre d'àrees a 150 (finalment foren seixanta-sis àrees), i al mateix temps, reduí substancialment la quantitat total de fons per programa. Els reglaments que regien el seu funcionament eren complexos i confusos, fet que provocà retards en el començament i en l'execució de les actuacions. El, aleshores, recent format HUD³⁸ no fou eficaç en la coordinació de les tasques d'altres agències federals i tenia, sovint, conflictes amb els òrgans del govern local³⁹. Tot i les actuacions del *Model Cities* no tingueren resultats molt positius, s'aprengueren algunes lliçons.

El govern britànic, per exemple, va evitar el problema de la proliferació d'àrees incloses en un programa, motiu que va condemnar les *Model Cities* nord-americanes abans del seu començament. La iniciativa NDC se centrà en trenta-nou àrees i el finançament, inicialment promès per cada zona, es complí en la majoria dels casos. No obstant això, altres problemes que enfonsaren *Model Cities* són amenaces potencials per a l'èxit de programes similars. El complex format; la reticència dels administradors del programa en donar suport a les iniciatives creatives; i la relació entre el govern central, els governs locals i els residents poden representar un punt d'inflexió en programes de característiques similars.

³⁵ (Weaver, 1985)

³⁶ (United States. Laws, 1966)

³⁶ Nathan et. al. (Ralph & Peterman, 2004)

³⁸ U.S. Department of Housing and Urban Development

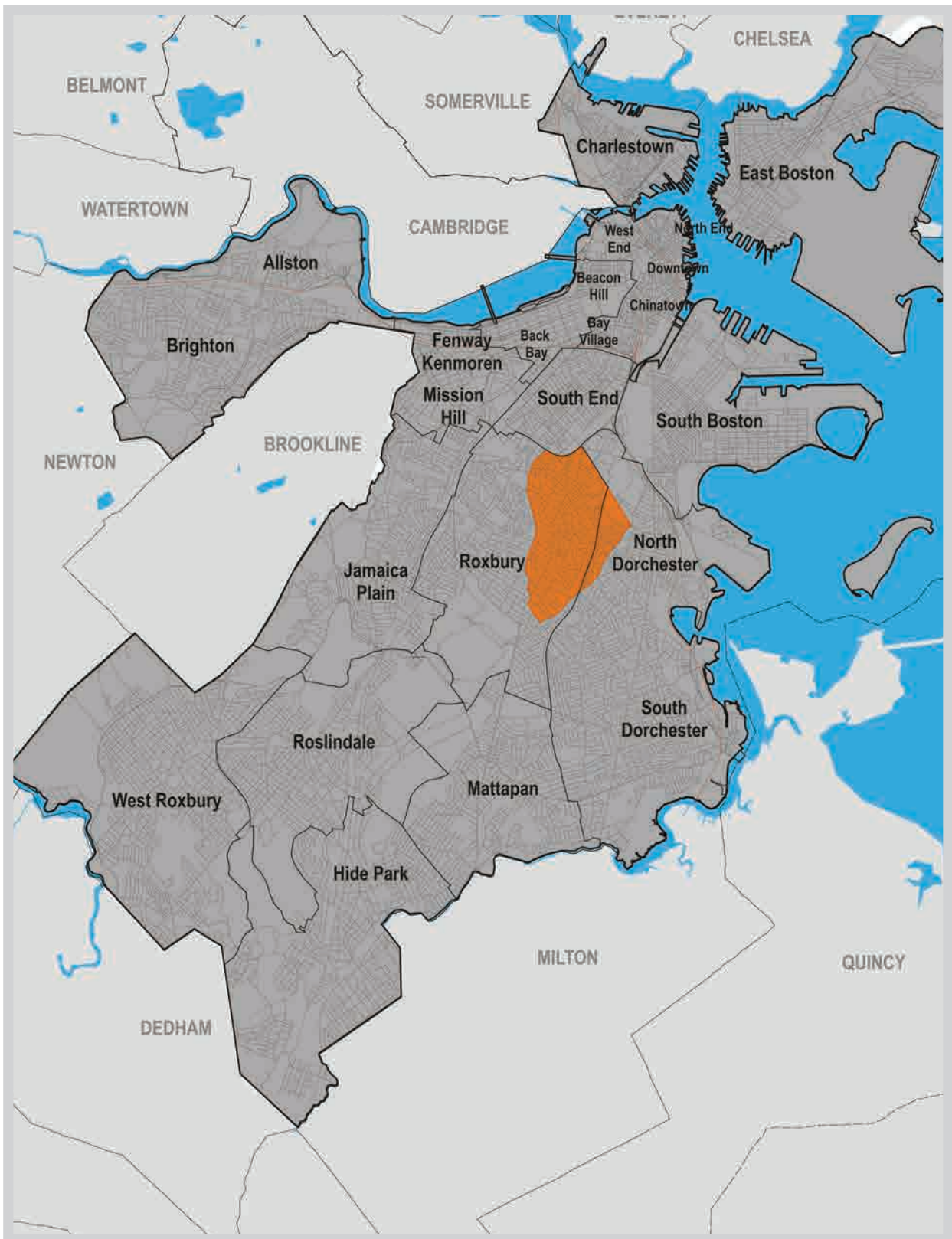
³⁹ (Weaver, 1985)

IL·LUSTRACIÓ

ABANS programa implementat pel Housing and Urban Department
iniciativa govern central (federal)
objectiu: regeneració del centre urbà a través d'iniciatives integrals en àmbits físics,
socials i econòmics
reglaments regien el funcionament del programa preestablerts

DURANT 66 àrees
Housing and Urban Department no fou eficaç en la coordinació de les tasques d'altres
agències federals
reticència dels administradors del programa en donar suport a les iniciatives creatives
relació complicada entre el govern central, els governs locals i els residents

DESPRÉS resultats inferiors a l'esperat degut a la complexitat del format, a la falta de foment de iniciatives
creatives i a la relació complicada entre els diversos actors.

 Límit àrea DSNI

I.3.11

I.3.11 – Ubicació Roxbury – Dorchester on es desenvolupa el programa de regeneració urbana DSNI.

3.2.2 DUDLEY STREET NEIGHBORHOOD INITIATIVE

La *Dudley Street Neighborhood Initiative* (DSNI) és una organització, de base social i sense ànim de lucre, planificada i coordinada pels residents del barri de *Roxbury i Dorchester*, al nord de Boston (I.3.11). La DSNI és una iniciativa genuïnament “bottom-up”⁴⁰ amb un enfocament integral relacionant aspectes econòmics, humans, físics i ambientals. Aquesta iniciativa arrencà el 1984 quan els residents de la zona del carrer *Dudley* es van reunir per reactivar el seu barri, destruït al llarg dels anys per varis incendis, manca d’inversió, abandonament, i per tal de protegir-lo dels especuladors.

Situat a menys de tres kilòmetres del centre de Boston, aquest barri tenia una sorprenent quantitat de terrenys ociosos (21% o 1.300 parcel·les) en la dècada dels 80, i bona part de les seves dificultats eren fruit d’aquesta problemàtica. Solars que funcionaven com abocadors incontrolats, alt nivell de degradació urbana, incendis per les precàries condicions dels edificis eren l’escenari diari d’aquesta zona. La situació inicial era tan greu que, després de més de deu anys de programa, el barri encara compta una renda per càpita igual a \$12.332 sent que, aproximadament, un 27% de la població està per sota del nivell de la pobresa⁴¹. La taxa d’atur és del 13,6% i una mica més d’un 25% dels habitatges està ocupat per propietaris (mitjana municipal: 32%)⁴². La població es concentra entre els 19 i els 35 anys i, gairebé, la meitat de les llars tenen nens menors de 18 anys.

La DSNI treballà per implementar plans impulsats pels residents en associació amb organitzacions sense ànim de lucre, corporacions de desenvolupament comunitari (CDC), empreses locals com bancs, agències governamentals i fundacions institucionals, i centres religiosos ubicats en la regió. La iniciativa DSN es convertí en un esforç de col·laboració de més de 10.000 persones compromeses amb la revitalització d’un barri multicultural, de 24.000 habitants, i amb el manteniment del seu caràcter i de la seva assequibilitat.

En aquesta àrea conviuen afroamericans i capverdians (72%), llatins (24%) i persones de raça blanca (4%). Aquesta diversitat cultural es fa evident en els 34 seients del Consell d’Administració del DNSI, que inclou 16 residents de cadascú d’aquests quatre principals grups ètnics, a més de dos residents addicionals de la Junta d’ofici, 3 persones del col·lectiu jove, 7 d’agències sense ànim de lucre, dues esglésies, dues empreses externes i dues de CDC. Aquest Consell és responsable pel desenvolupament d’estratègies que assegurin que la comunitat local és la principal beneficiària del creixement econòmic, social i medi ambiental del barri. L’assoliment més important de la DSNI ha estat, i continua sent, organitzar i capacitar els residents de la zona a crear una visió compartida i única del barri. La prioritat és, i sempre ha estat, el desenvolupament de la zona sense la reubicació veïnal, evitant d’aquesta manera la *gentrificació*⁴³.

⁴⁰ Aquest terme s’utilitza quan programes, o iniciatives, es generen a partir de la comunitat cap l’administració i no al contrari, com és normalment.

⁴¹ Renda per càpita Estats Units: \$52.175 i nivell de pobresa federal: \$17.029 per una família de quatre persones. Tal renda es pot comparar a països com: Aràbia Saudita, \$12.850 i Estònia, \$12.480. (BOSTON, 2010)

⁴² (DSNI, 2008)

⁴³ La gentrificació és un procés de transformació físic, econòmic, social i cultural d’una àrea degradada que acaba essent, després d’un procés de regeneració urbana, de classe mitjana-alta. Els espais públics són reestructurats, els edificis restaurats, tot incrementant-ne el valor de la zona, i a la llarga els residents són expulsats. Aquest fenomen passà al centre d’algunes ciutats, especialment a Europa, al principi dels “projectes de regeneració urbana” perquè els esmentats no eren “integrals”, deixant l’enfocament social apartat de les actuacions. El terme gentrification fou encunyat per la sociòloga Ruth Glass (Glass, 1964), descrivint el que passava al districte londinenc d’Islington.

I.3.12

I.3.12 – Ubicació del Triangle de Dudley.

Aquesta visió compartida sorgí d'un procés de participació ciutadana que es dugué a terme al 1987, en el qual els residents desenvoluparen un pla de revitalització integral pel barri. L'esmentat pla fou actualitzat al 1996 dintre de la visió del barri com una "Vila Urbana" i d'un nou lema: "Tot és possible". A partir del Pla del 1987, un gran compromís es féu per millorar el poder econòmic a la zona i per consolidar un pla d'habitatges permanents i assequible a través del Pacte de Fideïcomís de Parcel·les de la zona de Dudley⁴⁴, únic de la ciutat de Boston⁴⁵.

La DSNI és innovadora i el gran esforç i implicació dels residents han produït un barri que prospera cada dia. La comunitat col·labora per crear i mantenir un barri amb infraestructura humana, social i física d'alta qualitat.

La DSNI se centra en tres àrees estratègiques: desenvolupament econòmic comunitari, desenvolupament de lideratge i col·laboració, i les oportunitats i el desenvolupament pels joves. També val la pena ressaltar la tornada dels adults, que un dia van fer part del programa de joves, amb l'objectiu de fomentar i mantenir els canvis. Avui en dia, més de la meitat de les 1.300 parcel·les abandonades estan transformades en més de 400 nous habitatges d'alta qualitat i assequibles, centres comunitaris, escoles, hivernacle i un hort comunitari, parcs i jardins i altres espais públics.

L'ASSOCIACIÓ DE VEÏNS DUDLEY, S.A.

L'Associació de Veïns Dudley, S.A (DNI) fou creada per la Iniciativa DSNI per jugar un paper decisiu en el desenvolupament del Pla d'habitatge redactat pels residents per guiar la revitalització del barri dintre de l'àmbit del projecte integral.

En 1988, el Departament de Regeneració de Boston aprovà la sol·licitud de la DNI de convertir-se en "*Massachusetts 121A Corporation*". Aquesta situació permeté a la DNI poder gestionar les expropiacions per adquisició de terrenys buits de propietat privada en l'àrea del "*Triangle de Dudley*" (I.3.12). De fet, la DNI és l'única comunitat sense ànim de lucre dels Estats Units d'Amèrica a la qual se l'ha atorgat "l'autoritat d'expropiació sobre parcel·les abandonades"⁴⁷. Tal àrea compta amb 60 acres i es limita a banda i banda pel carrer *Dudley* i per l'*Avinguda Blue Hill* – dos corredors que enllacen tres centres comercials en l'àrea de DSNI: *Plaça Dudley, Upham's Corner i Grove Hall* (I.3.12).

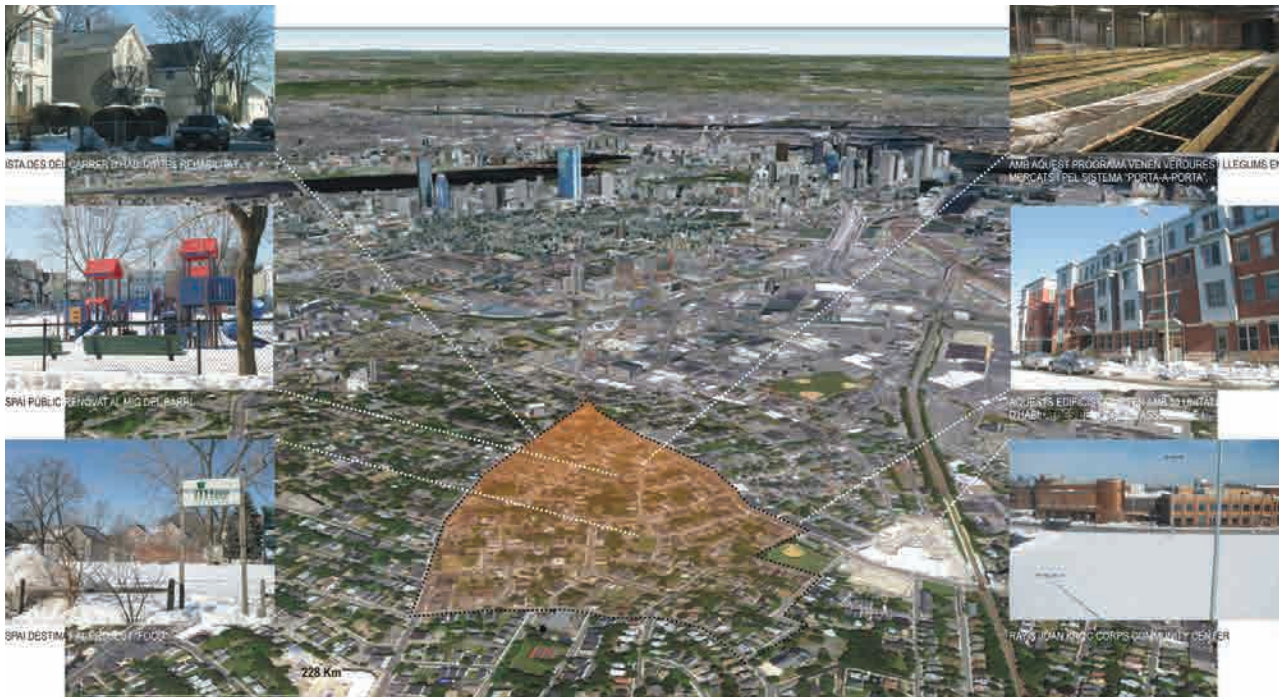
El Pacte permet el control sobre la massa crítica de 1.300 parcel·les de sòl urbà abandonat. Els veïns negociaren amb les autoritats de la ciutat de Boston per fer el pas, de la concessió, a la comunitat, del poder d'expropiació sobre gran part dels terrenys privats buits i, a través d'una col·laboració entre l'Ajuntament i la comunitat, s'arribà a un acord sobre els terrenys de propietat pública.

⁴⁴ Denominació original: DSNI's community land trust.

⁴⁵ (DSNI, 2008)

⁴⁶ BRA – Boston Redevelopment Authority

⁴⁷ El dret d'expropiació és reservat, normalment, a les administracions públiques. En aquest cas, la Comunitat DNSI arribà a un acord amb l'autoritat local de Boston per tenir, sobre una àrea reduïda del barri, el dret d'expropiació. Aquesta expropiació només es pot donar en el supòsit que el solar estigui abandonat i amb la finalitat de construir, o bé, habitatges assequibles només pels residents del barri, o equipaments comunitaris d'interès general.

I.3.13

I.3.13 – Vista 3D de la zona del Triangle de Dudley i algunes actuacions dels programa DSNI.

La comunitat de *Dudley Street* va adquirir, d'aquesta forma, valuosos actius i va establir un fideïcomís d'aquestes parcel·les, traçant un criteri per al desenvolupament del barri i creant el seu propi espai dintre de la discussió de la planificació i del desenvolupament de la zona⁴⁸.

La DNI, a través del Pacte de Fideïcomís de Parcel·les de la zona de *Dudley*, reuní els solars buits, públics i privats, i proposà contractes d'arrendament als promotors privats, però sense ànim de lucre, amb el propòsit de construir habitatges assequibles d'acord amb l'establert pel projecte integral. Posteriorment, un cop els habitatges estan construïts, l'arrendament passa als propietaris individuals, societats cooperatives d'habitatge i altres formes de societats limitades. A través del contracte d'arrendament a 99 anys, la DNI pot exigir que les seves propietats siguin utilitzades pels fins establerts per la comunitat podent imposar els paràmetres de preu de venda i lloguer dels habitatges. Amb aquesta fórmula, la DNI proporciona als residents el control del procés de desenvolupament a la zona⁴⁹.

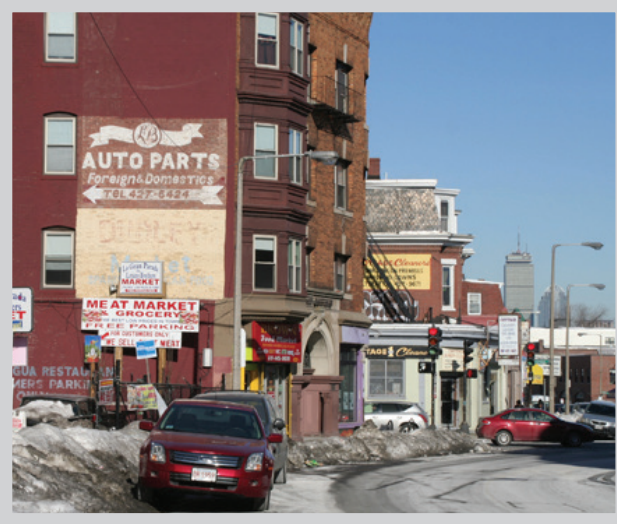
Dintre de l'associació DNI es creà un Comitè de Desenvolupament Sostenible responsable per la revisió de l'habitatge, dels espais públics, del desenvolupament econòmic i dels projectes ambientals proposats per l'àrea. Aquest comitè segueix les pautes establertes pel Pla integral del 1987, que inclouen els següents criteris: prohibició d'aparcaments al carrer, la majoria dels habitatges ha de tenir 3 habitacions, les noves construccions no poden superar les existents en l'altura i l'estil arquitectònic ha de ser compatible amb la zona.

Per a la reconstrucció de la zona, la DSNi centrà el seu treball de planificació en quatre grups, o quatre àrees, on ús comercial o mixt residencial /comercials fossin més adequats (I.3.13):

- El *Upham's Corner*/Centre Comunitari *Dudley*, on més de 13.000 m² es trobaven a les proximitats de la estació *Fairmount* de ferrocarril de rodalies.
- L'espai de *Sant Patricks*, amb més de 5.000 m², on abans hi havia una llar per a la Tercera Edat.
- El hivernacle, on 1.800 m² són adjacents a l'espai on l'Iniciativa construï un hivernacle per la comunitat amb objectius comercials.
- La zona dels carrers *Dudley/East Cottage*, una localització comercial clau, amb 5.000 m² de terrenys municipals vinculats amb 1.000 m² de sòl privat, per construir alguns edificis d'apartaments de quatre plantes i un edifici comercial. El disseny d'aquesta evolució fou impulsat per un procés inclusiu i controlat pels residents, en col·laboració amb la Ciutat de Boston i els inversors, perquè tot el construït s'ajustés a les necessitats econòmiques de la població del barri.

⁴⁸ (Everdell, 2011)

⁴⁹ (DSNI, 2008)

I.3.14

I.3.14 – Zona de comerç de barri, Centre Cívic i parada del metro fan de la zona del carrer Dudley un barri a l'escala humana.

VILA URBANA

Durant els darrers vint anys, els residents dels barris de *Roxbury* i *Dorchester* han estat reconstruint el “seu barri”, literalment, des de zero. Els mil tres-cents lots, abans oblidats i abandonats, foren la font de la creació de la “Vila Urbana”.

En la dècada de 1980, l'Administració de la ciutat de Boston no donà credibilitat quan els residents locals presentaren el seu Pla per a la revitalització de la zona que és avui coneguda com el Triangle de *Dudley*. Però, quan aquest Pla començà a prendre forma i els residents concentraren esforços perquè tal document es fes realitat, les autoritats municipals tornaren a considerar la seva posició recolzant l'execució del projecte. A partir d'aquest moment, els residents han anat adquirint més poder davant de les decisions urbanístiques en el barri.

A mitjans dels anys 90, els residents començaren a parlar de la “nova fase” del Pla de revitalització de la zona. L'objectiu era trobar una estratègia de desenvolupament econòmic que fos fidel a la missió DSNI i que, a la vegada, abraqués els valors i tradicions de les diverses cultures que li donen al barri la seva identitat. En el procés s'adonaren que, ells mateixos, ja havien trobat l'estratègia ideal en 1987: la creació d'una Vila Urbana⁵⁰.

En la revitalització d'aquest barri no s'aplicà el concepte convencional de desenvolupament econòmic urbà. Michael Porter, professor d'economia a *Harvard*, acabava de completar, a principis dels anys noranta, un estudi que afirmava que els barris de la perifèria de la Boston estaven en el moment ideal pel desenvolupament econòmic, però que tal fet només podria fer-se realitat si fossin dissenyats per grans empreses privades⁵¹. Els residents de *Roxbury* entengueren que desenvolupament econòmic massiu (grans superfícies i botigues de cadenes) no es tradueix, necessàriament, en poder econòmic per als residents i optaren per seguir un model de desenvolupament econòmic a l'escala de la comunitat, integrant els seus objectius socials i econòmics.

La Vila urbana de *Dudley* és un exemple viu de com una comunitat pot aconseguir, amb èxit, la regeneració urbana, social i econòmica, mantenint el control sobre el seu destí. Dintre de la zona existeix un comerç de proximitat potent, escoles, centre de salut i tots els serveis necessaris, fet poc comú a la majoria dels barris nord-americans (1.3.14).

Des de la primavera fins a la tardor, també estan oberts els mercats a l'aire lliure sent que, bona part dels productes que es poden trobar en aquests mercats són produïts a una finca de tres hectàrees situada al centre de la vila. L'hivernacle, construït en aquesta finca, té un servei de venda per correu que atén altres barris i, fins i tot, altres municipis de la perifèria de Boston⁵².

⁵⁰ (DSNI, 2008)

⁵¹ (Porter, 1995)

⁵² (The Food Project, 2010)

I.3.15

I.3.15 – Pàgina del facebook de la DSNI; Programa Boston Shines, reunió veïnal al Centre Cívic Kroc.

L'eix econòmic del barri es fonamenta en una xarxa de petits comerços i empreses. L'èxit de moltes d'aquestes empreses depèn d'atreure consumidors externs a la comunitat per la varietat gastronòmica, per les botigues i experiències culturals que ofereix. Passejant pels carrers del barri es pot observar menús de Cap Verd, llatins i afroamericans... els sons, les olors i els colors fent que una persona volti per diversos països en qüestió de segons.

L'experiència de la "Vila Urbana" s'ha convertit, poc a poc, en un laboratori d'innovacions a nivell urbà. Si bé les fases inicials de la construcció d'habitatges foren bastant convencionals, les últimes 100 unitats es construïren sota els principis del nou codi tècnic i de sostenibilitat de l'estat de Massachussets⁵³.

Entre les diferències d'aquest programa respecte als altres, està el fet que a Roxbury l'iniciativa partí dels mateixos ciutadans, ells dissenyaren el Pla de revitalització, gestionaren els recursos i executaren les accions contingudes en aquest Pla (iniciativa bottom-up). Els residents també són els responsables d'obrir fòrums digitals (facebook, twitter); participar activament en programes proposats per l'administració⁵⁴ i proposar-ne de nous quan és necessari (I.3.15).

L'Administració té, i tingué, un paper secundari en aquesta iniciativa. Evidentment no existí una temàtica específica per l'elaboració dels projectes, a diferència dels altres programes de regeneració urbana analitzats dintre d'aquest estudi. La "Taula de directores", o "Comitè gestor", d'aquest programa només està formada per residents sense perfil polític. Encara que es tracti d'un programa amb molt recorregut, les seves idees, actitud i forma de gestió són bastant actuals.

ABANS terrenys ociosos (abocadors incontrolats) i situació socioeconòmica delicada
comunitat organitzada crea la Iniciativa (genuïnament "bottom-up"): enfocament integral

DURANT 1 barri - 3 àrees estratègiques: desenvolupament econòmic, lideratge i col·laboració,
i oportunitats pels joves
autoritat d'expropiació sobre parcel·les abandonades a la comunitat (comitè gestor)
contractes d'arrendaments amb promotor privats
control del procés de desenvolupament de la zona
desenvolupament sense reubicació veïnal

DESPRÉS barri cohesionat .
nous projectes en marxa
barri = laboratori d'innovacions

⁵³ (DSNI, 2008)

⁵⁴ Val la pena ressaltar el programa Boston Shines el qual permet que, durant un dia, la neteja sigui feta per la comunitat. L'administració proporciona les eines i materials per ajudar els voluntaris a completar amb èxit projectes en tots els barris de Boston (Office of Neighborhood Services, 2011).

LEY DE MEJORA Y SANEAMIENTO DE POBLACIONES
REGLAMENTO
(15 de Diciembre de 1896.)

(CONTINUACIÓN)

TITULO PRIMERO
CAPITULO PRIMERO

DE LAS OBRAS Y CONDICIONES QUE DEBEN REUNIR

Artículo 1.º Las obras de saneamiento ó mejora interior de las poblaciones que cuenten 30.000 ó más almas no requieren para su tramitación la previa declaración de utilidad pública, según dispone el art. 1.º de la ley.

Art. 2.º Pueden incoar los expedientes á que se refiere el artículo anterior los Ayuntamientos, las Sociedades legalmente constituidas ó los particulares.

Art. 3.º Son obras de saneamiento las que tengan por objeto introducir mejoras y extender las condiciones higiénicas y de salubridad de las poblaciones.

Art. 4.º Son obras de mejora interior de las poblaciones aquellas que, ya se verifiquen en el interior, ya sean para armonizar el interior con el ensanche, ó se establezcan en el término municipal, tengan por objeto ensanchar las vías actuales en todo ó en parte, ó crear otras nuevas, cuyas expropiaciones exijan, además del terreno que ha de ocupar la vía, plaza, parque ó jardín, una zona paralela á la misma, cualquiera que sea la extensión de ésta dentro de los límites señalados por la ley.

Art. 5.º Las expropiaciones que sea necesario llevar á cabo para la ejecución de las obras comprendidas en el art. 1.º de la ley de 18 de Marzo de 1895, se registrarán por las prescripciones de la de 10 de Enero de 1879, en cuanto no estén completadas, modificadas ó reformadas por aquélla, y con las siguientes modificaciones:

Cuando el Ayuntamiento ó el concesionario de la obra hiciere uso de la facultad de ocupar el inmueble mediante el depósito del importe de la indemnización, según la valoración del perito del propietario, el rédito abonable á éste será tan sólo el 4 por 100 anual de la cantidad en que definitivamente se regule la indemnización por el tiempo que transcurra desde la ocupación de la finca hasta el pago.

Serán computadas y satisfechas las construcciones, plantaciones, mejoras y labores realizadas hasta la aprobación definitiva del proyecto para cuya realización sea necesario en todo ó en parte el inmueble, siempre que para la ejecución de estas obras se haya obtenido la correspondiente licencia del Ayuntamiento.

También se computarán y abonarán, aunque se realicen después de aprobado el proyecto, si fueran de reconocida necesidad para conservar el inmueble ó para continuar la aplicación y el uso á que estaba destinado.

Art. 6.º Cuando los Ayuntamientos proyecten hacer obras de las comprendidas en los artículos anteriores, hasta que sean aprobados definitivamente los proyectos con arreglo á lo preceptuado en el presente Reglamento, no podrán ni contratar empréstitos ni establecer arbitrios ó recursos que tengan como aplicación el pago de la parte ó la totalidad de las obras.

Art. 7.º Una vez aprobado definitivamente el proyecto de las obras, para que los Ayuntamientos puedan llevarlas á cabo con arreglo al artículo 3.º de la ley, tendrán que solicitar autorización del Gobierno. El Ministro de la Gobernación, en vista del dictamen del Gobernador, civil de la provincia, dado previo informe de la Comisión provincial, que versará principalmente sobre la urgencia, utilidad y conveniencia de la reforma proyectada—falta de colectividades ó particulares con deudas garantias que soliciten la concesión de las obras,—situación del Erario municipal y recursos de que puedan disponer para llevar á cabo aquéllas sin desatender el cumplimiento de todas las atenciones á que por la ley Municipal viene obligado, y oída la Sección de Gobernación y Fomento del Consejo de Estado, concederá ó negará la autorización solicitada.

Caso de concederse el permiso, el Ayuntamiento tendrá que sujetarse para la ejecución de las obras á cuanto en este Reglamento especialmente se determina para este caso, como asimismo á cuantas condiciones estimase oportuno fijar el Gobierno al conceder la autorización.

I.3.17

I.1.18

I.3.16

I.3.16 – “Reglamento de mejora y saneamiento de poblaciones” del 18 de marzo del 1895.

I.3.17 – Patrimoni residencial a rehabilitar: Casc Antic de Lleida i de Barcelona

I.3.18 – Reunió òrgan gestor ARI Ciutat Vella de Barcelona.

3.3 L'EXEMPLE ESPANYOL DE LA REGENERACIÓ

"L'actual deteriorament del patrimoni immobiliari i l'evident pèrdua de la qualitat ambiental de l'espai habitat, tant en l'àmbit urbà com en el rural, així com els problemes de carència i carestia d'habitatge, demanen una actuació pública encaminada a remediare l'escassa atenció prestada als aspectes del manteniment i millora del patrimoni residencial i urbà existents."

Quan hom llegeix aquest paràgraf pot pensar-se que el text és actual. Doncs aquest fragment és el primer paràgraf del *Real Decreto*⁵⁵ 2329/1983, de 28 de julio, de *protección a la rehabilitación del patrimonio residencial y urbano*. L'esmentat decret delimita amb més precisió l'àmbit d'aplicació de les àrees de rehabilitació integrada, simplificant la seva gestió i assimilant-les al règim general de protecció i al finançament en matèria d'habitatge⁵⁶.

De l'esmentat fragment i del text del decret se'n poden treure algunes conclusions sobre l'estat dels barris i del planejament d'aquell moment:

- Les actuacions d'enderroc i substitucions sistemàtiques dels anys setanta, dintre de procés de densificació per substitució d'edificació residencial densa en les trames urbanes tradicionals⁵⁷, majoritàriament, no donaren bons resultats. Val la pena ressaltar que l'esmentat procés no es produí mitjançant actuacions globals, sinó parcel·la a parcel·la i a partir de la iniciativa dels propietaris del sòl.
- Mancava una eina legal per fomentar la regeneració urbana perquè, malgrat ja estar en vigor, els plans de reforma interior no tingueren tant d'èxit. Representaven una nova eina a la qual els professionals s'han anat acostumant però que d'inici no sabien com aplicar-la. De fet, el concepte de "Reforma Interior" prové del "*Reglamento de mejora y saneamiento de poblaciones*" del 18 de març del 1895 (I.3.16) però fou potenciada per la Ley del Suelo del 1976.
- Fins el 1977 les Administracions, i per consegüent els plans urbanístics, no tenien en compte la figura del ciutadà, sinó només les seves suposades necessitats. D'aquesta manera la població estava allunyada de les decisions sobre el futur de la seva ciutat o del seu "barri" i a mercè de les determinacions dictades per l'Administració. A partir d'aquest any, amb els primers Ajuntaments democràtics, "*en molts casos els moviments associatius foren els impulsors dels nous plans urbanístics que finalment foren assumits per les noves administracions*"⁵⁸.
- Era la primera vegada que, des d'una normativa que formava part de la política d'habitatge de l'Estat, apareixia el concepte de rehabilitació del patrimoni residencial i urbà (I.3.17 i I.3.18) i s'imposava la formació d'un òrgan gestor de l'execució del projecte format per membres de l'administració i de la població local, fet que demostra la preocupació pel ciutadà.

⁵⁵ Aquest Decret, entre altres, va reafirmar i modificar el Real Decreto 2555/1982, de 24 de setembre (RCL 1982, 2680), sobre àrees de rehabilitació integrada.

⁵⁶ (Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo, de Economía y Hacienda y de Cultura, 1983)

⁵⁷ Aquí es podria obrir una discussió crítica sobre les normatives urbanes que permetien i incentivaven aquesta modalitat de substitucions densificadores però, com no es objecte del present estudi no s'estarà en tal temàtica.

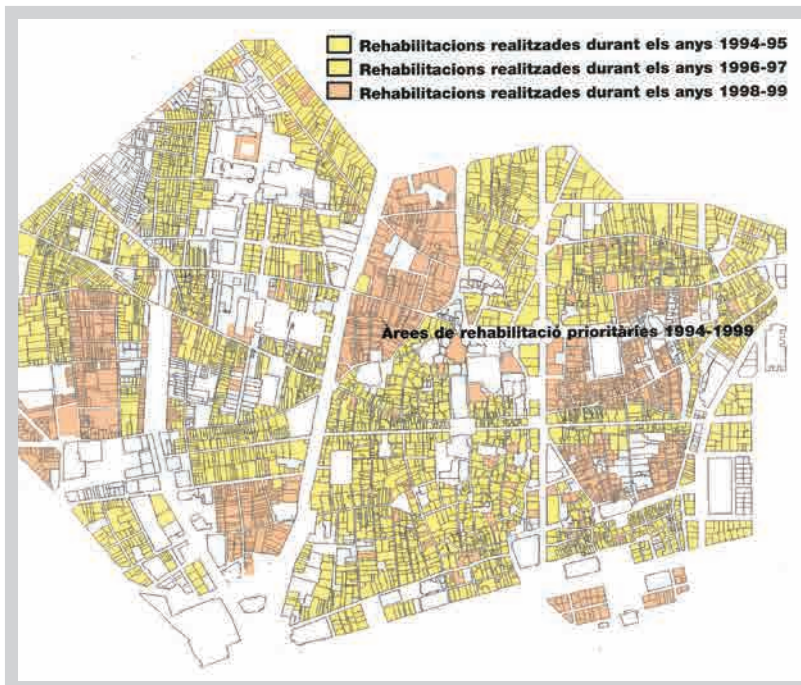
⁵⁸ (Vilanova, 2011)

I.3.19

■ Programes de foment a la rehabilitació

■ Actuacions complementàries a vials i places

I. 3.20

I.3.19 – Límit de la zona d'actuació de l'ARI de Lleida.

I.3.20 – Límit de la zona d'actuació de l'ARI de Ciutat Vella a Barcelona.

- Finalment, val la pena ressaltar que, la gran novetat d'aquest decret resideix en el fet que les ARI's són programes d'actuacions dintre d'un àmbit preestablert (I.3.19 i I.3.20) i amb un període de temps determinat.

Observant els dos últims punts en detall es pot enllaçar-los pel fet de que les ARI's havien de ser suportades pel planejament urbanístic vigent, el qual determinava les actuacions a fer-se en matèria d'habitatge, equipaments, espais públic i infraestructures; i era aquest planejament que, moltes vegades, havia nascut dintre dels barris⁵⁹ i, per tant, en el cor dels moviments veïnals.

Les ARI's optaren per una visió més globalitzada de "barri". Tenien com objecte la millora o recuperació de conjunts urbans o àrees rurals, de les seves condicions naturals, de les activitats econòmiques, socials i culturals i de les condicions de vida dels seus residents a través d'actuacions a nivell d'habitatges i d'edificis, d'espais lliures, d'infraestructures, de serveis, de seguretat ciutadana, de promoció econòmica amb programes educatius i de formació laboral, de foment de la cultura i del turisme i d'equipaments públics. Ja els PERI's tenien per objecte la realització, en sòl urbà, d'operacions urbanístiques encaminades a la descongestió, creació de dotacions i equipaments comunitaris, sanejament de barris insalubres, resolució de problemes de circulació o estètica i millora del medi ambient o dels serveis públics o altres fins anàlegs⁶⁰.

Les ARI's eren, i són, un programa d'actuacions que tenien en compte les condicions per la rehabilitació dels habitatges i edificis de l'àrea, les circumstàncies per l'adquisició d'habitatges per l'administració, els règims de protecció dels habitatges, el sistema de finançament (subvencions de l'administració), el pressupost d'execució i el pla d'execució de les obres. No eren, ni ho són avui, un projecte d'obres. En realitat es pot dir que l'ARI, funcionà com una taula de concertació de les programacions anuals o plurianuals per les administracions públiques⁶¹ implicades en el seu desenvolupament. *Això si era una gran novetat, l'efecte integrador del "Programa ARI" en un àmbit determinat: coordinació i acumulació d'actuacions públiques i privades per assolir l'efecte de "rehabilitació urbana"*⁶². Però, s'ha de tenir en compte que el procés de tramitació d'un ARI era i és completament diferent d'un PERI⁶³.

L'iniciativa de l'ARI tenia el vistiplau i suport de la administració autonòmica, però era municipal, i, conjuntament, les dues administracions sol·licitaven a l'Estat la declaració d'ARI. És a dir, no hi havia, i no hi ha, cap exposició pública ni debat ciutadà, sinó l'aprovació pel Ple Municipal. Per tant, la legitimitat de les ARI's no es genera en la seva tramitació, *sinó pel fet de basar-se en el desenvolupament d'un planejament urbanístic que sí passà per tots els processos de debat ciutadà i informacions públiques reglades per la legislació urbanística*⁶⁴.

⁵⁹ (Vilanova, 2011)

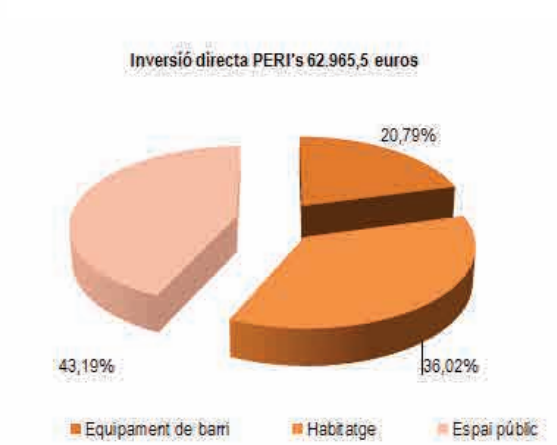
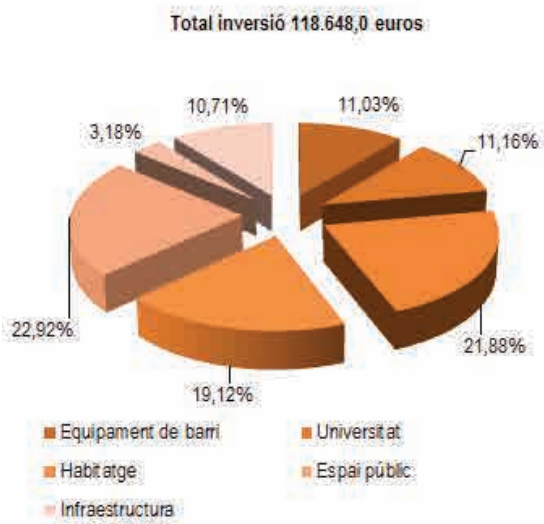
⁶⁰ Quan es tracti d'operacions de reforma interior no previstes en el Pla General, el Pla Especial no pot, segons l'esmentat article, modificar l'estructura fonamental d'aquell.

⁶¹ Aquí entren els tres nivells d'administració: municipal, autonòmica i estatal.

⁶² (Vilanova, 2011)

⁶³ El decret 2329/1983 no és una norma de caràcter urbanístic i, per tant, no segueix la mateixa tramitació que els plans urbanístics.

⁶⁴ (Vilanova, 2011)

1.3.21

I.3.21 – Inversió pública en l'àrea de rehabilitació integrada de Ciutat Vella 1988-1997, per tipologies (en milions).

A la segona meitat dels vuitanta i inicis dels noranta la millora de les ciutats espanyoles, i catalanes, era visible i fruit dels esforços realitzats per les administracions postfranquistes. Ara bé, també és rellevant dir que, com resultat de les crisis econòmiques, 1984-85 i principis dels noranta, s'aprecia un canvi substancial de l'espai urbà europeu. L'esmentat canvi és, principalment, *degut a la transformació dels sectors industrials productius i l'emergència del sector terciari urbà, preludi de la gran explosió que es produirà als anys següents amb la revolució de les telecomunicacions i les eines informàtiques*⁶⁵. Aquests processos, malgrat l'heterogeneïtat de les urbs, van utilitzar alguns components comuns, com ara: la creació de noves àrees de centralitat amb la regeneració de barris degradats per l'existència d'infraestructures en desús (teixit industrial de principis del segle XX; vies de ferrocarrils, ...) i la contractació de professionals de renom internacional dins del món del urbanisme i, sobretot, de l'arquitectura.

Aquest fet respon a una sistematització prèvia i a la necessitat de donar una resposta immediata a la problemàtica creixent a nivell urbanístic (creixement poblacional, canvis de les necessitats humanes, augment de la demanda d'allotjament, etc.). La manca de zones verdes, equipaments i, principalment, habitatges era una tònica habitual als eixamples i als barris perifèrics de Catalunya.

Els PERI's, encara que foren plans d'una vessant física rellevant en comparació amb la social, tingueren un paper rellevant a la formació dels barris i de les ciutats actuals i en la solució de la problemàtica esmentada (I.3.21). Bona part de les zones verds urbanes⁶⁶, de les grans avingudes i passeigs es pogueren executar per la possibilitat de "mobilitzar el sòl" a partir d'aquesta figura de planejament afegit a l'esforç de gestió del sòl per compra⁶⁷. Però és veritat que no sempre les actuacions previstes als PERI's foren executades i moltes vegades el document roman oblidat i les actuacions executades són més aviat contràries a les proposades per tal instrument.

Malgrat ser una figura potent i amb una visió transversal del territori, a Catalunya, la Generalitat només va declarar deu àrees de rehabilitació integral. Vuit d'aquestes a Barcelona: Ciutat Vella, el nucli antic de Gràcia, el nucli antic de Sants, el nucli antic d'Horta, el sector de la Prosperitat, el nucli antic de Sant Andreu, el Clot i el nucli antic del Poblenou. Les altres dos són: el nucli antic de Manresa i de Lleida. Finalment, a Catalunya, les ARI's que es desenvoluparen i executaren integralment foren únicament les de Ciutat Vella (1986) i Lleida (1993-1994)⁶⁸ (I.3.22). En la resta d'àmbits, el programa ARI serví per assenyalar els punts sensibles dels barris i les zones on fomentar les subvencions a la rehabilitació privada dels edificis i habitatges.

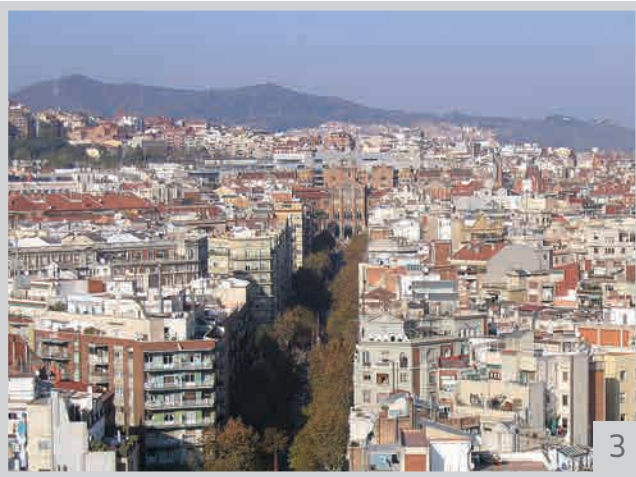
Dins d'aquest context "l'urbanisme estructurat", o "urbanisme programa", reforçà la línia d'actuacions puntuals amb intervencions més significatives i relacionades amb projectes que implicaven transformacions més potents. Es continuava redissenyant la ciutat prèvia però no amb plans tancats sinó que a partir d'una visió holística del territori que, a més a més, deixava oberta la possibilitat d'eventuals intervencions futures.

⁶⁵ (Vilanova, 2011)

⁶⁶ Aquí s'entén parcs urbans i places

⁶⁷ (Busquets, 2004)

⁶⁸ Altres ARI's que es quedaren en el projecte: Terrassa (1995), Olesa de Montserrat (1998), Vilanova i la Geltrú (2001) i Manresa (2003)

I.3.22

I.3.22 – Espais públics generats per operacions provinents de PERI's, parc de la Creueta, parc de l'Espanya Industrial i Av. Gaudí (entre Sagrada Família i Hosp. De Sant Pau).

IL·LUSTRACIÓ

ABANS figura urbanística
actuacions d'enderroc i substitucions sistemàtiques.
manca eina legal pel foment de la regeneració urbana
1ª vegada: creació d'un programa d'actuacions (sense obres)+ àmbit establert + període de temps determinat
tramitació/aprovació Ple Municipal

DURANT 8 àrees
preocupació amb habitatge
òrgan gestor = administració + veïns

DESPRÉS impuls per altres programes
comunitats més organitzades
obertura per intervencions futures
ni tots els programes es van portar a terme

3.4 URBAN: UNA INICIATIVA URBANA DE LA UE

A nivell europeu, fins a mitjans de la dècada dels noranta diverses operacions de “regeneració urbana física” que es portaren a terme han resultat poc eficaces en general. Malgrat aquestes accions resultaren infructuoses en la seva gran majoria produïren, contra tot pronòstic, un urbanisme autòcton i espontani. Degut a això, a partir de finals del segle passat, les polítiques europees de regeneració urbana començaren a adoptar nous enfocaments integrals amb la incorporació d’actuacions socials, polítiques de mobilitat i accessibilitat, habitatges socials i, més recentment, de les polítiques ambientals⁶⁹.

La iniciativa URBAN⁷⁰ es creà per a fomentar el desenvolupament sostenible en àrees urbanes amb problemes d’infraestructura física i social dels països membres de la Unió Europea (I.3.23). L’enfocament integral de l’URBAN té en compte totes les dimensions de la vida urbana. Així aplica un paquet de mesures que combinen la rehabilitació d’infraestructures obsoletes amb actuacions econòmiques i accions efectives en el mercat de treball. Aquestes són complementades per accions de combat a l’exclusió social inherent a barris decadents, i mesures per a millorar la qualitat del medi ambient urbà.

Un element rellevant de l’èxit d’URBAN fou el seu compromís explícit en involucrar els habitants dels barris en el desenvolupament i en l’aplicació dels programes. L’objectiu era que els ciutadans afectats per les intervencions participessin en la totalitat del procés: des de la creació fins a l’execució.

El programa URBAN tingué molt clar que el fet de definir amb precisió les tipologies de les àrees d’actuació era la manera més eficaç per treballar amb zones urbanística i socialment sensibles. Aquest enfocament buscava maximitzar l’efecte de les accions i reforçar els beneficis dels projectes i dels subsidis econòmics.

L’esmentat programa no tractava, i no tracta, les “àrees amb problemes” com a unitats aïllades, sinó com a unitats que han de dialogar amb la resta de la ciutat, millorant l’accessibilitat, realçant la comunicació, i atraient visitants i inversió privada. En definitiva, el propòsit dels programes és establir un desenvolupament local dinàmic que permetria a la ciutat assimilar orgànicament l’àrea amb “problemes” i promoure, d’aquesta manera, un creixement sostenible.

A l’URBAN I, cada programa cobrí una mitja de 6 km², prioritzant les àrees totals d’un barri o districte administratiu. En un nombre reduït de casos (al voltant d’un 10% dels programes), un grup d’àrees diferents (centres històrics, àrees perifèriques o suburbis) s’apuntaven dins del programa. Un anàlisi de les àrees segons les seves característiques geogràfiques ens mostra que:

⁶⁹ (Ministerio del Desarrollo Urbana de la Unión Europea, 2010)

⁷⁰ URBAN I – 1.994 – 1.999

URBAN II – 2.000 - 2006

I.3.23

I.3.24

I.3.23 – Imatge UE..

I.3.24 – Ubicació de les zones amb programes finançats per l'iniciativa Urban I i II.

- Un 43% dels programes es donaren en suburbis, exclosos de la vida de ciutat principal.
- Un 20% de programes encaren els problemes de centres històrics: aquelles àrees centrals amb el valor d'herència cultural, que han estat abandonades.
- Un 37% dels programes tracten d'àrees urbanes perifèriques: districtes a la perifèria d'aglomeracions urbanes, sovint de difícil accés, amb grans blocs d'habitatges o en districtes industrials abandonats.

Geogràficament parlant, els programes en suburbis són més comuns a França, el Regne Unit i Espanya, cobrint grans districtes amb densitat poblacional per damunt de les mitjanes, mentre que aquells en centres històrics són més comuns a Itàlia i Espanya i, generalment, apunten a una població més reduïda. Els programes que assenyalen a àrees perifèriques són més comuns a Alemanya, els Països Baixos i el Regne Unit.

En termes del tipus d'activitat econòmica i social, les intervencions predominants són, amb un 60%, en àrees residencials i comercials i la resta de les àrees són o bé residencial o bé industrials abandonades, principalment en països com Bèlgica, Dinamarca, Alemanya i Espanya.

L'URBAN és co-finançat per dos dels fons estructurals europeus: el Fons de Desenvolupament Regional Europeu (FEDER) i els Fons Socials Europeus (FSE), respectivament, en un 82% i un 18% aproximadament⁷¹. De l'import total del projecte, els fons europeus subvencionaven, en l'URBAN I, el 50% de les despeses subvencionables i la resta provenien d'altres fonts de finançament incloent autoritats nacionals, regionals i locals, així com el sector privat i organitzacions socials. A partir de l'any 2.000, amb l'URBAN II, l'ajut financer del FEDER pot arribar fins a un 75% del cost total del programa per les regions de l'Objectiu 1⁷² i fins a un 50% per les altres regions.

Els programes URBAN I sumen un total de 118 àrees urbanes. Vuitanta-cinc programes començaren el juny de 1994, i altres 33 programes el 1996. Durant el període de 1990⁷³ a 1993, un total de 33 Projectes Pilot Urbans s'iniciaven a 11 Estats Membres (I.3.24).

⁷¹ La inversió elegible total aproximada per l'URBAN és igual a 1.8 mil milions.

⁷² L'Objectiu n°1 dels Fons Estructurals constitueix la principal prioritat de la política de cohesió de la Unió Europea. D'acord amb el Tractat, l'actuació de la Unió està encaminada a "promoure un desenvolupament harmoniós" i, en particular, "a reduir les diferències entre els nivells de desenvolupament de les diverses regions". Hi obeeix el fet que dos terços dels crèdits dels Fons Estructurals (és a dir, més de 135.000 milions d'euros) es destinin a la recuperació de les regions més desfavorides, les denominades "regions de l'Objectiu n°1", amb un producte interior brut (PIB) inferior al 75% de la mitja comunitària.

A totes aquestes regions, molts dels indicadors econòmics són "en situació d'alerta":

- escàs nivell d'inversió;
- taxes de desocupació superiors a la mitjana;
- falta de serveis a les persones i a les empreses;
- precària dotació d'infraestructures de base.

Catalunya no està inclosa com a àrea de l'Objectiu 1.

⁷³ Els primers dos projectes, Londres i Marseille, començaren el 1990. Posteriorment el programa augmentava ràpidament amb 24 projectes que començaren en 1991 i 1992, i altra part de set projectes que començaren en 1993.

I.3.25

I.3.26

I.3.25 – URBAN a Viena. Regeneració urbana del centre històric.

I.3.26 – URBAN: projectes socials, urbans, de transport i d'energia renovable.

En aquesta fase els Projectes Pilot⁷⁴ es dirigien a una gamma àmplia de problemes urbans, més aviat sovint a través d'una estratègia local completa i integrada que apunta a maximitzar l'impacte físic i generar inversió pública i privada. Els problemes inclouen: privació social i econòmica; planificació territorial ineficaç, centres històrics degradats; enllaços febles o inexistents entre activitats de recerca i desenvolupament i petites i mitjanes empreses; i degradació del sòl industrial.

L'experiència i les lliçons de la primera fase dels projectes pilot URBAN serviren per focalitzar els temes de la regeneració urbana i de la cohesió social, així com l'adopció, el 1997, d'una segona fase de projectes pilot amb 503 aplicacions des de 14 Estats Membres. (I.3.24)

Aquesta ronda de projectes actua des de la congestió de trànsit i gestió de residus, als edificis en mal estat de conservació i la decadència econòmica. Els projectes tendiren a adoptar aproximacions integrals per afrontar els problemes. Les estratègies proposades combinaren infraestructura dura amb mesures de suport mediambientals, socials i econòmiques en un intent de promoure el desenvolupament sostenible i la qualitat de vida dels ciutadans. Es definiren clarament àrees i poblacions objecte i, sobretot, hi va haver un fort èmfasi en la participació de la comunitat (I.3.25 i I.3.26).

A l'octubre del 1998 la Comissió adoptà el "Marc d'actuació per un desenvolupament urbà sostenible" reconeixent la importància de la dimensió urbana en les polítiques comunitàries. Aleshores, a partir de l'URBAN II, les regions que podien acollir-se als Objectius 1 i 2⁷⁵ durant el període 2000-2006 havien de presentar en els projectes una sèrie de mesures integrals de desenvolupament econòmic i social. La finalitat era que, mitjançant un planejament territorial integrat, les esmentades mesures poguessin contribuir substancialment a un desenvolupament equilibrat o a la reconversió i recuperació de les regions en qüestió. Per altra banda, les mesures que suportaven l'Objectiu 3⁷⁶ fomentaven la cohesió social en les ciutats que no es podien acollir als primers dos objectius.

Pel fet de fomentar la formulació i l'execució d'estratègies innovadores de regeneració econòmica i social sostenible, el programa URBAN II tingué un valor afegit davant les intervencions d'altres programes dels Fons Europeus. L'URBAN II també s'utilitzà com a pont entre els planejaments innovadors aplicats a petita escala i l'adopció d'un enfocament integrat i participatiu d'altres programes.

⁷⁴ A Catalunya es desenvolupà el primer projecte pilot a la Pobla de Lillet, una antiga zona industrial a les rodalies del poble que és part d'un pla més ampli per la rehabilitació del barri del Clot del Moro. Durant la primera part del segle l'àrea era el centre de producció de ciment a Catalunya. En aquest territori també hi havia altres indústries com: mineria de carbó, hidroelèctriques, tèxtils. Amb la crisi de la indústria la zona es pràcticament va abandonar. L'objectiu de l'UPP era recuperar el sòl i desenvolupar l'àrea amb finalitat turística realçant la seva herència industrial i cultural i desenvolupant activitats recreatives i d'entrenament. L'UPP té dos elements principals: rehabilitació dels jardins de Can Artigas, i la rehabilitació de la zona industrial de Clot del Moro, per a propòsits turístics.

⁷⁵ L'objectiu n°2 dels Fons Estructurals persegueix la dinamització de les zones amb dificultats estructurals, ja sigui industrials, rurals, urbanes o que depenen de la pesca. Aquestes zones pertanyen a regions amb nivell de desenvolupament que se situa entorn de la mitja comunitària però que, a la seva - escala, pateixen diferents tipus de dificultats socioeconòmiques, i que, sovint, són la causa d'una taxa d'atur elevada. Aquestes dificultats són:

- els canvis en els sectors industrials o de serveis;
- un declivi de les activitats tradicionals en zones rurals;
- una situació de crisi en el medi urbà;
- dificultats que afecten la pesca.

⁷⁶ L'objectiu n° 3 dels Fons Estructurals objectiven el suport a l'adaptació i modernització de les polítiques i dels sistemes d'educació, de formació i de treball de les regions no incloses en l'objectiu n° 1.

Dins d'aquest marc, els objectius de l'URBAN II eren els següents⁷⁷: propiciar l'elaboració i la pràctica d'estratègies innovadores que fomentessin la regeneració econòmica i social de les ciutats petites i mitjanes i dels barris "en crisi" en les grans urbs; i aprofundir i intercanviar coneixements i experiències referents a la regeneració i al desenvolupament urbà sostenible de la UE.

El programa URBAN II, com en la primera versió, es basa en les orientacions preestablertes per la Comissió i proposà models de desenvolupament innovadors per la regeneració de les zones beneficiàries, i així finançar els projectes que tinguéssim en compte: (I.3.25 i I.3.26)

- Millorar les condicions de vida mitjançant, per exemple, la rehabilitació dels edificis i la creació d'espais verds públics.
- Crear llocs de feina a nivell local, en àmbits com el medi ambient, la cultura i els serveis destinats a la població.
- Integrar les classes socials menys afavorides en els sistemes educatius i formatius.
- Desenvolupar sistemes de transport públic de baix nivell de contaminació.
- Crear sistemes eficients de gestió energètica i d'utilització més intensiva d'energies renovables.
- Utilitzar amb major intensitat les tecnologies de la informació.

Per la rellevància de les experiències del primer programa, afegides a les que es presentaren a l'URBAN II, es creà, l'any 2002, un espai d'intercanvi d'experiències i bones pràctiques: l'URBACT.

Molts dels projectes de l'iniciativa URBAN donaren suport a noves activitats econòmiques i estimularen el creixement de les activitats existents. Els projectes específics desenvoluparen serveis de consultoria i facilitats tecnològiques per a petites i mitjanes empreses. Altres milloraren infraestructures de comunicació, connexió de xarxes i creació d'un ambient atractiu per a inversors privats.

La majoria dels projectes afrontà el problema de la desocupació en àrees urbanes i/o amb alguns grups de risc, com drogodependents i grups de minories ètniques. Els projectes en àrees amb aquestes característiques incloïen, entre les seves actuacions, serveis d'orientació i seguiment personalitzat, cursos de la llengua local, d'accés a la informació, i de suport en la recerca de feina i allotjament.

Com a regla general el propòsit dels projectes era convertir aquestes "àrees amb problemes" en indrets física i socialment sostenibles. La creació de parcs i espais públics, la millora de la mobilitat i de l'accessibilitat urbanes, de les instal·lacions i infraestructures i de les mesures de seguretat ciutadana són exemples d'accions que feren part dels projectes desenvolupats.

⁷⁷ (DG Regional Policy, 1995)

BADALONA

L'àrea en qüestió se situa a la perifèria de Badalona, en terreny muntanyós al cap al nord-oest del centre de la ciutat. És una àrea densa, sense planejament urbanístic, pobrament construïda i amb greus problemes d'accessibilitat i sense espais oberts verds. Els nivells d'ozó són alts a causa de volums de trànsit pesats en la zona metropolitana. Aquesta àrea d'aïllament social, econòmic i cultural exhibeix una concentració essencial de problemes. Els baixos ingressos no poden cobrir necessitats bàsiques i el fort creixement demogràfic i la integració d'immigrants ha estat lenta i complexa. Les característiques inclouen: densitat de població alta (equivalent a 67.000/km²) de la qual la meitat tenien menys de 30 anys d'edat. Desocupació alta amb baixos nivells d'assoliment educatiu. Concentració alta de drogodependents, de nouvinguts d'Àfrica i ètnia gitana. Aparició de malalties relacionades amb la pobresa a causa de les deficientes condicions sanitàries. Dependència alta o manca de consciència d'ajuda de serveis socials primaris. Taxa d'ATUR: 22%
Habitatges buits: 15%

L'estratègia consta d'una sèrie d'accions integrades d'una naturalesa experimental i innovadora. Per vèncer els problemes de l'àrea era necessari actuar d'una manera coordinada a tres fronts, reunint estructures administratives, el territori mateix i els ciutadans conscienciats. Cinc "Accions Estratègiques" cobriren 13 objectius específics: assumptes institucionals, participació, informació i serveis públics, el mercat de treball i inversió, desenvolupament físic, assumptes socials. Els grups identificats eren la gent jove i les famílies amb risc d'exclusió social. Promoure les empreses i botigues petites/ Ajudar l'economia informal a ser regularitzada/ Programes de formació per a gent jove/ Establiment d'un Casal de Gent Gran/ Construcció d'un centre que proporciona serveis per a nens i gent jove, incloent-hi ajuda social primària./ Millora de l'accés de carreteres/ Millora de mobiliari urbà dels espais públics

SABADELL

Sabadell al 1995 tenia 188.670 habitants, però amb els seus suburbis, comptava gairebé amb 300.000. L'àrea elegible fou el centre històric de la ciutat. El problema principal d'aquest barri és l'alta densitat de població. L'àrea seleccionada cobreix només un 6,47% de la totalitat ciutat, però representa un 20% de les activitats econòmiques. Econòmicament, la ciutat ha patit la crisi industrial (indústria tèxtil). Taxa d'ATUR: 11%

L'estratègia es basa en la planificació urbanística i en l'arquitectura. Reprendre els voltants urbans i crear edificis públics o espais, amb funcions diferents, el programa aspirarà a la revitalització d'activitats econòmiques, i vida social i cultural. Dirigit-se d'activitats econòmiques noves:
- Accions que promouen a favor de les botigues en el centre
- Renovació d'un centre de mercat
- Millora d'infraestructura social
- Conversió de l'àrea Tres Creus des de l'ús industrial (abandonat avui), a ús residencial i mixt. - Diverses accions dirigides a la limitació de trànsit : millora de transport públic, creant una zona de vianants- Renovació d'espais públics, i, a la vora d'ells, edifici d'un aparcament - Diverses accions per millorar l'aspecte dels voltants (arbres, mobiliari urbà, senyalització)
- Accions en ordre per renovar i per ampliar la Creació de museus.- existent d'un museu nou : museu de la indústria tèxtil, centre per a arts audiovisuals- Valorització de les cases velles conegudes com tenir valor artístic o històric.

SANTA COLOMA DE GRAMENET

Santa Coloma de Gramenet és una ciutat amb una població de 133.608, a les rodalies de Barcelona. L'àrea d'intervenció Urbana se situa al sud de la ciutat i té una població de 41.775. La ciutat se situa entre muntanyes i el riu, i era relativament aïllada fins als anys 1980. La seva proximitat a Barcelona ha augmentat el seu interès per a especuladors de bé immoble. En 15 anys la població de la ciutat augmentava de 32.000 a 137.000. Els plans de regeneració estratègics es desenvolupaven incloent-hi "Santa Coloma 2000." Aquests marcaven un pas important en la regeneració de la ciutat. A l'àrea hi falten els espais verds i les instal·lacions públiques. L'àrea d'objectiu es caracteritza per degeneració social, una densitat de població alta i un baix nivell d'activitat econòmica. Aquests problemes resulten en desocupació alta, un baix nivell de formació professional i un alt nombre d'immigrants des d'Andalusia i Extremadura. Un quaranta-set per cent de la població té menys de 30 anys i només un 10% és de més de 65 anys. Taxa d'ATUR: 21%

Els propòsits de projecte URBAN per regenerar l'àrea d'objectiu i per integrar-la a la ciutat eren: activitats econòmiques noves/ Suport a les activitats comercials de l'àrea i empreses./ Creació d'una zona d'empresa al sud./ Millora de serveis públics i infraestructura social/ Conversió d'edificis antics en un centre social. / Restauració de la Masia de Can Peixauet. La torre, de gran valor històric, s'utilitzarà com a biblioteca/ Serveis socials per a gent jove, programes per a mares; un programa per integrar immigrants; programa per ajudar nens amb dificultats d'aprenentatge i per proporcionar activitats de lleure per a nens./ Desenvolupant espais verds, millorant espais públics i infraestructura urbana. Regeneració mediambiental d'àrees. Millora de vies públiques i il·luminació.

3.4.1 L'URBAN A CATALUNYA

A Catalunya des del 1996 la iniciativa comunitària URBAN finançà, conjuntament amb els Ajuntaments, set projectes entre els operacionals i els pilot. A l'URBAN I s'acolliren els municipis de Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Sabadell com a programes operacionals i La Pobla de Lillet com a projecte pilot. En els dos primers casos es treballà amb barris perifèrics, més concretament amb alguns barris de la Serra d'en Mena. A Sabadell les tasques desenvolupades es dugueren a terme en el centre històric i la Pobla de Lillet a una zona industrial degradada.

A la segona part del programa, URBAN II, entraren els municipis de Barcelona, Cerdanyola del Vallès, Hospitalet de Llobregat i Santa Coloma de Gramenet (I.3.27).

ABANS programa d'actuacions integral + àmbit establert + període de temps determinat
3 tipologies d'àrees
entrega projectes predefinites
nivell europeu

DURANT gestor = administració + veïns
Urban I i II: 118 àrees
Fons compartits: EU + administració local/estatal
Planejament innovador/ enfocament integral i participatiu

DESPRÉS impuls per altres programes
comunitats més organitzades
obertura per intervencions futures

3.5 LA VISIÓ HOLANDESA DE LA REGENERACIÓ URBANA

"Ja fa molt anys que Holanda treballa en programes de regeneració urbana i d'infraestructures però ara ha descobert una millor inversió: la infraestructural social". Com a programa de regeneració urbana recent està el cas de "The Amsterdam Wijkaanpak"⁷⁸ que es creà el 2008 a Holanda amb l'objectiu d'eleva, en 10 anys, la qualitat de vida de les àrees degradades, quaranta en total, als estàndards "normals" de la resta del país.

La problemàtica dels barris holandeses no és diferent de la que, fins ara, s'ha analitzat. No obstant això, el sistema de finançament és innovador perquè inclou la iniciativa privada com a major contribuent. La idea és crear un "fons central per habitatges socials" al qual les companyies econòmicament més potents aporten els recursos i les més petites sol·liciten aquests fons per finançar nous projectes en els barris.

Fins a principis del 2011 hi havien 399 projectes en marxa amb la cooperació de l'administració local, d'organitzacions socials i dels ciutadans que viuen en aquests indrets.

Com en el cas dels altres exemples estudiats, els projectes de l'*Amsterdam Wijkaanpak* abracen temàtiques variades (viure, treballar, aprendre, integrar-se i millorar la seguretat ciutadana) amb èmfasi en les actuacions amb una vessant social (I.3.28).

Entre les diferències d'aquest programa respecte als altres, excepte el DSNI, està el fet que a Amsterdam els projectes són desenvolupats pels mateixos ciutadans. Una altra distinció rellevant és l'absència d'una temàtica específica per l'elaboració dels projectes. En cadascun dels barris hi ha una coalició responsable pel desenvolupament del programa i, per suposat, dels projectes. L'equip és format, a més a més dels residents, per les autoritats locals i per les promotores d'habitatge que hagin comprat habitatges en la zona. Encara que es tracti d'un programa bastant recent, la seva avaluació es fa, periòdicament, mitjançant un sistema d'indicadors creat per l'Ajuntament d'Amsterdam (I.3.29).⁷⁹

⁷⁸ La informació exposada sobre el programa de regeneració urbana d'Amsterdam s'extreu de entrevistes virtuals, realitzada des de juny del 2009 ençà, a la Sra. Engelen Hengeveld, consultora del programa.

⁷⁹ (Gemeente Amsterdam, 2008)

I.3.30

I.3.31

Living in HDB flats : Selective En Bloc Redevelopment Scheme (e-SERS)
 You are here: [Home](#) > [Living in HDB flats](#) > [Selective En Bloc Redevelopment Scheme \(e-SERS\)](#)

The screenshot shows the HDB website page for e-SERS. At the top, there is a navigation menu with links like 'Home', 'About Us', 'Glossary', 'Publications', 'News', 'Events', 'Careers', 'My HDBPage', 'e-Services', 'FAQs', 'Multimedia Gallery', 'Heartland Beat', and 'Useful Links'. Below the navigation, the page title is 'Living in HDB flats : Selective En Bloc Redevelopment Scheme (e-SERS)'. The main content area is divided into several sections: 'Overview' with a description of e-SERS, 'SERS Sites' (Find out which are the HDB blocks announced for SERS), 'SERS Benefits' (Your flats are already announced for SERS? Find out your eligible rehousing benefits), 'Finances' (Work out your financial plan for buying a replacement flat), 'Virtual Exhibition' (Take a virtual tour of the SERS exhibition), and 'Latest SERS Site' (Clementi Avenue 5 Newly announced on 13 Feb 2011). There are also links for 'View More' under each section and a 'Shortcuts' section at the bottom.

SERS Sites

Find out which are the HDB blocks announced for SERS

[View More](#)

SERS Benefits

Your flats are already announced for SERS? Find out your eligible rehousing benefits

[View More](#)

Finances

Work out your financial plan for buying a replacement flat

[View More](#)

Virtual Exhibition

Take a virtual tour of the SERS exhibition

[View More](#)

Latest SERS Site

[Clementi Avenue 5](#)
Newly announced on 13 Feb 2011

I.3.32

I.3.30 – Vista des de l'edifici Marunouchi, Chiyoda-ku, Tokio
 I.3.31 – Vista dels edificis de la Marina Bay i districte Financer, Singapur
 I.3.32 – Pàgina web da Housing and Development Board del Govern de Singapur on es troben els edificis afectats per obre de renovació urbana.

3.6 REGENERACIÓ I RENOVACIÓ URBANES

Fins ara la regeneració urbana s'ha explicat, dintre d'aquest estudi, a través de projectes integrals, sensibles amb el territori, amb el patrimoni físic i humà. Una altra manera d'entendre la regeneració urbana és a través de la renovació i del sectorització del teixit urbà, de la densificació i de les ciutats boutique.

Països, o regions, com Japó (I.3.30), Singapur (I.3.31) i Hong Kong són exemples d'aquesta altra manera d'actuar davant de la degradació urbana. En comptes de "projectes de regeneració" són "projectes de renovació"; que, en comptes de buscar solucions per mantenir la població local al barri, proposen solucions econòmiques per real·lotjar els veïns (I.3.32). Recuperen físicament els seus centres històrics donant prioritat al comerç, al turisme i a les oficines, gairebé els únics, juntament amb les multinacionals, capaços d'assumir els elevats preus per metre quadrat, concentrant i densificant els sectors residencials en els barris perifèrics al casc antic, fet que no impedeix la construcció dels grans gratacels en les zones centrals (I.3.33).

Ens els tres casos estudiats, els projectes de regeneració urbana comencen dintre del departament d'habitatge dels governs (*Urban Renaissance Agency*, Japó; *Housing & Development Board (HDB)*, Singapur; i *Hong Kong Housing Society* i *Urban Renewal Authority*, a Hong Kong) i, poc a poc, s'ha anat inclouent els altres departaments dintre de l'administració.

Algunes respostes arquitectòniques i urbanístiques es desenvoluparen, i s'estan desenvolupant, amb l'objectiu de minimitzar l'impacte dels gratacels dintre de l'espai urbà. Plantes baixes obertes amb doble, o triple, alçada, i espais privats que es converteixen en públics, produint permeabilitat física i visual; cobertes transitables i enjardinades; façanes amb jardins verticals; orientació dels edificis respecte als carrers per tal de no produir una barrera, són algunes d'aquestes solucions (I.3.34). En casos d'habitatges socials existeixen projectes menys contundents i d'aplicació en sèrie com l'*Urban-Tulou* (I.3.35) i altres de densificació massiva com el *Pinnacle* (I.3.33). El despatx xinès *Urbanus* completà el 2008 la construcció del primer *Urban-Tulou* a Nanhai, Guandong, Xina. L'esmentat edifici és una adaptació dels *Tulou* ancestrals dels Hakka a les necessitats actuals, injectant nous elements urbans amb l'estil tradicional.

Malgrat que la "nova" manera de "fer ciutat" sigui diferent del que s'ha presentat fins ara, s'ha de dir que aquests projectes dediquen molts esforços en desenvolupar espais públics de qualitat, en mantenir la població molt ben informada i, en alguns casos, amb una participació ciutadana bastant significativa durant tot el procés. És rellevant el fet de la contractació de grans despatxos d'arquitectes per encapçalar aquests projectes com a forma d'anunci de les ciutats ("Ciutats Boutique"). Entre els projectes de "renovació" urbana dels països en qüestió, s'estudiarà en el següent apartat el desenvolupat per la Autoritat de Renovació Urbana de Hong Kong.

⁸⁰ Alguns exemples d'aquesta tipologia de projectes de regeneració urbana serien: el desenvolupament dels districtes d'Otemachi, Marunouchi i Yarakucho, de la zona de les estacions de Shinagawa i Shibuya, a Japó; de les zones del Financial District, Marina Bay i Chinatown, a Singapur.

⁸¹ Tulou és un tipus d'habitatge exclusiu de la població hakka, o Hakka Han. És una casa comunal entre la ciutat i el camp que integra les funcions d'habitatge, emmagatzematge, compres, esperit, i espectacles públics en un sol edifici.

⁸² Aquest despatx té al cap davant els arquitectes Yan Meng, Xiaodu Liu i Hui Wang.

⁸³ (Meng, Liu, & Wang, 2008)

Districte Financer i Marina Bay

Pinnacle: densitat més alta de Singapur

2,5 hectàrees (0,025 km²)

1.848 habitatges(entre 90 i 103m²)

mitja de 3,7
persones/hab.⁸⁴

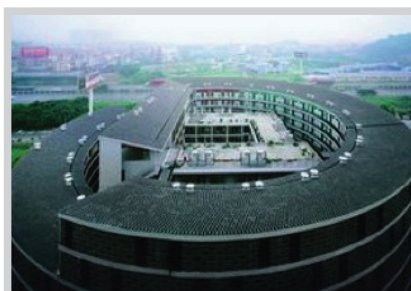
Densitat: 2735 persones/hectàrea

Creixements residencials

I.3.33

I.3.34

I.3.35

I.3.33 – Vista panoràmica de Singapur.

I.3.34 – Solucions para minimitzar l'impacte dels gratacels, Districte Financer de Singapur.

I.3.35 – Urban-Tulou.

⁸⁴ Peng Beng & Huang, 2008)

3.6.1 LES 4 R'S DE HONG KONG

A finals del segle passat Hong Kong s'enfrontà a un considerable problema d'envelliment dels edificis i de deteriorament urbà. Malgrat els esforços del Govern, d'organismes com la Societat de Habitatge de Hong Kong (HKHS), corporacions de Propietaris i òrgans professionals, les condicions dels edificis antics i dels espais públics de determinades zones de Hong Kong continuava sent insatisfactòries.

Amb l'objectiu de frenar aquests processos i fomentar la bona qualitat urbana, el govern de Hong Kong establí l'Autoritat de Renovació Urbana (URA⁸⁵) l'1 de maig del 2001⁸⁶. El Govern també publicà un document amb estratègies de renovació urbana (URS⁸⁷) que serví de guia orientativa perquè la regeneració es fes des d'un enfocament integral adoptant l'estratègia "4R"⁸⁸: "remodelació" d'edificis en ruïnes, "rehabilitació" dels edificis que necessitaven d'un manteniment adequat, "conservació" dels edificis amb valor històric, arquitectònic i cultural, i "revitalització" de les zones urbanes més antigues i degradades.

L'aplicació del l'URS era tasca de l'URA però també d'altres agents com l'oficina i els departaments del govern, els consells de districte (DC), l'HKHS, el sector privat (propietaris, inversores) i les organitzacions no governamentals.

Els principals objectius dels projectes portats a terme per l'URA eren: promoure la reestructuració i el desenvolupament sostenible a les zones urbanes degradades fomentant el disseny de xarxes locals de transport més eficaces; la racionalització de l'ús del sòl i la preservació d'edificis, llocs i estructures de valor històric, cultural o arquitectònic. També treballaven, i encara treballen, en promoure el manteniment i la rehabilitació d'edificis amb provisió d'habitatges especialment dissenyades per als col·lectius amb necessitats especials, en preservar la identitat local i, en "*la mesura del possible, les xarxes socials de la comunitat local*"⁸⁹.

Aquests objectius foren desenvolupats sempre basats amb quatre principis clau: als propietaris expropiats se'ls havia d'ofereir una compensació justa i raonable; els inquilins afectats pels projectes de reconstrucció havien de poder accedir a un habitatge adequat; la comunitat seria la primera beneficiària de totes les obres executades i la participació ciutadana seria necessària a tots els projectes⁹⁰.

L'URA heretà 10 projectes de remodelació en curs del seu predecessor, el *Land Development Corporation*. A més d'aquests, l'URA i en conjunt amb la Societat de Habitatge de Honk Kong (HKHS), iniciaren 25 nous projectes de revitalització urbana i conservació d'edificis. Al final del curs 2009/2010 l'URA havia col·laborat directament, o associada amb altres agència governamentals, en 38 projectes de reurbanització i quatre projectes de preservació i revitalització. Dintre d'aquests projectes es conservaren més de 60 edificis de valor històric. Aquests projectes afectaren a 33.000 persones, rehabilitaren més de 39.700 habitatges, en 510 edificis⁹¹, construïren més de 37.000 m² d'espais públics i, aproximadament, 55.000 m² d'equipaments públics (entre nous i rehabilitació).

⁸⁵ Sigles en Anglès de: Urban Renewal Authority

⁸⁶ (Department of Justice from the Government of the Hong Kong, 2001)

⁸⁷ Sigles en Anglès de: Urban Renewal Strategy

⁸⁸ Sigles en Anglès: Redevelopment, Rehabilitation, Revitalisation and pReservation.

⁸⁹ (Hong Kong Development Bureau, 2011)

⁹⁰ (Hong Kong Development Bureau, 2008)

⁹¹ A principis del 2009 l'URA s'uní a la Societat d'Habitatge en el programa "Operation Building Bright". Aquest fou un programa específic llançat pel Govern, en col·laboració amb el HKHS i l'URA, el maig de 2009 per "preservar l'ocupació", concedint subvencions i assistència tècnica per ajudar els propietaris de edificis antics i ruïnes a dur a terme treballs de reparació i manteniment. L'URA donà el seu ple suport a OBB, en participar en l'aplicació del règim amb un compromís financer de US \$ 150 milions.

I.3.36

I.3.37

I.3.38

I.3.36 – Rehabilitació de la Shophouse 60A -66 Johnston Road en Wan Chai Heritage Trail.
 I.3.37 – Ubicació dels districtes intervinguts per l'URA.
 I.3.38 – Estat d'abans i després del projecte de revitalització del barri de Tsuen Wan.

A més, l'URA treballà per la conservació de diversos edificis històrics que, actualment, són utilitzats com equipaments. El 2008, l'URA anuncià la seva Estratègia de Conservació amb l'objectiu de preservar les "Verandah Type shophouses"⁹² (I.3.36) d'abans de la guerra a través de l'adquisició voluntària i dels règims voluntaris de restauració. Els plans estratègics de desenvolupament per a aquests dos indrets foren aprovats el març de 2010 i l'URA estan, per tant, en execució actualment.

Tots aquests projectes es desenvoluparen en tretze zones de Honk Kong (I.3.37) (*Ma Tau Kok; Hung Hom; Wong Tai Sin; Kwun Tong; Shau Kei Wan; Wan Chai; Central i Western District; Tsim Sha Tsui; Tai Kok Tsui, Mongkok i Yua Ma Tei; Sham Shui Po; Cheung Sha Wan; i Tsuen Wan* (I.3.38)) en col·laboració amb l'Oficina de Desenvolupament, els Ajuntaments dels respectius districtes i organismes específics de revitalització, quan existien (per exemple el Comitè Especial de Revitalització del casc antic de *Wan Chai*).

Sense perdre de vista l'enfocament integral, L'URA començà la revitalització les zones més antigues del barri de *Wan Chai* (I.3.39), la rehabilitació dels edificis històrics i posà en marxa dues rutes patrimonials al setembre de 2009.

El maig de 2009, l'URA implementà una política global sobre la sostenibilitat del medi ambient per formalitzar i reforçar el seu compromís de fomentar un entorn de qualitat a Hong Kong. Una altra iniciativa fou la construcció d'habitatges per la gent gran dintre del projecte de revitalització de *Sham Shui Po*. En aquest mateix any L'URA posà en marxa tres nous projectes de reurbanització, en particular la regeneració de la zona dels carrers *Mong Kok, Ma Tau Wai i Chun Tin*⁹³.

En el context de la reconstrucció, durant l'últim any del programa, l'URA millorà la seva política en matèria d'assistència per a la reubicació veïnal augmentant l'import pagat pel govern als residents afectats i per relaxar els criteris de pagament per ajudar els inquilins afectats en dificultats. En el cas especial del projecte de la *Ma Tau Wai Road i Chun Tin Street*, l'URA introduí també un paquet de mesures especials per real·lotjar els inquilins afectats i avançar parcialment els pagaments als afectats que eren propietaris, abans de l'adquisició formal per part del govern, donades les circumstàncies particulars d'aquest projecte.

A finals dels 2009 l'URA començà a treballar en la remodelació de l'edifici del Mercat Central, *Central Oasis*, (I.3.40). En la zona on actualment es troba el mercat fou, històricament, un lloc d'activitat comercials.

⁹² Es diuen "Verandah Type" shophouses perquè són edificis comercials amb galeries a cada nivell del pis que donen al carrer, que poden, o no, estar tancades amb vidre en resposta al clima tropical. Aquests edificis es concentren, principalment, al llarg dels carrers Shanghai, Argyle, Prince Edward Road West i Yuen Ngai (Tai Kok Tsui-Mongkok-Yan Ma Tei).

⁹³ El col·lapse de l'edifici del número 45J Ma Tau Wai Road el 29 de gener del 2010 i els greus danys als edificis veïns afectaren significativament les condicions de vida de centenars de llars. L'URA prengué la iniciativa de proposar la reurbanització dels terrenys ocupats per l'edifici que s'ensorrà i pels seus edificis adjacents i el carrer Chun Tin per solucionar els problemes estructurals dels edificis afectats i per proporcionar una millor qualitat de vida als residents afectats.

Zona d'actuació: aprox. 3.377 m²
 Àrea afectada: 33 solars
 Afectats com a propietat: 159
 Població afectada: 1.080
 Comerços afectats: 35
 Espai residencial generat: 22.640 m²
 Residencial pisos: aprox. 420
 Local comercial: 1.900 m²
 Espai obert generat: aprox. 500 m²

I.3.39

I.3.40

I.3.39 – Rehabilitació edifici Mallory Street /Burrows Street en el barri de Wan Chai.
 I.3.40 – Rehabilitació de l'edifici del Mercat Central.

Foren reconstruïts mercats en la zona en els anys 1842, 1857, 1895 i 1939⁹⁴. El edifici del Mercat és un dels exemples de l'arquitectura *Streamline Moderne* i es caracteritza també per línies horitzontals i pel funcionalisme. Al març de 2003, el Mercat Central va deixar de funcionar.

Donada l'alta densitat i la necessitat de ventilació en el Centre, l'URA proposà l'adopció de "Central Oasis" com a tema per a aquest projecte. L'objectiu fou introduir més vegetació en la part central del mercat i crear un espai d'esbarjo per al públic, especialment per les persones que treballaven dintre d'aquest edifici (I.3.40 i I.3.41).

Situat estratègicament i fàcilment accessible des d'importants carrers, l'edifici del Mercat Central connecta els principals centres comercials del districte, incloent-hi la IFC⁹⁵ i l'*Exchange Square*, a través d'un sistema de passarel·les per a vianants. També es connecta a través d'un sistema d'escapes mecàniques amb el museu Dr. Sun Yat-sen i amb la Ruta Històrica del districte (I.3.42).

Al juliol de 2008, l'Oficina de Desenvolupament va engegar una revisió de la URS, finalitzada el 2010. Un Comitè de Direcció sobre la revisió de la URS es creà per orientar i supervisar el procés de revisió general. El Comitè de Direcció, presidit pel secretari de Desenvolupament, està compost de membres no oficials amb experiència en renovació urbana, urbanisme, conservació del patrimoni i participació ciutadana.

En el 2011 es va aprovar el Pla Corporatiu proposat per l'URA per 2011-12 i 2015-2016 i el *Business Plan* per 2011-2012. El PC inclou 40 projectes de reconstrucció que ja estaven en curs i altres 12 que es llançaran durant aquests cinc anys, quatre projectes de conservació ja en curs, un programa de rehabilitació que abasta prop de 1.100 edificis antics, i altres iniciatives de revitalització dins de les àrees d'actuació de l'URA.

ABANS envelliment d'edificis i deteriorament urbà
innúmers esforços sense èxit
creació URA i
publicació URS: 4R (remodelació, rehabilitació, conservació i revitalització)
unió de forces: administració, sectors privats i ONG's

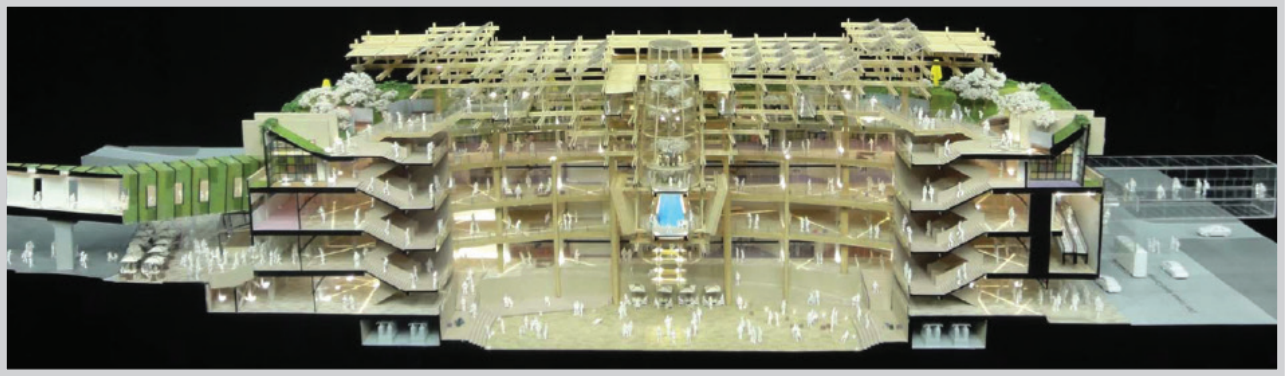
DURANT 13 àrees
reestructuració i desenvolupament sostenible de zones urbanes degradades
foment del disseny de xarxes locals de transport més eficaces
racionalització de l'ús del sòl
preservació d'edificis, llocs i estructures de valor històric, cultural o arquitectònic
reconstrucció de diverses àrees dels barris
projectes participatius (fons econòmic per necessitats urgents)⁹⁶

DESPRÉS projectes encara en marxa
milloria qualitat urbana/edificació
encara aviat per treure conclusions socioeconòmiques

⁹⁴ (Urban Renewal Authority, 2009)

⁹⁵ One International Finance Center un dels més importants edificis comercials de Hong Kong (International Finance Centre Management, 2010).

⁹⁶ (URA, 2015)

I.3.41

I.3.42

I.3.41 – Projecte de revitalització del Mercat Central.
 I.3.42 – Ruta històrica del Central i Western District.

3.7 COMPARANT LES “NORMATIVES PROGRAMA”

Després d'analitzar aquestes set “normatives programa” val la pena fer una breu comparació i reconèixer algunes lliçons rellevants (I.3.43). Primerament s'ha d'explicar el perquè es van triar, dintre del innúmers programes a nivell mundial, aquests set casos d'estudi.

Com a pioners en la regeneració urbana un cas europeu i un nord-americà. Anglaterra és un dels referents en programes de regeneració urbana i es va triar el New Deal for Communities per la semblança, en alguns aspectes, amb la Llei de Barris. Els Estats Units també porta anys d'experiència en aquest tema i el cas de Dudley Street es va escollir per ser un dels millors exemples d'iniciatives *bottom-up* i de força i organització d'una comunitat.

En termes de regeneració urbana a Catalunya no podrien faltar les referències de les ARIs i dels projectes URBAN. Les ARIs eren un cas d'estudi obligatori una vegada que van ser dels primers instruments legals que van intentar tractar la “regeneració urbana” d'una forma integral a Espanya. L'iniciativa URBAN es pot dir que és el “bressol” de la Llei de Barris; formalment se semblen força amb la diferència que a l'URBAN la superfície dels àmbits de projecte eren limitades i els camps d'actuació eren lleugerament diferents dels de la Llei de Barris.

El cas holandès es va triar per l'excel·lència en la gestió de la participació veïnal i del sistema d'avaluació del programa com un tot. Malgrat amb polítiques d'habitatge i cohesió social força diferents de les practicades a Espanya i a Catalunya, val la referència tenint en ment la necessitat de canvis en les polítiques espanyoles.

El salt a l'Àsia i a les 4Rs de Hong Kong es va fer amb la voluntat d'obrir el ventall d'exemples de projectes de regeneració urbana integral amb regions que, de manera diferent, també han patit, en pocs anys, una llau immigratòria, que va arribar a espais força degradats. També val ressaltar que es va triar el projecte de les 4Rs de Hong Kong per la qualitat dels processos participatius i informatius que s'estan duent a terme.

Ara bé, donades les raons per la tria dels casos d'estudi, es farà una comparació entre ells.

Amb excepció de la iniciativa l'URBAN, les altres “normatives programa” naixeren com a part de les polítiques d'habitatge de l'estat o ciutat o, en el cas de Dudley Street Neighborhood, amb l'objectiu de generar habitatge social pels seus residents. És a dir, la problemàtica habitacional funcionà com a motor propulsor per la regeneració urbana. És evident que les condicions urbanes, socials i econòmiques d'aquells indrets no eren les idònies però tal fet no treu que fou des de la problemàtica d'habitatge que naixeren les esmentades iniciatives. És clar també que les polítiques d'habitatge d'aquests països són diferents en quan a forma, uns incentiven la compra mentre altres el lloguer social (malgrat tots estiguin caminant per l'incentiu del lloguer social), però el fons és el mateix: la creació de l'habitatge digne per a tots.

De fet, la DSNi naixé de la necessitat de millors condicions urbanes però també d'habitatges dignes; ara bé, aquesta és una iniciativa *bottom-up*, que no es creà a partir d'una Llei però sí a través d'un moviment veïnal, i les altres són polítiques d'habitatge, socials i urbanístiques, que contempen la participació ciutadana. Exemple d'això és que, amb excepció dels PERI's, en tots els altres exemples es crea una comissió gestora i un organisme de participació ciutadana durant l'execució del projecte. Aquests òrgans estan formats per polítics, professionals i veïns. En la DSNi la comissió gestora i l'organisme de participació són el mateix i estan formats només per veïns de la comunitat.

⁹⁴ (Urban Renewal Authority, 2009)

⁹⁵ One International Finance Center un dels més importants edificis comercials de Hong Kong (International Finance Centre Management, 2010).

⁹⁶ (URA, 2015)

PROGRAMA	PAÍS / ANY	ADM. ACTUANT	OBJECTE	OBJECTIUS	TERMINI D'EXECUCIÓ	FINANÇAMENT	PARTICIPACIÓ CIUTADANA	CESSIÓ OBLIGATÒRIA
The Urban Programme New Deal of Communities	Anglaterra / 1967 i 1998	Comunitat de veïns i local.	Àrees urbanes.	Regeneració de la comunitat i integració d'aquestes àrees amb la resta dels municipis.	10 anys.	Adm. Local.	Si – els veïns tenen la presa de decisions.	-
Model Cities Dudley Street Neighborhood Initiative	USA – 1966 i 1984	Comunitat de Veïns de Dudley Street.	Barri de Roxbury i Dorchester	Reactivar el barri, regenerar l'espai públic, el comerç i la societat, i crear habitatges socials.	-	Privat, Administració local.	És una iniciativa totalment bottom-up.	Tots els solars expropiats són destinats a habitatges socials.
ARI	1895/ 1976	Local	Àrees urbanes.	Recuperació de les activitats comercials, econòmiques i socials a través d'actuacions a nivell d'habitatge, espais lliures, infraestructures, serveis i equipaments.	Establert per projecte.	Estat, Comunitat Autònoma, Adm. Locals, UE i privats.	Un cop aprovat el projecte es constitueix la Comissió gestora però les actuacions ja estan definides.	Ho hi havia cessió però si creació d'HPO.
Pla Especial de Reforma Interior	1975	Local	Sòl urbà	Operacions de descongestió, creació de dotacions urbanístiques i equipaments, sanejament de barris.	Establert per projecte.	Sin finançament públic.	Període d'exposició pública.	Zones verdes Equipament Habitatges protegits
URBAN	1994	Autonòmica i local	Àrees urbanes.	Rehabilitació d'infraestructures obsoletes amb actuacions econòmiques i accions efectives en el mercat laboral, combatre l'exclusió social i millorar el medi ambient urbà.	Establert pel projecte (màxim 4 anys)	FEDER i FSE i adm. local.	Si – a totes les fases del programa.	-
URA i URS	2001	Estat i local	Àrees urbanes.	"remodelació" d'edificis en ruïnes, "rehabilitació" edificis necessitaven manteniment, "conservació" edificis valor històric, arquitectònic i cultural, i "revitalització" zones urbanes més antigues i degradades.	Establert pel projecte.	Estatals, local i iniciativa privada.	Informació més que participació.	Habitatges socials.
The Amsterdam Wijkplanpak	2008	Local i iniciativa privada.	Àrees degradades.	Elevar, en els propers 10 anys, la qualitat de vida de les àrees degradades, quaranta en total, als estàndards "normals" per la resta del país.	10 anys aproximadament.	Adm. Local i iniciativa privada a través de moviments de sòl.	Si – són els responsables pel desenvolupament del programa.	D'acord amb el programa.

I.3.43

I.3.43 – Taula comparativa de les "normatives programa" estudiades.

En cap dels casos estudiats el projecte inicial és un projecte d'obres sinó que es tracta d'un programa plurianual d'actuacions dintre de diversos àmbits: rehabilitació/construcció d'habitatge, espai públic, infraestructures, equipaments, social i econòmic. Els projectes d'obra es redacten, una vegada aprovat el projecte inicial, d'acord amb l'agenda i el pressupost continguts en l'esmentat projecte (amb participació ciutadana en major o menor grau dependent del cas). Aquest fet fa que el primer any de l'aplicació de les "normatives programa" serveix, normalment, per la redacció dels projectes executius i per la posta en marxa dels comitès gestors i ciutadans, i no s'executa cap obra.

Val la pena també analitzar l'estructura i el termini dels projectes implantats per les esmentades normatives. Les ARI's, els PERI's, la DSNI i els programes de l'URA a Hong Kong no tenen un termini preestablert per la normativa ans que pel mateix projecte. En els altres casos el termini varia de 4 a 10 anys. En el cas de les *New Deal for Communities* Paul Lawless⁹⁷ analitzà que 10 anys de duració és un termini força llarg per l'aplicació d'aquesta tipologia de projectes. En el cas dels URBAN, que treballen amb un univers de quatre anys, en diversos casos l'Administració local demanà una pròrroga per finalitzar totes les actuacions establertes pel projecte inicial. És a dir, 10 anys és un període força llarg però, potser, quatre és massa curt.

Totes les normatives programa en qüestió s'apliquen a àrees urbanes i fomenten l'increment de les seves qualitats, d'edificis i equipaments, social, econòmica, laboral i mediambiental. Excepte el programa holandès i la DSNI, en tots els altres casos la normativa aplicable sol·licita que el projecte inicial es redacti seguint una estructura i uns àmbits d'actuació.

En el cas del programa URBAN s'acota la tipologia d'àrea que pot fer part del programa: suburbis, centres històrics i àrees urbanes perifèriques. En els altres exemples no es fa aquesta distinció entre les àrees urbanes.

Finalment sobre el finançament es pot dir que les iniciatives més innovadores són la DSNI, l'Amsterdam Wijkaanpak i l'URA perquè permeten aliances públic-privades per tirar endavant obres de rehabilitació d'edificis d'equipaments, d'habitatge i de regeneració d'espais públics.

Les conclusions de l'Oficina Nacional d'Auditoria⁹⁸ sobre les NDC són encertades i aplicables a tots als projectes de regeneració urbana: la importància de la participació comunitària; del desenvolupament d'estratègies úniques per abordar els problemes locals; de la bona gestió de les relacions amb les organitzacions locals i nacionals; del focus dels programes de regeneració en l'estratègia i en la sostenibilitat; del disseny de projectes a llarg termini; i de la monitoratge i l'avaluació del progrés d'aquestes iniciatives.

Paraules clau

Regeneració urbana, iniciatives, bottom-up, normatives programa, Model Cities, Anglaterra, Dudley Street, Estats Units, ARI, URBAN, Espanya, Singapur, Hong Kong, Amsterdam.

⁹⁷ (Lawless, 2009)

⁹⁸ (National Audit Office, 2004)

4

RESOLUCIÓ

*la llei de barris com a eina a favor de
regeneració urbana*

4

RESOLUCIÓ

4.1 LES ÀREES: OBJECTES DE LA LLEI	123
4.2 EL FONS DE FOMENT DE BARRIS: EINA FINANCERA	133
4.3 EL CONTINGUT DELS PROJECTES	137
4.4 LA GESTIÓ: PROGRAMA I PROJECTES	145
4.5 LES TIPOLOGIES D'AVAUACIÓ	149
4.5.1 L'AVAUACIÓ INICIAL	151
4.5.2 L'AVAUACIÓ CONTÍNUA	153
4.5.3 L'AVAUACIÓ FINAL	155
4.6 CAPITALITZACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA	165
4.7 COMPROVACIÓ D'HIPÒTESI	169

LLISTAT IMATGES

I.4.1 – Deficient estat de conservació de l'edificació. NA: Cardona; AS: Parc Fluvial del Riu Ripoll.	120
I.4.2 – Problemes demogràfics: altes taxes d'immigració, alt índex de creixement i de població dependent.	120
I.4.3 – Ubicació dels 93 barris de les 5 primeres convocatòries per tipologies.	122
I.4.4 – Ubicació dels 93 barris de les 5 primeres convocatòries per any de convocatòria.	122
I.4.5 – Gràfic d'inversions pressupostades x liquidades	122
I.4.6 – Taula model de sistemes d'indicadors	124
I.4.7 – Taula resum dels sistemes d'indicadors pels barris de les cinc primeres convocatòries de la Llei de Barris comparant els valors dels indicadors per tipologies (1) i per cada indicador (2).	124
I.4.8.	126
1 – Deficiència en les edificacions i activitat comercial. Nucli Antic de Vic.	126
2 – Falta de planejament urbà. Barri del Castell, Malgrat de Mar	126
3 – Alta densitat i fragilitat social. Can Mas, Ripollet.	126
I.4.9 – Mapes comparatius dels 6 sistemes d'indicadors pels 93 barris. (per més dades consultar Annex A.4.	126
I.4.10 – Estat de les edificacions i Edificis PB+4 o més sense ascensor	128
I.4.11 – Mapa amb valors màxims dels 6 sistemes d'indicadors pels 93 barris.	130
I.4.12 – Sistema finançament Llei de Barris	132
I.4.13 – Relació entre l'afectació (nombre d'habitants dels àmbits/ nombre d'habitants del municipi) i pressupost total dels respectius PII.	134
I.4.14 – Exemples d'actuacions en els vuit camps de la Llei.	136
I.4.15 – Taula comparativa entre pressuposts totals i nombre d'actuacions per camp d'actuació i per any	138
I.4.16 – Relació entre els barris de les cinc primeres convocatòries i l'existència de P.E.R.I.s; P.M.U.s, A.R.I.s i URBAN.	140
I.4.17 – Relació entre la tipologia dels barris i els diferents projectes aplicats.	140
I.4.18 – Mapa amb el detall de les despeses per camps, o conjunt de camps, d'acord amb les 3 tipologies de barris.	142
I.4.19 – Taula que ensenya, numèricament, les dades del mapa I.4.18 (Taula mare veure Annexes A.4.2 i A.4.3).	142
I.4.20 – La gestió de la informació, una de les tasques de les Oficines de Barris. Logotips dels Plans de Barris dels barris: Sud de Vic, Erm de Manlleu, Districte 2 de Terrassa i Serra den Mena de Santa Coloma de Gramenet.	144
I.4.21 – Els barris i les tipologies de gestió dels PII.	146
I.4.22 – Mapa de la ubicació dels barris ensenyant la tipologia de professional que coordina els respectius PII.	146
I.4.23 – Plantilla d'Avaluació utilitzada per la Comissió de Gestió dels Fons .	150
I.4.24 – Reunió del Comitè d'Avaluació i Seguiment amb visites a les obres en marxa (Serra d'en Mena, Santa Coloma de Gramenet i Badalona i barri de l'Ham, Figueres.	150
I.4.25.1 – Quadre explicatiu dels percentatges dels criteris d'avaluació inicial per què un barri pugui o no gaudir de la subvenció del Fons de Foment de Barris.	152
I.4.25.2 – Ubicació dels 38 barris que han finalitzat els seus PII fins el novembre del 2015 i temps d'execució.	152
I.4.26 – Portades Informes finals d'avaluació dels barris que van finalitzar els seus respectius PII fins novembre del 2015.	154
I.4.27 – Titulars d'articles de diaris anteriors o just en el començament de l'aplicació dels PII's.	154
I.4.28 – Titulars d'articles de diaris durant o just després de l'aplicació dels PII's.	154
I.4.29 – Taula comparativa del nombre d'habitants dels municipis i l'estat del PII.	156
I.4.30 – Espais públics reurbanitzats a Martorell.	158
I.4.31 – Escales mecàniques a Santa Coloma de Gramenet i carril bici a Lleida.	160
I.4.32 – Exemple de participació ciutadana: Plaça dels Jutjats, barri de Sant Cosme, El Prat del Llobregat.	160
I.4.33 – Equipaments (Espai Jove, Olot i Refugi, Poble Sec); i activitats (tast gastronòmic, Manlleu; Festes, St. Cosme): generadors de fluxos.	162
I.4.34. 164	
1 – Camí Escolar Segur	164
2 – Projecte Bellugant-nos	164
3 – .Projecte Cicerone.	164
I.4.35 – Butlletí informatiu dels barris de la Serra d'en Mena i Sant Cosme.	164
I.4.36 – Butlletí informatiu del barri de Casablanca	166
I.4.37 – Taula resum de projectes finalitzats.	168
I.4.38 – Mapes amb els imports dels camps per any de convocatòria.	170

Aquest capítol exposa i analitza la “Llei de barris” sota cinc conceptes clau: les àrees objectes del projecte; el tipus de finançament establert per la Llei, el contingut que ha de tenir un projecte d'intervenció integral; les diferents tipologies de gestió per la implantació dels projectes i l'avaluació dels projectes. Al final del capítol es podran comprovar quatre de les hipòtesis troncats d'aquest estudi.

I.4.1

I.4.2

I.4.1 – Deficient estat de conservació de l'edificació. NA: Cardona; AS: Parc Fluvial del Riu Ripoll.

I.4.2 – Problemes demogràfics: altes taxes d'immigració, alt índex de creixement i de població dependent.

El primer capítol del present document explica la formació i la transformació de tres tipologies de barris a Catalunya i fa una descripció dels respectius estats que es trobaven les àrees a començaments del segle XXI. És cert que, principalment, a principis dels anys vuitanta els PERI's, PMU's i ARI's havien sigut, i encara són, peces fonamentals però, sovint, els esmentats documents es troben amb problemes financers i no es tiren endavant.

Davant d'aquestes realitats i necessitats Catalunya requeria una eina que permetés als municipis la possibilitat de regenerar integralment els seus barris¹. Com a resposta tècnica, econòmica i social el Ple del Parlament de Catalunya, del 26 de maig de 2004, aprova la Llei 2/2004², de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen una atenció especial.

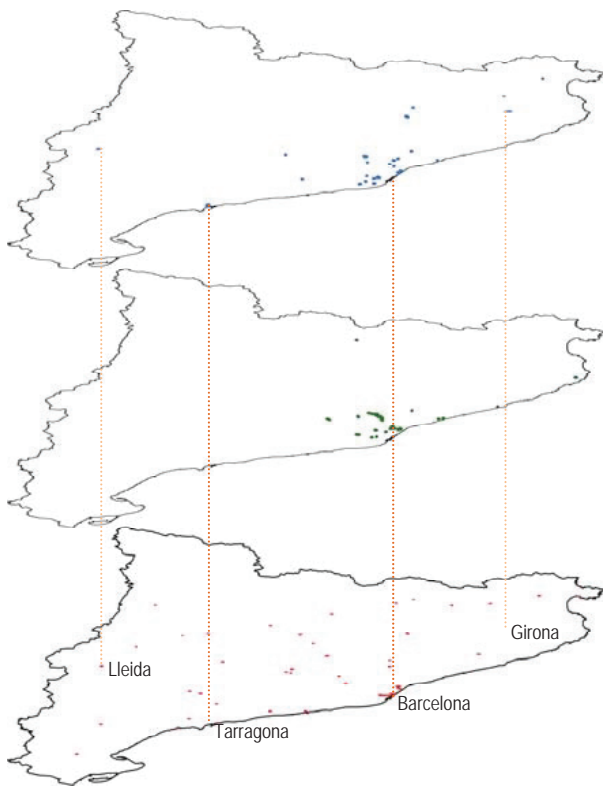
Tal com altres "normatives programa" (URBAN, NDC; Amsterdam Wijkaanpak, URS...) que delimiten àrees d'aplicació, aquesta Llei només s'aplica a les àrees que admeten la denominació "d'àrees urbanes d'atenció especial" que, als seus efectes, s'entén "àrea urbana geogràficament diferenciable, majoritàriament destinada a habitatges habituals, que es troba o es pot trobar, si no s'hi actua, en alguna de les situacions següents:

- *Un procés de regressió urbanística, com ara la degradació progressiva de l'edificació o la persistència de dèficit d'equipaments, o bé la insuficiència o la manca de qualitat de la urbanització, de les xarxes viàries, de sanejament i de l'espai públic. (1.4.1)*
- *Una problemàtica demogràfica causada per la pèrdua o l'envelliment de la població, o bé per un creixement massa accelerat perquè pugui ésser assumit des del punt de vista urbanístic o de serveis.(1.4.2)*
- *Una presència característica de problemes econòmics, socials o ambientals especialment greus.*
- *Una persistència de dèficit socials i urbans importants, i una problemàtica de desenvolupament local."*³

¹ Objectivant regularitzar, aclarir i harmonitzar els texts de la Llei 2/2002, del 14 de març, d'urbanisme, i de la seva modificació, la Llei 10/2004, de 24 de desembre el Govern va refondre un text únic, el Decret Legislatiu 1/2005, de 26 de juliol, i, un any més tard, el Decret 305/2006, de 18 de juliol, que aprova el reglament de la Llei d'Urbanisme. En aquests dos últims documents i dintre dels PMU's, els que tinguin per objectiu la reforma interior, la remodelació urbana, la transformació d'usos, la reurbanització o completar el teixit urbà poden: determinar operacions urbanístiques que comportin el desenvolupament del model urbanístic de l'àmbit o bé la seva reconversió quant a l'estructura fonamental, l'edificació existent o els usos principals; establir la substitució integral o parcial de les infraestructures d'urbanització i la implantació de noves infraestructures, per raons d'obsolescència o d'insuficiència manifesta de les existents o per les exigències del desenvolupament econòmic i social.

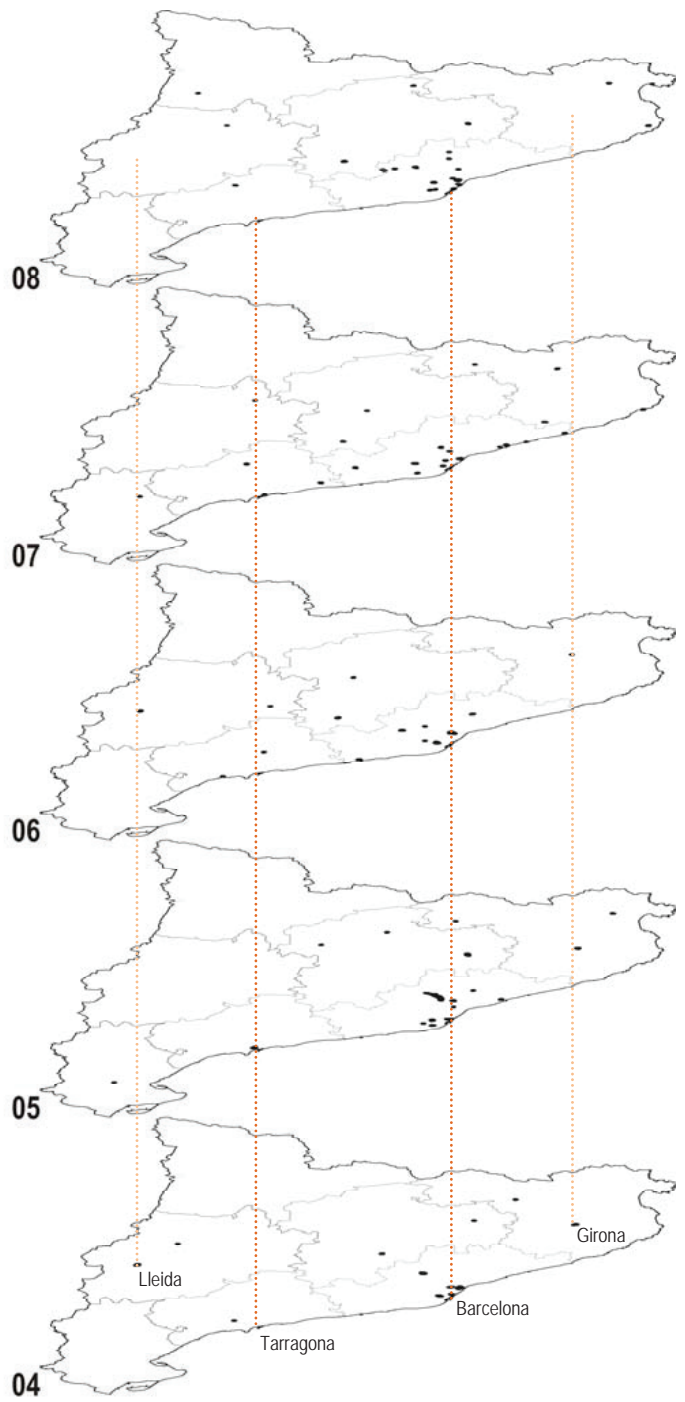
² El Decret 369/2004 (DPTOP - Generalitat de Catalunya, 2004) regula l'esmentada Llei.

³ (DPTOP, 2004)

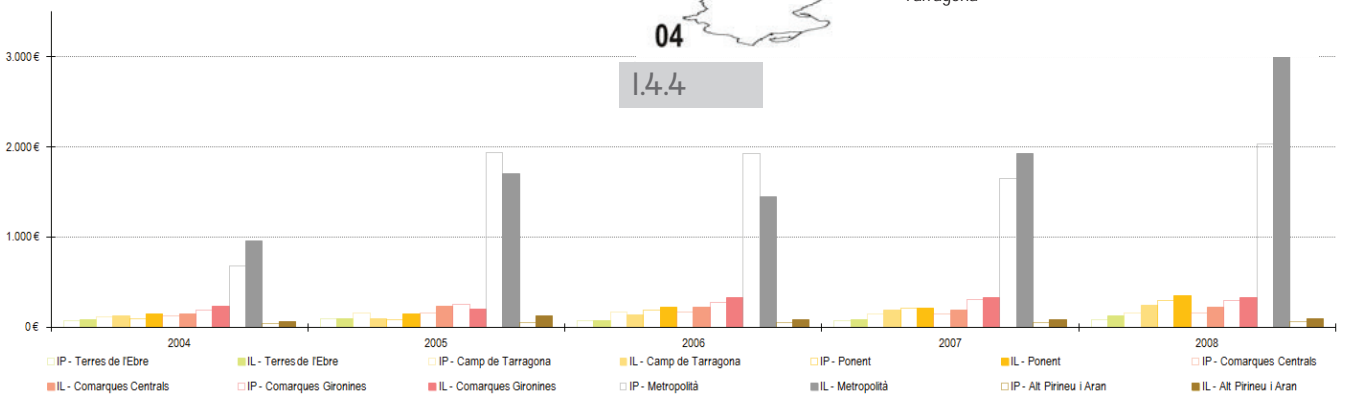

1.4.3

- 43 Nuclis antics
- 1 Aglomeracions suburbanes
- 9 Polígons d'habitatges

1.4.4

1.4.5

1.4.3 – Ubicació dels 93 barris de les 5 primeres convocatòries per tipologies.

1.4.4 – Ubicació dels 93 barris de les 5 primeres convocatòries per any de convocatòria.

1.4.5 – Gràfic d'inversions pressupostades x liquidades

4.1 LES ÀREES: OBJECTE DE LA LLEI

Des del 2004 ençà s'han publicat set convocatòries. A efectes d'aquest estudi es consideraren les cinc primeres donat que, després del quart any, tal com fixa la Llei, es va fer una avaluació global de la seva aplicació i la sisena convocatòria va sortir amb algunes modificacions conceptuals i financeres respecte a les altres cinc⁴.

Durant les cinc primeres convocatòries (2004 – 2008) es van acollir als Fons 93 àrees (13 en el 2004; 17 en el 2005 i 2006; 24 en el 2007 i 22 en el 2008) considerades "àrees urbanes que requereixen atenció especial"⁵ de 76⁶ municipis catalans. La Llei estableix que les àrees incloses en el programa han de respondre a tres tipologies: nuclis antics, polígons d'habitatge i àrees nascudes de processos d'urbanització marginal o poc regulada. Dels 93 barris en qüestió un 47% correspon a la primera tipologia, un 30% a la segona i un 23% a la tercera (I.4.3).

D'acord amb l'article 12 de la Llei, la Comissió de Gestió del Fons ha de vetllar per l'equilibri territorial a l'hora d'atorgar els ajuts. Per tal d'assolir l'esmentat objectiu la Comissió té en compte el nombre de projectes presentats en relació al seu origen geogràfic. Si es comparen les dades de les cinc primeres convocatòries, s'observa una concentració de projectes a les comarques de l'àmbit metropolità, seguida per les gironines i per les comarques centrals (I.4.4). Segons l'Oficina de Barris de la Generalitat, tal fet es dona perquè els municipis de les esmentades comarques presentaren un nombre superior de projectes. Fent una anàlisi del potencial d'inversions dels municipis catalans⁷, agrupats per conjunts de comarques, s'observa que tal indicador és més significatiu en les comarques de l'àrea metropolitana, les gironines i centrals que en les altres comarques del territori (I.4.5). És a dir, aquestes comarques poden endeutar-se més que les altres, podent aleshores contraure més compromisos; així es pot entendre una de les raons d'haver un nombre superior de projectes presentats pels Ajuntaments d'aquests tres conjunts de comarques.

Per tal d'avaluar si els objectes de les intervencions eren considerades àrees urbanes d'atenció especial l'article 3 del Decret 369/2004 pren en consideració els següents sistemes d'indicadors⁸ i criteris (I.4.6):

⁴ Les modificacions de la sisena convocatòria consisteixen principalment en:

- Delimitació del número de barris que es poden acollir al finançament (un centenar de barris)
- Distinció entre barris i viles possibilitant als municipis amb menys de 10.000 habitants acollir-se al finançament dels Fons.
- Creació d'un nou model real de finançament per aquestes "viles" en el qual el Fons contribueix amb un 75%.
- Creació d'un Fons, secundari, destinat a finançar projectes de caràcter majoritàriament social amb l'objectiu de "desacceleració d'inversió" pels barris que hagin finalitzat el projecte d'intervenció integral.

⁵ Aquí no s'utilitza la paraula barris perquè algunes d'aquestes "àrees" abracen més d'un barri.

⁶ La diferència entre el número total de barris i el de municipis és degut a que, actualment, alguns municipis desenvolupen més d'un projecte d'intervenció integral: Badalona – 2; Barcelona – 9; Lleida – 2; L'Hospitalet de Llobregat – 2; Montcada i Reixac – 2; Santa Coloma de Gramenet – 2; Santa Perpètua de Mogoda – 2; Tarragona – 2; Terrassa – 2; Vic – 2.

⁷ (Instituto d'Estadística de Catalunya, 2011)

⁸ Per efectes del present estudi els sistemes d'indicar C i D s'han dividit en C i C' i D i D' respectivament. D'aquesta forma es fa més nítid on resideix la problemàtica i no es barregen conceptes.

SISTEMES	INDICADORS	VALORS		PARAMET.	INDEX	
a) Processos de regressió urbanística i dèficits d'equipaments i serveis.	Mitjana Valor cadastral	Àrea	238,00	Municipi	100,00	
	% Edificis en mal estat i ruïnós/ total edificis	Àrea	8,20	% Catalunya	2,65	
	% Edificis sense aigua corrent/ total edificis	Àrea	0,30	% Catalunya	0,73	
	% Edificis sense evacuació d'aigües residuals/ total edificis	Àrea	0,40	% Catalunya	1,47	
	% Edificis de 4 plantes o més sense ascensor/ total edificis de 4 plantes o més	Àrea	88,90	% Catalunya	54,90	
					10,00	
b) Problemes demogràfics.	Habitatges/ hect	Àrea	92,00			
	Variació població ((pob 2006 - pob 2001)/pob 2001*100)	Àrea	1,90	% Municipi	6,70	
	% Dependència global (pob > 65 anys + pob < 15 anys)/pob de 15 a 64 anys	Àrea	37,90	% Catalunya	30,90	
	% Població estrangera extracomunitària/ total pob	Àrea	16,70	% Catalunya	7,00	
						10,90
c) Presència de problemes econòmics i socials.	% persones que reben pensions assistencials i pensions no contributives	Àrea	6,60	% Catalunya	1,00	
	Taxa d'atur (% aturats/actius)	Àrea	13,90	% Catalunya	10,20	
	% Població de més de 10 anys sense títol batllillerat o sense cicles de FP	Àrea	80,70	% Catalunya	65,50	
c) Presència de problemes ambientals.	% de zones verdes previstes en el planejament general que no s'han executat	Àrea	74,30	%		
d) Dèficits socials i problemàtiques de desenvolupament local.	% Locals inactius	Àrea	28,60	% Municipi	21,30	
	% Persones en risc d'exclusió social	Àrea	38,60	% Municipi	19,30	
	Dèficit de transport públic	Àrea			5,00	
d') Dèficits urbans.	Disposa de mitjans de transport públic		NO		5,00	
	Si en disposa, la freqüència mitjana de pas en horari laboral és >30 min		NO		0,00	
	Dèficit de places d'aparcament	Àrea			7,50	
	Disposa d'aparcaments públics?		NO		5,00	
	Menys del 50% dels habitatges disposen d'aparcament privat?		SI		2,50	
					119,63	54,78

1.4.6

SISTEMES D'INDICADORS	INDICADORS	NA	BF	P	NA	BF	P
a) Processos de regressió urbanística i dèficits d'equipaments i serveis.	Mitjana Valor cadastral	90,4	69,0	64,4		69,0	64,4
	% Edificis en mal estat i ruïnós/ total edificis	8,2	3,3	4,9	3,3	3,3	4,9
	% Edificis sense aigua corrent/ total edificis	1,1	0,6	1,4	1,1	0,6	1,4
	% Edificis sense evacuació d'aigües residuals/ total edificis	1,4	0,7	1,2		0,7	1,2
	% Edificis de PB+4 o més sense ascensor/ total edificis de PB+4 o més	77,9	67,2	51,6	77,9	67,2	51,6
b) Problemes demogràfics.	Habitatges/ hect	101,3	101,8	120,7		101,8	120,7
	Variació població ((pob 2006 - pob 2001)/pob 2001*100)	8,4	5,8	8,6	8,4	5,8	8,6
	% Dependència global (pob > 65 anys + pob < 15 anys)/pob de 15 a 64 anys	42,2	37,9	33,2	42,2	37,9	33,2
	% Població estrangera extracomunitària/ total pob	17,0	12,9	19,3	17,0	12,9	19,3
	% persones que reben pensions assistencials i pensions no contributives	2,0	1,3	1,4		1,3	1,4
c) Presència de problemes econòmics i socials.	Taxa d'atur (%aturats/actius)	10,4	13,1	13,4	10,4	13,1	13,4
	% Població de més de 10 anys sense títol batllillerat o sense cicles de FP	89,7	78,2	75,7	89,7	78,2	75,7
c) Presència de problemes ambientals.	% de zones verdes previstes en el planejament general no executades	51,8	57,9	55,4	51,8	57,9	55,4
d) Dèficits socials i problemàtiques de desenvolupament local.	% Locals inactius	29,6	28,5	24,6	29,6	28,5	24,6
	% Persones en risc d'exclusió social	20,4	21,7	17,4	20,4	21,7	17,4
d') Dèficits urbans i problemàtiques de desenvolupament local.	Dèficit de transport públic	3,1	1,5	2,5		1,5	2,5
	Dèficit de places d'aparcament	5,1	5,7	5,3	5,1	5,7	5,3
	TOTAL	540,1	507,2	500,9	540,1	507,2	500,9

comparació indicadors
ENTRE les tipologies

comparació indicadors DINTRE
DE CADA tipologia

1.4.7.1

1.4.7.2

1.4.6 – Taula model de sistemes d'indicadors

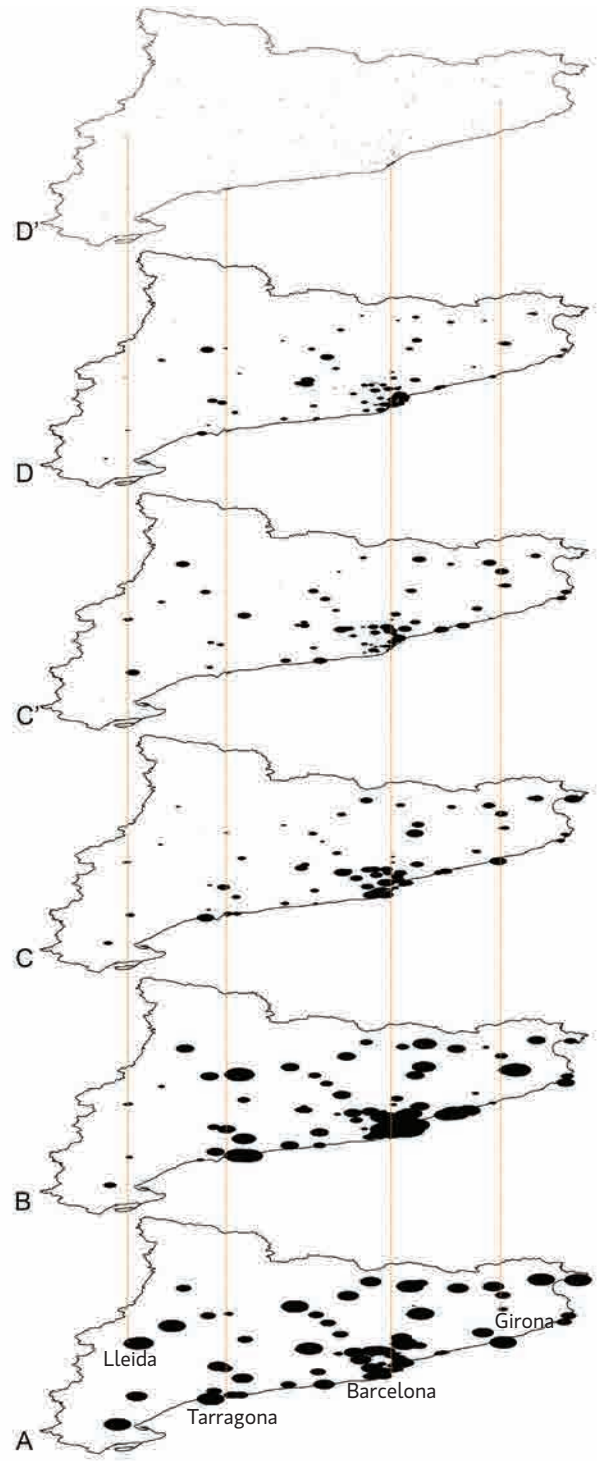
1.4.7 – Taula resum dels sistemes d'indicadors pels barris de les cinc primeres convocatòries de la Llei de Barris comparant els valors dels indicadors per tipologies (1) i per cada indicador (2).

RESOLUCIÓ

a) Processos de regressió urbanística i dèficit d'equipaments i serveis.	<p>Valor cadastral: 1 punt per cada 5 punts de diferencial del valor cadastral mitjà de l'àrea urbana respecte de la mitjana del municipi (valor mitjana del municipi=100).</p> <p>Deficient estat de conservació de les edificacions: 1 punt per cada punt percentual superior al percentatge mitjà de Catalunya d'edificis en mal estat i en estat ruïnós.</p> <p>Edificis sense aigua corrent i 1 punt per cada 0,2 punts percentuals superiors al percentatge mitjà de Catalunya d'habitatges sense aigua corrent.</p> <p>Edificis sense evacuació d'aigües residuals: 1 punt per cada 0,2 punts percentuals superiors al percentatge mitjà de Catalunya d'habitatges sense evacuació d'aigües residuals.</p> <p>Edificis de quatre plantes o més, destinats principalment a habitatge, sense ascensor: 1 punt per cada 2 punts percentuals superiors al percentatge mitjà de Catalunya d'edificis d'habitatges de quatre o més plantes sense ascensor.</p>
b) Problemes demogràfics.	<p>Densitat de població: a partir de 100 habitatges/ha, 1 punt per cada 20 habitatges/ha més.</p> <p>Descens de població o creixement massa accelerat de la població: 1 punt per cada 2 punts percentuals superiors o inferiors a l'evolució de la població de l'àrea en els darrers 5 anys sobre la mitjana del municipi en el mateix període.</p> <p>Població dependent: 1 punt per cada 2 punts percentuals superiors al percentatge mitjà de Catalunya de població de menys de 15 anys i de més de 65 anys.</p> <p>Alt percentatge d'immigració: 1 punt per cada punt percentual superior al percentatge mitjà de Catalunya de població immigrant extracomunitària.</p>
c) Presència de problemes econòmics i socials.	<p>Nombre de persones que perceben pensions assistencials i pensions no contributives: 1 punt per cada 0,2 punts percentuals superiors al percentatge mitjà de Catalunya de població beneficiària d'aquestes pensions.</p> <p>Elevada taxa d'atur: 1 punt per cada punt percentual superior al percentatge mitjà de Catalunya de persones desocupades.</p> <p>Baix nivell educatiu. 1 punt per cada punt percentual superior al percentatge mitjà de Catalunya de població de més de 10 anys sense títol de batxillerat o sense cicles de formació professional.</p>
c') Presència de problemes ambientals.	<p>Dèficit de zones verdes. Fins a 5 punts, en funció del percentatge de superfície de zones verdes previstes en el planejament general del municipi per a l'àrea objecte del projecte no executades.</p>
d) Dèficit socials i problemàtiques de desenvolupament local.	<p>Baixa activitat econòmica: 1 punt per cada 5 punts percentuals superiors al percentatge mitjà del municipi de locals inactius.</p> <p>Percentatge de població en risc d'exclusió social: 1 punt per cada punt percentual superior al percentatge mitjà del municipi.</p>
d') Dèficit urbans i problemàtiques de desenvolupament local.	<p>Dèficit de transport públic. Si el barri no disposa de cap mitjà de transport públic col·lectiu de viatgers: 5 punts. Si la freqüència mitjana de pas dels mitjans de transport públic existents en horari laboral és superior als 30 minuts: 2,5 punts.</p> <p>Dèficit de places d'aparcament. Si el barri no disposa de cap aparcament públic: 5 punts. Si menys del 50% dels habitatges disposen d'aparcament privat: 2,5 punts.</p>

Tenint en compte que la puntuació atorgada per a cada un dels indicadors assenyalats pot ser, com a màxim, de 5 punts, que quant més alt és el valor de la suma de tots els indicadors, més delicada és la situació de l'àrea, i que els projectes han de referir-se a àrees que sumin un mínim de 20 punts, la Comissió de Gestió del Fons fa la preselecció de les àrees amb projectes susceptibles de rebre ajuts del Fons de foment de barris.

Per l'anàlisi de la situació dels barris en el període anterior als projectes d'intervenció integral, aquest estudi treballa amb els valors "nets" dels indicadors sense cap parametrització. És a dir, el "valor" de l'indicador i no l'Índex creat pel Decret 369/2004. La raó per fer-ho és no encobrir, sota generalitzacions, les problemàtiques locals.

1.4.8

- A) Processos de regressió urbanística i dèficit d'equipaments i serveis.
- B) Problemes demogràfics.
- C) Presència de problemes econòmics i socials.
- C) Presència de problemes ambientals.
- D) Dèficit socials i problemàtiques de desenvolupament local.
- D) Dèficit urbans i problemàtiques de desenvolupament local.

1.4.9

1.4.8.
 1 – Deficiència en les edificacions i activitat comercial. Nucli Antic de Vic.
 2 – Falta de planejament urbà. Barri del Castell, Malgrat de Mar
 3 – Alta densitat i fragilitat social. Can Mas, Ripolllet.
 1.4.9 – Mapes comparatius dels 6 sistemes d'indicadors pels 93 barris. (per més dades consultar Annex A.4.1)

Si s'observa el primer conjunt de dades de la taula I.4.7.1⁹, on els valors dels indicadors són comparats entre les tipologies de barris, es pot veure que, de manera general, els barris més degradats són els Nuclis Antics i després els Polígons i les Extensions Suburbanes. D'acord amb la comparació dels indicadors que mostren problemes més sensibles en cadascuna de les tipologies són (I.4.7.1):

- Nuclis antics: tots els indicadors del sistema A (Processos de regressió urbanística i dèficit d'equipaments i serveis excepte Mitjana del Valor Cadastral); els indicadors socials % de dependència global i % persones que reben pensions; el % locals inactius i el dèficit de transport públic. Aquest resultat demostra la deficiència en les edificacions i la intensa problemàtica comercial/econòmica i social que hi viuen els ciutadans dels Nuclis Antics (I.4.8.1).
- Extensions suburbanes: % de zones verdes previstes en el planejament i no executades; % de persones en risc d'exclusió social i el dèficit de places d'aparcament. És a dir, la problemàtica principal és la falta de planejament urbà, i de la seva aplicació, d'aquests indrets (I.4.8.2).
- Polígons: mitjana del valor cadastral; densitat (Habitatges/Ha.); creixement poblacional (Variació de població); % de població estrangera extracomunitària; Taxa d'Atur i % de població de més de 10 anys sense títol de batxillerat o sense cicles de FP. Amb aquests indicadors es pot dir que la fragilitat dels Polígons resideix, principalment, en el factor social i en l'habitatge (I.4.8.3).

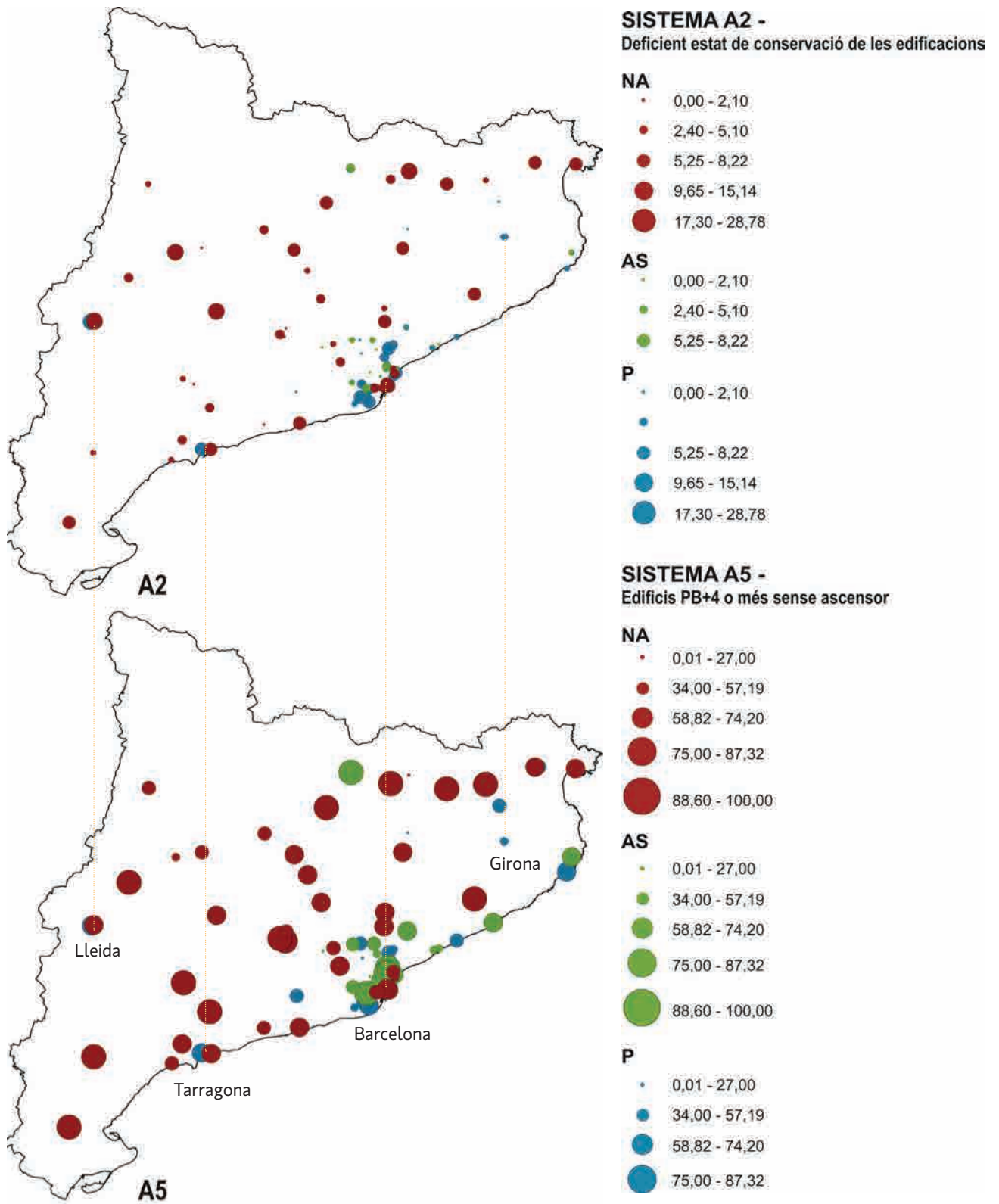
En una anàlisi més detallada dels valors dels indicadors (I.4.7.1 i I.4.9) s'observa que els principals dèficits dels barris es concentren en els problemes demogràfics, en els processos de regressió urbanística i manca d'equipaments i serveis (A), seguit pels problemes econòmics i socials (C), presència de problemes ambientals (C'), i per últim, però no menys important, pels dèficits socials (D) i problemàtiques locals i de transport públic (D'). Dit això dels sistemes d'indicadors, les dades de la taula I.4.7.2 ensenyen que els indicadors més sensibles, que denoten una problemàtica més greu, en les tres tipologies de barris són, per ordre¹⁰:

- % edificis de PB+4 o més sense ascensor;
- % població de més de 10 anys sense títol del batxillerat o sense cicle de FP;
- % de zones verdes previstes en el planejament general que no s'han executat.
- % dependència global;
- % locals inactius;
- % persones en risc d'exclusió social;
- % població estrangera extracomunitària/total pob.;

Concentrant-se en la problemàtica física es pot vincular, entre altres, els indicadors “% d'edificis PB+4 o més sense ascensor” i “Deficient estat de conservació de les edificacions” al règim de tinença dominant en els barris. Entre les tres tipologies de barris, el lloguer és una pràctica més comú als nuclis antics, seguint pels polígons i per les extensions suburbanes.

⁹ Aquesta taula és el resum de la taula de l'Annex A.4.1.T_INDICADORS AAE (arxiu contingut en el DVD adjunt) que conté els valors de tots els indicadors dels 93 barris de les cinc primeres convocatòries.

¹⁰ Encara que l'indicador “Mitjana del Valor Cadastral” aparegui en tonalitats més fosques no es va tenir en compte, globalment, com un indicador que ajudés a demostrar la fragilitat d'una àrea vist que la mitjana del valor cadastral per Catalunya entre els anys 2004 i 2008 és igual a 60,86 (Direcció General del Catastro, 2007).

I.4.10

I.4.10 – Estat de les edificacions i Edificis PB+4 o més sense ascensor

L'estat de l'edificació afecta, i és afectat, directament pel règim de tinença. És a dir, si un propietari no utilitza l'habitatge com habitatge habitual, sovint, no li preocupa l'estat¹¹ o l'accessibilitat de l'immoble. Així, en el mapa I.4.10 es pot observar que la qualitat dels edificis i habitatges és semblant, i baix, en els nuclis antics i els polígons i una mica millor en les extensions suburbanes. Ja els edificis de PB+4 o més sense ascensor són en percentatge, contra l'esperat, més comuns en els nuclis antics i en les extensions suburbanes que en els polígons (I.4.10). Les actuacions de rehabilitació són però, de difícil solució, principalment, en els nuclis antics donat que, normalment, els edificis tenen un únic propietari que no pot fer-se càrrec de tals despeses.

En relació a l'espai públic, la qualitat és baixa en les tres tipologies però amb una diferència rellevant: la quantitat. Les àrees de polígons estan dotades de gran quantitat d'espai lliure que es podria convertir en espais públics amb operacions de regeneració i recuperació urbanes. Ja en les altres dos tipologies de barris és escassa la presència d'espais públics i, els que existeixen, es degraden per l'ús intensiu que tenen. Per aquest motiu, principalment, en els nuclis antics les operacions d'esponjament són necessàries per la salut dels indrets.

Malgrat els equipaments de veïnatge siguin una demanda generalitzada, normalment, aquest barris tenen espais destinats a centres cívics, centres de gent gran i de joves, associacions veïnals, etc... En realitat les principals mancances rauen en els equipaments de ciutat, principalment en els polígons i en les extensions suburbanes, per atraure nous, i més potents, fluxos de població i ajudar amb la dinamització de les zones.

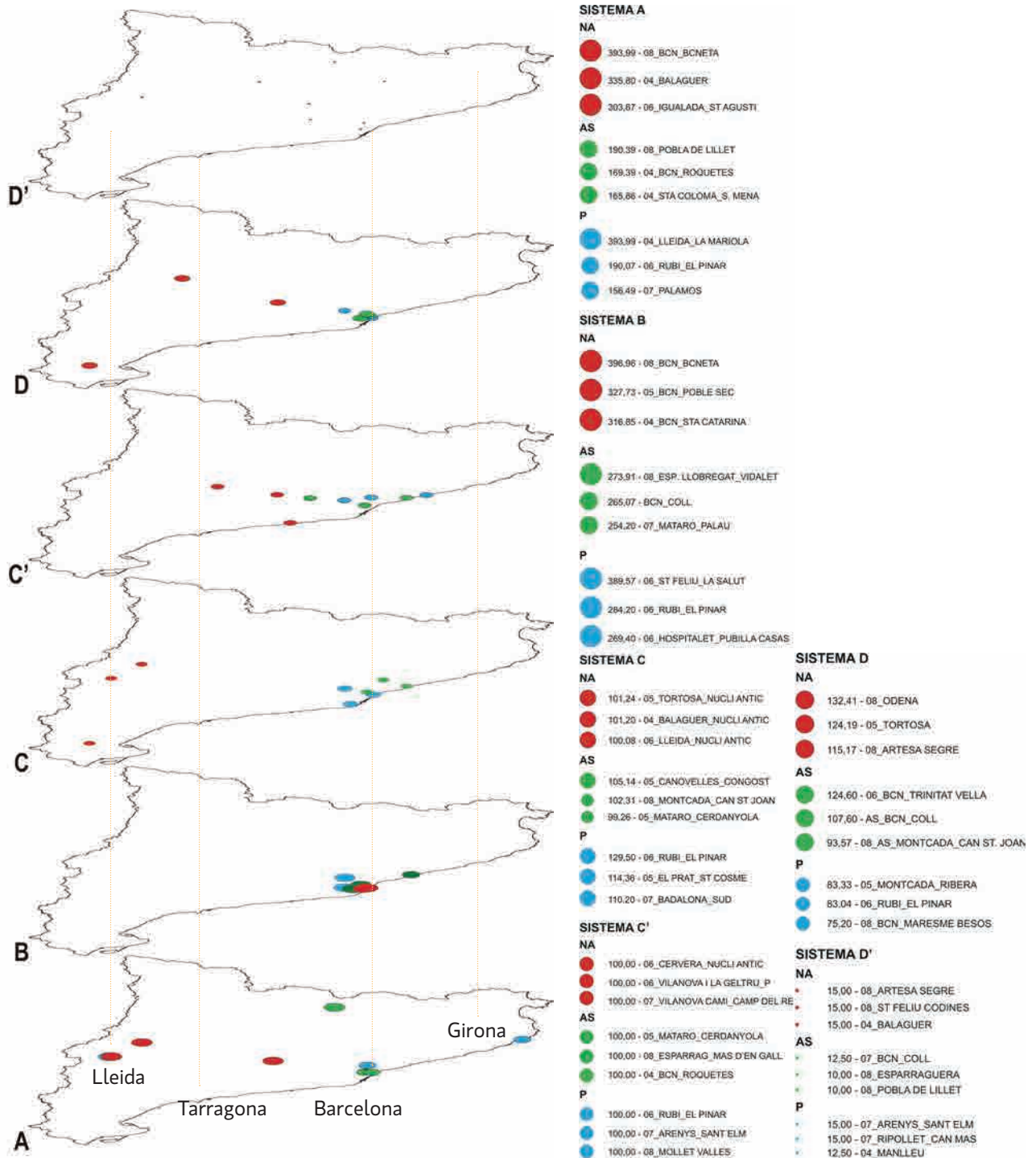
En termes de societat i economia, temes delicats i íntimament lligats, la situació més greu es dona als nuclis antics però en les extensions suburbanes i polígons l'escenari no és gaire diferent. Locals buits, poc comerç i únicament de proximitat, poca oferta de feina local, baix nivell professional i alta taxa d'atur són característiques de les zones en qüestió. És veritat que, cada vegada més hi ha l'oferta de cursos d'educació i formació i la població augmenta la consciència de la necessitat del coneixement.

Dintre de cada sistema d'indicadors (A, B, C, C', D, D') els barris més problemàtics són (I.4.11):

- A. Processos de regressió urbanística i dèficit d'equipaments i serveis (aquest fet esdevé, principalment, pel baix valor cadastral¹² i estat de conservació dels edificis i per la manca d'ascensor en edificis de PB+4 o més):
 - Nuclis Antics: Nuclis Antic de Lleida/06 i Balaguer/04; barri de Sant Agostí, Igualada/06;
 - Extensions Suburbanes: Les Coromines, La Pobla de Lillet/08; Roquetes, Barcelona/04; Serra d'en Mena, Santa Coloma de Gramenet/04;
 - Polígons: La Mariola, Lleida/04; Can Folguera, Santa Perpètua de Mogoda/05; Palamós Millora, Palamós/07.

¹¹ Aquest no és l'únic factor que influència a l'estat de l'edificació i és important també considerar l'època en la qual es construïren, els materials, les tècniques emprades,...

¹² És un valor administratiu fixat per a cada bé immoble i que resulta de l'aplicació del criteri de valoració recollits en la Ponència de valors del municipi corresponent. Per tal de determinar el valor cadastral d'un immoble es consideren essencialment els següents components: la localització del immoble; el cost d'execució material de les construccions, els beneficis de la contracta, honoraris professionals i tributs que graven la construcció, l'ús, la qualitat i l'antiguitat edificatòria, així com el caràcter historicoartístic o altres condicions de les edificacions; les despeses de producció i beneficis de l'activitat empresarial de promoció; i les circumstàncies i valors del mercat: valor del sòl, valor de la construcció i despeses de producció i beneficis de l'activitat i despeses de producció i beneficis de l'activitat empresarial de promoció. Amb caràcter general, el valor cadastral dels immobles no podrà superar el valor de mercat. (Direcció General del Catastro, 2009).

I.4.11

I.4.11 – Mapa amb valors màxims dels 6 sistemes d'indicators pels 93 barris.

RESOLUCIÓ

- B. Problemes demogràfics (principalment l'alta densitat de població, l'alt percentatge d'immigració i el creixement/descens massa accelerat):

- Nuclis Antics: La Barceloneta; Poble Sec; Santa Caterina, Barcelona/08/05/04;

- Extensions Suburbanes: Can Vidalet, Esplugues del Llobregat/08; El Coll, Barcelona/07; El Palau, Mataró/07;

- Polígons: La Salut, Sant Feliu de Llobregat/06; El Pinar, Rubí/06; La Florida i Publilla Casas, L'Hospitalet de Llobregat/06.

- C. Presència de problemes econòmics i socials (alt nombre de persones amb pensions assistencials i no contributives, elevada taxa d'atur i baix nivell educatiu):

- Nuclis Antics: Nucli Antic, Tortosa/05, Balaguer/04 i Lleida/06;

- Extensions Suburbanes: Congost, Canovelles i Granollers/05; Can Sant Joan, Montcada i Reixac/08; Cerdanyola, Mataró/05;

- Polígons: El Pinar, Rubí/06; Sant Cosme, El Prat de Llobregat/05; Barris Sud, Badalona/07.

- C'. Presència de problemes ambientals (dèficit de zones verdes). Els barris més afectats per aquesta problemàtica són:

- Nuclis antics: Nucli Antic, Cervera/06 i de Vilanova i la Geltrú/06; Camp del Rei, Vilanova del Camí/07.

- Extensions Suburbanes: Cerdanyola, Mataró/05; El Mas d'En Gall, Esparraguera/08; Roquetes, Barcelona/04;

- Polígons: El Pinar, Rubí/06; Sant Elm, Arenys de Mar/07; La Plana del Lledó, Mollet del Vallès/08.

- D. Dèficit socials i problemàtiques de desenvolupament local (baixa activitat econòmica i alt índex de població en risc d'exclusió social).

- Nuclis antics: Nucli Antic, Òdena/08; Tortosa/05; Artesa del Segre/08.

- Extensions Suburbanes: Trinitat Vella i El Coll, Barcelona/06 i 07; Can Sant Joan, Montcada i Reixac/08;

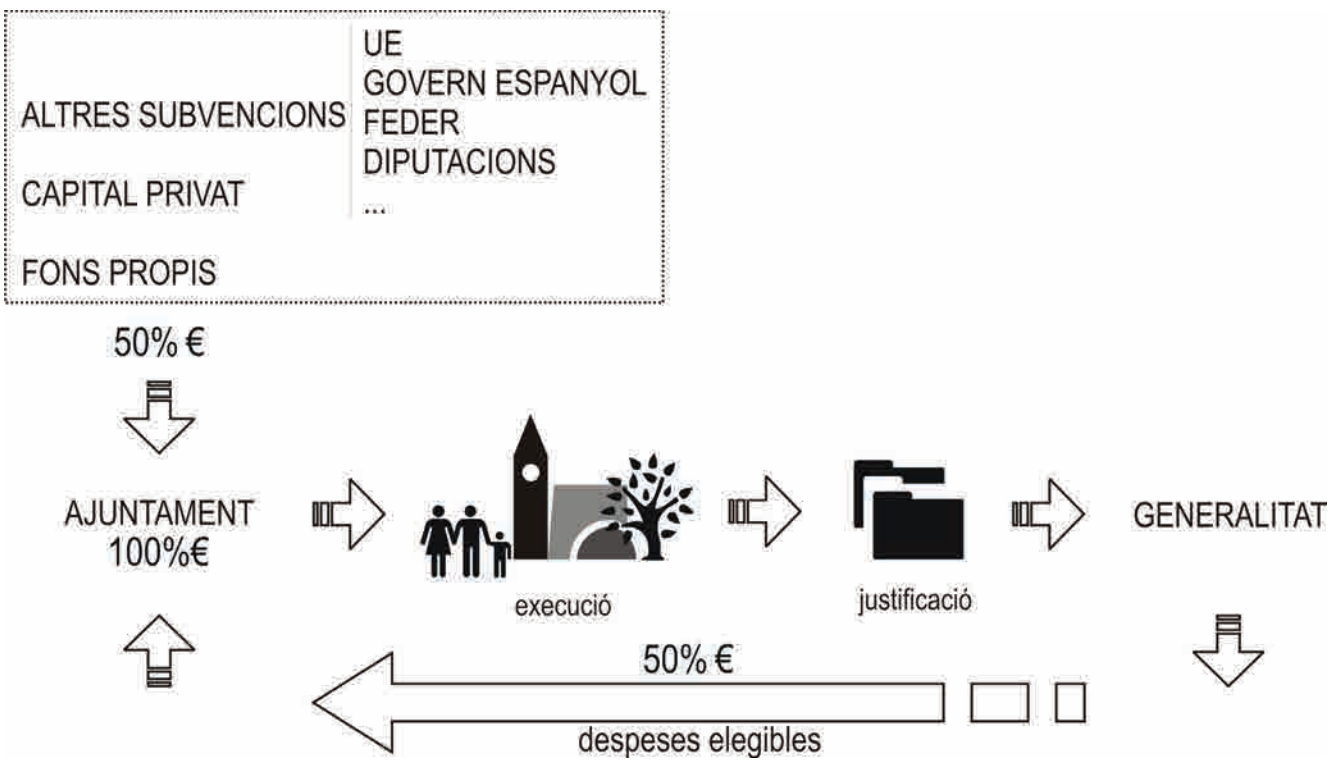
- Polígons: La Ribera, Montcada i Reixac/05; El Pinar, Rubí/06; Maresme-Besòs, Barcelona/08.

- D'. Dèficit urbans i problemàtiques de desenvolupament local (dèficit de transport públic i de places d'aparcament):

- Nuclis antics: Nucli Antic, Artesa del Segre/08; Sant Feliu de Codines/08 i Balaguer/04;

- Extensions Suburbanes: El Coll, Barcelona/07; El Mas d'En Gall, Esparraguera/08; Les Coromines, La Poble de Lillet/08

- Polígons: Sant Elm, Arenys de Mar/07; Can Mas, Ripollet/07; Erm, Manlleu/04.

I.4.12

I.4.12 – Sistema finançament Llei de Barris

4.2 EL FONS DE FOMENT DE BARRIS: EINA FINANCERA

La Llei de Barris té molts valors afegits, entre els quals, es pot citar el poder de concentrar una rellevant quantitat de recursos econòmics, personals i materials condensats en el temps, provocant, una *acupuntura*¹³ i una *reanimació urbanes*. *Acupuntura* en el sentit d'actuar directe i intensament sobre la problemàtica d'aquestes àrees. I *reanimació* en tant que actuant com a element revitalitzant. Per tal de portar a terme aquesta "reanimació" entren en escena quatre actors principals: la Generalitat de Catalunya i l'administració local, com a "metges", i el territori i el ciutadà, com a pacients. El "metges" tracten d'intervenir d'acord amb les "malalties" dels "pacients" provocades per desajustos varis.

Objectivant aquest tractament, la Llei creà el Fons de foment del programa de barris i àrees urbanes d'atenció especial com un instrument financer que l'administració autonòmica posa a la disposició dels ajuntaments destinat a suportar econòmicament la rehabilitació i la promoció específica de barris i àrees urbanes que, per llurs característiques, requereixen una atenció especial. Per la gestió dels Fons es crea una Comissió de gestió del Fons de foment del programa de barris i àrees urbanes. Aquesta està integrada per vint-i-quatre¹⁴ persones dels diferents departaments de l'Administració de la Generalitat, de l'Associació catalana de municipis i comarques, de la Federació de Municipis de Catalunya, i dels col·legis oficials d'Arquitectes i Arquitectes tècnics.

La creació d'aquesta Comissió mixta és de vital importància pel correcte desenvolupament dels projectes integrals donat que, per primera vegada, els departaments de més rellevància dins de l'Administració de la Generalitat s'uneixen per a discutir el futur dels barris catalans. Una altra novetat resideix en el fet de la destinació de fons, per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, per actuacions socials i econòmiques i no només físiques.

*La contribució del Fons al finançament de les actuacions resoltes s'estableix en cada cas i ha de representar com a mínim el 50% i com a màxim el 75% del pressupost global del projecte, d'acord amb els criteris que es determinin en la convocatòria corresponent*¹⁵. Els 93 projectes de les cinc primeres convocatòries han obtingut com a subvenció el cinquanta per cent de l'import total de les actuacions susceptibles¹⁶ de finançament. Els ajuts del Fons també són compatibles amb subvencions d'altres administracions i amb aportacions privades (1.4.12), com és el cas de les rehabilitacions d'edificis.

¹³ (Lerner, 2005)

¹⁴ a) Setze persones en representació de l'Administració de la Generalitat, que són:

El secretari o la secretària de Planificació Territorial del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, que n'ostenta la presidència.

El secretari o la secretària general del Departament de Política Territorial i Obres Públiques.

El director o la directora general d'Arquitectura i Paisatge.

El director o la directora general d'Urbanisme.

El director o la directora de l'Institut Català del Sòl.

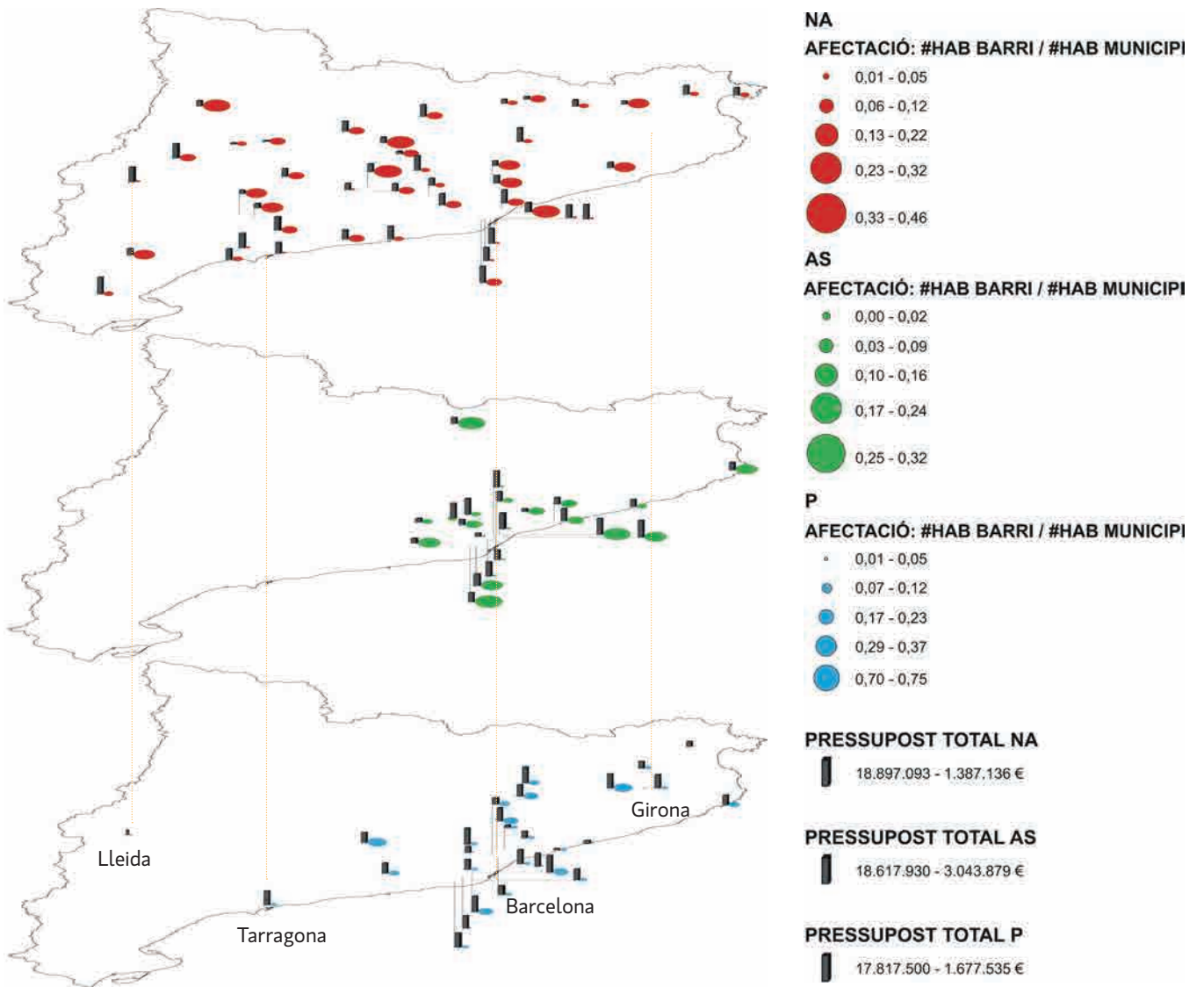
Una persona en representació i designada per cadascun dels departaments de la Generalitat següents: conseller en Cap; Relacions Institucionals i Participació; Governació i Administracions Públiques; Economia i Finances; Treball i Indústria; Comerç, Turisme i Consum; Medi Ambient i Habitatge; Interior; Benestar i Família i Educació i una persona en representació de l'empresa pública ADIGSA.

b) Sis persones en representació de l'Associació catalana de municipis i comarques i sis en representació de la Federació de Municipis de Catalunya.

c) Una persona en representació del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya i una en representació del Col·legi d'Arquitectes Tècnics.

¹⁵ (DPTOP, 2004)

¹⁶ Per poder obtenir finançament del Fons, d'acord amb el que disposa l'article 7.2 de la Llei, els projectes que es presentin han de preveure intervencions en els 8 camps d'actuació citats en el apartat 4.3.

1.4.13

1.4.13 – Relació entre l'afectació (nombre d'habitants dels àmbits/ nombre d'habitants del municipi) i pressupost total dels respectius PII.

En termes financers les administracions locals i autonòmica tenien pressupostada una inversió de 989.760.012,00 € fins el 2012¹⁷. Segons el DPTOP, entre el 2004 i el 2008, es presentaren més de tres-centes sol·licituds de les quals, com ja s'ha mencionat, foren seleccionats 93 projectes.

La convocatòria 2009 dels Fons diferencia el finançament entre: municipis amb menys de 10.000 habitants i municipis amb més de 10.000 habitants. Als primers se'ls atorga fins un 75%, amb un pressupost mínim d'1M d'euros, i els últims fins un 50% de les actuacions susceptibles de finançament. Una de les raons per la qual es va introduir aquesta modificació és la capacitat d'endeutament dels Ajuntaments..

Analitzant la relació entre l'afectació dels PII (nombre d'habitants dels barris/ nombre total d'habitants del municipi) i el pressupost total dels respectius PII (1.4.13) s'observa que, freqüentment, tal relació és inversament proporcional. És a dir, on el % d'afectació és més baix (freqüentment municipis amb més de 100 mil habitants amb el cas extrem de Barcelona), tenen els pressuposts totals dels PII més elevats. A la ciutat de Barcelona, per exemple, el percentatge d'afectació d'un PII és molt baix però el pressupost total del projecte és bastant elevat: un Ajuntament econòmicament potent i capaç de fer grans inversions en un curt espai de temps a àrees específiques de la ciutat, però l'impacte del PII en el conjunt de la ciutat és poc visible. També hi ha imports elevats en Ajuntaments bastant més reduïts com és el cas del municipi de Balaguer. En aquests casos, l'administració local acaba per no complir el calendari inicial pel fet de no poder fer-se responsable de despeses tan elevades, però, un cop acabat el projecte, el seu impacte territorial és molt més significatiu que en l'exemple anterior.

És important no perdre de vista que, com bé exposà Sebastià Jornet, *"la Llei de barris és com una cullera de sucre que produeix diferents efectes si la tires en una tassa de cafè, en una banyera i en una piscina."*¹⁸ És a dir, l'efecte que produeix l'aplicació d'un PII a un barri d'una ciutat com a Barcelona és molt diferent que a un d'una ciutat com a Granollers o Balaguer. La capacitat d'assumir, financera i tècnicament, un projecte d'aquestes característiques es fa més complicada a mida que els municipis es redueixen i, encara més, quan aquestes tenen menys de 10.000 habitants, malgrat això el seu impacte és fa més significatiu.

D'acord amb l'Oficina de Barris de la Generalitat de Catalunya la Llei de barris, entre el 2004 i el 2010 (última convocatòria) ha permès desenvolupar 148 projectes a 143 municipis, amb una inversió de més de 1.300 milions d'euros, de la qual s'ha beneficiat el 15% de la població de Catalunya. A partir del 2010, es va decidir que només es trauria una nova convocatòria a mida que els barris actuals fossin finalitzant els seus projectes. Però, donat el panorama econòmic europeu, els ajuts i subvencions de la Comunitat Europea van anar minvant i la Generalitat de Catalunya va trobar dificultats a l'hora d'efectuar els pagaments als Ajuntaments. Aquests, sense rebre els 50% del pressupost ja invertit, van deixar de realitzar les actuacions dintre del calendari inicial i el resultat és el retard en la finalització de la majoria dels PII¹⁹ i la suspensió, de moment temporal, de noves convocatòries.

¹¹ Aquest no és l'únic factor que influència a l'estat de l'edificació i és important també considerar l'època en la qual es construïren, els materials, les tècniques emprades,...

¹² Veure apartat Diccionari.

I.4.14

I.4.14 – Exemples d'actuacions en els vuit camps de la Llei.

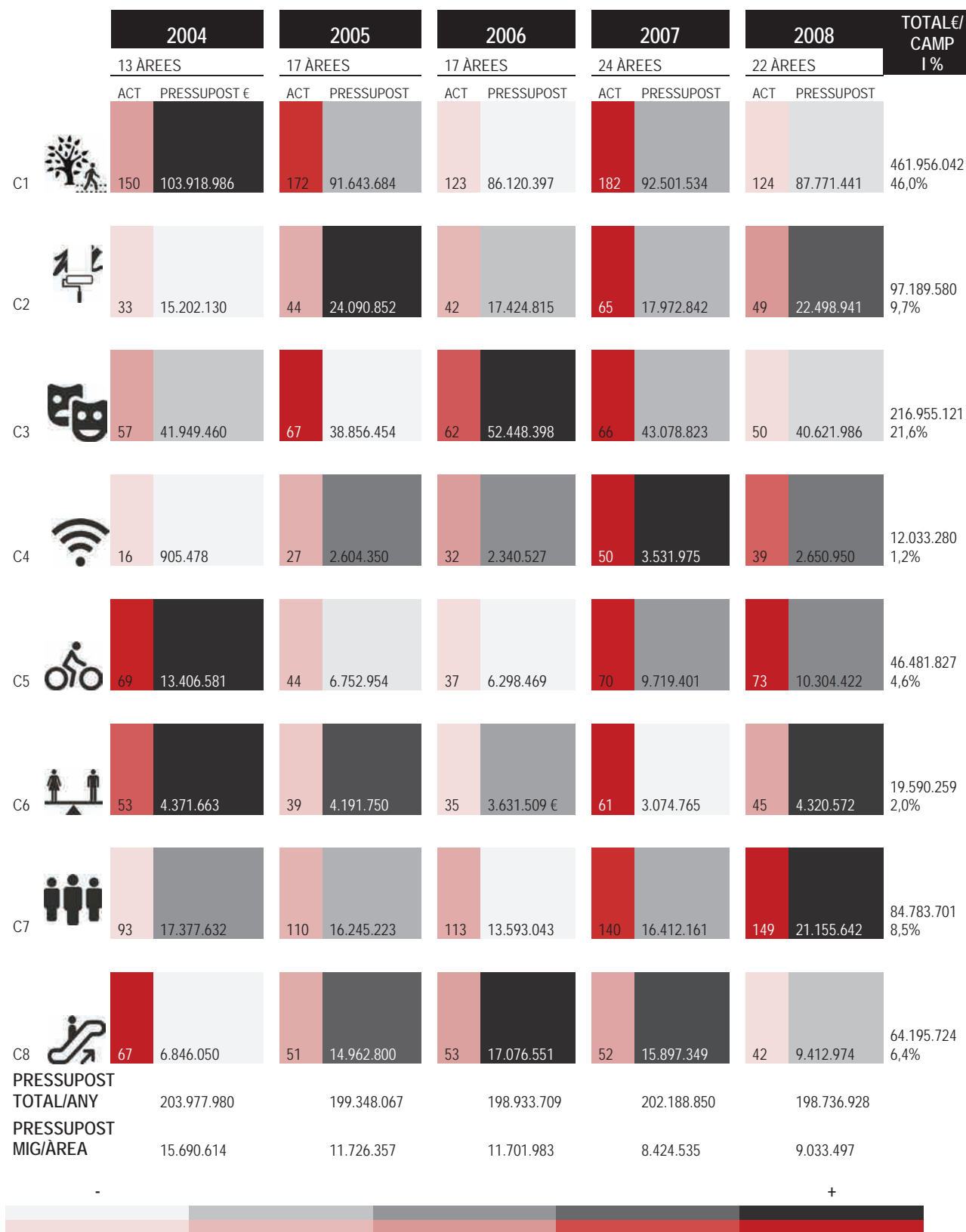
4.3 EL CONTINGUT DELS PROJECTES

Els projectes d'intervenció integral per les àrees que requereixen una atenció especial s'han de construir sobre 8 eixos (camps) d'actuació establerts per la Llei. Aquests obliguen al projecte a ser heterogeni i fet a mida per les particularitzats de cada indret. Aquests eixos són (1.4.14):

- Camp 1 – La millora de l'espai públic i la dotació d'espais verds.
- Camp 2 – La rehabilitació i l'equipament dels elements col·lectius dels edificis.
- Camp 3 – La provisió d'equipaments per a l'ús col·lectiu.
- Camp 4 – La incorporació de les tecnologies de la informació en els edificis.
- Camp 5 – El foment de la sostenibilitat del desenvolupament urbà, especialment pel que fa a l'eficiència energètica, l'estalvi en el consum d'aigua i el reciclatge de residus.
- Camp 6 – L'equitat de gènere en l'ús de l'espai urbà i dels equipaments.
- Camp 7 – El desenvolupament de programes que comportin una millora social, urbanística i econòmica del barri.
- Camp 8 – L'accessibilitat i la supressió de les barreres arquitectòniques.

Un altre aspecte que han de complir és la presentació d'un programa d'actuacions amb el següent contingut:

- *“Delimitació de l'àrea en què es vol intervenir, que ha de tenir un caràcter homogeni i una continuïtat geogràfica. És a dir, les zones abastades per les intervencions integrals han de tenir la mateixa problemàtica, els mateixos usos (principalment habitatge) i estar situades a una àrea concreta no sent admeses actuacions disperses dins de l'àmbit municipal.*
- *Descripció de la seva situació urbanística (règim jurídic del sòl, amb especificació de la classificació i qualificació urbanística dels terrenys i l'estat d'execució del planejament vigent i l'existència de plans i modificacions del planejament en tràmit) i de la seva situació social actual, amb esment a les seves repercussions sobre les desigualtats socials, de gènere i edat en l'accés a la renda i els serveis.*
- *Proposta d'actuació, incloent l'estratègia i prioritats d'actuació, i la seva forma de gestió. La Comissió de Gestió avalua la prioritització de les accions i decideix quines tindran i quines no el finançament del Fons. La forma de gestió: directa o indirecta s'explica més endavant en aquest capítol.*
- *Valoració de la necessitat de l'actuació, la revisió dels seus resultats i dels seus requeriments de continuïtat i manteniment una vegada completada la seva execució.*
- *Calendari de desplegament.* Inicialment els projectes d'intervenció integral s'han de desenvolupar en un quadrienni sent possible però l'ampliació del termini a sis anys en total.
- *Recursos previstos, amb l'aportació que es proposa de cada administració i la corresponent proposta de temporalització.* Tal com ja s'ha explicat el finançament pot arribar fins al 75% de l'import de les despeses subvencionables i ser compartit entre altres administracions.
- *Marc institucional i de participació ciutadana per al seu desplegament.* Un dels components cabdals és la participació dels ciutadans locals que, com als exemples estudiats en el segon capítol, tenen la possibilitat de cooperar d'una manera transversal i protagonista en tot el procés: des de l'elaboració del projecte integral fins a l'execució de les actuacions.
- *Indicació d'altres intervencions públiques en curs o projectades en el mateix àmbit.* La Comissió valora de forma positiva que, dins de l'àmbit proposat, ja hi hagin actuacions anteriors al projecte integral perquè tal fet denota una preocupació especial de les administracions locals amb les àrees en qüestió.

I.4.15

I.4.15 – Taula comparativa entre pressuposts totals i nombre d'actuacions per camp d'actuació i per any

• *Delimitació, si s'escau, d'àrees per a l'exercici dels drets de tempteig i retracte i la concreció dels tipus de finques, la transmissió de les quals resta subjecta a aquests drets.*²⁰ Aquesta delimitació és el resultat de la necessitat, principalment en els nuclis antics i en els barris marginals, de la intervenció de les administracions per dur a terme operacions d'expropiació i esponjament.

Amb aquest contingut es pretén aconseguir projectes i actuacions realment integrals, implantar un nou model transversal a l'hora de projectar, gestionar i executar accions buscant trobar, així, l'equilibri entre la *democràcia representativa*²¹ i la *democràcia participativa*²².

En relació a la distribució de les despeses en els projectes (I.4.15²³), durant les cinc primeres convocatòries, les actuacions de millora de l'espai públic (Camps 1 i 8) van suposar el 52,4% del pressupost total dels projectes; la rehabilitació d'edificis privats (Camp 2) un 9,7%; als nous equipaments i renovació d'antics (Camp 3 i 4) es destina el 22,8% de pressupost; al foment de la sostenibilitat (Camp 5) un 4,5%, i, finalment, les accions de caire socioeconòmic (Camps 6 i 7) s'enduen el 10,4%.

En la taula I.4.15, es recullen els pressuposts i el nombre d'actuacions totals entre els anys 2004 i 2008. De la seva observació es pot deduir que:

- Camp 1 (mitjana del 46,0% del pressupost entre 2004 i 2008): En el primer any de convocatòria es va destinar entre un 12% i un 17% del pressupost més a la millora dels espais públics i a la dotació de zones verdes en les àrees objecte que en la resta d'anys. Aquest fet pot esdevenir de la experiència que ja tenien els primers Ajuntaments en treballar sobre les respectives àrees a través de P.E.R.I.'s, de P.M.U.'s, d'A.R.I.'s o de projectes URBAN (taula I.4.16 i gràfic I.4.17). Així, un cop arribada la Llei de Barris aquests municipis, en la seva majoria, ja tenien fins i tot els projectes redactats només pendents d'execució.
- Camp 2 (mitjana del 9,7% del pressupost entre 2004 i 2008): És curiós observar com el pressupost destinat a la rehabilitació i equipaments col·lectius d'edificis privats és incrementat en més d'un 35% del 2004 al 2005 coincidint amb la publicació del Decret 454 i 455/2004, de 14 de desembre, de desplegament del Pla per al Dret a l'Habitatge²⁴. L'esmentat Decret posa en marxa una sèrie de línies d'ajuts per la rehabilitació d'edificis i pel pagament de lloguer, i defineixen la coresponsabilitat en els programes i polítiques d'habitatges de les OLH i Borses de Llogues visant mobilitzar el parc d'habitatges buits a Catalunya. Els Plls presentats a les següents convocatòries també destinaven més capital per aquest camp però mai van arribar a assolir les xifres del 2005.

²⁰ (DPTOP - Generalitat de Catalunya, 2004)

²¹ En la democràcia representativa, el poble delega la sobirania a les autoritats elegides de forma periòdica mitjançant eleccions lliures. Aquestes autoritats en teoria han d'actuar en representació dels interessos de la ciutadania que els elegeix per representar-los.

²² És una expressió àmplia, que se sol referir a formes de democràcia en les quals els ciutadans en tenen una major participació en la presa de decisions polítiques que la que els atorga tradicionalment la democràcia representativa.

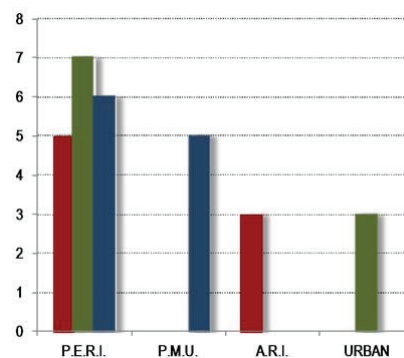
²³ L'esmentada taula és resultat de la taula de l'Annex A.4.2 i A.4.3 que es van fer a partir de la classificació de totes les actuacions dels 93 barris estudiats en grups i de la comptabilització del detall dels imports destinats a cada actuació i el nombre d'actuacions per grup.

²⁴ Publicació DOGC 4281 amb data del 16/12/2004.

2008				
AS_08	Esparguerns. El Més d'en Gall			
AS_08	Esparguerns. El Més d'en Gall			
AS_08	La Pobla de Lillet. Les Cotomines			
AS_08	Montcada i Reixac. Can Sant Joan			
AS_08	Palafugell. La Saslada. Caser Ample			
AS_08	Sant Caput del Vallès. Les Planes			
AS_08	Sant Joan Despi. Les Planes			
AS_08	Terrassa. La Maura			
NA_08	Arenys de Sagrera. Nucli Antic			
NA_08	Barcelona. La Barceloneta			
NA_08	Caldes de Montbui. Centre Històric			
NA_08	Figueras. Centre històric			
NA_08	L'Església de Francolí. Nucli Històric			
NA_08	Odèn. Nucli Urbà			
NA_08	Olesa de Montserrat. Nucli Antic			
NA_08	Roses. Caser Antic			
NA_08	Sant Feliu de Codines. Nucli Antic			
NA_08	Santa Coloma de Gramenet. Nucli Antic			
NA_08	Tremp. Nucli Antic i Exemple			
NA_08	Vic. Centre històric i la Calia			
P_08	Barcelona. Marsimes - Besòs			
P_08	Mollet del Vallès. La Plana Lledó			
2	0	0	0	0
2007				
AS_07	Baderna del Vallès. La Romànica			
AS_07	Barcelona. El Coll			
AS_07	Malgrat de Mar. Barri del Castell			
AS_07	Mataró. Rocafonda-El Palau			
AS_07	Sant Vicenç dels Horts. La Guàrdia - La Font del Llarguet			
NA_07	Barcelona. La Bordeta			
NA_07	Besalú. Centre Històric			
NA_07	El Vendrell. Nucli Antic			
NA_07	Hostafranc. Nucli Històric			
NA_07	Montblanc. Centre Històric			
NA_07	Móra d'Ebre. Caser antic			
NA_07	Preixis. Nucli Antic			
NA_07	Sant Adrià de Besòs. Sant Adrià Nord			
NA_07	Sant Joan de les Abadesses. Vila Vella			
NA_07	Súria. Poble Vell-Sant Jaume			
NA_07	Taragona. Part alta			
NA_07	Vilanova del Camí. Caser Antic - Camp del Rei			
P_07	Arenys de Mar. Barri de Sant Elm			
P_07	Argenteua. Sant Miquel del Cros			
P_07	Badalona. Sant Roc, Artigas i el Rema			
P_07	Palma. Milla			
P_07	Ripoll. Can Mas			
P_07	Viladecans. Sector Ponent			
P_07	Vilanova del Penedès. Barri de l'Espinall			
2	0	0	0	0
2006				
AS_06	Barcelona. Torre Baró-Ciutat Meridiana			
AS_06	Barcelona. Trinitat Vella			
NA_06	Cambús. Nucli antic de la vila			
NA_06	Cardener. Nucli antic			
NA_06	Cervera. Nucli històric			
NA_06	Igniada. Sant Agustí			
NA_06	Lleida. Nucli antic			
NA_06	Manresa. La Vila Vella			
NA_06	Valls. Barri antic			
NA_06	Vilanova i la Geltrú. Nucli antic			
P_06	Banyoles. La Farga			
P_06	Granollers. Congost			
P_06	L'Hospitalet de Llobregat. La Florida-Pobla Casas			
P_06	Rubi. El Fiar			
P_06	Sant Feliu de Llobregat. Can Calders-la Salut			
P_06	Santa Margarida de Montbui. Sant Maur			
P_06	Santa Perpètua de Mogoda. Can Folguera Ise II			
1	0	1	0	0
2005				
AS_05	Castellón. Remota Nova			
AS_05	Mataró. Carberryola			
AS_05	Sabadell. Parc fiscal nu Ripoll			
NA_05	Barcelona. Poble Sec			
NA_05	Berga. Nucli antic			
NA_05	Ripoll. Barri Vell			
NA_05	Solsona. Nucli antic			
NA_05	Tortosa. Nucli antic			
P_05	Cornellà de Llobregat. Sant Adelfons			
P_05	El Prat de Llobregat. Sant Coome			
P_05	Figueras. Masca de Riamb			
P_05	Gornal. Santa Eugènia-Can Gibert del Pla			
P_05	Montcada i Reixac. La Ribera			
P_05	Sant Boi de Llobregat. Casablanca			
P_05	Santa Perpètua de Mogoda. Can Folguera (1a fase)			
P_05	Taragona. Camperlat			
P_05	Vic. Barri sud			
8	3	0	1	0
2004				
AS_04	Badalona. Sers d'en Mena			
AS_04	Barcelona. Roquetes			
AS_04	Santa Coloma de Gramenet. Sers d'en Mena			
NA_04	Balaguer. Centre històric			
NA_04	Barcelona. Santa Caterina			
NA_04	L'Hospitalet de Llobregat. Collblanc-La Tonassa			
NA_04	Manresa. Nucli antic			
NA_04	Olot. Nucli històric			
NA_04	Reus. Barri del Carme			
P_04	Lleida. La Masola			
P_04	Manlleu. Barri de l'Erm			
P_04	Sarri. Sant Setúria			
P_04	Terrassa. Ca n'Anglada			
5	2	2	0	0

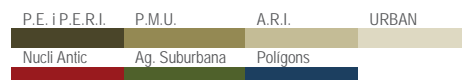
I.4.16

I.4.16 – Relació entre els barris de les cinc primeres convocatòries i l'existència de P.E.R.I.s; P.M.U.s, A.R.I.s i URBAN.

I.4.17

LLEGENDA DE COLORS.

I.4.17

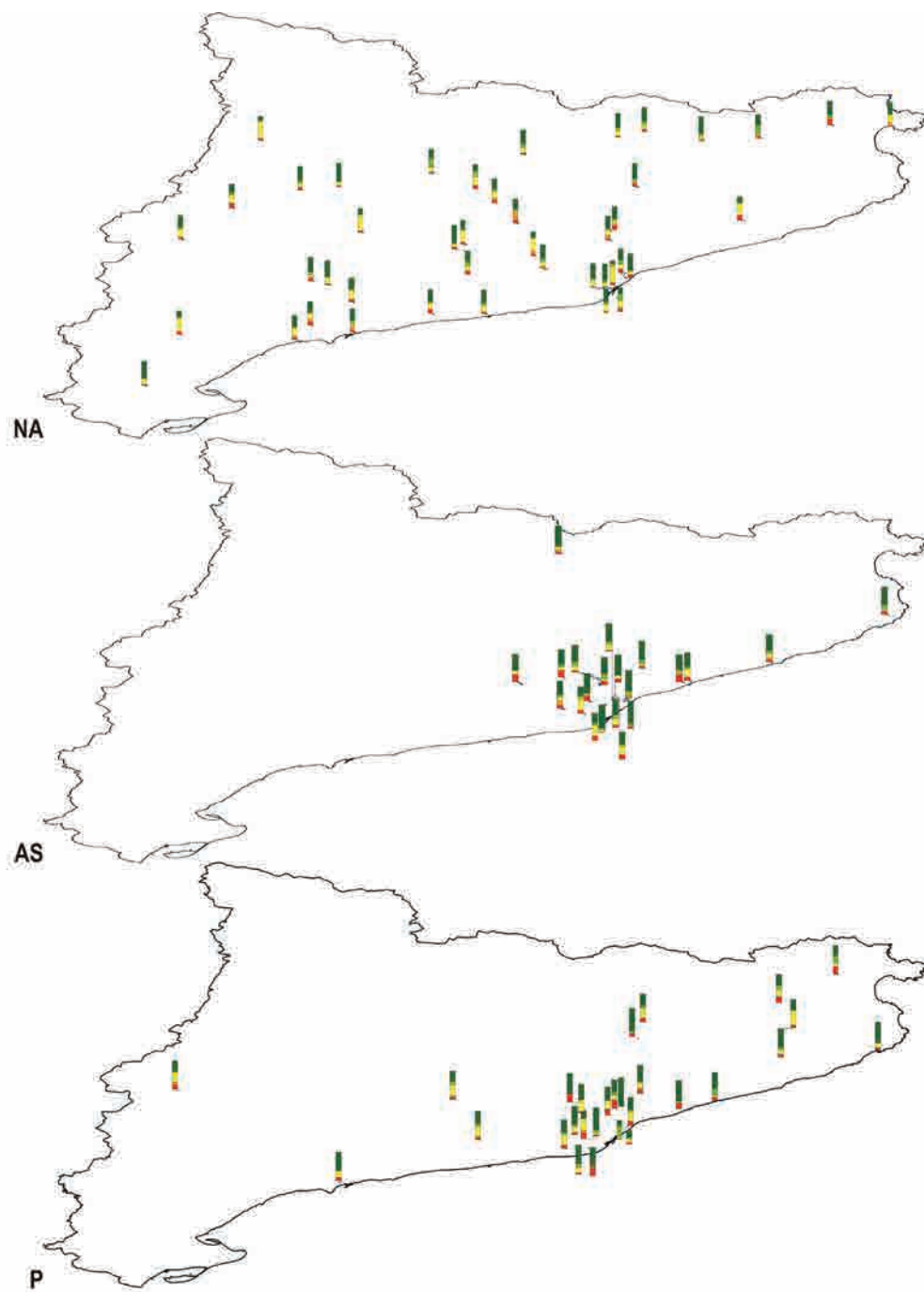
- Camp 3 (mitjana del 21,6% del pressupost entre 2004 i 2008): Les sumes totals destinades a la previsió d'equipaments col·lectius no tenen gran variació, estan al voltant dels 40 milions d'euros/convocatòria durant els cinc anys; amb excepció del 2006²⁵ que puja més d'un 25% en relació a l'any anterior.
- Camp 4 (mitjana del 1,2% del pressupost entre 2004 i 2008): Aquest camp va ser, tal i com demostra el creixement de la inversió i les mateixes actuacions, una incògnita per la primera convocatòria. Els Pils del 2004 van posar accions en aquest camp per obligatorietat però, en la seva majoria, les esmentades no eren compatibles amb el concepte del camp: "Incorporació de les tecnologies de la informació en els edificis".
- Camp 5 (mitjana del 4,6% del pressupost entre 2004 i 2008): Tal i com el camp 4, moltes de les actuacions que es van posar dintre d'aquest camp no li pertanyen i van acabar sent incorporades, a nivell pràctic, a les actuacions de millora urbana del Camp 1. El Camp 5 va tenir més impacte en els projectes del 2004 i 2008.
- Camp 6 i Camp 7 (mitjana del 2,0 i 8,5% del pressupost entre 2004 i 2008): Junts formen el nucli social de les actuacions del PII i són responsables per un 10,5% del pressupost invertit durant els cinc anys en qüestió. Les despeses amb el Camp 6 es van mantenir durant les cinc convocatòries; ja les del Camp 7 van tenir un important increment, sobretot, en el 2008, probablement, ja motivat per la crisi que començava.
- Camp 8 (mitjana del 6,4% del pressupost entre 2004 i 2008): Aquest camp té una variació única, comparada amb els altres, donat que el 2º, 3r i 4r any els pressuposts són més d'un 50% més alt que en la convocatòria del 2004 i aproximadament un 40% més que la del 2008.

D'acord amb els mapes de la imatge I.4.18, fets a partir de les dades recollides a la taula I.4.19²⁶, es poden analitzar les despeses per camp i per tipologia d'àrea. Els mapes ofereixen la localització de les àrees i la informació financera de cadascun dels barris en forma de gràfic de barres. La taula està dividida per tipologia de barri on cadascuna té el nombre d'accions per camp i l'import destinat per camp, o suma de camps. Aleshores s'observa:

- Les despeses en millora i accessibilitat urbana són més significatives en les Extensions Suburbanes, després en els Polígons i Nuclis Antics.
- En la rehabilitació d'edificis privats, encara, les Extensions Suburbanes són les àrees que destinen més esforços econòmics seguides pels Nuclis Antics i pels Polígons.
- Tractant-se d'equipaments per l'ús col·lectiu els Nuclis Antics van destinar, durant aquests cinc anys, un import més elevat, seguits pels Polígons i per les Extensions. Una possible explicació per aquest fet és la gran quantitat d'equipaments públics obsolets i, per tant, necessitat de rehabilitació en els Nuclis Antics i la necessitat de nous equipaments, principalment visant la major connexió barris amb resta del municipi, en els Polígons.
- Els Nuclis Antics van ser els majors inversors en el foment de la sostenibilitat urbana. Amb gairebé un 50% menys d'inversions estan els Polígons i les extensions Suburbanes.

²⁵ Les eleccions municipals es van celebrar el 27 de maig del 2007 i pot ser per aquest motiu els Pils del 2006 comptaven amb més actuacions de "nous equipaments".

²⁶ Els imports que s'observen en aquesta taula són referents a l'import mig per àrea dintre dels respectius camps o conjunt de camps.

I.4.18

	AS 21 àrees		NA 43 àrees		P 29 àrees	
	accions	pressupost	accions	pressupost	accions	pressupost
C1+C8	227	7.004.868 €	489	5.070.288 €	300	5.552.660 €
C2	52	1.233.530 €	104	1.033.390 €	77	925.850 €
C3+C4	98	1.720.921 €	239	2.767.454 €	129	2.546.501 €
C5	70	337.791 €	140	659.069 €	83	380.974 €
C6+C7	220	1.166.994 €	334	910.912 €	284	1.403.374 €

I.4.19

I.4.18 – Mapa amb el detall de les despeses per camps, o conjunt de camps, d'acord amb les 3 tipologies de barris.

I.4.19 – Taula que ensenya, numèricament, les dades del mapa I.4.18 (Taula mare veure Annexes A.4.2 i A.4.3).

RESOLUCIÓ

- Finalment, els imports dels camps socials van ser més generosos en els Polígons i en les extensions Suburbanes que en els Nuclis Antics. Històricament els Polígons van ser àrees socialment complexes i per aquest motiu no és cap sorpresa que hagin dedicat més esforços econòmics pels camps socials.

1.4.20

1.4.20 – La gestió de la informació, una de les tasques de les Oficines de Barris. Logotips dels Plans de Barris dels barris: Sud de Vic, Erm de Manlleu, Districte 2 de Terrassa i Serra den Mena de Santa Coloma de Gramenet.

4.4 LA GESTIÓ: PROGRAMA I PROJECTES

És cert que el model del treball transversal dintre de les administracions és un repte per a tots, i des d'aquestes, tant autonòmica com locals, s'emprenen grans esforços per tirar endavant el *model* proposat per la Llei de Barris. Des de l'Administració de la Generalitat diversos departaments se sumaren al DPTOP²⁷ des del 2004 i desenvolupen recursos (econòmics, tècnics i de personal) que incideixen directament al món local dels "barris amb projecte" donant encara més empenta i rellevància al model transversal d'elaboració, gestió i execució d'accions²⁸.

Els ajuntaments, per tal d'assegurar la gestió transversal i l'execució adequada dels projectes d'intervenció integral, estan obligats, d'acord amb la Llei, a crear un *Comitè d'Avaluació i Seguiment*²⁹ i una *Oficina Gestora*³⁰ per tal d'impulsar els mecanismes de gestió, coordinació, seguiment i avaluació de les actuacions previstes en els PII, sobretot els referents a la participació ciutadana, les administracions locals. Aquestes oficines són semblants a les comissions gestores de les ARI's i de les NDC angleses i també són responsables pels informes i per la divulgació de tota la informació sobre els PII (I.4.20)

Les oficines gestores, a més, tenen la tasca de la gestió econòmica dels projectes i de la seva justificació dos cops a l'any a l'Administració de la Generalitat de Catalunya. Això ofereix una magnífica font d'informació. Ara bé cal tenir en compte que una anàlisi del nivell d'execució de les actuacions a partir d'aquesta font no serà mai del tot un retrat precís, ja que es trobarà què si les justificacions de despeses es duen a terme dos cops l'any i si es tenen en compte només les despeses amb pagament autoritzat fins aleshores, i no les executades (hi ha obres i projectes finalitzats que, si encara no tenen les despeses autoritzades, no entren en la justificació), s'emascararà la realitat executada. Per minimitzar tals dificultats l'Oficina de Barris de la Generalitat de Catalunya, responsable de l'enllaç entre aquesta administració i els ajuntaments, ha desenvolupat una eina informàtica que permet la introducció de dades referent a la realització de despeses diàriament i, dos cops a l'any es fa el tancament financer de les despeses.

Finalment la gestió administrativa del Fons correspon a la Direcció General d'Arquitectura i Paisatge, mitjançant una Oficina tècnica que a més acumula les funcions de: donar suport administratiu i tècnic a la Comissió de gestió del Fons; analitzar la documentació aportada per les administracions locals en cadascuna de les convocatòries i fer l'enllaç entre l'Administració de la Generalitat i els ajuntaments.

A nivell social, el "programa de barris" afectà, durant els cinc primers anys, directament a 826.754 ciutadans (11 % de la població de Catalunya) per l'execució dels projectes d'intervenció integral. Estan creats 70 comitès d'avaluació i seguiment on hi són presents aproximadament 140 entitats veïnals, 140 associacions ciutadanes i 140 agents econòmics i socials³¹.

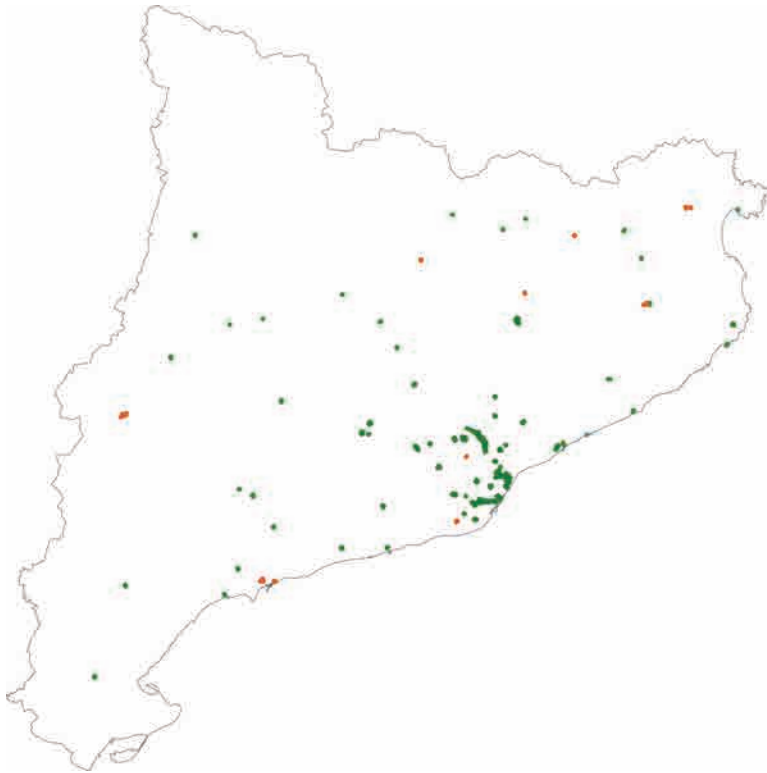
²⁷ Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya.

²⁸ Actualment estan en marxa el programa "Treball als Barris", del Departament de Treball i el "Salut als Barris", del Departament de Salut.

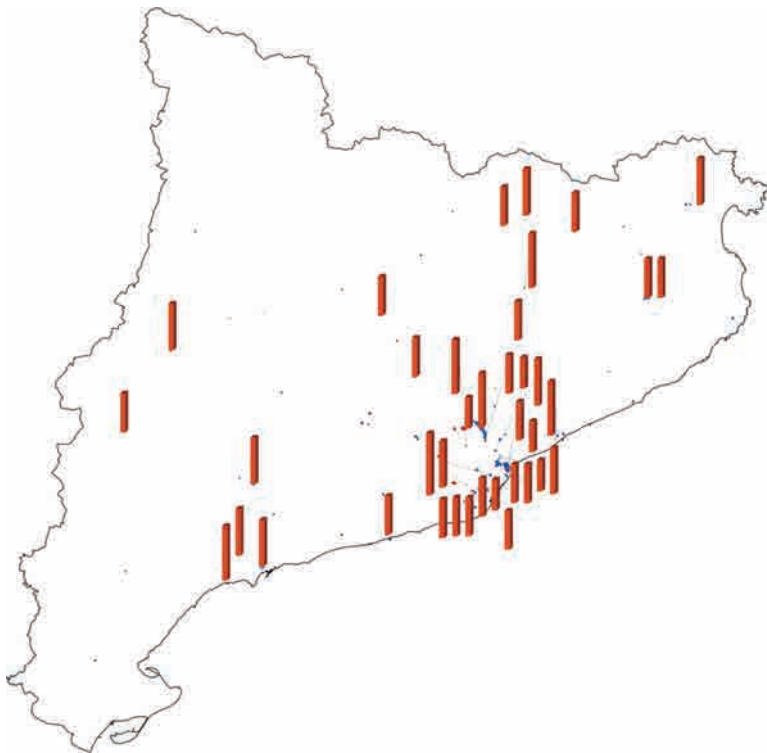
²⁹ En el proper apartat es detallarà les funcions dels Comitès i el seu funcionament.

³⁰ D'acord amb Ysa (Ysa, Sierra, & Esteve, 2011) en el 90% dels barris hi ha un director de projecte. En el restant la gestió és feta pel personal del propi Ajuntament.

³¹ (Departament de Política Territorial i Obres Públiques, 2009)

I.4.21

I.4.22

I.4.21 – Els barris i les tipologies de gestió dels PII.
 I.4.22 – Mapa de la ubicació dels barris ensenyant la tipologia de professional que coordina els respectius PII.

Tractant-se de l'estructura organitzativa Tamyko Ysa³² explica que, entre el 2004 i el 2010, el 38% dels projectes tenen, com a estructura, un grup de projecte, on les accions són discutides i negociades. El 46% compten amb l'Oficina de projecte, el 4% amb entitats legals tals com empreses municipals i els 12% restants tenen una estructura organitzativa sense forma específica. Encara dintre del mateix estudi Tamyko Ysa analitzà el suport polític que varia entre el 1,8% (partits en total desacord) i el 47,5% (totalment d'acord). Aquest suport està íntimament lligat al cicle de vida dels projectes fent que, ens els barris on hi ha més desacord, les accions triguen més per posar-se en marxa. A més d'aquest factor, i de manera general, el 41% del temps total d'un projecte integral és empleat en la contractació, sigui de projectes sigui d'obres³³. Tal fet és conseqüència, també, de l'enrevessat procés de contractació dintre de les administracions públiques.

Per l'altra banda, superant adversitats alienes als projectes, s'han de destacar alguns barris per la significativa gestió i l'excel·lent nivell executiu de les actuacions: 2004 – Balaguer i Collblanc – La Torrassa, L'Hospitalet de Llobregat (nucli antic); els barris de la Serra d'en Mena, Santa Coloma de Gramenet i Badalona (Extensions suburbanes); l'Erm, Manlleu; Salt Setanta, Salt; Ca n'Anglada, Terrassa; La Mariola, Lleida (polígons); 2005 – Barri Vell, Ripoll (nucli antic); Cerdanyola, Mataró (Extensions suburbanes); Casablanca, Sant Boi de Llobregat; Sant Cosme, El Prat de Llobregat; Sant Ildefons, Cornellà de Llobregat; Barris Sud, Vic (polígons).

Mirant l'estructura organitzativa només de les cinc primeres convocatòries el 87,10% dels projectes són gestionats per l'Ajuntament i el 12,9% per empreses municipals³⁴ (I.4.21). Dintre d'aquest univers de barris, el 74,19% dels PII són coordinats per gestors i/o administradors; el 17,20% per arquitectes; el 4,30% per polítics i els restants 5% estan dividits en parts iguals entre administratives i altres (I.4.22). Ara bé, si s'agafa només els 26 barris, dels 93, que van poder finalitzar els respectius projectes s'observa que el 80,77% era coordinat per gestors i/o administradors; l'11,54% per arquitectes i el 7,69% per polítics.

Una altra de les virtuts de la Llei de barris és el fet d'ajudar a construir projectes comprensius i transversals, tal com exigeix el urbanisme contemporani, i a crear, cada any, una immensa quantitat de projectes i, per tant, de possibilitats de discussions a nivell professional sobre la regeneració urbana i social. A la vegada, aquests projectes i programes sol·liciten un nou perfil de professionals capaços de gestionar i coordinar accions de manera transversal, versàtil i, sobretot, amb una visió tècnica de temes com l'Arquitectura i l'Urbanisme, el Dret, la Sociologia i l'Antropologia. Malgrat l'arquitecte, per la visió integral i per la capacitat de treballar amb equips multidisciplinari que hauria de tenir, fos el professional més indicat per estar al capdavant de projectes com els PII; els números de la gestió dels cinc primers anys del Fons demostren, entre altres factors, una major capacitat de gestió i d'organització dels professionals vinguts del món de l'administració i gestió de negocis que del món de l'arquitectura. Aquest fet hauria de ser estudiat amb detall i portat a dintre de les universitats a fi de poder generar arquitectes capaços no només de crear i executar projectes vàlids, ans també de gestionar-los i coordinar-los de manera més eficient.

³² (Ysa, Sierra, & Esteve, 2011)

³³ (Ysa, Sierra, & Esteve, 2011)

³⁴ (Serra, 2013)

4.5 LES TIPOLOGIES D'AVALUACIÓ

Es pot dividir l'avaluació del conjunt d'accions contingudes en un projecte d'intervenció integral en tres moments:

- L'avaluació inicial dels projectes, duta per la Comissió de Gestió del Fons. (I.4.23)
- L'avaluació continuada durant l'execució dels projectes, feta per la Comitè d'Avaluació i Seguiment. (I.4.24)
- L'avaluació final, de l'impacte de l'execució del projecte d'intervenció integral, que es porta a terme des de les oficines gestores un cop finalitzat la realització dels projectes.

Full d'avaluació dels projectes integrals

a. Grau d'intensitat dels problemes			MÀXIMA PUNTUACIÓ	40	35%
punts projecte	x	0			
major puntuació	85	40			
b. Grau d'intervenció integral			MÀXIMA PUNTUACIÓ	24	21%
núm. de camps	(2 punts cada camp)	0			
c. Actuacions no finançables			MÀXIMA PUNTUACIÓ	10	9%
*núm. de camps	(2 punts cada camp)	0			
*habitatge, serveis socials, treball, sanitat, empenyament, comerç, seguretat ciutadana altres polítiques sectorials					
d. Característiques generals del projecte			MÀXIMA PUNTUACIÓ	10	9%
valorar de 0 a 3					
grau identificació problemes					
coherència i adequació estratègiques					
concreció objectius					
justificació viabilitat projecte					
grau de participació ciutadana					
valoració impacte projecte					
punts projecte	x	0			
major puntuació	18	10			
e. Població beneficiada i despesa per càpita			MÀXIMA PUNTUACIÓ	5	4%
des de					
e.1. habitants barri	habitants barri	x	0	2,5	2%
	màxim habitants barri	18	2,5		
e.2. pressupost total/habitants barri	PT/hab barri	X		2,5	2%
	mèdiana PT/hab barri	Y			
f. Grau d'esforç econòmic de l'Ajuntament			MÀXIMA PUNTUACIÓ	10	9%
f.1. % aportació ajuntament	% aport. ajuntament	x	0	5	4%
	màxim % aport. ajunt.	50%	5		
g. Segons tipologia de barri			MÀXIMA PUNTUACIÓ	10	9%
(10 punts si és alguna de les següents)					
	Nucli antic	10			
	Polligón	10			
	Marginal	10			
	Altres	0			
h. Actuacions en àrees que abastin més d'un terme municipal			MÀXIMA PUNTUACIÓ	5	4%
presentació conjunt de projecte					
			TOTAL PUNTUACIÓ	114	100%

1.4.23

1.4.24

1.4.23 – Plantilla d'Avaluació utilitzada per la Comissió de Gestió dels Fons .
 1.4.24 – Reunió del Comitè d'Avaluació i Seguiment amb visites a les obres en marxa (Serra d'en Mena, Santa Coloma de Gramenet i Badalona i barri de l'Ham, Figueres.

4.5.1 L'AVALUACIÓ INICIAL

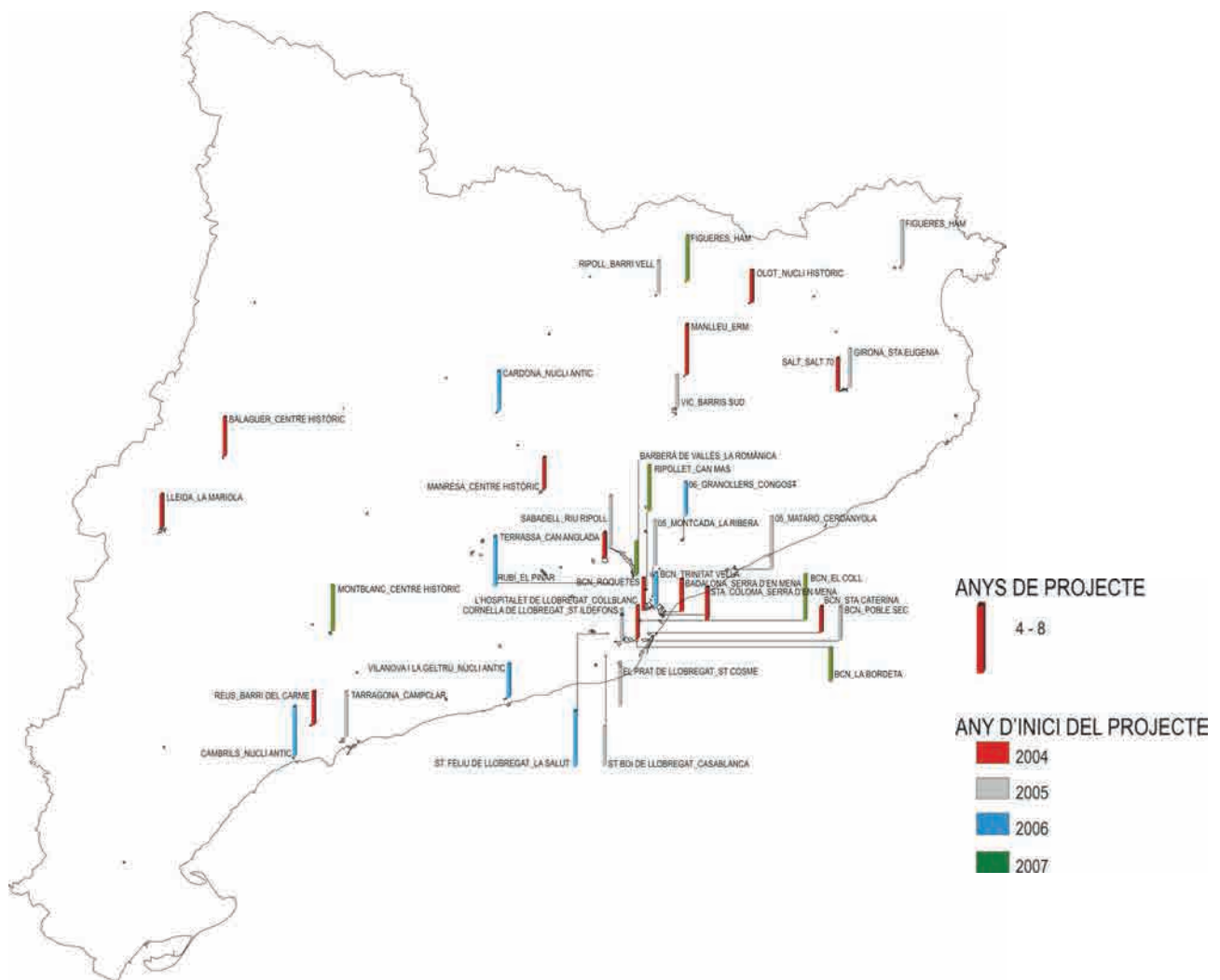
La primera avaluació té l'objectiu de seleccionar els projectes de les àrees que, dins de cada convocatòria anual, rebran finançament del Fons. Un cop tancada la convocatòria s'analitzen els projectes d'acord amb vuit paràmetres (I.4.23):

- Grau d'intensitat dels problemes: compara els valors dels indicadors d'avaluació de les *àrees urbanes d'atenció especial* (ja exposats en el primer apartat d'aquest capítol) en base a la màxima puntuació. (representa un 35% de la puntuació global).
- Grau d'intervenció integral: s'analitza en quants camps, dels vuit ja explicats, un projecte integral pretén intervenir. (se sumen 3 punts per cada camp representant un 21% de la puntuació global)
- Actuacions no finançables: es consideren camps que contenen actuacions no susceptibles de finançament pel Fons de foment de barris (habitatges, escoles, hospitals, ...). (se sumen 2 punts per cada camp representant un 9% de la puntuació global).
- Característiques generals del projecte: en aquest apartat s'analitza el grau d'identificació dels problemes locals, la coherència i adequació estratègica de la proposta, la concreció d'objectius, la justificació de la viabilitat del projecte, el grau de participació ciutadana de les actuacions proposades i la valoració de l'impacte del projecte. Cadascuna d'aquestes qualitats és valorada de 0 a 3 i la suma és estandarditzada per la puntuació màxima de la convocatòria. (representa un 9% de la puntuació global).
- Població beneficiada i despesa per càpita. En aquest apartat s'analitzen les àrees per nombre d'habitants en relació al pressupost total del projecte. (representa un 4% de la puntuació global)
- Grau d'esforç econòmic dels ajuntaments. Una altra vegada es fa una estandardització entre totes les aportacions dels ajuntaments tenint com a referencial la màxima aportació. (representa un 9% de la puntuació global).
- Tipologia de les àrees. Aquest criteri avalua la tipologia de l'àrea en qüestió; si és una de les tres tipologies ja esmentades es puntua, del contrari no. (representa un 9% de la puntuació global).
- Actuacions en àrees que abastin més d'un terme municipal. Principalment en el cas dels barris marginals hi ha ciutats que, conjuntament, presenten un projecte que ultrapassen els límits municipals per la pròpia configuració de l'àrea. En aquests casos s'afegeix un plus a la puntuació total. (representa un 4% de la puntuació global).

És rellevant l'anàlisi dels percentatges relatius a cadascun dels criteris avaluats. Si es divideix els criteris en Necessitats, Solucions, Govern i Àrea, es pot observar a la taula I.4.25.1 que les necessitats de les zones i les solucions donades pels projectes tenen major rellevància que l'esforç econòmic que vingui a fer un ajuntament o la tipologia d'una àrea, per exemple.

NECESSITATS	Grau d'intensitat dels problemes	35%	44%
	Actuacions no finançables	9%	
SOLUCIONS	Grau d'intervenció integral	21%	30%
	Característiques generals del projecte	9%	
GOVERN	Grau d'esforç econòmic dels ajuntaments	4%	13%
	Població beneficiada i despesa per càpita	9%	
ÀREA	Tipologia de les àrees	9%	13%
	Àrees que abastin més d'un terme municipal	4%	

I.4.25.1 Quadre explicatiu dels percentatges dels criteris d'avaluació inicial per què un barri pugui o no gaudir de la subvenció del Fons de Foment de Barris.

I.4.25.2

I.4.25.1 – Quadre explicatiu dels percentatges dels criteris d'avaluació inicial per què un barri pugui o no gaudir de la subvenció del Fons de Foment de Barris.
 I.4.25.2 – Ubicació dels 38 barris que han finalitzat els seus PII fins el novembre del 2015 i temps d'execució.

4.5.2 L'AVALUACIÓ CONTÍNUA

Com en els exemples estudiats de *normatives programa*, la Llei de barris també crea un instrument que, de forma continuada, avalua l'estat d'execució dels projectes integrals. Tal eina és el comitè d'avaluació i seguiment, ja citat en l'apartat anterior, que està format per disset membres³⁶, en total, de diferents departaments de l'Administració de la Generalitat, dels ajuntaments i de les associacions veïnals més representatives en els determinats barris.

Les funcions d'aquets comitès són establir mecanismes de gestió, coordinació, seguiment i avaluació de les actuacions previstes, en marxa i finalitzades, i fomentar i refermar la participació i informació ciutadana. A aquests efectes els ajuntaments, en la figura de l'oficina gestora, han de presentar un informe de desenvolupament del projecte durant la reunió del Comitè (I.4.24).

Segons la Llei, els comitès s'haurien de reunir, durant l'execució del projecte, almenys tres vegades l'any i totes aquelles que determini la presidència. Aquest repte és difícil d'aconseguir per diferents motius, entre ells: la quantitat de comitès que estan en marxa (70 en total) i la disponibilitat del gran nombre de persones mobilitzades per cada reunió. Pràcticament, les reunions es fan semestral o anualment on s'entreguen els informes fets per les oficines gestores. Per l'avaluació contínua no hi ha cap sistema d'indicadors o "KPI"³⁷

³⁶ Els disset membres estan així dividits: dos membres en representació del Departament de Política Territorial i Obres Públiques; un membre en representació de cadascun dels departaments següents: Governació i Administracions Públiques; Economia i Finances; Benestar i Família i Medi Ambient i Habitatge, així com també un representant de la Delegació de Govern corresponent a l'àmbit territorial del projecte; cinc membres en representació de l'Ajuntament corresponent; dos membres en representació de les entitats veïnals més representatives de l'àmbit objecte de l'actuació, dos en representació de les associacions ciutadanes amb major implantació en aquest àmbit i dos en representació dels agents econòmics i socials. Correspon al Ple de l'Ajuntament la determinació de quines han de ser les entitats que representin aquests col·lectius. La presidència del comitè d'avaluació i seguiment serà exercida per un dels representants del Departament de Política Territorial i Obres Públiques.

³⁷ Els KPI's, Key Performance Indicators, són indicadors de rendiment (o d'èxit) utilitzats com a eina de gestió per a mesurar els nivells de rendiment d'un procés o organització. El seu focus és el "com" i indica el quan bé estan els processos. Existeixen diferents categories d'indicadors. Els KPIs són "vehICLES de comunicació" per permetre als gestors que s'expliqui "com" està el rendiment de cada acció o procés. Els KPIs són, per definició, mesurables.

1.4.26

"LA PEOR CASA EN EL PEOR BARRIO". BARRIOS DE INMIGRACIÓN Y MARGINALIDAD EN LA PERIFERIA URBANA DE BARCELONA."

EL PAÍS edición impresa | Catalunya
Olvidar Ca n'Anglada
 ARCADI ESPADA 15/05/2003

AVUI.cat + A prop

POONENT
 Un persona detinguda i diverses de ferides en un baralla al barri de la Mariola a Lleida

1.4.27

EL PAÍS edición impresa | Catalunya

REPORTAJE: Chequeo a la Ley de Barrios
El renacer de La Mariola

El barrio de Lleida, históricamente marginado, goza de una nueva rambla y tendrá un CAP y un museo de la ciencia

LLUIS VISA - Lleida - 05/05/2008

EL PAÍS edición impresa | Catalunya

REPORTAJE: Chequeo a la ley de barrios
Freno a la degradación

Salt percibe con lentitud las mejoras impulsadas por la Ley de Barrios en las zonas del centro de la localidad

NATALIA IGLESIAS - Girona - 26/05/2008

1.4.28

1.4.26 – Portades Informes finals d'avaluació dels barris que van finalitzar els seus respectius PII fins novembre del 2015.

1.4.27 – Titulars d'articles de diaris anteriors o just en el començament de l'aplicació dels PII's.

1.4.28 – Titulars d'articles de diaris durant o just després de l'aplicació dels PII's.

4.5.2 L'AVALUACIÓ CONTÍNUA

Els articles 12, de la Llei 2/2004, i 19 del Decret 369 estableixen la realització d'un informe d'avaluació final³⁸ d'on ha de sorgir noves accions per a la continuïtat del treball en els barris. L'informe final ha de descriure: les actuacions i el finançament previstos i executats, les possibles desviacions del programa, els resultats obtinguts en relació amb els objectius proposats i, finalment, la incidència de les actuacions en relació amb l'entorn degradat, dèficit de serveis i equipaments socials, problemes demogràfics i socials i problemes econòmics. Com ja s'ha exposat a l'apartat anterior, actualment³⁹, dels 93 barris que haurien d'haver acabat els seus respectius PII només s'han donat per finalitzats 38 (I.4.25.2):

- 2004: Serra d'en Mena (Badalona i Santa Coloma de Gramenet); Centre Històric (Balaguer); Sant Caterina i Sant Pere (Barcelona); Roquetes (Barcelona); Collblanc - La Torrassa (L'Hospitalet de Llobregat); La Mariola (Lleida); Erm (Manlleu) Nucli Històric (Manresa); Nucli Històric (Olot); Carme (Reus); Salt 70 (Salt) i el Districte II (Terrassa).
- 2005: Poble Sec (Barcelona); Sant Ildefons (Cornellà de Llobregat); Sant Cosme (El Prat de Llobregat); Marca del Ham (Figueres); Santa Eugènia i Can Gibert del Pla (Girona); Cerdanyola (Mataró); La Ribera (Montcada i Reixac); Barri Vell (Ripoll); Rio Ripoll (Sabadell); Casablanca (Sant Boi de Llobregat); Campclar (Tarragona) i Barris Sud (Vic).
- 2006: Trinitat Vella (Barcelona); Nucli Antic (Cambrils); Nucli Antic (Cardona); Nucli Antic (Vilanova i la Geltrú); Congost (Granollers); El Pinar (Rubi) i La Salut (Sant Feliu de Llobregat).
- 2007: La Romànica (Barberà del Vallès); El Coll (Barcelona); La Bordeta (Barcelona); Centre Històric (Montblanc) i Vila Vella (Sant Joan de les Abadesses).

Les avaluacions finals són positives, principalment en la part física del projecte, per dos raons: els canvis socials triguen més en produir-se i són més complicats de detectar, i sobretot, per la influència de la crisi europea que ha empitjorat els indicadors socials, impeding una correcta lectura de l'estat socioeconòmic d'aquests barris en funció de les actuacions dels projectes integrals.

Dels projectes finalitzats, estan disponibles 32. Un cop analitzats aquestes informes, i les enquestes ciutadanes incloses en els esmentats documents, les conclusions han sigut disposades, per motius de claredat, en les categories següents.

IMATGE DEL BARRI

En general, els projectes integrals representaren l'inici d'un canvi d'imatge dels barris. Els processos de degradació i abandó viscuts durant les darreres dècades han comportat la consolidació d'una imatge negativa d'aquests indrets (I.4.27). L'aplicació de les accions dels PII va actuar com a motor del canvi d'aquesta imatge i impulsor de noves dinàmiques positives en els àmbits físics i socioeconòmic (I.4.28).

³⁶ Els disset membres estan així dividits: dos membres en representació del Departament de Política Territorial i Obres Públiques; un membre en representació de cadascun dels departaments següents: Governació i Administracions Públiques; Economia i Finances; Benestar i Família i Medi Ambient i Habitatge, així com també un representant de la Delegació de Govern corresponent a l'àmbit territorial de

#HABITANTS	2004	2005	2006	2007	2009
< 10.000	0	0	1 (6 anys)	2 (7 i 7 anys)	0
10.000 < x < 30.000	4 (5, 5, 6, 7 anys)	1 (6 anys)	1 (7 anys)	1 (7 anys)	0
30.000 < x < 100.000	2 (5 i 6 anys)	7 (4 en 5 anys i 2 en 6 anys)	4 (5, 7, 7 i 8 anys)	1 (7 anys)	0
100.000 < x < 250.000	5 (1 en 4 anys i 4 en 5 anys)	3 (5, 6 i 7 anys)	0	0	0
> 250.000	2 (4 i 5 anys)	1 (5 anys)	1 (5 anys)	1 (5 anys)	0
TOTAL	13	12	7	6	0

I.4.29

I.4.29 – Taula comparativa del nombre d'habitants dels municipis i l'estat del PII.

PRÀCTICA I METODOLOGIA

La posta en marxa i el desenvolupament d'un projecte integral és, en si mateixa, una experiència remarcable. Les actuacions exigeixen la participació de diversos equips tècnics; de gairebé tots els departaments d'un Ajuntament; de les entitats veïnals, dels col·lectius socials i polítics, ... sempre tenint en compte que tots aquets han de treballar junts per la transversalitat del projecte.

Tal fet demana una coordinació que entengui el projecte en el seu conjunt, de manera que el resultat sigui global i unitari. Amb aquesta finalitat reunions de coordinació interna, portades a terme a la majoria de casos, foren enriquidores en quan a la unificació criteris dintre d'un univers tan divers de punts de vista.

És veritat que alguns Ajuntaments van tenir més dificultat que altres en desenvolupar la coordinació del PII. Pels municipis més petits (Població < 10.000 hab.) la gestió d'un PII representa una càrrega de feina, a vegades, superior a la que poden gestionar, fet que provoca la contractació d'equips externs per redactar i portar a terme moltes de les actuacions. Tot aquest procés es torna més lent i acaba per retardar l'execució de les obres i accions, fet que es pot demostrar a través de la taula I.4.29 on es veu que només un municipi amb menys de 10.000 habitants, en aquest cas Cardona, va ser capaç de finalitzar el seu PII en 6 anys (4 + 2 de pròrroga). Sant Joan de les Abadesses i Montblanc ho van fer en 7 anys i tots els demés encara no han acabat les actuacions dels seus PII.

La realitat ha demostrat que el primer any del Projecte és un període de creació d'estructura, de comunicació, de generació de marcs de trobada i de concreció de plans d'actuació. També s'ha constatat que la planificació establerta inicialment és un guió que, a vegades, resultà inviable degut a la concentració d'obres programades en un període reduït de temps, tant per les afectacions sobre la mobilitat com per les molèsties ocasionades als veïns i comerciants.

Finalment, és evident que, amb el temps, els ajustos es fan necessaris, i d'aquí la importància de l'avaluació sistemàtica i periòdica dels processos, dels projectes i de l'impacte que aquestes tenen sobre el territori.

I.4.30

I.4.30 – Espais públics reurbanitzats a Martorell.

MEDI AMBIENT FÍSIC

Fruit de l'abandó i oblit per part de les administracions i dels ciutadans les àrees en qüestió necessitaven recuperar la dignitat que els hi corresponia. És important ressaltar que espais públics reurbanitzats i equipaments rehabilitats o nous generen, per inèrcia, un canvi d'actitud de la població millorant la seva relació amb esmentats llocs. En aquest sentit, els Plls van fer un esforç important per atorgar un caràcter únic a cada barri i millorar les infraestructures amb criteris mediambientals actuals.

Una de les principals estratègies, conscient o inconscientment, dels Plls ha estat la implantació d'equipaments (de barri o de ciutat), espais públics i activitats amb alt potencial atractiu (1.4.30) creant la necessitat en el ciutadà de trencar la barrera psicològica i entrar en aquests barris. D'aquesta manera, s'afronta la dinàmica de les àrees "clausurades", i, per tant, més exposades a processos de marginalització, creant fluxos, interns i externs, que generen la reactivació social i econòmica. En aquest sentit els nous Jutjats, en el barri de Sant Cosme i al Centre Històric de Balaguer, són bons exemples generadors de múltiples fluxos que, sens dubte, contribuiran a la redinamització econòmica d'aquests indrets.

Els equipaments de barri (Centre Cívics, Casals d'Avis i Centres d'Entitats) també serveixen com aglutinadors dels diferents col·lectius socials, culturals i esportius de les ciutats, generant pols d'atracció i nous fluxos interns en els mateixos barris.

Així doncs, les actuacions realitzades durant l'execució dels Plls van tenir un impacte notable sobre l'aspecte general de les àrees, a més, els nous equipaments permeten, en molts casos, la integració funcional del barri a la ciutat i els processos d'esponjament i reurbanització i obertura de vials, la integració física.

I.4.31

I.4.32

I.4.31 – Escales mecàniques a Santa Coloma de Gramenet i carril bici a Lleida.
 I.4.32 – Exemple de participació ciutadana: Plaça dels Jutjats, barri de Sant Cosme, El Prat del Llobregat.

ACCESSIBILITAT I MOBILITAT

Cada barri té una necessitat a nivell de sistema viari: uns la prioritat invertida de carrers, altres l'obertura de més vials i creació de noves zones d'aparcaments; però amb un objectiu en comú: millorar les condicions d'accessibilitat i mobilitat.

La millora de la connexió interna i externa dels barris i els fluxos generats pels nous equipaments i activitats va aturar els processos de "mort" de determinades àrees i produint noves oportunitats comercials, laborals i, sovint, la renovació del parc d'habitatges.

Així, és rellevant dir que, més allà de l'execució de les actuacions dels PIs, tots els barris van aprofitar l'oportunitat per estudiar i millorar la seva accessibilitat i mobilitat, fet imprescindible per garantir la salut d'aquestes àrees (I.4.31).

INFORMACIÓ I PARTICIPACIÓ CIUTADANA

Un dels principals problemes dels barris amb dificultats és la, ja consolidada i comentada, imatge negativa estereotipada, així com l'estigmatització dels seus residents. Sovint, aquesta percepció es manté estable, encara que es desenvolupin actuacions de millora a l'àrea; fet que produeix el distanciament entre la realitat del barri i la imatge que es té d'aquest indret. D'altra banda, és important traslladar una imatge en positiu als propis residents dels barris, que amb la participació ciutadana van començar a trencar el rebuig cap al seus barris, entenent el valor del projecte realitzat i reforçant la seva implicació i sentiment de pertinença al lloc.

Tenint en compte aquestes qüestions, els ajuntaments han tractat de que les comunitats de veïns tinguessin coneixement dels canvis que s'estaven produint en els seus respectius barris. És a dir, reforçaren la informació (fulletons i cartells informatius, reunions veïnals, informació "porta a porta", vinyetes de radio, Oficines de Barris, ...), intentant garantir un millor enteniment de la transformació que s'estaven beneficiant les àrees i els seus ciutadans.

A la majoria dels casos es va fer "informació" i no "participació" ciutadana. Aquí mereixen una menció per l'esforç de portar a terme una "participació ciutadana" activa els barris de Sant Cosme, Ca n'Anglada, Collblanc - La Torrassa (Projecte Cicerone: acollida a nouvinguts) i Casablanca. En el barri de Sant Cosme, per exemple, la plaça dels Jutjats va ser concebuda a partir de dibuixos dels nens del barri, on explicaven com els hi agradaria que fos aquesta plaça. Un cop recollida l'esmentada informació els arquitectes van redactar el projecte i el resultat és un èxit: la participació ciutadana generant l'apropiació de l'espai. (I.4.32)

És veritat que, malgrat tots les esforços i tal i com es veurà en el proper apartat, la informació no va arribar ni tan sols al 50% dels veïns dels barris. Tal fet és una dada prou rellevant per què els equips gestors dels projectes encara en marxa desenvolupin altres alternatives i eines d'informació i participació ciutadana.

I.4.33

I.4.33 – Equipaments (Espai Jove, Olot i Refugi, Poble Sec); i activitats (tast gastronòmic, Manlleu; Festes, St. Cosme): generadors de fluxos.

MEDI AMBIENT SOCIAL I ECONÒMIC: LECTURA VEÏNAL

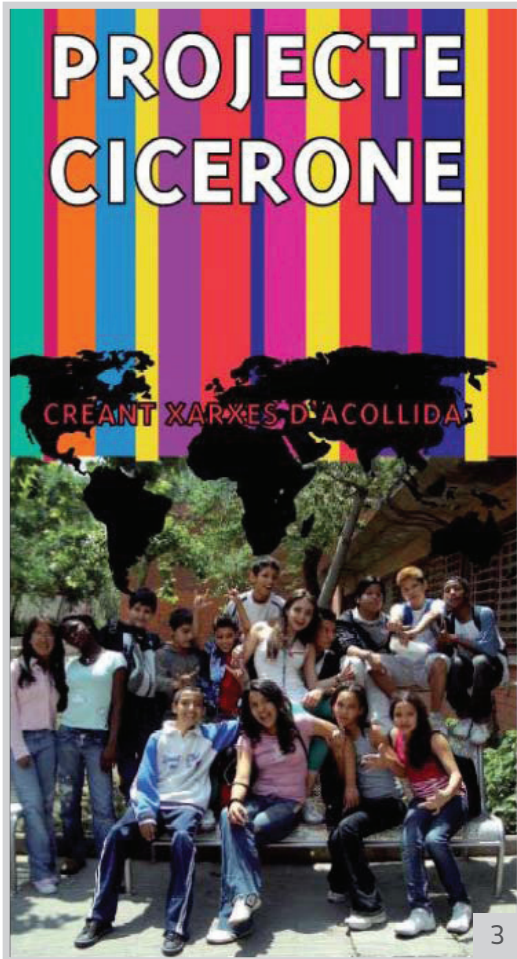
En general, hi ha una percepció de millora, principalment física, dels diferents barris després de l'execució de les actuacions dels PIs, tot i que no es considera que la vida de les persones dels barris hagi millorat substancialment. Malgrat això, es reconeix que la millora socioeconòmica serà més perceptible d'aquí a uns anys. També es creu que els canvis aportats pels projectes integrals són l'inici d'un procés de regeneració molt més complex i llarg.

En alguns casos, com per exemple al Districte II (Terrassa) i Salt 70 (Salt), algunes accions van aportar un component preventiu de conflictes entre la població. Les comunitats valoren l'aplicació dels PIs com a clau pel futur dels barris.

Una crítica recurrent en la majoria dels barris és que, malgrat els múltiples suports de comunicació emprats, bona part de la població resident no es va assabentar dels PIs com un tot, però sí d'obres aïllades. D'altra banda, els ciutadans mencionen que les relacions entre l'Ajuntament i les entitats, en general, van millorar i es valoren positivament els processos d'avaluació continus durant l'execució de les accions.

També es va valorar positivament l'obertura, o la rehabilitació, dels equipaments i les accions promogudes per la millora de la convivència com, per exemple: les fires gastronòmiques, els cursos de formació i les activitats a les escoles, encara que poques (14.33).

Finalment, en relació al futur, hi ha una inquietud generalitzada respecte al buit que deixen els PIs, principalment pel que fa als programes socioeconòmics. Aquest neguit es solvatà amb la creació, des de la Generalitat de Catalunya, del Programa de Continuitat per les àrees que, un cop tinguin finalitzada l'execució dels seus PIs, desitgin sol·licitar un projecte de continuïtat a nivell d'accions socioeconòmiques.

I.4.34

I.4.35

- I.4.34.
- 1 – Camí Escolar Segur
- 2 – Projecte Bellugant-nos
- 3 – .Projecte Cicerone.
- I.4.35 – Butlletí informatiu dels barris de la Serra d'en Mena i Sant Cosme.

4.6 CAPITALITZACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

La Llei de Barris va donar lloc a excel·lents experiències durant aquests més de 10 anys d'aplicació. A través de reunions formals dirigides per l'Oficina de Barris de la Generalitat de Catalunya, Xarxa de Barris amb Projectes⁴⁰; subxarxes que s'han anat creant com, per exemple, la dels Nuclis Antics que reuneix tècnics, professionals, polítics i ciutadans amb objectius comuns: l'intercanvi d'experiències, el foment de la discussió sobre la problemàtica urbana i les seves possibles solucions.

Aquestes experiències es van donar a conèixer⁴¹, van ser estudiades i aplicades, amb els deguts ajustos, dintre i fora de Catalunya una i altra vegada, és a dir, d'interessos comuns, surten projectes específics. Com a resultat del treball en xarxa es té, a més a més de la capitalització del coneixement i la col·laboració entre projectes, la transversalitat i integralitat d'accions i l'efecte multiplicador de bones pràctiques.

Dintre dels 38 projectes finalitzats, val la pena citar algunes accions que han estat veritables marcs de referència sigui pel projecte en si mateix, per la gestió, per la creativitat o per la participació ciutadana:

- Collblanc–La Torrassa, L'Hospitalet de Llobregat (2004): Camí Escolar Segur⁴²(1.4.34.1), Programa Bellugant-nos (1.4.34.2) i Projecte Cicerone⁴³ (1.4.34.3);
- Ca n'Anglada, Torressana, Vilardell i Montserrat, Terrassa (2004) – aquest és un exemple d'un document inicial genèric que obtingué un resultat molt positiu degut al gran esforç de gestió que es va fer per part de l'equip de coordinació del PII.⁴⁴
- Serra d'en Mena, Sant Coloma de Gramenet⁴⁵ i Badalona⁴⁶ (2004): una experiència bastant vàlida pel sistema de gestió compartida entre dos municipis i pel programa d'informació ciutadana que comptava amb la revista Serra d'en Mena i altres publicacions⁴⁷ (1.4.35).

⁴⁰ La Xarxa de Barris amb Projectes és una plataforma que permet connexió i intercanvi d'informacions entre membres. (Generalitat de Catalunya, 2011)

⁴¹ En el 2006 la Generalitat de Catalunya, a partir del Pla de Treball per a la "Dinamització de la Xarxa de Barris amb Projectes", va demanar que els barris de les dues primeres convocatòries triessin una actuació que cada ajuntament es "sentia orgullós" de dur a terme d'acord amb quatre àmbits: 1. Espai públic, accessibilitat i sostenibilitat; 2. Dotació d'equipaments, rehabilitació i millora urbanística; 3. Programes socials, promoció econòmica i programes de dinamització i 4. Participació i cooperació ciutadana. (DPTOP - Generalitat de Catalunya, 2006).

Arrel de la Llei de Barris es van realitzar varis estudis, dintre i fora de la Generalitat. Alumnes de les Escoles d'Administració, Economia i Sociologia es van interessar pel tema produint una bona bibliografia sobre el tema. Val la pena citar: (Albors, 2008); (Martí-Costa, Parés, Pybus, & Catalunya, 2009); (Aixalà, Caballero, & Mascaró, 2009); (Garcia-Ferrando, 2008), (Lope Peña, Rodríguez Soler, & Castelló Santamaría, 2009).

⁴² (Ajuntament L'Hospitalet de Llobregat, 2004) (Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat, 2010)

⁴³ Aquest projecte fou, inicialment, del Pla Integral de La Florida i Pubilla Cases, 2006. Degut l'èxit també fou inclòs en el Pla Integral Collblanc – La Torrassa. (Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya, 2007).

⁴⁴ Per més informació sobre el sistema de gestió d'aquest projecte veure Annex A.4.4.

⁴⁵ (Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, 2007)

⁴⁶ (Ajuntament de Badalona, 2007)

⁴⁷ Per accedir a les publicacions veure l'apartat "Publicacions" en la següent referència: (Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, 2007)

04

PUBLICACIÓ
D'INFORMACIÓ
DEL PMI

PLA DE MILLORA INTEGRAL

Nº 4 Marzo 2009

02. ENDAVANT CASABLANCA 03. PROGRAMES TRANSVERSALS
05. PLANS D'OCUPACIÓ 10. REHABILITACIÓ D'EDIFICIS 12. FESTA DEL
BARRI 15. OBRES 22. QUÈ HA PASSAT? 24. T'ESCOLTEM

I.4.36

I.4.36 – Butlletí informatiu del barri de Casablanca

RESOLUCIÓ

- Sant Cosme, Prat de Llobregat (2005) – a més a més d'un PII basat en la participació ciutadana (el barri té una llarga tradició en programes de participació ciutadana, i tal fet es fa evident en el PII) (I.4.37), es destaquen l'acció SCENXARXA⁴⁸ i la metodologia utilitzada per la redacció del projecte de la Plaça de l'Amistat (plaça dels Jutjats) ja mencionada abans (I.4.32).
- Casablanca, Sant Boi de Llobregat – el PII comptà amb una gestió impecable i una participació ciutadana realment activa mitjança una Comissió Ciutadana que es reunia, en la mitjana, un parell de vegades al mes.⁴⁹ (I.4.36).

⁴⁸ SCENXARXA és un projecte que incideix en la infraestructura, l'accés i els usos per afavorir la incorporació i la plena participació de la ciutadania del barri a la societat de la informació i la comunicació. Veure Annex A.4.5. (Ajuntament del Prat de Llobregat, 2005), (Barri de Sant Cosme, 2007)

⁴⁹ Per més informació sobre el sistema de gestió de la participació ciutadana del PII del barri de Casablanca veure: (Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 2008)

#HABITANTS	#ÀREES	FINALITZATS SEGONS CONVENI ⁵⁰	FINALITZATS PRÀCTICA	% FINALITZATS
< 10.000	17	17	3	18%
10.000 < x < 30.000	25	25	7	29
30.000 < x < 100.000	27	27	14	52
100.000 < x < 250.000	14	14	8	57
> 250.000	10	10	6	60
TOTAL	93	93	38	41

I.4.37

I.4.37 – Taula resum de projectes finalitzats.

⁵⁰ Considera tots els municipis que van iniciar els PII fins el 2008 i que, per tant, haurien d'haver finalitzats els projectes segons els 4+2 anys d'execució previstos en la Llei 2/2004.

4.7 COMPROVACIÓ D'HIPÒTESI

En la Introducció s'han proposat les hipòtesis que han de ser els pilars del present estudi. Ara, doncs, després d'analitzar la formació d'algunes tipologies de barris a Catalunya; experiències rellevants en l'univers de la regeneració urbana; la Llei de Barris i 93 barris que es beneficien dels seus Fons és el moment de verificar quatre d'aquestes hipòtesis:

- Els projectes d'intervenció integral són més específics, i com a conseqüència obtenen millors resultats, en àmbits on ja s'havien desenvolupat alguns tipus de plans urbanístics.
- Existeixen "característiques òptimes" pel desenvolupament d'un projecte sota les directrius de la Llei 2/2004: municipi mitjà, amb capacitat de gestió administrativa i solvència econòmica per fer front al paquet d'actuacions proposades pel projecte, i un teixit associatiu implicat en tot el procés.
- Quan més transversal i integral és un projecte de regeneració urbana millor resultat obtindrà.

La taula I.4.16 dona algunes pistes i la posterior anàlisi en detall de les actuacions acaba per validar la primera hipòtesi. En àmbits on es realitzaren projectes previs, les actuacions són més adequades a cada indret, ja estan molt més estudiades i no són fruit d'un projecte que es redacta en pocs mesos, com acaba passant en convocatòries com les dels Fons de Barris.

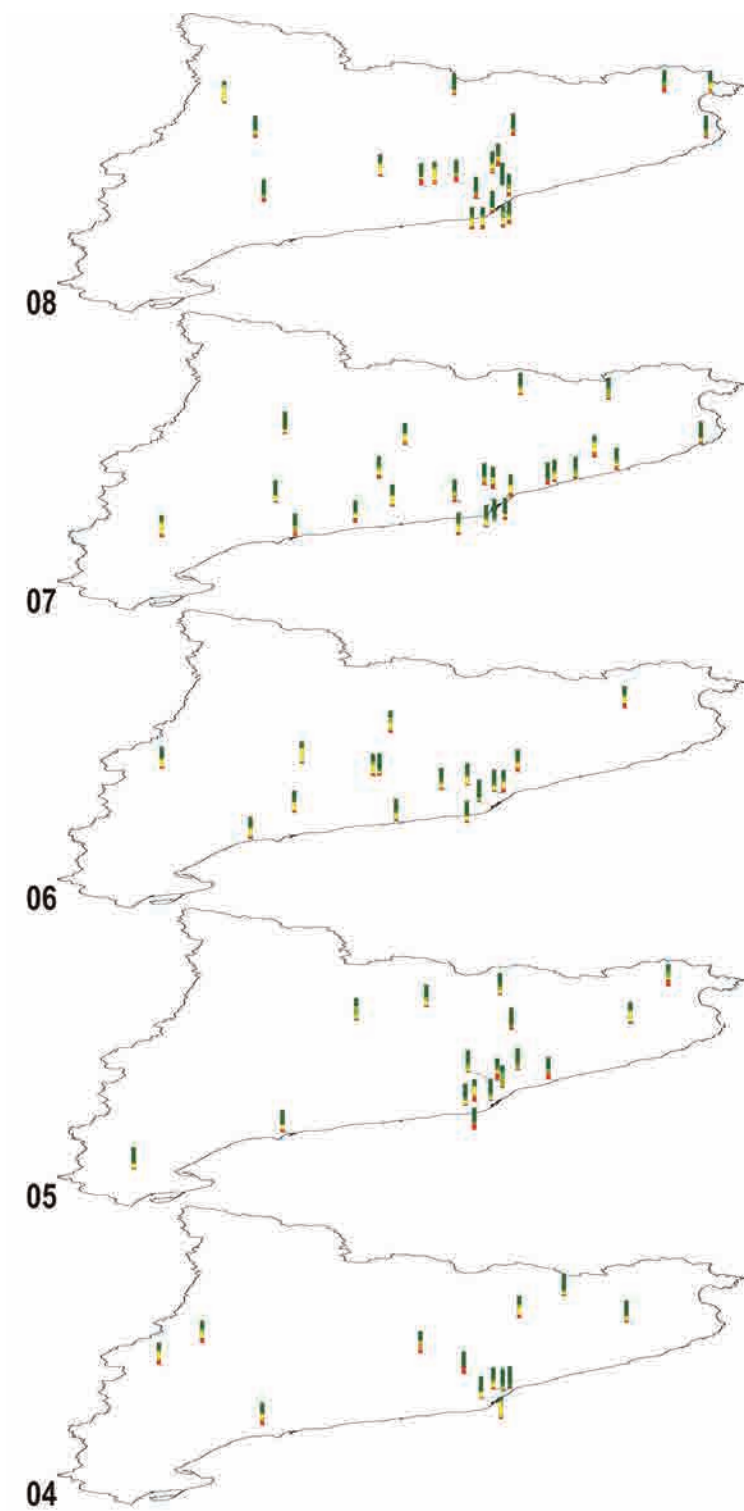
Després d'estudiar amb profunditat projectes de regeneració urbana, la seva gestió i les enquestes realitzades, durant el procés o en els informes finals d'avaluació, es pot afirmar que projectes com els Plls, i regits per una normativa semblant a la Llei de Barris, demanen una gestió i una capacitat tècnica i econòmica molt potents. Aplicar la Llei de Barris a un dels barris de Barcelona⁵¹ no causa el mateix impacte que a Sant Boi de Llobregat⁵², per exemple. A Barcelona, per la dimensió de la ciutat i la potència de la seva administració, el Pll serà molt ben gestionat, però l'impacte, territorial i socioeconòmic, queda dissolt entre tantes altres obres i accions de caire social i econòmic. A Sant Boi, la posta en marxa d'un Pll serà un esdeveniment amb més impacte i, encara tenint un nombre d'habitants gairebé 20 vegades menor que a Barcelona, té capacitat, econòmica i de gestió, suficient per tirar endavant, amb èxit, un Pll.

Si es mira l'altre extrem, municipis més petits, com per exemple Solsona (8.127 hab., convocatòria 2005), Cervera (8.942 hab., convocatòria 2006), Santa Margarida de Montbui (9.485 hab., convocatòria 2006), per citar-ne alguns, tenen una capacitat, econòmica, de personal i de gestió, limitada per fer front a la gestió i a les despeses derivades de l'execució de les actuacions del Pll⁵³. Tal com es veu a la taula I.4.37, només un 18% dels municipis amb menys de 10.000 habitants van ser capaços de finalitzar els seus Plls, sent que dels tres, només Cardona (5.232, convocatòria 2006) va ser capaç de complir el calendari i portar a terme totes les actuacions en sis anys.

⁵¹ Nombre d'habitants en el 2005: 1.582.738 (Instituto d'Estadística de Catalunya, 2011). Pressupost total mig dels Pll finalitzats = 15.007.233 euros.

⁵² Nombre d'habitants en el 2005: 80.636 (Instituto d'Estadística de Catalunya, 2011). Pressupost total Pll = 13.336.200 euros

⁵³ Per casos semblants, la Llei de Barris ja va redactar, en el 2009, la modificació comentada a la pàgina 77, que divideix els municipis en dos grups, inferiors (viles) i superiors (barris) a 10.000 habitants. La modificació, però, contempla un pressupost mínim, no màxim, pels Pll per les "viles". L'esmentada modificació del 2009 també hauria d'haver limitat l'import màxim sol·licitat pels municipis més petits.

14.38

14.38 – Mapes amb els imports dels camps per any de convocatòria.

El cas de Balaguer és una excepció on un municipi de 13.455 habitants va executar, amb un notable esforç, un PII de més de 16 milions d'euros, import més del 65% superior a la mitja dels PII entre el 2004 i 2008⁵⁴, en 6 anys.

Tenint en compte l'exposat en els tres últims paràgrafs es pot confirmar la segona hipòtesi: existeix un "àmbit més adequat" pel desenvolupament de projectes sota les directrius de la Llei 2/2004: municipi mitjà, amb capacitat de gestió administrativa i solvència econòmica per fer front al paquet d'actuacions proposades pel projecte.

Les "bones pràctiques" estudiades en el capítol 3 i l'anàlisi dels PII a Catalunya ens mostren que, amb els anys i l'experiència, la cultura de regeneració urbana tendeix a produir i executar projectes més integrals i transversals, dos dels requisits bàsics de la Llei de Barris. És a dir, cada vegada més professionals estan més acostumats amb el nou model de redacció, gestió i implantació de projectes integrals; els dispositius de transversalitat ja estan creats, i sinó ja existeix en exemples de "bones pràctiques", que ajuden a desenvolupar-los; i els projectes estan més equilibrats d'acord amb la distribució de les accions físiques, socials i econòmiques (I.4.15 I.4.38). Així, doncs, es verifica la tercera hipòtesi d'aquest document: quan més transversal i integral són els projectes, millors seran.

Paraules clau

Llei de Barris, regeneració urbana integral, transversal, espais públics, rehabilitació, equipaments, accessibilitat, mobilitat, sostenibilitat, acció social, acció econòmica, Generalitat de Catalunya, fons, avaluació, gestió, participació ciutadana, experiència.

⁵⁴ Import PII Nucli Antic de Balaguer = 16.048.788 euros. Import mitjà dels barris integrants del Programa entre el 2004 i 2008 = 10.758.261 euros

5

IMPLANTACIÓ

10 BARRIS AL DETALL

5

IMPLANTACIÓ

5.1 VISIÓ GENERAL: 93 BARRIS, 93 PROJECTES	183
5.2 VISIÓ DETALLADA:	193
5.2.1 METODOLOGIA	193
5.2.2 CRITERI D'INTENSITAT	195
5.2.3 CRITERI D'EQUILIBRI	197
5.2.4 CRITERI DE PROPORCIONALITAT	199
5.2.5 CRITERI D'EXECUCIÓ	201
5.2.6 BARRIS SELECCIONATS	205
5.3 10 BARRIS AL DETALL	207
5.3.1 SERRA D'EN MENA – SANTA COLOMA DE GRAMENET I BADALONA	209
5.3.2 COLLBLANC – LA TORRASSA, L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	221
5.3.3 NUCLI ANTIC – MANRESA	233
5.3.4 LA MARIOLA – LLEIDA	249
5.3.5 DISTRICTE II – TERRASSA	261
5.3.6 SANT COSME – EL PRAT DE LLOBREGAT	271
5.3.7 SANT ILDEFONS – CORNELLÀ DE LLOBREGAT	287
5.3.8 SANTA EUGÈNIA – CAN GIBERT DEL PLA – GIRONA	299
5.3.9 CASABLANCA – SANT BOI DE LLOBREGAT	313
5.3.10 BARRIADA NOVA A CANOVELLES I CONGOST A GRANOLLERS	325
5.4 COMPROVACIÓ D'HIPÒTESI	339

LLISTAT IMATGES

I.5.1 – Esquema implantació de les actuacions físiques en les tres tipologies de barris	182
I.5.2.	184
1 – Mapa de les actuacions físiques dels barris de la 1ª Convocatòria – any 2004	184
2 – Mapa de les actuacions físiques dels barris de la 2ª Convocatòria – any 2005	184
3 – Mapa de les actuacions físiques dels barris de la 3ª Convocatòria – any 2006	184
4 – Mapa de les actuacions físiques dels barris de la 4ª Convocatòria – any 2007	184
5 – Mapa de les actuacions físiques dels barris de la 5ª Convocatòria – any 2008	184
I.5.3 – Taula resum de les actuacions més executades durant les cinc primeres convocatòries del Fons de Foment de Barris d'acord amb les 3 tipologies estudiades (Taula mare veure Annex A.4.4).	186
I.5.4 – Imatges d'actuacions més executades durant els cinc primers anys de la convocatòria del Fons de Foment de Barris.	190
I.5.5 – C1: Relació entre els barris amb Plls finalitzats i l'existència de P.E.R.I.s; P.M.U.s, A.R.I.s, o URBAN.	194
I.5.6 – C2: gràfic del percentatge de població afectada per l'execució del Pll dels anys: 2004, 2005, 2006 i 2007.	196
I.5.7 – C3: Gràfic comparatiu entre els percentatges destinats als camps físics (1, 2, 3, 5 i 8) i socials (6 i 7) amb els barris de les quatre primeres convocatòries.	198
I.5.8 – C4: Gràfic comparatiu dels anys de d'execució dels Pll de les quatre primeres convocatòries.	200
I.5.9 – Taula dels barris seleccionats per l'estudi de detall.	204
I.5.10 – Delimitació de l'àmbit del Pll dels barris de la Serra d'en Mena.	208
I.5.11 – Ubicació de les actuacions del Pll dels barris de la Serra d'en Mena.	210
I.5.12 – Re-urbanització del carrer Circumval·lació.	212
I.5.13 – UA – a Llefia: enderroc i urbanització.(abans i després)	212
I.5.14 – Urbanització del carrer Víctor Balaguer. (abans i després)	212
I.5.15 – Eradicació d'un conjunt d'infrahabitatges entre els carrers Pau Piferrer i Víctor Balaguer.	214
I.5.16 – Col·locació d'escales mecàniques en el carrer Bruc.	214
I.5.17	214
1 – Equipament barri de la Salut	214
2 – Condicionament equipament barri de La Pau.	214
I.5.18 – Mapa de les actuacions executades dels barris de la Serra d'en Mena	216
I.5.19 – Delimitació de l'àmbit del Pll dels barris de Collblanc – La Torrassa.	220
I.5.20 – Carrers estrets amb edificacions de PB + 3/4.	222
I.5.21 – Necessitat d'esponjament i buits urbans mal aprofitats.	222
I.5.22 – Actuacions del Pll dels barris de Collblanc i la Torrassa a L'Hospitalet de Llobregat.	224
I.5.23 – Actuacions de reurbanització executades del Pll dels barris de Collblanc i la Torrassa a L'Hospitalet de Llobregat.	226
I.5.24 – Equipaments executats del Pll dels barris de Collblanc i la Torrassa a L'Hospitalet de Llobregat.	228
I.5.25 – Programes socials força importants desenvolupats pel Pll dels barris de Collblanc i la Torrassa a L'Hospitalet de Llobregat.	230
I.5.26 – Delimitació de l'àmbit del Pll del Nucli Antic de Manresa.	232
I.5.27 – Degradació de l'espai públic en el límit del barri.	234
I.5.28 – Vial que circumval·la el Nucli Antic i exemple d'un vial interior.	234
I.5.29 – Espais públics utilitzats com a zona d'aparcament.	234
I.5.30 – Mal estat generalitzat de l'edificació en el barri.	234
I.5.31 – Actuacions físiques del Pll del Nucli Antic de Manresa.	236
I.5.32 – Actuacions en el Sector Barreres.	238
I.5.33 – Actuacions a la Baixada dels Drets, plaça Sant Ignasi, carrer Escodines i carrer Sant Bartomeu	239
I.5.34 - Plaça Valldaura	239
I.5.35 – Baixada del Pòpul.	240
I.5.36 – Actuació del vial de connexió entre la plaça de la Reforma - Passeig. del Riu i l'accés als nous Jutjats.	241
I.5.37 – Casal de les Escodines	244
I.5.38 – Punt d'Atenció a la Dona	244
I.5.39 – Reurbanització de carrers.	246
I.5.40 – Reurbanització de les places.	246

LLISTAT IMATGES

I.5.41 – Urbanització de la connexió amb els nous Jutjats.	246
I.5.42 – Delimitació de l'àmbit del PII La Mariola a Lleida.	248
I.5.43 – Ubicació de les actuacions físiques del PII La Mariola a Lleida.	250
I.5.44 – Actuacions del projecte d'intervenció integral del barri de la Mariola.	252
I.5.45 – Actuacions del projecte d'intervenció integral del barri de la Mariola.	254
I.5.46 – Projecte Rambla de la Mercè	256
1 – Tram de la Rambla de la Mercè amb passeig central	256
2 – Carril-bici	256
3 – Inici de la Rambla de la Mercè	256
4 – Jocs infantils en la Rambla de la Mercè	256
I.5.47 - Projecte Rambla de la Mercè	258
1 – Tram de la Rambla de la Mercè amb passeig central	258
2 – Carril-bici	258
3 – Inici de la Rambla de la Mercè	258
4 – Jocs infantils en la Rambla de la Mercè	258
I.5.48–Delimitació de l'àmbit d'actuació del PII del Districte II de Terrassa.	260
I.5.49–Barri de Ca n'Anglada.	262
I.5.50–Barri de Montserrat	262
I.5.51–Barri de Vilardell	262
I.5.52–Barri de Torre-Sana	262
I.5.53–Actuacions físiques del PII del Districte II de Terrassa.	264
I.5.54–Actuacions físiques del PII dels barris del Districte II de Terrassa.	266
I.5.55–Bit D2 268	
I.5.56 – Logotip del PII del Districte II i cartell d'obra.	268
I.5.57 – Logotip del Pla de Continuitat.	268
I.5.58 – Delimitació de l'àmbit d'actuació del PII del barri de Sant Cosme a El Prat del Llobregat.	270
I.5.59 – L'existència de grans superfícies d'espais públics sense ús. Espai on es va construir l'Esplanada Cívica i Plaça Orcasitas (actualment reurbanitzada).	272
I.5.60 – C/ Riu Llobregat, centre neuràlgic del barri.	272
I.5.61 – Carrer de vianants entremig dels blocs.	272
I.5.62 – Ús de terrenys sense urbanitzar com aparcament. Espai on es construirà l'Esplanada Cívica i Plaça Orcasitas (actualment reurbanitzada).	274
I.5.63 – Línia d'autobús amb connexió directa a Barcelona.	274
I.5.64 – Edifici dels Jutjats.	274
I.5.65 – Actuacions físiques del PII del barri de Sant Cosme a El Prat del Llobregat.	276
I.5.66 – Plaça dels Jutjats: estat inicial i estat actual.	278
I.5.67 – Urbanització carrer Riu Llobregat: estat inicial i estat actual.	280
I.5.68 – Urbanització plaça d'Orcasitas: estat inicial i estat actual.	282
I.5.69 – Actuació de millora al complex esportiu Julio Méndez	282
I.5.70 – Web del programa “Un barri digital: Cosmopolitan.cat”.	284
I.5.71 – Delimitació de l'àmbit d'actuació del PII del barri de Sant Ildefons a Cornellà del Llobregat.	286
I.5.72 – Solar destinat a equipament no executat d'acord amb el planejament.	288
I.5.73 – Vista aèria del barri amb les tipologies edificatòries existents.	288
I.5.74 – Problemes d'accessibilitat en els edificis.	288
I.5.75 – Actuacions físiques del PII del barri de Sant Ildefons a Cornellà del Llobregat.	290
I.5.76 – Actuacions d'urbanització i accessibilitat de l'espai públic del PII del barri de Sant Ildefons a Cornellà del Llobregat. 292	
I.5.77 – Actuacions de rehabilitació dels elements col·lectius dels edificis i d'equipaments del PII del barri de Sant Ildefons a Cornellà del Llobregat.	294
I.5.78 – Actuacions complementàries a les actuacions del PII del barri de Sant Ildefons a Cornellà del Llobregat.	296
I.5.79 – Delimitació de l'àmbit d'actuació del PII dels barris de Santa Eugènia i Can Gibert del Pla a Girona.	298
I.5.80 – Homogeneïtat constructiva de Can Gibert.	300

LLISTAT IMATGES

I.5.81 – Espai públic utilitzat com a zones d'aparcament.	300
I.5.82 – Actuacions físiques del PII dels barris de Santa Eugènia i Can Gibert de Girona.	302
I.5.83 – Actuacions de millora de l'espai públic del PII dels barris de Santa Eugènia i Can Gibert de Girona.	304
I.5.84 – Actuacions de rehabilitació dels elements col·lectius dels edificis i nous equipaments del PII dels barris de Santa Eugènia i Can Gibert de Girona.	306
I.5.85 – Delimitació de l'àmbit del PII del barri de Casablanca a Sant Boi de Llobregat.	312
I.5.86 – Actuacions físiques del PII del barri de Casablanca a Sant Boi de Llobregat.	314
I.5.87 – Actuacions d'urbanització, creació de nous espais públics i millora d'accessibilitat urbana del PII del barri de Casablanca a Sant Boi de Llobregat.	316
I.5.88 – Actuacions d'urbanització, creació de nous espais públics i millora d'accessibilitat urbana del PII del barri de Casablanca a Sant Boi de Llobregat.	318
I.5.89 – Actuacions de rehabilitació dels elements comuns dels edificis i rehabilitació i/o creació d'equipaments del PII del barri de Casablanca a Sant Boi de Llobregat.	320
I.5.90 – Campanya Tu tens la Clau.	322
I.5.91 – Delimitació de l'àmbit del PII dels barris del Congost, a Granollers, i de la Barriada Nova, a Canovelles.	324
I.5.92 – El desenvolupament industrial del barri de Granollers.	326
I.5.93 – Espai residual en el carrer Monturiol en el límit entre els dos barris.	326
I.5.94 – Edificis amb façanes i cobertes en mal estat d'edificació i conservació.	326
I.5.95 – Actuacions físiques del PII dels barris del Congost, a Granollers, i de la Barriada Nova, a Canovelles.	328
I.5.96 – Actuacions d'urbanització, creació de nous espais públics i millora d'accessibilitat urbana del PII dels barris del Congost, a Granollers, i de la Barriada Nova, a Canovelles.	330
I.5.97 – Actuacions d'urbanització, creació de nous espais públics i millora d'accessibilitat urbana del PII dels barris del Congost, a Granollers, i de la Barriada Nova, a Canovelles.	332
I.5.98 – Actuacions de rehabilitació dels elements col·lectius dels edificis i d'equipaments del PII dels barris del Congost, a Granollers, i de la Barriada Nova, a Canovelles.	334

Aquest capítol tracta d'apropar la mirada a les actuacions fonamentalment físiques i els seus impactes en els barris a on s'actua.

NUCLIS ANTICS

POLÍGONS D'HABITATGE

EXTENSIONES SUBURBANES

I.5.1

- URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT
- HABITABILITAT
- EQUIPAMENTS

Aquesta llegenda és vàlida també per les imatges de I.5.1 fins I.5.2.5

I.5.1 – Esquema implantació de les actuacions físiques en les tres tipologies de barris

Després de comparar experiències i d'una exhaustiva anàlisi de dades dels projectes integrals ara és el moment de mirar l'impacte físic que aquestes projectes han tingut en el territori.

Començant pel general i acabant en el detall, es fa primerament una anàlisi de la implantació de les actuacions en els diferents barris. Després es pren l'apartat 4.7 del capítol anterior com a base de criteris i es trien els projectes més rellevants per portar a terme l'estudi més detallat.

5.1 VISIÓ GENERAL: 93 BARRIS, 93 PROJECTES

Per tal de procedir l'anàlisi de la implantació de les actuacions en el territori, s'estudien fonamentalment les actuacions físiques, és a dir, les corresponents als camps: 1 (La millora de l'espai públic i la dotació d'espais verds), 2 (La rehabilitació i l'equipament dels elements col·lectius dels edificis), 3 (La provisió d'equipaments per a l'ús col·lectiu), 5 (El foment de la sostenibilitat del desenvolupament urbà, especialment pel que fa a l'eficiència energètica, l'estalvi en el consum d'aigua i el reciclatge de residus) i 8 (L'accessibilitat i la supressió de les barreres arquitectòniques).

Basat en l'anàlisi morfològic de les actuacions físiques dels 93 barris estudiats en el capítol anterior, es pot afirmar que les actuacions d'aquests camps segueixen tres metodologies diferents, en funció de les tipologies dels barris:

- Les actuacions dintre dels nuclis antics són disseminades i, normalment, segueixen dues lògiques: la proximitat d'edificis emblemàtics (esglésies, museus, ajuntaments, ...) i els itineraris comercials. Als efectes d'aquest estudi les anomenem: actuacions disperses. (I.5.1, I.5.2.1, I.5.2.2, I.5.2.3, I.5.2.4 i I.5.2.5)¹.
- En els polígons d'habitatge, les actuacions, tant de millora de l'espai públic com de la provisió d'equipaments, tendeixen a concentrar-se directament en els eixos comercials, que sovint són els vertebradors territorials i, en alguns casos, es desenvolupen dintre de les illes formades pels blocs d'habitatge. En el present estudi les anomenem: actuacions axials. (I.5.1, I.5.2.1, I.5.2.2, I.5.2.3, I.5.2.4 i I.5.2.5).
- En les dues tipologies d'extensions suburbanes, principalment les actuacions d'espais públics són potents en els eixos comercials i, des d'aquests, segueixen en menor intensitat fins a altres espais públics del barri. En realitat, en la majoria dels casos d'extensions suburbanes, la ubicació de les actuacions és una barreja entre les dues altres tipologies: "actuacions disperses" i "actuacions axials", per aquest motiu les anomenarem: actuacions axials amb ramificacions. (I.5.1, I.5.2.1, I.5.2.2, I.5.2.3, I.5.2.4 i I.5.2.5).

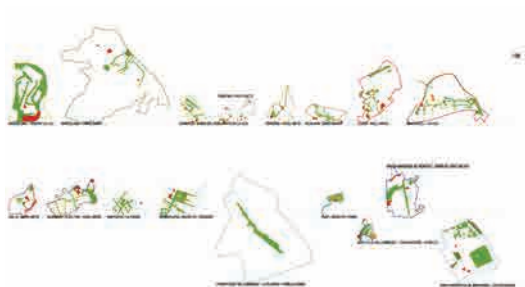
¹ Tots els mapes d'aquest capítol hi són amb din-A3 en el document annex.

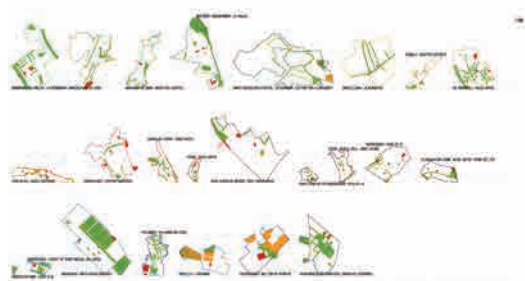
1

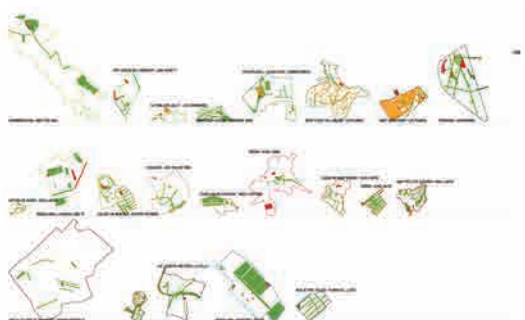
2

3

4

5

I.5.2

I.5.2.

- 1 – Mapa de les actuacions físiques dels barris de la 1ª Convocatòria – any 2004
- 2 – Mapa de les actuacions físiques dels barris de la 2ª Convocatòria – any 2005
- 3 – Mapa de les actuacions físiques dels barris de la 3ª Convocatòria – any 2006
- 4 – Mapa de les actuacions físiques dels barris de la 4ª Convocatòria – any 2007
- 5 – Mapa de les actuacions físiques dels barris de la 5ª Convocatòria – any 2008

IMPLANTACIÓ

Com a regla general, les actuacions d'urbanització i re-urbanització de carrers són més complicades en els nuclis antics i degut a les reduïdes dimensions i, en alguns casos (com en els nuclis antics de Manresa i Balaguer (1.5.1.1)), els pendents accentuats. En els polígons, amb els seus carrers més amplis, la majoria d'actuacions de re-urbanització tenen com a objectiu reforçar un carrer comercial més important o impulsar algun eix cívic (com en el barri de Sant Cosme, a El Prat de Llobregat (1.5.1.2) i en el Districte II de Terrassa (1.5.1.1)). Finalment, en les extensions suburbanes es poden observar les dos tipologies d'actuacions que s'acaben de descriure (a Serra d'en Mena, a Badalona i Santa Coloma de Gramenet (1.5.4) i Barriada Nova, a Canovelles (1.5.5)).

Encara cal destacar el resultat final, a nivell d'impacte paisatgístic, de les actuacions executades fins ara. En els nuclis antics, en general, les re-urbanitzacions han sigut respectuoses amb l'entorn en quant a les formes dels espais i a l'ús de materials. Alguns casos particulars no respecten aquesta lògica, principalment, en l'ús d'elements de línies força contemporànies.

En el cas dels polígons d'habitatge l'efecte de les re-urbanitzacions d'espais públics és força positiu amb la creació de grans espais multifuncionals en substitució d'espais intersticials desaprofitats.

En les extensions suburbanes, les re-urbanitzacions són més moderades en relació a les dels polígons de habitatge i atenen a un menor públic. També, degut a les dimensions més reduïdes dels espais, l'impacte no és tan espectacular com en l'altre cas. Quan a l'ús dels materials es pot dir que en ambdós casos es va prioritzar la durabilitat davant de l'estètica.

Considerant les actuacions de rehabilitació i l'equipament dels elements col·lectius dels edificis, s'observa que en els nuclis antics són més reduïdes (rehabilitació de façanes, de cobertes, col·locació d'algun ascensor) i en els polígons, les esmentades actuacions són, en la seva majoria, d'obra major.

En relació a la construcció, o rehabilitació, d'equipaments s'observa que les actuacions són semblants en quant a continguts, és a dir, normalment les actuacions són centres cívics, casals d'avis, espais de joves, espais per la formació d'adults, espais de suport a les famílies (equipaments de proximitat) i en alguns casos jutjats i museus (equipaments de ciutat), però diferents en quan a les dimensions i a l'origen. En els nuclis antics, normalment, les actuacions són de rehabilitació d'edificis i/o espais de propietat de l'administració però destinats a ús públic i amb dimensions més aviat reduïdes, dintre de l'escala d'aquesta tipologia de barri (els equipaments de ciutat com els Ajuntaments, normalment, ja estan ubicats en aquests barris). En els polígons són equipaments de nova construcció i de gran escala, sent, en algun cas, inclús equipament de ciutat (biblioteca municipal al barri de Sant Ildefons, Cornellà de Llobregat, Centre de les Arts en el Ponent, Viladecans). Cal destacar que l'impacte generat per la construcció d'equipaments de ciutat és molt significatiu a nivell social i econòmic.

	AS	NA	P	TOTAL				
CAMP 1	185	130.478.162 €	352	192.161.298 €	214	139.316.584 €	751	461.956.043 €
1.1 Reurbanitzacions de carrers	86	66.713.931 €	127	89.882.266 €	65	66.985.742 €	278	223.581.940 €
1.2 Obres de conversió en zona de vianants	1	110.801 €	1	10.577.629 €	7	3.166.309 €	22	14.166.414 €
1.3 Substitució o reparació de xarxes de clavegueram, electricitat, gas, telefonia i TICs	9	6.354.444 €	28	10.741.790 €	25	4.811.717 €	62	21.913.951 €
1.4 Col·locació d'arbrat	1	238.736 €	12	529.829 €	10	620.167 €	23	1.388.732 €
1.5 Instal·lació d'enllumenat	2	596.841 €	7	1.335.511 €	1	133.711 €	10	2.066.063 €
1.6 Col·locació o reposició de mobiliari urbà	1	226.295 €	16	1.020.603 €	7	1.020.603 €	24	2.098.014 €
1.7 Reurbanitzacions de places i parcs	16	10.656.209 €	58	22.420.938 €	42	25.206.586 €	116	58.283.734 €
1.8 Dotació d'espais lliures (urbanització i enjardinament)	26	18.121.402 €	48	32.144.266 €	25	19.184.357 €	99	69.450.025 €
1.9 Instal·lacions esportives d'ús lliure					4	401.770 €	4	401.770 €
1.10 Creació d'espais per a la col·locació de contenidors per a recollida d'escombraries	1	789.956 €	1	1.176.282 €	1	1.176.282 €	3	3.142.520 €
1.11 Compra de sòl per a zones verdes, obrir carrers o esponjament	11	13.910.638 €	22	15.731.912 €	15	10.103.855 €	48	39.746.205 €
ACTUACIONS SIGULARS	7	749.227 €	14	1.500.000 €	1	1.500.000 €	21	9.939.752 €
CAMP 2	52	25.904.135 €	104	44.435.782 €	17	26.849.864 €	233	97.189.580 €
2.1 Accessibilitat dels edificis (instal·lació d'ascensors)	11	7.215.735 €	18	5.605.780 €	21	9.479.454 €	50	22.300.969 €
2.2 Reparació d'elements comuns	19	10.780.717 €	54	31.705.262 €	32	12.922.267 €	105	55.408.246 €
2.3 Millora de les instal·lacions comunes	8	1.257.555 €	17	2.648.118 €	22	4.406.100 €	47	8.114.789 €
2.4 Seguretat contra incendis			1	1.500.000 €			1	1.500.000 €
ACTUACIONS SIGULARS	10	3.847.442 €	14	2.675.521 €			28	6.752.789 €
CAMP 3	61	33.580.053 €	156	113.220.183 €	80	70.154.863 €	302	216.955.119 €
3.1 Adequació de locals com equipaments	36	11.411.085 €	110	53.255.007 €	37	14.956.439 €	183	79.622.531 €
3.2 Construcció de nous equipaments	16	15.803.705 €	31	43.031.376 €	32	42.113.136 €	79	100.948.217 €
3.3 Construcció de nous equipaments esportius	4	2.562.407 €	2	4.450.000 €	4	5.155.867 €	10	12.168.274 €
ACTUACIONS SIGULARS	3	872.699 €	13	12.483.799 €	12	7.929.441 €	28	21.085.939 €
CAMP 4	37	2.559.296 €	81	8.783.228 €	31	8.143.901 €	164	12.033.279 €
4.1 Creació d'aules d'informàtica	7	98.455 €	14	541.438 €	5	487.000 €	26	1.106.893 €
4.2 Instal·lació de wi-fi en equipaments públics	4	84.629 €	17	1.595.848 €	13	709.531 €	34	1.388.808 €
4.3 Creació de xarxa de fibra òptica (ed. Públics)	13	1.053.093 €	34	2.307.255 €	15	1.153.133 €	62	4.513.480 €
ACTUACIONS SIGULARS	10	976.478 €	18	1.335.892 €	11	1.364.986 €	39	3.677.456 €
CAMP 5	70	7.093.604 €	140	26.339.983 €	65	11.940.401 €	293	46.481.828 €
5.1 Mesures per aconseguir l'estalvi en el consum de recursos (plaques solars)	9	1.317.339 €	17	3.300.211 €	9	818.881 €	35	4.100.189 €
5.2 Mesures per aconseguir l'estalvi en el consum de recursos (ventilació creuada)	2	401.889 €	4	584.593 €			6	986.482 €
5.3 Mesures per aconseguir l'estalvi en el consum de recursos (canvi tipus de enllumenat, ...)	8	1.493.229 €	35	6.715.822 €	13	2.790.882 €	56	11.000.033 €
5.4 Actuacions d'estalvi d'aigua, nous dipòsits, reg, ...	11	1.182.538 €	27	5.247.382 €	17	1.237.207 €	55	7.667.128 €
5.5 Nova xarxa de clavegueram	1	136.764 €			2		3	136.764 €
5.6 Mesures per aconseguir el reciclatge de residus	18	1.637.418 €	31	7.798.753 €	18	2.340.491 €	67	11.776.663 €
5.7 Mesures per fomentar l'ús de la bicicleta	3	60.643 €			5	41.143 €	8	705.886 €
5.8 Creació de xarxa de fibra òptica en el barri								
ACTUACIONS SIGULARS	16	504.509 €	26	5.724.035 €	19	3.254.806 €	61	9.543.350 €
CAMP 6	57	5.093.147 €	100	8.931.853 €	70	8.399.899 €	233	19.590.259 €
6.1 Mesures de seguretat urbana en els espais públics	7	1.785.431 €	25	2.527.367 €	25	1.113.895 €	57	5.426.692 €
6.2 Espais habilitats per acollir serveis per conciliar vida familiar i professional	9	882.051 €	19	1.085.786 €	11	1.031.229 €	39	2.800.066 €
6.3 Espais habilitats per acollir activitats formatives per dones	18	851.206 €	50	4.298.687 €	28	2.119.955 €	96	7.269.848 €
6.4 Espais habilitats per acollir activitats formatives per a ciutadans	5	511.600 €	1	42.000 €	2	231.566 €	8	785.166 €
ACTUACIONS SIGULARS	10	750.888 €	11	1.374.218 €	4	871.409 €	25	2.796.515 €
CAMP 7	163	19.413.720 €	228	29.840.176 €	214	35.529.805 €	605	84.783.702 €
7.1 Finançament i despeses per la creació d'una Oficina per a la gestió del PI	9	2.566.678 €	18	4.010.633 €	12	3.572.559 €	39	10.149.870 €
7.2 Programes de dinamització de l'activitat comercial	25	1.668.444 €	59	9.603.958 €	51	7.451.994 €	135	18.724.397 €
7.3 Programes de foment del treball	67	9.786.374 €	128	13.629.211 €	109	17.950.290 €	304	41.365.874 €
7.4 Programes de foment de la integració social i cultural	30	1.810.276 €	8	696.500 €	9	1.177.613 €	47	3.684.389 €
7.5 Programa habitatge social			2	99.000 €	5	2.862.000 €	7	2.961.000 €
ACTUACIONS SIGULARS	15	2.487.589 €	13	1.800.874 €	28	2.515.383 €	56	6.803.793 €
CAMP 8	42	16.624.074 €	137	25.361.085 €	88	31.710.551 €	265	64.195.724 €
8.1 Pla d'accessibilitat barri	1	865.100 €			2	1.677 €	3	1.682.177 €
8.2 Pla d'accessibilitat edificis públics			1	17.548 €			1	17.548 €
8.3 Supressió de barreres arquitectòniques espais públics	35	13.731.513 €	97	20.162.819 €	69	18.276.961 €	201	52.171.293 €
8.4 Supressió de barreres arquitectòniques edificis	3	199.691 €	32	3.265.295 €	12	2.547.794 €	47	6.012.782 €
ACTUACIONS SIGULARS			7	2.415.434 €	3	82.720 €	10	2.498.154 €

I.5.3

I.5.3 – Taula resum de les actuacions més executades durant les cinc primeres convocatòries del Fons de Foment de Barris d'acord amb les 3 tipologies estudiades (Taula mare veure Annex A.4.4).

IMPLANTACIÓ

A fi d'investigar quines actuacions en concret es van executar en el territori es va elaborar la taula I.5.3a partir de l'anàlisi de totes les 2.846 actuacions contingudes en els 93 PII² i de l'agrupació d'aquestes accions d'acord amb les següents categories preestablertes³:

- Camp 1:

- 1.1 Re-urbanitzacions de carrers
- 1.2 Obres de conversió en zona de vianants
- 1.3 Substitució o reparació de xarxes de clavegueram, electricitat, gas, telefonia i TICs
- 1.4 Col·locació d'arbrat
- 1.5 Instal·lació d'enllumenat
- 1.6 Col·locació o reposició de mobiliari urbà
- 1.7 Re-urbanitzacions de places i parcs
- 1.8 Dotació d'espais lliures (urbanització i enjardinament)
- 1.9 Instal·lacions esportives d'ús lliure
- 1.10 Creació d'espais per a la col·locació de contenidors per a recollida d'escombraries
- 1.11 Compra de sòl per a zones verdes, obrir carrers o esponjament

- Camp 2:

- 2.1. Accessibilitat dels edificis (instal·lació d'ascensors)
- 2.2 Reparació d'elements comuns
- 2.3 Millora de les instal·lacions comunes
- 2.4 Seguretat contra incendis

- Camp 3

- 3.1. Adequació de locals com equipaments
- 3.2 Construcció de nous equipaments
- 3.3 Construcció de nous equipaments esportius

- Camp 4

- 4.1. Creació d'aules d'informàtica
- 4.2 Instal·lació de wi-fi en equipaments públics
- 4.3 Creació de xarxa de fibra òptica (ed. públics)

² Veure Annex A.5.1 per taula complerta.

³ Aquestes categories van ser creades d'acord amb la freqüència que apareixien les actuacions en els PII.

- Camp 5

- 5.1. Mesures per aconseguir l'estalvi en el consum de recursos (plaques solars)
- 5.2. Mesures per aconseguir l'estalvi en el consum de recursos (ventilació creuada)
- 5.3. Mesures per aconseguir l'estalvi en el consum de recursos (canvi tipus de enllumenat, ...)
- 5.4. Actuacions d'estalvi d'aigua, nous dipòsits, reg, ...
- 5.5. Nova xarxa de clavegueram
- 5.6. Mesures per aconseguir el reciclatge de residus
- 5.7. Mesures per fomentar l'ús de la bicicleta
- 5.8. Creació de xarxa de fibra òptica en el barri

- Camp 6

- 6.1. Mesures de seguretat urbana en els espais públics
- 6.2. Espais habilitats per acollir serveis per conciliar vida familiar i professional
- 6.3. Espais habilitats per acollir activitats formatives per dones
- 6.4. Espais habilitats per acollir activitats formatives per a ciutadans

- Camp 7

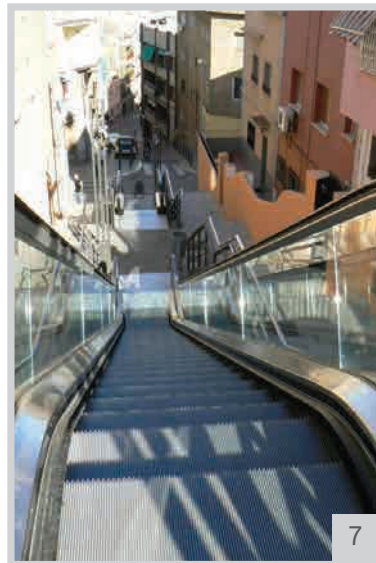
- 7.1. Finançament i despeses per la creació d'una Oficina per a la gestió del PII
- 7.2. Programes de dinamització de l'activitat comercial
- 7.3. Programes de foment del treball
- 7.4. Programes de foment de la integració social i cultural
- 7.5. Programa habitatge social

- Camp 8

- 8.1. Pla d'accessibilitat barri
- 8.2. Pla d'accessibilitat edificis públics
- 8.3. Supressió de barreres arquitectòniques espais públics
- 8.4. Supressió de barreres arquitectòniques edificis

A la taula I.5.1 es pot observar que, en les tres tipologies, els camps amb imports més elevats són, en ordre: 1, 3 i 2; i als que es van destinar menor esforç econòmic són el 4 i el 6, sent que la tercera posició està entre el 5 i el 8⁴.

⁴ Ordre dels imports per tipologia en ordre decreixent: AS: 1, 3, 2; 7, 8, 5, 6 i 4; NA 1, 3, 2; 7, 5, 8, 6 i 4; P: 1, 3, 2; 7, 8, 5, 6 i 4.

1.5.4

1.5.4 – Imatges d'actuacions més executades durant els cinc primers anys de la convocatòria del Fons de Foment de Barris.

Ara bé, mirant les actuacions en detall s'observa que:

- Camp 1: la re-urbanització de carrers suposa un 43% i un 55% del pressupost invertit. És seguit per la dotació d'espais verds i per la re-urbanització de places i parcs (I.5.4.1).
- Camp 2: encara amb el greu problema d'accessibilitat en els edificis existents, principalment en els polígons i nuclis antics, aquest camp requereix entre un 30% i un 58% de les inversions en "Rehabilitació i equipament dels elements col·lectius dels edificis" fou la reparació d'elements comuns. Els principals elements treballats foren les façanes i les teulades. Les actuacions per la millora de l'accessibilitat dels edificis van ser les segones amb més import, tot i que si comparades amb les primeres el seu import és un 33% inferior en les extensions Suburbanes; un 83% en els Nuclis Antics i un 27% en els Polígons (I.5.4.2).
- Camp 3: en els Nuclis Antics l'adequació d'equipaments públics fou la categoria amb més actuacions i més costoses. Ja en els Polígons i Extensions Suburbanes la construcció de nous equipaments fou on es destinaren els esforços econòmics més importants. Aquest fet era esperat, una vegada que els equipaments normalment es concentren en els centres dels municipis, freqüentment "Nuclis Antics", i, com es tractaven d'edificis antics sense gaire intervenció, necessitaven reparacions (I.5.4.3).
- Camp 4: els pocs recursos destinats per aquest camp van ser utilitzats, principalment, per la creació de xarxes de fibra òptica en els edificis públics. Altres actuacions amb menor incidència foren la instal·lació de xarxes wi-fi i la creació d'aules d'informàtiques. Aquest últim grup d'actuacions podrien estar dintre del Camp 7, per tractar-se d'actuacions de caire social, i no del 4.
- Camp 5: moltes de les accions d'aquest camp acabaren per formar part d'obres de re-urbanització de carrers i espais públics. Així, les mesures per aconseguir el reciclatge de residus (normalment la col·locació de contenidors soterrats (I.5.4.4)) i l'estalvi d'energia en el consum dels recursos (canvi del tipus d'enllumenat públic, nous dipòsits d'aigua) foren les que exigeixen les partides més importants del pressupost.
- Camp 6: l'equitat de gènere en l'ús de l'espai urbà, concepte d'aquest camp, fou poc entès per la majoria dels PII. Les actuacions més comuns foren: habilitar espais per activitats formatives per les dones i la creació de mesures de seguretat urbana en els espais públics (I.5.4.5).
- Camp 7: entre el 50% i el 55% del pressupost destinat a aquest camp fou destinat a la creació, o la continuïtat, de programes de foment al treball. Altra actuació que es va trobar sovint present en els PII, principalment del Nuclis Antics i Polígons, va ser la creació de programes de dinamització de l'activitat comercial (I.5.4.6).
- Camp 8: amb molt diferència l'actuació més present dintre d'aquest camp és la de supressió de barreres arquitectòniques en espais públics. Aquestes accions van fer possible la col·locació d'escales mecàniques (I.5.4.7) i rampes a gran part dels municipis catalans dintre del Programa de Barris.

5.2 VISIÓ DETALLADA:

Per tal d'exemplificar amb més detall les conclusions que acabem d'exposar s'ha triat, mitjança quatre criteris exposats a continuació, una sèrie de barris dintre de l'univers de les 38 àrees que ja han finalitzat totes les actuacions previstes en els seus respectius PII.

5.2.1 METODOLOGIA

Els barris es van triar segons els següents criteris:

- Criteri d'*intensitat* (C1): valoritza l'existència de projectes de regeneració urbana (PERIs, PMUs, ARIs, iniciativa URBAN, ...) anteriors a la llei de barris o no. Per a cada projecte existent a l'àrea d'estudi es va sumar 1 punt a la taula final.
- Criteri d'*equilibri* (C2): analitza la relació entre el nombre d'habitants total del municipi i la proporció d'habitants afectada directament per l'execució del projecte. Com la mitjana d'afectació és del 14%; els municipis que tinguin una afectació entre el 4% i el 24% sumaren 1 punt a la taula final.
- Criteri de *proporcionalitat* (C3): s'encarrega d'ensenyar si els projectes són realment integrals i, per tant, equilibren les actuacions, i l'esforç econòmic, entre els 8 camps d'actuació regulats per la Llei.⁵ Comparant els imports de les actuacions físiques i socials dels barris es pot observar que, en la mitjana, el 85% de l'import total es va destinar a les actuacions físiques (camps 1, 2, 3, 5 i 8). Com l'objectiu del present capítol és analitzar els projectes de forma més integral, se sumarà 1 punt a la taula final a tots els projectes en els quals la suma de les actuacions físiques representi menys del 85% de l'import total del projecte.
- Criteri d'*execució* (C4): és responsable per analitzar els terminis d'execució dels PII. D'aquesta manera es va fer la mitjana, per cada convocatòria, dels anys necessaris per la finalització dels PII i es va atorgar 1 punt per cadascú dels barris que van executar el 100% del seus PII en un temps menor o igual que la mitjana de la seva convocatòria.

Després de valorar cadascun dels criteris i atribuir a cada barri la puntuació que li corresponia, es van sumar els punts de cada barri i es va fer una mitjana per any de convocatòria. Els barris que compleixin (és a dir, que tenen 1 o més punts) en, com a mínim tres dels quatre criteris, i que tinguin la suma igual o superior a la mitjana de la seva convocatòria estaran dintre de les àrees que s'analitzaran amb detall sempre i quan⁶.

⁵ El criteri de la valoració inicial dels projectes donat per la Comissió de Gestió del Fons no s'ha utilitzat per no disposar de dades suficients relatives a la convocatòria de l'any 2006.

⁶ D'aquesta forma, esdeveniments externs als PII (com per exemple: eleccions, crisi econòmica, ...) i que poden afectar l'execució són valoritzats.

2007				
AS_07	Barberà del Vallès. La Romànica			
AS_07	Barcelona. El Coll			
NA_07	Barcelona. La Bordeta			
NA_07	Sant Joan de les Abadesses. Vila Vella			
NA_07	Montblanc. Centre Històric	13/01/2003 P.E.R.I.		
P_07	Ripollet. Can Mas			
		1	0	0
2006				
AS_06	Barcelona. Trinitat Vella			
NA_06	Cambrils. Nucli Històric			
NA_06	Cardona. Nucli Històric			
NA_06	Vilanova i la Geltrú. Nucli Històric			
P_06	Granollers. Congost			
P_06	Rubi. El Pinar			
P_06	Sant Feliu de Llobregat. La Salut			
		0	0	0
2005				
AS_05	Mataró. Cerdanyola			
AS_05	Sabadell. Parc fluvial riu Ripoll			19/07/1995 URBAN
NA_05	Barcelona. Poble Sec	04/02/1991 P.E.		
NA_05	Ripoll. Barri Vell			
P_05	Cornellà de Llobregat. Sant Ildefons	25/05/1990 P.E.	28/03/2008 P.M.U.	
P_05	El Prat de Llobregat. Sant Cosme	21/04/1978 P.E.R.I.		
P_05	Figuères. Marca de l'Ham			
P_05	Girona. Santa Eugènia-Can Gibert del Pla	P.E.	P.M.U.	
P_05	Montcada i Reixach. La Ribera	26/07/1989 P.E.		
P_05	Sant Boi de Llobregat. Casablanca		18/07/1999 P.E.M.U.	
P_05	Tarragona. Campclar	12/02/1999 P.E.R.I.		
P_05	Vic. Barris sud			
		6	3	0
2004				
AS_04	Badalona. Serra d'en Mena	10/05/2000 P.E.R.I.		19/07/1995 URBAN
AS_04	Barcelona. Roquetes	04/11/1991 P.E.R.I.		
AS_04	Santa Coloma de Gramenet. Serra d'en Mena	01/03/1995 P.E.R.I.		03/03/1998 URBAN
NA_04	Balaguer. Centre històric			
NA_04	Barcelona. Santa Caterina		13/10/1.986 A.R.I.	
NA_04	L'Hospitalet de Llobregat. Collblanc-la Torrassa	26/08/1985 P.E.		
NA_04	Manresa. Nucli antic		13/02/1990 A.R.I.	
NA_04	Olot. Nucli històric			
NA_04	Reus. Barri del Carme			
P_04	Lleida. La Mariola	30/10/2003 P.E.	23/06/1982 P.E.M.U.	
P_04	Manlleu. Erm			
P_04	Salt. Salt Setanta			
P_04	Terrassa. Ca n'Anglada		26/05/2005 P.M.U.	
		5	2	2

I.5.5

PE. i P.E.R.I. P.M.U. A.R.I. URBAN

I.5.5 – C1: Relació entre els barris amb PII's finalitzats i l'existència de P.E.R.I.s; P.M.U.s, A.R.I.s, o URBAN.

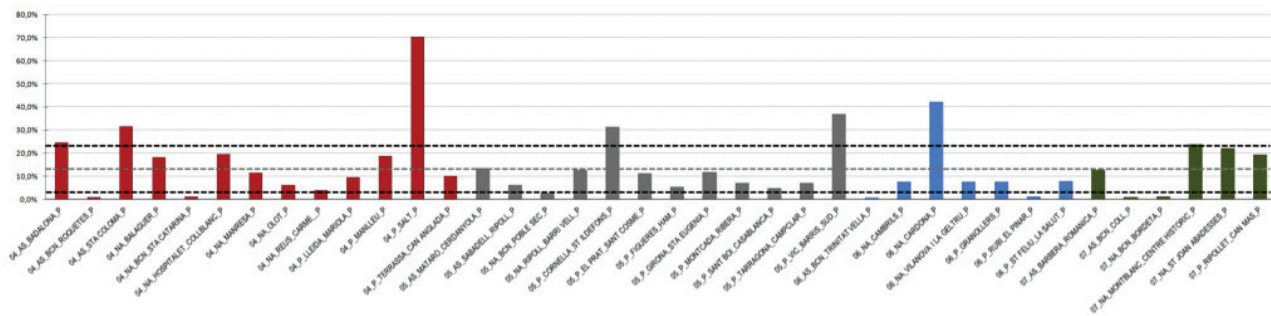
5.2.2 CRITERI D'INTENSITAT

La primera hipòtesi verificada a l'apartat 4.7 diu que "Els projectes d'intervenció integral són més específics, i com a conseqüència obtenen millors resultats, en àmbits on ja s'havien desenvolupat alguns tipus de plans urbanístics." Aquesta hipòtesi ajuda a triar els projectes més madurs, ja que la problemàtica i les virtuts de l'àrea ja eren conegudes amb claredat per projectes anteriors. També ensenya que, tot i de l'existència prèvia de projectes de regeneració urbana (PERI's, PMU's, ARI's, iniciativa URBAN, ...) anteriors a la Llei de Barris, les àrees seguien complint els paràmetres d'àrea urbana d'atenció especial. És a dir, el procés de degradació era força intens i els anteriors projectes no foren capaços de solucionar tots els problemes, servint, però, per frenar la degradació i d'aquí la seva gran importància. A partir d'aquesta hipòtesi es crea el Criteri d'intensitat de projecte(C1).

Analitzant els barris segons el primer criteri (I.5.5) s'observa que, principalment, en les dos primeres convocatòries els Ajuntaments tenien experiència en el camp de la regeneració urbana i que ja portaven un mínim de cinc anys treballant sobre els seus respectius territoris. Santa Coloma de Gramenet i Badalona (municipis limítrofes i que comparteixen els barris de la serra d'en Mena)des del 1996 amb un URBAN; el nucli antic de Manresa i els barris de Sant Caterina i Sant Pere tenien un ARI aprovat i els altres tenien PERI's i PMU's. A més a més, els barris del Districte II de Terrassa i de Collblanc - La Torrassa de L'Hospitalet de Llobregat ja havien iniciat programes de regeneració urbana i foment de la cohesió social a principis del segle XXI i a Sant Cosme del Prat de Llobregat encara a finals del XX.

Aleshores, els barris que compleixin aquest criteri són els següents:

ANY CONVOCATÒRIA	TIPOLOGIA BARRI	NOM BARRIS
2004	AS	Roquetes, Barcelona Barris de la Serra d'en Mena, Badalona i Santa Coloma de Gramenet
	NA	Collblanc – La Torrassa, L'Hospitalet de Llobregat Nucli antic de Manresa Santa Caterina i Sant Pere, Barcelona
	P	Districte II, Terrassa
2005	AS	La Mariola, Lleida Parc fluvial riu Ripoll, Sabadell
	NA	Poble Sec, Barcelona
	P	La Ribera. Montcada i Reixach Sant Ildefons, Cornellà de Llobregat Sant Cosme, El Prat de Llobregat Santa Eugènia – Can Gibert del Pla, Girona Casablanca, Sant Boi de Llobregat Campclar, Tarragona
2006	AS	-
	NA	-
	P	-
2007	AS	-
	NA	Centre històric. Montblanc
	P	-

1.5.6

- Barris de la 1ª Convocatòria – 2004
- Barris de la 2ª Convocatòria – 2005
- Barris de la 3ª Convocatòria – 2006
- Barris de la 4ª Convocatòria – 2007

1.5.6 – C2: gràfic del percentatge de població afectada per l'execució del PII dels anys: 2004, 2005, 2006 i 2007.

5.2.3 CRITERI D'EQUILIBRI

Existeix un “àmbit òptim” pel desenvolupament d'un projecte sota les directrius de la Llei 2/2004: municipi mitjà, amb capacitat de gestió administrativa i solvència econòmica per fer front al paquet d'actuacions proposades pel projecte, i un teixit associatiu implicat en tot el procés.”; aquesta és la segona hipòtesis de l'estudi. És a dir, perquè un PII tingui els efectes desitjats ha d'haver un equilibri entre la població del municipi i la del barri, sinó el projecte es perd dintre de l'escala de la ciutat. Aquesta hipòtesis origina el Criteri d'equilibri (C2)⁷.

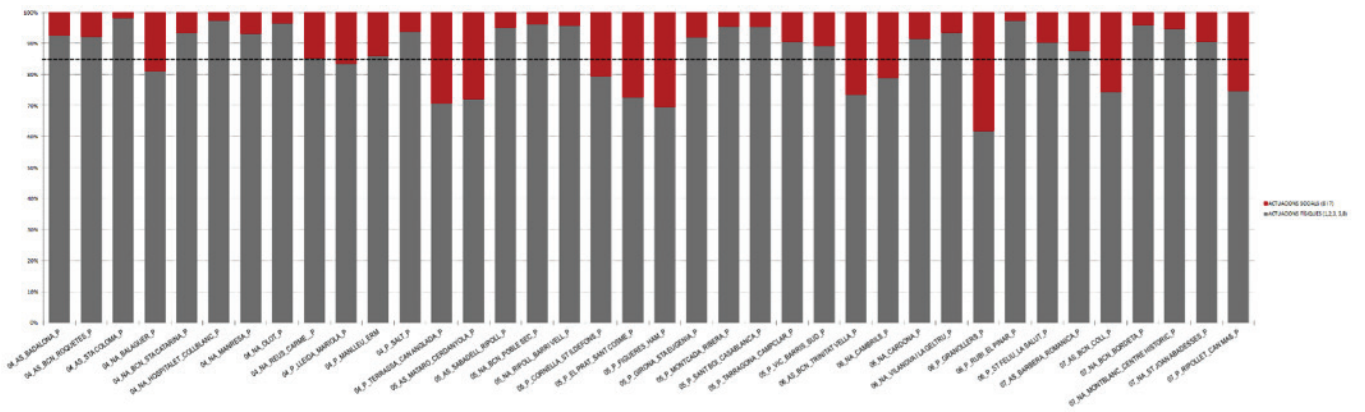
Analizant el gràfic I.5.6, s'observa que hi ha una certa tendència en que quant més gran sigui el municipi (dimensió de les barres), el projecte d'intervenció integral afecti a un percentatge més reduït de la població global sent que, en la majoria de casos, els percentatges d'afectació estan entre el 8 i el 26%⁸. Els barris de la ciutat de Barcelona, municipi més gran de Catalunya, representen, en totes les convocatòries, la menor afectació a nivell de percentual d'habitants afectats. Aquest criteri identificarà els municipis que segueixen una línia mitja.

Amb la informació de l'apartat 4.7 i l'anàlisi del gràfic I.5.6es pot seleccionar els barris que estan més equilibrats i, per tant, compleixen amb el criteri de l'equilibri:

ANY CONVOCATÒRIA	TIPOLOGIA BARRI	NOM BARRIS
2004	AS	-
	NA	Centre històric, Balaguer Collblanc – La Torrassa, L'Hospitalet de Llobregat Nucli antic, Manresa Nucli històric, Olot
	P	La Mariola, Lleida. Erm, Manlleu Ca n'Anglada, Terrassa.
2005	AS	Cerdanyola, Mataró Parc fluvial riu Ripoll, Sabadell
	NA	Barri Vell, Ripoll
	P	St. Cosme, El Prat del Llobregat Marca de l'Ham, Figueres Santa Eugènia – Can Gibert, Girona La Ribera, Montcada i Reixac Casablanca. St. Boi de Llobregat Campclar. Tarragona
2006	AS	-
	NA	Nucli Antic, Cambrils
	P	Nucli Antic, Vilanova i la Geltrú Congost, Canovelles – Granollers
2007	AS	La Salut, St. Feliu de Llobregat La Romànica, Barberà del Vallès
	NA	Centre Històric, Montblanc
	P	Vila Vella, St. Joan de les Abadesses Can Mas, Ripollet

⁷ El gràfic de la pàgina 192 està en format din-A3 en el document annex.

⁸ Els percentatges d'afectació de la població són: d'un 17,36% als barris el 2004; 13,89% el 2005, i d'un 15,95% el 2006 (considerant tots els barris que van entrar en el Programa de Barris en cadascuna de les convocatòries).

1.5.7

1.5.7 – C3: Gràfic comparatiu entre els percentatges destinats als camps físics (1, 2, 3, 5 i 8) i socials (6 i 7) amb els barris de les quatre primeres convocatòries.

5.2.4 CRITERI DE PROPORCIONALITAT

La tercera hipòtesis del document és: “Quan més transversal i integral és un projecte de regeneració urbana millor resultat obtindrà.” La Llei de Barris planteja projectes integrals i no projectes únicament de regeneració d'espais públics i equipaments. Amb aquesta hipòtesis es pot veure quins són els PII més proporcionats en quant a la divisió de les despeses i actuacions, per tant, els més integrals. L'esmentada hipòtesis genera el Criteri de *proporcionalitat* (C3).

Utilitzant l'anàlisi fet en l'apartat 4.3, del capítol anterior, on s'analiza els imports dels camps d'actuacions (pàgines 142, mapes I.4.18, taula I.4.19) i gràfic I.5.7⁹ es pot veure quins són els PII que van dedicar esforços semblants a tots els camps obligatoris del projecte.

Per tal de garantir que els projectes fossin, de fet, integrals, la Llei de Barris imposa que, perquè pugui rebre la subvenció, el PII ha de tenir actuacions en els vuit camps d'actuació proposats per l'esmentada llei. Així, els PII que no compleixen aquesta premissa estaran fora d'aquest criteri: Serra d'en Mena, Badalona i Santa Coloma de Gramenet; Santa Caterina, Barcelona; La Mariola, Lleida; Ca n'Anglada, Terrassa; Sant Cosme, El Prat de Llobregat i el Centre històric, Montblanc.

D'aquesta forma, els barris que tenen els imports i accions més equilibrades, sense que hi hagi cap camp nul, són els següents:

ANY CONVOCATÒRIA	TIPOLOGIA BARRI	NOM BARRIS
2004	AS	-
	NA	Nucli Antic, Balaguer
	P	Barri del Carme, Reus La Mariola, Lleida Erm, Manlleu
2005	AS	Cerdanyola, Mataró
	NA	-
	P	Sant Ildefons, Cornellà de Llobregat Sant Cosme, El Prat de Llobregat Marca de l'Erm, Figueres
2006	AS	Trinitat Vella, Barcelona
	NA	Nucli antic, Cambrils
	P	Congost, Granollers
2007	AS	El Coll, Barcelona
	NA	-
	P	Can Mas, Ripollet

⁹ El gràfic de la pàgina 192 està en format din-A3 en el document annex.

5.2.5 CRITERI D'EXECUCIÓ

“En el cas de regeneració urbana el projecte és important però la gestió de les accions i dels equips de treball és fonamental per obtenir resultats satisfactoris.” Aquesta és la quarta hipòtesis del treball. L'esmentada genera el criteri d'execució (C4). A fi de mesurar l'excel·lència de la gestió de forma objectiva es mirarà els anys d'execució de cada projecte i el nivell d'execució de les actuacions; de manera a trobar els Plls millors gestionats.

Els gràfics del nivell d'execució dels projectes integrals¹⁰ (I.5.8) ensenyen que els barris de la primera convocatòria han finalitzat els seus projectes, de mitjana, en cinc anys. Els de la 2ª convocatòria ja han tardat, de mitjana, 6,25 anys. I, en les següents convocatòries, els barris estan trigant, de mitjana, entre 8 i 9 anys per acabar d'executar totes les accions dels Plls. Aquestes dades reforcen la hipòtesi que dona origen al primer criteri¹¹. És a dir, en els barris on ja s'ha treballat i estudiat, normalment, els projectes són més específics, més objectius i, per tant, més fàcils de gestionar.

S'ha de tenir en compte que l'execució dels projectes integrals depèn de factors com la viabilitat tècnica, la gestió de l'administració local i l'impuls polític. Aquest últim factor es veu reflectit en l'execució dels projectes integrals seleccionats al 2006 donat que passat un any de la convocatòria hagueren eleccions municipals i, en els municipis on van haver canvi de *color polític*, l'execució del projecte s'ha aturat per, com a mínim sis mesos. Donat que tal fet només ha ocorregut dos cops des de l'inici de la llei no es pot parametritzar, però les evidències són eloqüents.

Tenint en compte les dades dels gràfics I.5.8 i les mitjanes dels terminis d'execució s'han triat els barris que van finalitzar els respectius Pll amb un temps inferior o igual a la mitjana de la seva convocatòria. Les àrees que compleixin aquest requisit són les següents:

¹⁰ Aquests gràfics es van fer basats en el nivell d'execució del setembre del 2015.

¹¹ Apartat 5.2.1

IMPLANTACIÓ

ANY CONVOCATÒRIA	TIPOLOGIA BARRI	NOM BARRIS
2004	AS	Barcelona. Roquetes Santa Coloma de Gramenet. Serra d'en Mena Badalona. Serra d'en Mena
	NA	Barcelona. Santa Caterina L'Hospitalet de L. Collblanc –L Torrasa Manresa. Nucli antic Olot. Nucli històric
	P	Lleida. La Mariola Salt. Salt Setanta Terrassa. Ca n'Anglada
2005	AS	-
	NA	Poble Sec, Barcelona Barri Vell, Ripoll
	P	Cornellà de Llobregat. Sant Ildefons El Prat de Llobregat. Sant Cosme Girona. Santa Eugènia – Can Gibert del Pla Sant Boi de Llobregat. Casablanca Vic. Barris sud
2006	AS	Trinitat Vella, Barcelona
	NA	Nucli antic, Cardona Nucli Antic, Vilanova i la Geltrú
	P	Congost, Granollers
2007	AS	La Romànica, Barberà del Vallès
	NA	Barcelona. La Bordeta
	P	-

ANY	BARRIS	C1	C2	C3	C4	BARRIS ANÀLISI
2004	AS_ Badalona. Serra d'en Mena					
	AS_ Barcelona. Roquetes					
	AS_ Santa Coloma de Gramenet. Serra d'en Mena					
	NA_ Balaguer. Centre històric					
	NA_ Barcelona. Santa Caterina					
	NA_ L'Hospitalet de L. Collblanc-la Torrassa					
	NA_ Manresa. Nucli antic					
	NA_ Olot. Nucli històric					
	NA_ Reus. Barri del Came					
	P_ Lleida. La Mariola					
	P_ Manlleu. Erm					
	P_ Salt. Salt Setanta					
	P_ Terrassa. Ca n'Anglada					
	2005	AS_ Mataró. Cerdanyola				
AS_ Sabadell. Parc fluvial riu Ripoll						
NA_ Barcelona. Poble Sec						
NA_ Ripoll. Barri Vell						
P_ Cornellà de Llobregat. Sant Ildefons						
P_ El Prat de Llobregat. Sant Cosme						
P_ Figueres. Marca de l'Ham						
P_ Girona. Santa Eugènia-Can Gibert del Pla						
P_ Montcada i Reixac. La Ribera						
P_ Sant Boi de Llobregat. Casablanca						
P_ Tarragona. Campclar						
P_ Vic. Barris sud						
2006	AS_ BCN. Trinitat Vella					
	NA_ Cambrils					
	NA_ Cardona					
	NA_ Vilanova i la Geltru					
	P_ Granollers. Congost					
	P_ Rubí. El Pinar					
2007	P_ St. Feliu. La Salut					
	AS_ Barberà del Vallès. La Romànica					
	AS_ Barcelona. Coll					
	NA_ Barcelona. LABORDETA					
	NA_ Montblanc. Centre històric					
	NA_ Sant Joan de les Abadesses. Vila Vella					
P_ Ripollet. Can Mas						

- C1 Tenien 1 ARI/PERI/URBAN: + 1 punt C3 <85% actuacions físiques: +1punt Barris ≥ mitjana de la seva convocatòria
 C2 Afectació entre el 4% i el 24%: + 1 punt C4 Temps execució ≤ mitjana: +1 punt

I.5.9

I.5.9 – Taula dels barris seleccionats per l'estudi de detall.

5.2.6 BARRIS SELECCIONATS

Finalment, utilitzant els quatre criteris que acabem d'explicar, s'han seleccionat 10¹² barris que tenen en comú les següents característiques:

- Un estudi força acurat sobre els respectius territoris, basat en anàlisi i projectes previs (Criteri d'intensitat), detectant amb precisió els problemes més greus i proposant, de manera equilibrada, innovadora i econòmicament viable, les solucions més adequades en cadascun dels casos.
- Una visió estratègica a l'hora de delimitar l'àmbit d'actuació perquè tals solucions poguessin, veritablement, actuar de manera incisiva sobre aquests territoris i no que es quedessin dissoltes i, en certa manera invisibles, entre altres tantes accions públiques (Criteri d'equilibri).
- La voluntat de seguir les directius actuals dels projectes de regeneració urbana¹³, que vinculen les actuacions de caire físic amb les de caire social, proporcionant una visió global i real dels indrets, demostrada a l'hora de proposar les accions i repartir els fons econòmics. És a dir, aquests nous projectes plantegen actuacions físiques sempre i quan hi ha un objectiu social per darrera: una nova plaça perquè el barri no disposa d'una zona de jocs infantils; un equipament de ciutat per fomentar l'accés al barri d'habitants d'altres zones de la ciutat i dinamitzant d'aquesta manera l'àmbit del projecte; o al revés equipaments de veïnatge perquè les associacions veïnals puguin tenir el seu espai, entre altres (Criteri de proporcionalitat).
- L'exemple de bona gestió administrativa i executiva del projecte tenint en compte les dimensions de les administracions i el nivell d'execució dels projectes (Criteri d'execució).

Tal i com s'ha explicat a l'apartat 5.2.1 sobre la metodologia, la taula I.5.9 mostra els resultats i la selecció dels barris que s'analitzaren amb més detall a la continuació.

¹² El PII dels barris de la Serra d'en Mena, d'acord amb la metodologia aplicada, no haurien d'estar entre els barris triats per l'anàlisi detallada. Malgrat això, per ser un PII gestionat entre dos municipis i un rellevant exemple d'actuacions d'urbanització i accessibilitat, es va decidir incloure aquest PII en l'univers dels barris analitzats en detall.

¹³ A exemple dels projectes analitzats en el tercer segon.

5.3 10 BARRIS AL DETALL

L'anàlisi dels projectes seleccionats es farà seguint els següents tòpics:

- Breu descripció de la situació urbanística, d'habitabilitat i socioeconòmica
- Estratègies i prioritats del PII
- Anàlisi d'actuacions en tres grups: accions d'urbanització i accessibilitat (re-urbanització de carrers i places, creació de nous espais públics); d'habitabilitat (operacions d'esponjament que resultin nous edificis d'habitatge) i de provisió d'equipaments (de ciutat i de veïnatge).
- Inversió induïd¹⁴
- Valoració final

Cal destacar que, degut a la multiplicitat de continguts i material disponibles, hi haurà petites diferències en els anàlisis de cadascun dels barris.

També és rellevant que, malgrat aquest estudi no es dedica a analitzar actuacions socials i la gestió dels PII, si en algun dels barris que s'estudia en aquest apartat hi ha exemples rellevants en els esmentats àmbits, es comentaran sense entrar en detalls.

¹⁴ La inversió induïda és entesa com aquella inversió a l'àmbit d'actuació relacionada d'una o altra manera al PII i la inversió complementària és entesa com aquella inversió a l'àmbit no relacionada amb el PII.

I.5.10

I.5.10 – Delimitació de l'àmbit del PII dels barris de la Serra d'en Mena a Badalona e Santa Coloma de Gramenet.

5.3.1 SERRA D'EN MENA – SANTA COLOMA DE GRAMENET I BADALONA

Com el PII dels barris de la Serra d'en Mena va ser un projecte compartit entre els municipis de Santa Coloma de Gramenet i Badalona, es farà l'anàlisi de totes les actuacions en ambdós municipis. La Serra d'en Mena es compon de 7 barris que s'encaixen en la tipologia d'aglomeració suburbana. Del costat sud-est de la Serra estan els barris de Sant Antoni i Sant Joan Llefià, La Salut i la Pau, de Badalona, i en la vessant nord-oest, els barris de Safaretjos i el Raval, Santa Rosa i el Fondo, de Santa Coloma de Gramenet (I.5.10).

En termes poblacionals l'àrea suma 87.563 habitants (51.130 persones a Badalona i 36.433 a Santa Coloma) en una extensió de 203,14 ha (112,11 ha a Badalona i 91,03 ha a Santa Coloma). Amb aquests números les densitats dels barris de la Serra d'en Mena estan bastant per sobre de les dels respectius municipis¹⁵.

Com la majoria de les extensions suburbanes, els barris de la Serra d'en Mena eren originalment perifèrics, i es van formar de manera desordenada i mal planificada, amb pendents força importants, superant en alguns casos el 20%, sense dotació d'equipaments i serveis i mancats de transports públics.

Els primers habitatges són dels anys 20 amb dues tipologies bàsiques: hortes i casetes (la majoria en el barri de Santa Rosa) i infrahabitatge, construïts en carrers estrets en parcel·les de front i façana petita i llarga fondària (principalment en La Salut i La Pau)¹⁶. En la majoria dels casos, són edificacions d'autoconstrucció amb baixos estàndards de qualitat i una sèrie d'irregularitats a nivell urbanístic i d'habitabilitat.

L'administració intentà ordenar l'esmentada situació amb el Pla Comarcal del 1953, la constitució de la comarca de Barcelona i la *Ley del Suelo* de 1956. Però l'onada immigratòria dels anys 50 i 60 ja es feia present i en les dues dècades següents es produeix la densificació d'aquests barris. La majoria dels edificis d'aquests anys tenen 4 o més plantes, sense ascensors (en el barri de la Pau i el Fondo més del 80% dels edificis no té ascensor), mides bastant reduïdes (menys de 50 m²)¹⁷, poca llum i habitatges en passadissos o culs de sac.

El *Patronato de la Vivienda* i alguns promotors privats s'encarregaren de la construcció de diversos polígons en l'àrea durant la dècada dels 70. Val la pena ressaltar que, al voltant d'aquests polígons, els veïns van impulsar la construcció d'aparcaments que han sigut de gran ajuda en la retirada dels vehicles de la via pública i la substitució d'aquests espais per zones verdes. Amb els ajuntaments democràtics arriben els equipaments, les xarxes de serveis, accés al transport públic, l'atenció a les persones i la participació ciutadana. El urbanisme estructurat, i d'urgència, arriba una mica més tard, a finals de la dècada dels 80. El programa URBAN (1995 a Badalona i 1998 a Santa Coloma de Gramenet) comença les seves actuacions de millora urbana en els barris de la Serra d'en Mena.

¹⁵ Badalona: dmunicipi = 97 hab/Ha i dàrea = 456 hab/Ha

Santa Coloma de Gramenet: dmunicipi = 165 hab/Ha i dàrea = 404 hab/Ha

¹⁶ (Badalona, Ajuntament; Santa Coloma de Gramenet, Ajuntament, 2004)

¹⁷ (Badalona, Ajuntament; Santa Coloma de Gramenet, Ajuntament, 2004)

Una de les obres més destacades i de gran impacte per aquest territori, va ser l'arribada de la línia 1 del metro de Barcelona a l'estació del Fondo, a Santa Coloma del Gramenet el 1992. L'esmentada estació dona servei a tots els barris de la Serra d'en Mena i és un element clau per la millora de la connectivitat de la zona¹⁸.

A partir dels anys 90 tota aquesta àrea pateix una nova onada immigratòria, ara extracomunitària. Malgrat les accions dutes a terme entre les dècades dels 70 i 90, aquests immigrants arriben a una zona, encara, amb greus mancances a nivell urbanístic, d'habitabilitat i socioeconòmiques.

A la vista de la problemàtica dels barris de la Serra d'en Mena, en el 2004 els ajuntaments de Badalona i de Santa Coloma de Gramenet es van unir per presentar un PII sol·licitant la subvenció dels Fons de Foment de Barri.

Es tracte d'un projecte complex, no només pels barris que inclou, ans també per la gestió que suposaria. El PII dels barris de la Serra d'en Mena es va estructurar en els 7 eixos següents:

- Vertebrar els barris i la seva connexió amb el Barcelonès Nord.
- Millorar la xarxa viària amb l'obertura de carrers (esponjament dels barris).
- Supressió de barreres arquitectòniques.
- Creació i millora de nous espais públics i renovació d'equipaments.
- Dur a terme campanyes de rehabilitació d'edificis
- Impuls a programes de convivència, cohesió social i desenvolupament comunitari.
- Dinamitzar l'activitat econòmica.

URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT

Les actuacions de l'àmbit d'estudi segueixen la dinàmica d'actuacions axials amb ramificacions, típiques d'extensions suburbanes (I.5.11). Els barris de la Serra d'en Mena tenen un terreny molt accidentat i necessitaven millorar l'accessibilitat i la seva connexió amb la resta dels municipis. Una de les actuacions que més va incidir en aquesta problemàtica va ser la reconversió del carrer Circumval·lació en un eix urbà i en un espai de cohesió funcional i social¹⁹ d'ambdós municipis (I.5.10 i I.5.11). Aquesta obra manté els mateixos criteris d'urbanització al llarg de tot el carrer, amb una amplada mínima de 2,40 metres i dos carrils de circulació de 3 metres d'amplada en doble sentit per permetre el pas d'autobusos (I.5.12).

Pels barris del costat de Badalona també és rellevant l'execució de les expropiacions de les finques ubicades entre els carrers Circumval·lació, Mercuri i Democràcia (unitat d'actuació UA-A Llefia) per crear una nova zona verda. Inicialment es van adquirir les finques dels carrers Circumval·lació, Mercuri i Democràcia, programades al projecte. L'any 2007 es va sol·licitar una reprogramació d'aquesta actuació, per tal de portar a terme en millors condicions la re-urbanització del passeig de Circumval·lació, al tram comprès entre els carrers Júpiter i Richard Strauss. Això va significar la incorporació d'un conjunt de patis i cossos auxiliars corresponents a diferents parcel·les afectades pel projecte (I.5.13).

¹⁸ L'altre punt de connexió amb Barcelona, amb estacions a Santa Rosa i Llefia i La Salut, va arribar només el 2009 amb la línia 9 del metro.

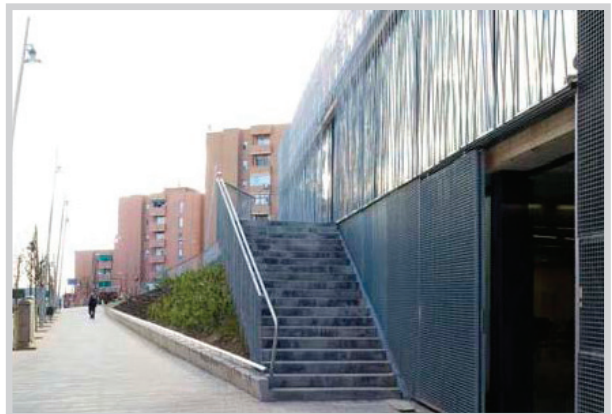
¹⁹ (Badalona, Ajuntament; Santa Coloma de Gramenet, Ajuntament, 2004)

I.5.12

I.5.13

I.5.14

- I.5.12 – Re-urbanització del carrer Circumval·lació.
- I.5.13 – UA – a Llefia: enderroc i urbanització.(abans i després)
- I.5.14 – Urbanització del carrer Víctor Balaguer. (abans i després)

IMPLANTACIÓ

Altres obres rellevants de millora d'urbanització o de connexions de la xarxa viària han acompanyat la reconversió del carrer Circumval·lació, com per exemple: enderroc de les edificacions a les parcel·les situades a les cantonades dels carrers Circumval·lació, Richard Strauss i Autonomia o ampliació de la zona verda i vial de connexió del carrer Jaén amb el Carrer Lepant.

Encara dintre de la re-urbanització de carrers es van fer obres en els carrers Richard Strauss, Víctor Balaguer i a la plaça Antonio Machado (1.5.14). En el barri de Sant Joan de Llefià es van re-urbanitzar els carrers Dr. Bassols, Democràcia, Júpiter, Mercuri, Oceania i Venus. En el barri de la Pau els carrers Amadeu Vives, Granada, Lepant, Linares, Mozart, Ruperto Chapí, Sevilla, Solsona, Calderón de la Barca i Sant Hilari de Sacalm.

En el barri de la Pau l'ampliació del carrer Liszt va ser molt important perquè va millorar els eixos viaris compartits entre els dos municipis. De forma complementària a aquesta actuació, es va encarregar el projecte per la construcció de cinc habitatges.

Una de les actuacions més rellevants en el barri de la Salut ha estat l'eradicació d'un conjunt d'infrahabitatges agrupats al llarg de dos antics passatges entre els carrers Pau Piferrer i Víctor Balaguer (1.5.15). En aquests terrenys es va construir un espai públic, un aparcament i nous habitatges (aquestes dues darreres actuacions independentment de la Llei de Barris).

A Santa Coloma igualment es van realitzar diverses obres de re-urbanització de carrers, a més a més del carrer Circumval·lació: els treballs al carrer Bruc (amb la col·lació d'escaleres mecàniques per millorar l'accessibilitat) (1.5.16), del carrer Joan Valentí Escaleres i del passatge Sant Pasqual i entorn.

HABITABILITAT

En ambdós municipis les actuacions previstes en el PII tenien com a objectiu obrir línies d'ajuts per la instal·lació d'ascensors i rehabilitació de façanes i altres elements comuns dels edificis situats dins de l'àrea d'intervenció del projecte.

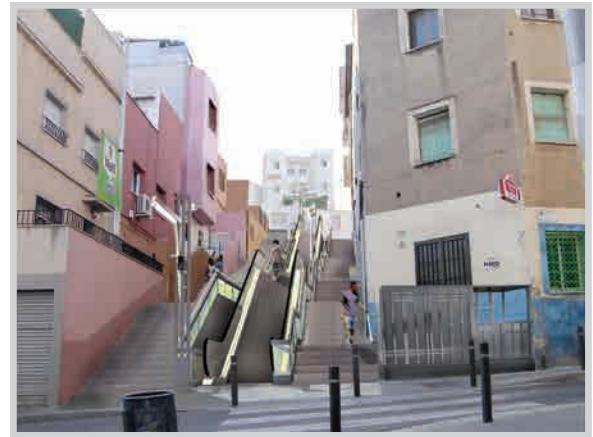
EQUIPAMENTS

El projecte integral preveia, a Badalona, un nou equipament al barri de la Salut, en la confluència dels carrers Richard Strauss i Víctor Balaguer (1.5.17.1), i el condicionament de l'espai d'ús comunitari en el barri de la Pau (1.5.17.2).

A Santa Coloma el PII preveia la segona fase del nou Centre Cívic Els Pins i l'adequació del local HP Pirineus.

I.5.15

I.5.16

I.5.17

I.5.15 – Eradicació d'un conjunt d'infrahabitatges entre els carrers Pau Piferrer i Víctor Balaguer.

I.5.16 – Col·locació d'escales mecàniques en el carrer Bruc.

I.5.17

1 – Equipament barri de la Salut

2 – Condicionament equipament barri de La Pau.

INVERSIÓ INDUÏDA

En ambdós municipis es van realitzar diverses actuacions induïdes a nivell social i físic. El primer s'ha vist fortificat pels recursos que van arribar des del Departament de Treball, a través del Servei d'Ocupació de Catalunya (Generalitat de Catalunya), mitjançant el programa "Treball als Barris"²⁰.

Les actuacions induïdes d'implantació en el territori s'han dividit, a efectes d'aquest estudi, en adquisició de sòl, equipament, espai públic i habitatge (1.5.11)²¹, que en total sumen més de 74 milions d'euros (inversió del PII_{Badalona}= 15.556.200 € i PII_{SantaColoma}=13.808.253 €. Efecte multiplicador (EM)²²= 2,02). Aquestes actuacions consisteixen en la re-urbanització d'espais públics i carrers, construcció d'habitatges de protecció oficial, ampliació i construcció d'equipaments i rehabilitació dels elements comuns dels edificis d'habitatge. També està contemplat dintre d'aquest import actuacions a nivell social i de gestió.

VALORACIÓ FINAL

En relació al compliment dels objectius generals cal dir que el PII dels barris de la Serra d'en Mena va assolir més del 95% de les fites proposades. Amb la reconversió del carrer Circumval·lació es va resoldre una de les prioritats d'aquest projecte d'intervenció integral: vertebrar els barris i la seva connexió amb el Barcelonès Nord. La remodelació del carrer ha suposat l'eliminació de nombroses irregularitats en el seu traçat i secció i ha permès la seva integració a la xarxa urbana, deixant de ser marginal.

L'esmentada reconversió requeria l'execució d'unes unitats d'actuació addicionals per tal d'aconseguir una mobilitat fluïda i contínua a tot el seu recorregut. Gràcies a algunes expropiacions portades a terme dintre del PII es va alinear el carrer Circumval·lació i es va poder executar la 2a fase d'urbanització.

L'obra de millora i renovació de l'espai urbà del carrer Víctor Balaguer i de la zona triangular situada a la confluència d'aquest carrer amb el de Richard Strauss i Juan Valera, ha consistit en deixar la secció del carrer amb prioritat invertida, millorant l'accessibilitat pels vianants, i en la re-urbanització de l'espai amb nova pavimentació, plantació d'arbrat, grapejat a façana de les línies elèctriques, millora del clavegueram i d'enllumenat públic i renovació del mobiliari urbà.

Pel que fa a la plaça d'Antonio Machado, s'ha dissenyat de manera que doni continuïtat al carrer, oferint un nou espai per als infants i disposant d'un espai central per a l'organització d'actes ciutadans. També s'ha renovat i reforçat la il·luminació, la font i el tipus d'arbrat.

²⁰ (SOC - Servei d'Ocupació de Catalunya, 2015)

²¹ Aquest mapa està en format Din-A3 en el document annex.

²² Per cada euro invertit pel PII, dintre del marc de la Llei de Barris, quants se n'han invertit addicionals en l'àmbit.

IMPLANTACIÓ

L'obra de millora dels espais urbans dels barris de Sant Joan de Llefià i de la Pau ha permès renovar totalment el paviment i les voreres i situar-les a un sol nivell, tot dividint l'espai dels vehicles i de les persones amb pilones i amb color diferenciat del paviment. També s'han instal·lat elements perquè es respecti la velocitat permesa. Cal destacar la substitució del clavegueram i la connexió de tots els baixants dels edificis a la nova xarxa, el soterrament dels creuaments aeris dels cables d'electricitat i telefonia, la supressió de barreres arquitectòniques i la plantació d'arbrat. Una de les obres més rellevants a l'entorn de Santa Coloma de Gramenet fou la col·locació d'escales mecàniques en el carrer Bruc. L'execució d'aquesta obra és un marc en la milloria de l'accessibilitat urbana d'un barri. L'obra va consistir en la col·locació d'escales mecàniques i de la urbanització del seu entorn (I.5.18)²³.

A Badalona, en termes de rehabilitació, els treballs d'urbanització dels carrers de La Pau en la confluència entre Sevilla i Mozart es van haver d'aturar pel perill físic que comportava l'estat de conservació d'un edifici. Aleshores, es va decidir rehabilitar la finca assegurant l'estabilitat estructural, amb un cost de 74.277,97 €, que ja s'ha executat. Per aquest motiu, l'actuació que preveia l'obertura de subvencions per la rehabilitació d'elements comuns dels edificis no es va poder executar i els edificis d'habitatges, construïts en les dècades dels anys seixanta i setanta del segle passat, no han pogut disposar d'instruments i ajudes pel foment d'actuacions sobre els seus elements comuns, especialment en la implantació d'ascensors.

Santa Coloma va posar en marxa el Pla d'ajuts per a la Rehabilitació²⁴ d'edificis i habitatges, incloent aquest la instal·lació d'ascensors Persones físiques i jurídiques i comunitats de propietaris d'edificis destinats a ús residencial i llogaters en determinades circumstàncies (I.5.18).

Finalment, sobre els equipaments es pot dir que les actuacions van tenir èxit en ambdós municipis amb la construcció, a Badalona, d'un espai per l'ús social (l'actuació del PII va servir per posar el mobiliari a l'equipament) i la adequació de la casa d'oficis per les activitats requerides.

A Badalona, inicialment una de les actuacions del camp 3 era el condicionament de l'equipament socioeducatiu La Pau. Finalment, a banda d'aquest equipament, també es va adequar el Centre Cívic La Colina en el mateix barri. Aquest fet va ser possible degut als ajuts del Servei d'Ocupació de Catalunya (a través del programa Treball als Barris)²⁵ mitjançant una casa d'oficis. Aleshores, es van realitzar, per una banda, l'ampliació i l'adequació del Centre Cívic de La Colina, i per l'altre, els espais de les entitats de la Pau de la plaça de l'Illa dels Músics (I.5.16).

²³ Aquest mapa està en format din-A3 en el document annex.

²⁴ Persones físiques promotores d'actuacions de rehabilitació en els edificis d'ús propi quan els ingressos de la unitat familiar ponderats no superin els 37.369,80 EUR (per l'any 2006). L'ajut que atorgarà l'Ajuntament serà del 20% del cost de l'actuació de rehabilitació sol·licitada i/o de les deficiències trobades mitjançant el Test de l'Edifici – TEDI- o document equivalent.

Per a la instal·lació d'ascensors, en cap cas els promotors de l'obra (veïns) pagaran més del 20% del cost total de la despesa. La quantitat disponible per l'Ajuntament per l'any 2006 va ser de 1.574.860,72 euros. A més s'ha previst una clàusula social mitjançant la qual l'ajuntament es farà càrrec íntegrament del cost de les obres quan els membres de la unitat familiar no superin, de forma ponderada, els 8.623,80 euros d'ingressos (per l'any 2006). (Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, 2005)

²⁵ El Programa Treball als Barris es una eina del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya que subvenciona actuacions formatives i de treball pels ciutadans que viuen en els barris que estan acollits pel Fons de Foment de Barri.

IMPLANTACIÓ

L'altre actuació era un nou equipament al barri de la Salut. En aquest cas, l'espai es va crear amb la urbanització dels carrers Richard Strauss i Víctor Balaguer i l'actuació del camp 3 es va utilitzar per condicionar l'espai.

A Santa Coloma es va construir el Centre cívic Els Pins, amb l'objectiu de proporcionar a la població un espai de referència pel desenvolupament social i cultural de les entitats i veïns.

L'altre actuació del camp 3 prevista pels barris del costat del municipi de Santa Coloma era l'adequació d'un local situat a la planta baixa de l'edifici d'habitatges protegits. L'esmentat local va ser adequat i avui és utilitzat pel Casal dels Infants, *"una entitat de voluntariat social que treballa a Santa Coloma, mitjançant diversos projectes, que donen suport a nens, joves i famílies en risc d'exclusió dels barris de Fondo, Raval i Santa Rosa"*²⁶.

A nivell de gestió aquest projecte tenia un obstacle: la gestió compartida entre les administracions de dos municipis diferents. Ambdós han executat les actuacions inherents al seu projecte i, en les que compartien gestions, han trobat la fórmula per poder tirar-los endavant i executar-los dintre dels terminis dictats per la Llei.

D'acord amb l'Ajuntament de Badalona²⁷, per tenir èxit amb la implantació d'un PII, és fonamental encertar en el diagnòstic de l'àrea; incorporar al projecte la participació ciutadana, tractar específicament els aspectes de comunicació i imatge del projecte, crear una "oficina de barris" per treballar transversalment i pensar en el futur i en la necessitat de seguir intervenint en el territori.

Per això l'Ajuntament de Badalona va sol·licitar el Pla de Continuitat²⁸ amb actuacions de rehabilitació i equipament dels elements col·lectius dels edificis i adreçades a millorar la cohesió social dels barris a través d'un nou equipament sociocultural.

Actuacions destacades

Re-urbanització del carrer (Passeig) de la Circumval·lació: per la proposta, passar de frontera a frontissa, per la planificació i execució (compartida per tres administracions: ajuntaments de Badalona i Santa Coloma i Consell Comarcal del Barcelonès).

Aportació del programa Treball als Barris que va permetre completar algunes actuacions

Actuacions de sostenibilitat que van despertar l'interès dels centres escolars sensibilitzant alumnes i treballadors.

Actuacions d'esponjament

²⁶ (Casal dels Infants, 2013)

²⁷ (Ajuntament de Badalona, 2010)

²⁸ Tal i com afirma la Disposició Final 1ª de Llei 2/2004, de 4 de juny, de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen una atenció especial el Pla de Continuitat pot tenir fins a dos anys de duració.

I.5.19

I.5.19 – Delimitació de l'àmbit del PII dels barris de Collblanc – La Torrassa a L'Hospitalet de Llobregat.

5.3.2 COLLBLANC – LA TORRASSA, L'HOSPITALET DELLOBREGAT

Els barris de Collblanc i la Torrassa estan situats al nord-est de la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat, zona limítrofa entre Barcelona i L'Hospitalet de Llobregat. Amb 97 ha de superfície, aquests barris tenien un teixit amb deficiències en l'àmbit de la mobilitat, de les zones verdes (I.5.19), de l'estat de conservació, característiques i funcionalitat de l'edificació i de la manca d'equipaments educatius públics.

Històricament, aquests dos barris han funcionat com a receptors de població en tres processos migratoris que donaven resposta a la demanda de mà d'obra: als anys 20, per cobrir la demanada per a les obres de l'Exposició Universal de Barcelona i del metro (aquests barris van passar de tenir una població de 1.104 habitants el 1910 a 21.185 habitants el 1930); als anys 60 i 70, fruit del creixement econòmic; i el tercer a principis del segle XXI. A diferència de les anteriors migracions, l'última va portar una allau d'extracomunitaris als barris (al igual que en els barris de la Serra d'en Mena).

La composició de la població dels barris de Collblanc i la Torrassa va anar evolucionant, fruit també dels processos migratoris citats, amb un augment significatiu de la població infantil, i anciana i una disminució de la població jove i adulta. La tercera immigració va arribar a cotes del 567% d'increment en el marc temporal de 5 anys.

"El procés d'urbanització es va realitzar mitjançant l'addició de projectes puntuals els quals només aportaven la definició de les alineacions i rasants del nou carrer i un plànol parcel·lari que seguia l'organització agrària preexistent de l'àrea muntanyosa del Samontà. L'estructura de les explotacions agràries de secà del Samontà era en origen petita i fragmentada i d'això se n'ha generat una grandària petita i una certa irregularitat del teixit urbà. La urbanització es va fer carrer a carrer, sense cap projecte d'urbanització global. Abans de l'aprovació del Pla d'Eixample i Reforma Interior de la Població (1928) elaborat per qui aleshores era arquitecte municipal Ramon Puig Giralt, ja havien estat aprovats molts projectes d'urbanització, que havien determinat els trets fonamentals dels barris."²⁹

La trama urbana de Collblanc i la Torrassa és un tret morfològic derivat del procés de construcció dels barris. *"Deixant de banda les vies perimètriques i un parell d'eixos interns d'amplada planejada de 20 metres, només hi ha una longitud de 1.934 metres de carrer superior als 11 metres d'amplada. Tota la resta de trams de carrers tenen amplades previstes de menys d'11 metres, essent molts els que no ultrapassen els 8 metres."³⁰* (I.5.19). L'amplada dels carrers incideix directament en les possibilitats urbanístiques del barri, segons sigui l'amplada del carrer és atribuïda una edificabilitat diferent (major o menor nombre de plantes), entre d'altres paràmetres. S'ha de considerar, també, l'estructura cadastral amb predominança de la propietat vertical per sobre de l'horitzontal, fet que aporta una major complexitat en els processos de renovació urbana.

²⁹ (Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat, 2004)

³⁰ (Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat, 2004)

I.5.20

I.5.21

I.5.20 – Carrers estrets amb edificacions de PB + 3/4.

I.5.21 – Necessitat d'esponjament i buits urbans mal aprofitats.

IMPLANTACIÓ

A nivell urbanístic, la combinació d'aquests tres factors (l'estructura cadastral, l'amplada dels carrers i l'alçada de les edificacions (I.5.20), subjecte a la normativa urbanística del PGM aplicable sobre els sòls qualificats amb zones per a ús d'habitatge) ha ofert, per motius d'escassa o nul·la viabilitat econòmica, una dinàmica de renovació del teixit urbà força reduïda, situació que comporta la degradació gradual del parc d'habitatges. A més a més, per fer front a les afectacions del planejament, no hi ha mecanismes urbanístics previstos per a la reubicació dels habitants, la qual cosa ha dificultat encara més planejament la seva execució.

Les reserves de sòl per a parcs i jardins eren insuficients, tant en quantitat com en localització (I.5.21). Per la seva repercussió sobre la qualitat ambiental i sobre la percepció en l'esponjament dels barris, l'augment de sòl qualificat de zona verda era una prioritat, pel que fa als sistemes, en el desenvolupament urbanístic del barri.

En termes edificatoris, l'alçada dels edificis és un tret rellevant de Collblanc i la Torrassa. Un 31,5% de les parcel·les presenten edificacions amb alçades superiors a PB+4P, que per a tot el teixit situat al Sud de la carretera de Collblanc és l'alçada màxima permesa. D'un altre costat, l'11,7% són edificacions amb planta baixa i que en principi són susceptibles d'experimentar un augment d'edificació, de com a mínim un pis.

El Pla General Metropolità, aprovat el 1976, va substituir el planejament anterior que responia al Pla d'ordenació urbana de Barcelona i la seva zona d'influència aprovat el 1953. El PGM va representar un canvi respecte de la situació anterior, perquè va frenar les possibilitats de creixement desmesurat, en reduir les alçades i la construcció en els interiors d'illa i en reservar major porció de sòl per a equipaments i espais verds.

D'un diagnòstic realitzat l'any 2000 va sorgir la necessitat d'elaboració de tot un conjunt de polítiques que haurien d'exercir una incidència real i transformadora sobre el medi urbà i tots aquells elements que defineixen la qualitat de vida dels residents en un barri.

Aquestes polítiques s'havien de fonamentar en la lògica de la prevenció i l'anticipació. Es tractava de revertir a favor de tendències que ja eren significatives i que necessitaven respostes i intervencions que generessin, en alguns casos, una atracció de recursos per a operacions privades tant de renovació com de rehabilitació, el que en altres casos suposin a mitjà termini l'estalvi de recursos compensatoris i assistencials.

*"Necessàriament l'articulació dels mecanismes que ha de fer possible el canvi d'una situació es determina per una anàlisi prèvia: anàlisi de les necessitats, dels instruments existents, fonamentalment econòmics, de la capacitat de canvi de les actuacions, de la seva viabilitat i del marc temporal."*³¹

En definitiva, es tractava de delimitar els àmbits que foren considerats fonamentals i, per tant, estratègics, per la seva incidència en el desenvolupament del procés de transformació d'aquests territoris i de les condicions de vida de la seva població, i que al mateix temps eren susceptibles de generar un projecte comú entre l'Administració i el teixit social. Amb aquest escenari, l'Ajuntament va elaborar el projecte d'intervenció integral i va sol·licitar, en el 2004, la subvenció del Fons de Foment de Barris.

³¹ (Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat, 2002)

Els àmbits d'actuació estratègica que es van proposar en el Pla Integral van ser:

- L'esponjament i la renovació urbana³²
- L'habitatge i la seva rehabilitació
- L'equilibri i la cohesió social
- L'educació
- La dinamització econòmica

URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT

Dins del model d'esponjament el Pla Integral traçava dues línies: augmentar la superfície de sòl amb qualificació urbanística d'espai lliure d'ús col·lectiu per a parcs i jardins urbans i fer realitat el seu ús. Aquestes línies serien executades a través de dos mecanismes: creació de nous espais lliures mitjançant la requalificació d'altres zones urbanístiques (ampliació i urbanització de la plaça de la Marquesa) i execució d'algunes de les zones que ja estan previstes (execució de la plaça de la Sènia i urbanització de la zona verda de l'interior d'illa del Sector Vidrieres Llobregat) (I.5.22 i I.5.23)³³. Les actuacions es col·loquen en el territori de forma axial, més típicament de polígons d'habitatge.

El PII va tenir en compte la localització geogràfica per intentar pal·liar, preferentment, el dèficit de zones verdes al centre del districte i millor la qualitat formal i funcional dels espais lliures, donant prioritat a les necessitats particulars del grup dels infants i de la gent gran (instal·lació de jocs infantils en la zona verda de Vidrieres i en el parc de La Torrassa i d'escaleres mecàniques als carrers Paris, Graner i Martorell) (I.5.22 i I.5.23).

També era rellevant l'ordenació de la xarxa viària, i de la mobilitat que hi va associada, pel procés de l'esponjament i, conseqüentment, del guany de qualitat mediambiental. Les actuacions responsables d'això són: la millora de l'enllumenat públic i adequació a les normes mediambientals, el Camí Escolar Segur, la replantació i renovació de l'arbrat i l'adequació del carrer Santiago Apòstol al Pla d'Accessibilitat vigent.

Així, les actuacions tindrien que assolir un model de major sostenibilitat de la mobilitat amb les condicions següents:

- *“La prioritat de l'augment de l'espai per a l'ús exclusiu de vianants, si cal en detriment de la superfície per a vehicles.*
- *L'ordenació dels estacionaments i un augment dels aparcaments subterranis.*
- *L'arranjament i potenciació dels eixos viaris perimètrics dels barris per tal de minimitzar el trànsit de pas que el creua.*
- *L'aplicació de mesures de correcció de l'impacte ambiental de la circulació: asfaltatge fonoabsorvent, limitació de les velocitats, etc.*
- *La millora de la qualitat formal i funcional dels espais viaris, donant resposta a les necessitats particulars del grup dels infants i de la gent gran (accessibilitat, seguretat, etc.).”³⁴*

³² Per efectes d'aquest estudi, les actuacions de l'àmbit “esponjament i renovació urbana” s'estudiaren dintre de l'apartat “Urbanització i Accessibilitat”.

³³ Aquest mapa està en format din-A3 en el document annex.

³⁴ (Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat, 2004)

I.5.23

I.5.23 – Actuacions de millora dels espais públics dels barris de Collblanc – La Torrassa a L'Hospitalet de Llobregat.

*El mètode d'intervenció emprat per aconseguir aquestes objectius va ser efectuar una política de microurbanisme i de redisseny dels espais públics. L'única actuació urbanística d'una certa envergadura, la regularització de l'eix format pels carrers de la Creu Roja i de Vallparda, era una determinació establerta en el planejament des dels anys cinquanta, justificada i necessària.*³⁵

En relació a la tècnica urbanística, les actuacions del PII requerien dos nivells d'intervenció: execució de les determinacions del planejament general vigent i tramitació de modificacions del planejament vigent per tal de possibilitar un desenvolupament d'acord amb la solució de les necessitats i problemes detectats³⁶.

Els principals objectius del PII en l'entorn urbà eren promoure:

- Un entorn urbà de qualitat
- Un parc d'habitatges adequat a la normativa vigent i a les necessitats dels residents
- Barris cohesionats, participatius i socialment equilibrats
- La millora de la competitivitat econòmica del territori
- L'augment de les oportunitats d'integració laboral dels col·lectius amb dificultats especials
- La millora de la qualitat de vida de les persones grans amb situació de vulnerabilitat
- La millora de les condicions d'adaptabilitat dels immigrants estrangers
- La decisió conjunta en els processos de transformacions integrals en el territori

HABITABILITAT

Des del 2002, existeix una Oficina d'Informació i gestió de línies de subvencions a la rehabilitació dels elements col·lectius dels edificis. El PII va ampliar la línia d'ajuts a la instal·lació d'ascensors i supressió de barreres arquitectòniques en els barris.

EQUIPAMENTS

El PII proposava la rehabilitació de dos edificis, Casa La Torrassa i Torre Barrina per a joves i TIC, l'adequació de dos locals, un en el carrer Llobregat per una Ludoteca, i l'altre al passatge Amat per a la formació d'adults i la creació d'un Casal d'avis (I.5.22 i I.5.24)³⁷.

³⁵ (Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat, 2002)

³⁶ Modificació del PGM del sector Creu Roja – Vallparda (el text refós de la qual va aprovar definitivament el Consell Executiu de la Generalitat el 9 de novembre de 1999). Es tracta d'una nova ordenació de gran importància territorial (121.502,49 m²). El desenvolupament de la modificació es va fer mitjançant tres PERIs.

³⁷ Aquest mapa està en format din-A3 en el document annex.

1.5.24

1.5.24 – Actuacions de rehabilitació i/o creació d'equipaments del PII dels barris de Collblanc – La Torrassa a L'Hospitalet de Llobregat.

INVERSIÓ INDUÏDA

Tal i com en els barris de la Serra d'en Mena, aquí també s'ha pogut comprovar que el PII ha suposat l'aportació de més recursos econòmics i humans als barris. Altres Conselleries de la Generalitat de Catalunya, com la d'Educació, amb el Pla Educatiu de l'Entorn, la de Treball, amb el Treball als Barris, i la de Salut, amb el programa "Salut als Barris", van sumar esforços per la transformació d'aquests barris. En aquest cas, també val la pena ressaltar el paper de l'Obra Social "La Caixa", que va col·laborar amb projectes socioeducatius a les escoles³⁸.

En total, es van invertir més de vuit milions d'euros a més a més dels més de 18 milions del PII Collblanc–La Torrassa per projectes socioeconòmics, educatius i de formació laboral (EM= 0,43).

VALORACIÓ FINAL

La percepció general de millora física dels barris de Collblanc i La Torrassa és evident, com també ho és la qualitat del seu PII. Els nous espais públics i les actuacions de re-urbanització són fàcilment detectables i força utilitzats pels veïns. Els tres nous espais públics Parc de la Marquesa, Plaça de la Sènia i espai de l'interior d'illa del Sector Vidrieres Llobregat (I.5.23) ajuden a reforçar la cohesió i la integració social, un dels principals objectius del PII.

Curiosament, l'estil d'urbanització que es va aplicar en els esmentats barris és més semblant a les actuacions dels Polígons d'Habitatge que no pas a les dels Nuclis Antics, tipologia a la qual pertanyen (I.5.23).

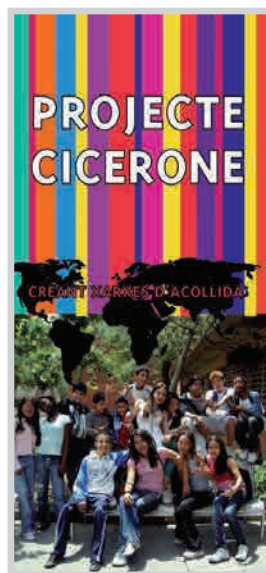
El PII Collblanc–La Torrassa va tenir projectes socials força importants i que van servir d'exemple per altres municipis com ara el programa Bellugant-nos³⁹, "Amb ulls de dona" (exposició fotogràfica), projecte Cicerone (projecte força important d'acollida als joves nouvinguts) i el Camí Escolar Segur (projecte que ha despertat interès de diverses altres administracions dintre i fora de Catalunya). En tots els casos els projectes van tenir èxit i segueixen en marxa (I.5.25).

Durant els anys de projecte algunes actuacions van deixar de formar part del PII. Les esmentades actuacions són:

- reforma i adequació del carrer Rosselló al Pla d'Accessibilitat vigent: es va finançar integralment per l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat);
- rehabilitació de la Casa de la Torrassa: degut a l'alt grau de protecció del patrimoni i a les restes d'un castell del segle XII trobats a la masia va ser impossible adequar l'edifici a un centre de lleure);
- adequació d'un local al carrer Llobregat per a Ludoteca: es va decidir instal·lar l'Oficina Local d'Habitatge, d'acord amb la Comissió d'Entitats dels barris. La Ludoteca és una de les actuacions del Pla de Continuïtat.

³⁸ Projecte CLAU (Xarxa Clau - Ajuntament LH, 2010) i Créixer amb l'Esport.

³⁹ Programa que objectiva la cura del cos a través d'exercicis de control postural, danses i jocs. Amb aquest programa es pretén que les dones del barri puguin tenir accés a l'exercici, dedicar-se un temps a elles mateixes i a estar amb altres dones creant xarxa(Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, 2008).

I.5.25

I.5.25 – Programes socials força importants desenvolupats pel PII dels barris de Collblanc i la Torrassa a L'Hospitalet de Llobregat.

IMPLANTACIÓ

La gestió d'aquest PII també va ser força rellevant. A més a més de les reunions obligatòries de la Comissió d'Avaluació i Seguiment, es va crear una Comissió Competencial que es va reunir mensualment amb les àrees de gestió per coordinar i impulsar la realització dels projectes. També es va formar una Comissió d'Entitats, una de Seguiment i el Consell del Pla per debatre les actuacions i informar als ciutadans sobre les decisions preses.

"La percepció general de millora al Districte II, després del Pla de barris és positiva, però la percepció de les entitats, associacions de veïns i veïnes i altres col·lectius que treballen en el territori, demanen una continuïtat en el projecte, ja que perceben que els barris de Collblanc i la Torrassa segueixen tenint necessitats tant a nivells urbanístic com sobretot de caràcter social."⁴⁰

Atenent les peticions de les entitats i associacions de veïns, l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat va demanar el Pla de Continuïtat. D'acord amb les mancances encara presents en el territori i en la seva societat, l'esmentat Pla conté les següents actuacions:

- Rehabilitació de l'antic Cinema Romero per transformar-lo en un equipament de lleure per als infants i joves (I.5.24).
- Posta en marxa de les activitats orientades a potenciar la formació, la creativitat i l'experimentació dels joves en l'àmbit de noves tecnologies i la societat del coneixement a la Torre Barrina (I.5.24).

Actuacions destacades

Camí Escolar Segur

Urbanització del patí d'illa Vidrieres Llobregat

Urbanització del parc de la Marquesa

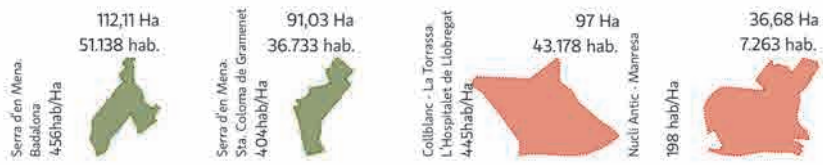
Instal·lació d'escapes mecàniques

Rehabilitació de l'antic Cinema Romero i les activitats dutes a terme en aquest espai

Programa Cicerone

Gestió del PII

⁴⁰(Oficina Tècnica de Plans d'Acció Territorial, 2010)

I.5.26

I.5.26 – Delimitació de l'àmbit del PII del Nucli Antic de Manresa.

5.3.3 NUCLI ANTIC – MANRESA

El nucli antic de Manresa presentava sectors desiguals, alguns en una situació clara de degradació, mentre d'altres havien resistit a aquest procés i s'havien mantingut com a important focus comercial de la ciutat.⁴¹

Geogràficament l'àmbit se situa al Sud del municipi i comprèn una superfície de 36,68 ha, és a dir, el 4,86% del total de sòl classificat com urbà pel Pla General de Manresa (I.5.26). El Nucli Antic comprèn tres barris: el Barri Antic, el barri de les Escodines i part del barri Vic-Remei. En aquest sector de la ciutat hi vivien, al 2004, 7.263 persones (10,3% de la població de Manresa).

Es pot dir que l'estructura del Nucli Antic queda configurada en el segle XVI, ja que, des d'aquell moment i fins a l'actualitat, s'ha vist modificat de forma molt puntual, amb l'obertura de nous carrers, fruit del pla d'eixample i de la reforma de Firmat a l'any 1933.

D'acord amb la definició que en fa el Pla General l'any 1997, comprèn els sectors de sòl urbà que *“corresponen al nucli antic de la ciutat, caracteritzats per un procés d'urbanització i edificació tradicional, amb una qualitat ambiental que el Pla respecta, recollint les característiques de la seva ordenació i establint les mesures de protecció adequades”*. La forma urbana d'aquest sector, al marge de les operacions de renovació que s'hi han realitzat des del segle passat, es diferencia clarament del creixement produït a la ciutat a partir de la industrialització.

Es pot considerar que el desenvolupament de l'estructura urbana del Nucli Antic de Manresa s'ha vist determinat, principalment, per tres elements: els naturals, l'orografia i els cursos fluvials; els físics, les muralles i els edificis representatius públics, religiosos i privats; i els elements socials i econòmics, que han anat canviant al llarg de la història, com les organitzacions gremials, el procés d'industrialització i els conflictes.

La industrialització, a més d'una referència en el temps, fixa el límit entre dues formes de creixement urbà i d'un canvi en les preferències dels manresans. Aquesta preferència s'inclinarà a favor del nou sòl residencial ofert pels nous eixamples, i portà a un abandó lent i progressiu de la ciutat consolidada fins aquell moment i que ha conduït cap a l'estat de degradació urbana del sector del Nucli Antic.

Bona part de l'espai públic del Nucli Antic es trobava en una situació molt deficient que requeria una reestructuració àmplia i global, per tal d'adequar-se a les necessitats actuals, sent necessari l'esponjament de l'estructura urbana per a la creació de més espais públics, i la renovació i sistematització de l'espai públic existent a partir d'adequar paviments, mobiliari i xarxes de serveis (I.5.27, I.5.28, I.5.29, I.5.30).

⁴¹ (Ajuntament de Manresa, 2004)

I.5.27

I.5.28

I.5.29

I.5.30

- I.5.27 – Degradació de l'espai públic en el límit del barri.
I.5.28 – Vial que circumval·la el Nucli Antic i exemple d'un vial interior.
I.5.29 – Espais públics utilitzats com a zona d'aparcament.
I.5.30 – Mal estat generalitzat de l'edificació en el barri.

IMPLANTACIÓ

La xarxa viària bàsica de la ciutat no penetrà dins l'estructura urbana del Nucli Antic, però es produeixen tot un seguit de circulacions a través d'aquest que comuniquen la ciutat i que són causa de disfuncions viàries de difícil control (I.5.28).

Els aparcaments situats dins del Nucli Antic (I.5.29) són totalment insuficients per cobrir les necessitats dels residents del sector, i sobretot per cobrir les necessitats derivades de les activitats que s'hi desenvolupen, que es quantifiquen en els anomenats *aparcaments de rotació*.

Un altre factor que ha influenciat el procés de degradació del nucli antic és l'econòmic: la falta d'inversió pel manteniment i renovació de les edificacions i de l'entorn urbà. L'abandó i l'oblit del sector han provocat efectes en cadena com: l'envelliment de la població, la concentració de disfuncions socials, amb certs aspectes de marginalitat, la depreciació funcional i constructiva dels edificis i habitatges i la paralització de la dinàmica urbana del sector.

En relació a l'estructura de la propietat la majoria dels edificis és de propietat vertical i gran part dels propietaris d'aquestes finques no hi resideixen i en general, tenen unes rendibilitats molt baixes i no poden suportar actuacions de rehabilitació integrals.

Les densitats mitjanes d'habitatges per hectàrea existents al nucli antic són elevades (en relació al municipi), i el nivell d'habitabilitat dels habitatges és força deficient, suposant en un 40% dels casos l'existència d'habitatges que no assolirien els nivells mínims d'habitabilitat exigits.

Com a conseqüència de tot plegat el 2004 més del 50% dels habitatges del Nucli Antic estaven desocupats i requerien obres de rehabilitació per adaptar-los a les condicions d'habitabilitat i consolidar-ne la seva solidesa estructural (I.5.30). En aquest sentit amplis sectors exigien una intervenció preferent i era necessari actuar a partir de processos de substitució que, degut a la seva complexitat, només eren viables si promoguts des de l'administració pública.

Fins a mitjans dels anys 90 del segle XX Manresa havia dedicat pocs recursos a la recuperació del seu centre històric. Durant l'última dècada del segle XX, amb una major inversió pública unida a la inversió privada, es van desenvolupar projectes de regeneració urbana i creació de nous equipaments al Nucli Antic. Amb l'objectiu de fer més efectives les actuacions l'Ajuntament de Manresa redactà i aprovà el Pla Integral de Revitalització del Nucli Antic de Manresa (PIRNA) en el mes de setembre del 2001.

El PIRNA era un compromís d'inversió i d'actuacions per afrontar la problemàtica urbana i social en el Nucli Antic de Manresa. L'objectiu bàsic del Pla Integral de Revitalització del Nucli Antic era la regeneració d'aquest sector de la ciutat i la millora de la qualitat de vida dels seus habitants.

A l'any 2004 el Nucli Antic tenia encara fortes mancances i problemes, però la seva ubicació i el seu valor històric i patrimonial tenia el potencial per transformar-se en un espai atractiu. D'aquesta manera, amb la *Llei de barris*, l'Ajuntament de Manresa va veure la possibilitat de complementar financerament el PIRNA i es va presentar a la 1ª convocatòria del Fons de barris.

El Projecte d'intervenció integral del Nucli Antic de Manresa seleccionà, a partir del conjunt d'actuacions que planteja el PIRNA, les actuacions que encaixaven millor amb als continguts de la Llei (I.5.31)⁴².

El PII del Nucli Antic de Manresa es va desenvolupar en sis, dels vuit, camps obligatoris. Les actuacions d'urbanització i accessibilitat corresponen al 80,40% del pressupost, el 6,85% a la construcció i rehabilitació d'equipaments i el 6,13% a la rehabilitació d'elements comuns d'edificis privats. Aquests percentatges denoten l'alt grau de degradació urbana i la necessitat d'inversió pública en aquest barri.

URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT

Les actuacions es van distribuir en el territori de forma dispersa (I.5.31), característica dels PII dels nuclis històrics. D'acord amb el PIRNA, les actuacions que tenien finançament pendent eren la urbanització dels sectors d'actuació estratègics (sector Barreres)(I.5.31 i I.5.32) i de la via Sant Ignasi al barri de Les Escondines (I.5.31 i I.5.33) on es va crear un nou espai públic i es va substituir l'edificació existent per habitatges protegits, locals i aparcament (HPO i aparcaments han sigut finançades per altres fons diferents del Fons de foment de barris)⁴³.

El projecte integral proposava una aportació més reduïda en els sectors: Arbonés, per iniciar l'adquisició de sòl; i del Balç, per condicionar el carrer Porxat degut el seu valor històric i un fort potencial turístic, donat que encara manté l'estructura i les plantes baixes originals des de l'època medieval.

Encara es va re-urbanitzar un conjunt places (St. Ignasi (I.5.33), Valldaura (I.5.34), Llisach, Gispert, Montserrat i de la Reforma) i carrers (Barreres, Campanes i Pòpul (I.5.35), entre altres) en 5 sectors diferents, que ampliaven l'illa de vianants i connectaven els sectors renovats recentment als equipaments del barri. També s'ha modificat la xarxa viària de la façana sud – Passeig del Riu i la plaça de la Reforma (I.5.36), que resol un problema d'accés al nou jutjat, d'inundabilitat de l'antic traçat i de distribució del trànsit.

Una altra actuació significativa és la passarel·la de vianants, que objectiva la relació entre els barris de llevant de la ciutat amb el Nucli Antic (I.5.33).

HABITABILITAT

Les actuacions del projecte integral s'han dedicat preferentment a la instal·lació d'ascensors, i a la rehabilitació de façanes i altres elements comuns dels edificis situats a les places del Nucli Antic, als recorreguts turístics, i a la façana de la ciutat. També hi ha actuacions específiques d'ajut a la rehabilitació d'elements comuns dels locals de les entitats que tenen la seu social al Nucli Antic.

⁴² Els mapes I.5.31, I.5.32, I.5.33, I.5.34, I.5.35 i I.5.36 estan en format din-A3 en el document annex.

⁴³ Aquesta actuació va rebre el Premi d'Habitatge Social de Catalunya, 2012 en la modalitat "Actuacions Integrades". (Premios de Arquitectura, 2011)

I.5.32

I.5.32 – Actuacions de millora dels espais públics del Sector Barreres del Nucli Antic de Manresa.

IMPLANTACIÓ

I.5.34

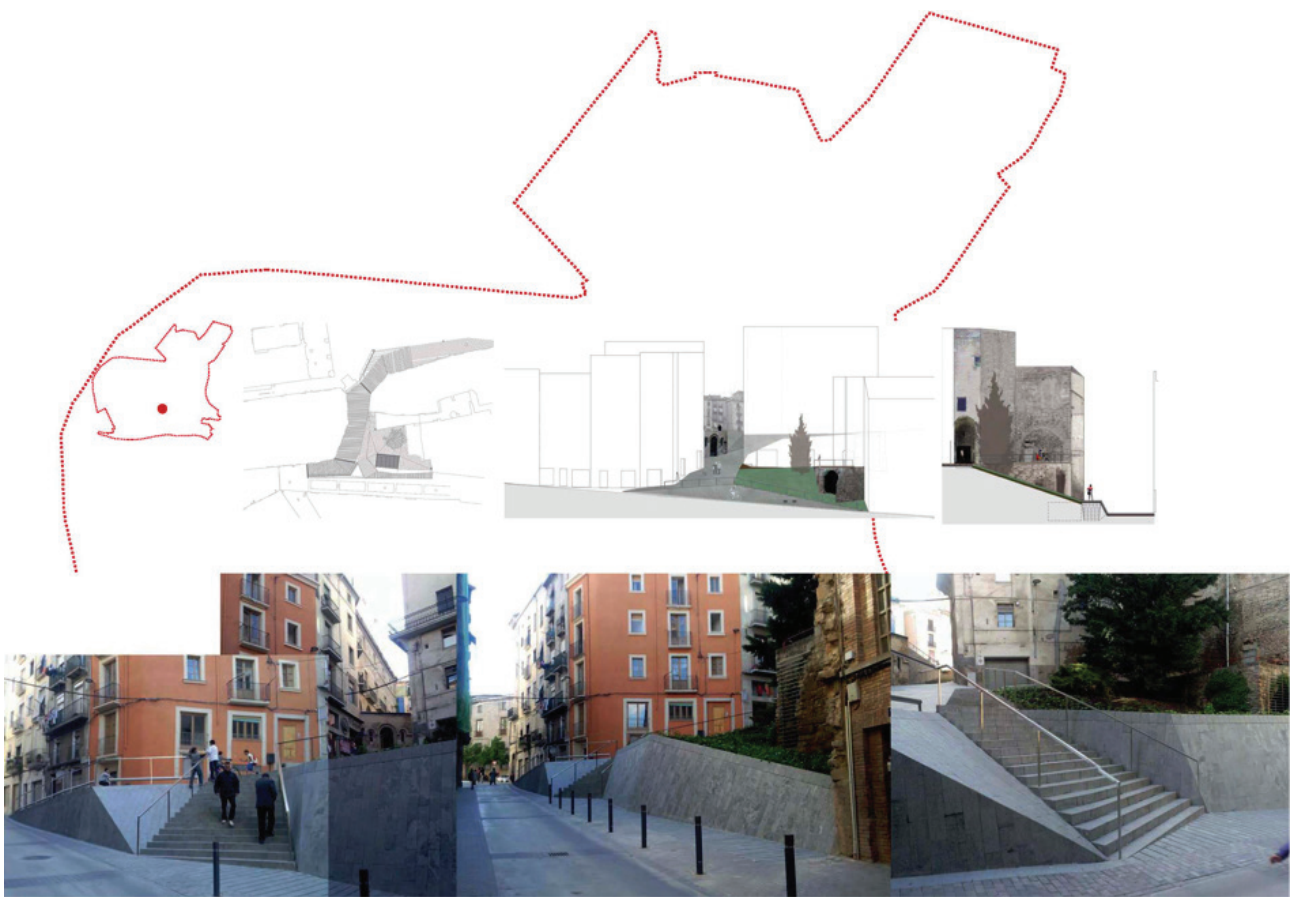

I.5.33

I.5.33 | I.5.34

I.5.33 i 34 – Actuacions de reurbanització i urbanització de les places del Nucli Antic de Manresa.

I.5.35

I.5.35 – Actuacions de reurbanització i urbanització dels carrers del Nucli Antic de Manresa.

EQUIPAMENTS

El projecte integral preveia actuacions en equipaments de ciutat, com la remodelació del mercat municipal i del Casal de les Escondines, la reubicació del Punt d'atenció a la dona, adequació del local on estava el Servei d'atenció a les famílies i la rehabilitació del Casal Noble del carrer del Balç. En relació als equipaments de veïnatge el projecte proposa la reubicació d'un centre obert (Casal-Ot) i la rehabilitació d'un espai per treball amb adolescents.

L'actuació de remodelació del Mercat Municipal es va plantejar per resoldre alguns dèficit puntuals, deixant l'actuació integral per un altre projecte.

Les obres en el Casal de les Escondines (I.5.37) es van centrar en la definició d'algunes intervencions que asseguraven la seguretat estructural (substitució de la coberta i reforç del sostre). En la segona fase es va adequar l'edifici a les condicions d'accessibilitat normatives i es va dur a terme la substitució de les fusteries de la façana.

La reubicació del Punt d'atenció a la dona (I.5.38) a un dels locals municipals del mercat de Puigmercadal és molt positiva, vist que l'equipament ha guanyat centralitat.

L'adequació d'una part de l'edifici on se situa el Servei d'atenció a les famílies es va dur a terme recuperant una part de l'edifici que estava sense ús. Es van restablir les condicions volumètriques originals (l'edifici de l'Escola Renaixença està inclòs en el Pla especial de protecció del patrimoni de Manresa). L'actuació també va millorar les condicions d'accessibilitat amb la instal·lació d'un ascensor.

El Centre obert Casal-Ot se situava en uns annexos a l'església del Carme. Amb l'actuació del PII va passar a ocupar la sota coberta del Casal de les Escondines.

L'actuació en el Casal Noble va consistir en la rehabilitació de l'espai situat al soterrani de l'edifici. Les accions compreses en el PII representen només la 1ª fase per l'adequació d'aquest espai en un Centre d'interpretació de l'època medieval.

INVERSIÓ INDUÏDA

Les actuacions del PII es van complementar amb altres inversions amb finançament públic i privat. Les esmentades actuacions van ser de re-urbanització de carrers i espais públics, millora de les instal·lacions públiques, rehabilitació d'equipaments (Escondines i Quatre Cantons), construcció d'edificis d'habitatge protegit (a la plaça Gispert i per a la gent gran a Remei de Dalt), construcció d'aparcaments i adquisició de sòl (EM= 1,5).

En el Nucli Antic de Manresa és rellevant el creixement de les llicències de 1ª ocupació en el període 2004 – 2010 sumant, en total, 562 nous habitatges amb una inversió privada de més de 19 milions d'euros.⁴⁴

⁴⁴ (Ajuntament de Manresa, 2011)

I.5.37

I.5.38

I.5.37 – Casal de les Escandines
I.5.38 – Punt d'Atenció a la Dona

En el marc dels programes del Departament de Treball de la Generalitat, es va posar en marxa, en l'àmbit de les polítiques actives d'ocupació, el Dispositiu del Nucli Antic per la Motivació Ocupacional DINAMO. Les activitats es van dur a terme entre el 2007 i el 2009 i van ser adreçades, principalment, a l'atenció de la població activa i en situació d'atur i a la població inactiva resident en el Nucli Antic, objectivant incidir en els aspectes de dinamització socioeconòmica i laboral dels residents i de la zona.

VALORACIÓ FINAL

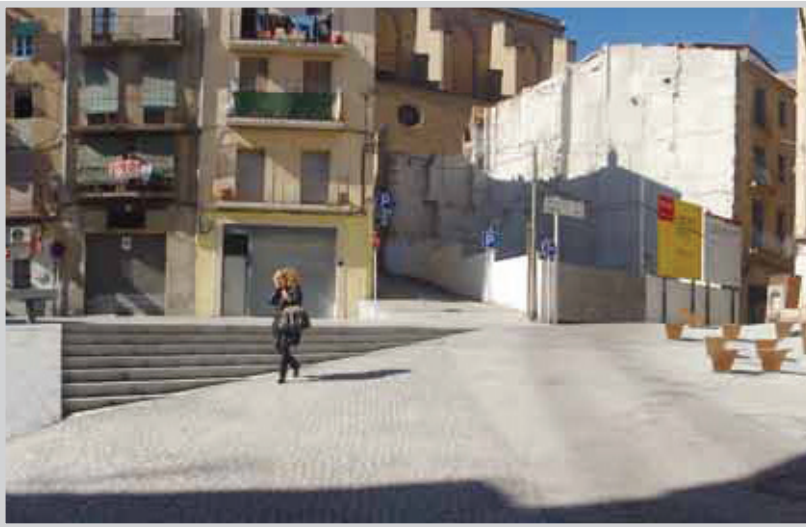
En general, l'execució del PII va tenir un impacte força positiu sobre la transformació del Nucli Antic de Manresa principalment a nivell de la millora de l'espai públic i de la imatge del barri. El projecte es va finalitzar en 7 anys d'execució (2004 – 2011), fet que es pot explicar per les expropiacions, pas inicial pels processos d'esponjament necessaris, que s'han duta terme al llarg d'aquests cinc anys.

Si ara s'analitzen els projectes i actuacions a nivell d'espai públic es pot dir que es concentren en la part sud del barri i que els indrets foren estratègicament triats en el sentit d'escollir o bé els espais més oberts que ja tenen trets de petites places, malgrat no funcionen com a tal, o bé carrers que, en alguna part del seu recorregut, s'obren formant espais diminuts que poden ser utilitzats com zones d'esbarjo. D'aquesta manera el Nucli Antic de Manresa compta, avui en dia, amb sis espais de lleure a més d'altres que, per les seves dimensions i ús, se semblen els "pocketparks"⁴⁵ nord-americans (com per exemple la plaça Llisach). A diferència d'aquests, els petits espais de lleure que existeixen, i existiren, són de domini i gestió públiques.

Aprofundint en l'anàlisi està la qüestió de l'ús dels materials en els espais públics dels barris històrics que exigeixen més cura a l'hora de triar colors, textures i estils dels paviments, del mobiliari urbà i de la vegetació de manera a no desvirtuar les característiques del barri. Tal com es veu en les imatges d'aquest apartat, en les actuacions executades la característica dels paviments escollits es diferencia d'acord amb les tipologies de zones dintre de l'àmbit: places, carrers i zones més naturals (la vora del riu i àrees adjacents). Les dues primeres zones utilitzen bàsicament dos materials: el granet, com a paviment (I.5.39), i l'acer *corten* aplicat al mobiliari urbà (bancs, fanals, papereres i jardineres) (I.5.40). Degut a la seva noblesa i durabilitat el granet dona als nuclis antics un caire digne a més de la seva versatilitat quant a mides i textures fet que ajuda en la diferenciació de zones de vianants i de pas de vehicles; zones d'estar i de circulació; esglaons i altres desnivells; ... A les zones *menys urbanes* (I.5.41) el granet es canvia per sauló com a solució de paviment i l'acer es manté en jardineres i fanals. El canvi de paviment és necessari i proporciona a l'usuari una sensació de proximitat a la natura.

La il·luminació també es diferencia en estètica, s'utilitzen elements discrets i de dimensions reduïdes, i en intensitat. En relació al mobiliari utilitzat cal dir que el disseny és força contemporani i el material, l'acer *corten*, és adient en quant que el seu color i textura donat seu efecte mimètic.

⁴⁵El terme "pocketpark" s'utilitzà per primera vegada a Estats Units als anys seixanta i fa referència a petits espais residuals urbans, entremig d'edificis, que es regeneraren i són gestionats per les comunitats de veïns del carrer o del conjunt d'edificis on s'ubiqui tal espai.

I.5.39

I.5.40

I.5.41

- I.5.39 – Reurbanització de carrers.
I.5.40 – Reurbanització de les places.
I.5.41 – Urbanització de la connexió amb els nous Jutjats.

IMPLANTACIÓ

En relació a la rehabilitació d'edificis es va constatar que, malgrat la dificultat en la gestió dels ajuts a la rehabilitació, la incidència de la rehabilitació d'edificis en la millora del teixit urbà va ser força positiva.

En el cas dels programes socials, cal dir que, es va demostrar que les previsions inicials eren insuficients, a més a més de l'aparició de noves problemàtiques. Per aquest motiu es va haver d'incrementar de forma significativa el pressupost inicialment assignat.

L'aplicació del PII en el Nucli Antic de Manresa es fa evident; malgrat això, aquest és només un pas i s'ha de seguir treballant en el territori. Amb aquesta perspectiva, l'Ajuntament de Manresa va sol·licitar el Pla de Continuïtat amb propostes en el sentit de reforçar la dinamització comunitària i el sentit de pertinença al barri, la inserció laboral, les intervencions en l'espai públic i equipaments que incentivin la dinamització comunitària i la rehabilitació d'edificis d'habitatge.

El mateix disseny, implementació i seguiment del Pla de barris, així com dels projectes sociocomunitaris, han estat un factor imprescindible per avançar en el treball intersectorial amb lectures molt més integrals de la realitat. Per tant, una valoració positiva és l'avenç en el canvi de metodologia de treball, fent un pas endavant en el treball compartit entre departaments municipals i entre aquests i agents externs representatius del nucli antic. Creiem que aquest és un valor que cal continuar vetllant i enfortint.⁴⁶

Actuacions destacades

Urbanització dels Sectors Barreres i Sant Ignasi

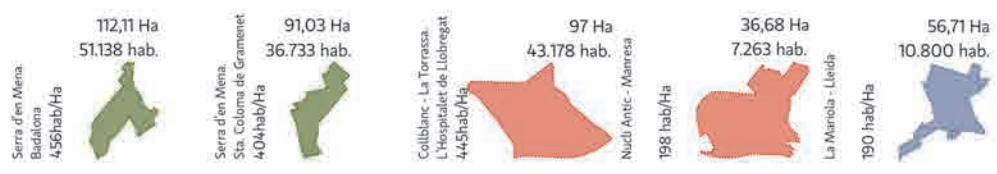
Parc del Puigcardener

Actuacions d'esponjament

Re-urbanització dels carrers

Programa DINAMO

⁴⁶ (Ajuntament de Manresa, 2011)

I.5.42

I.5.42 – Delimitació de l'àmbit del PII del barri de La Mariola a Lleida.

5.3.4 LA MARIOLA – LLEIDA

La Mariola, situada en el Sud-oest de la ciutat de Lleida (1.542), s'assenta sobre una antiga partida rural que duu el mateix nom. Les intervencions realitzades en l'àrea per l'*Obra Sindical del Hogar* i, més tard, per l'Institut Nacional de l'Habitatge configuren un barri caracteritzat per la notable presència i concentració de polígons d'habitatge públic construïts entre les dècades dels anys quaranta i setanta⁴⁷. Els 1.946 habitatges que concentra l'àrea representen un 45% de tota l'habitatge de promoció pública construïda en la ciutat al llarg de tota la seva història.

El desenvolupament urbà del barri s'inicia en 1941 quan l'*Obra Sindical del Hogar* construí una promoció d'un centenar d'habitatges molt allunyada del llavors nucli urbà consolidat el: grup Ruiz de Alda. Aquests habitatges es disposen en petits edificis en filera de tan sols dues plantes, amb patis del darrere i un marcat estil rural, com queda clar en la coberta a dues aigües de teules d'argila⁴⁸. La disposició dels blocs genera petites illes allargades que respecten la trama clàssica d'eixample.

A mitjans dels anys cinquanta el mateix organisme construeix 468 habitatges més per al grup sindical Ramiro Ledesma, que es localitza a uns 300 metres del primer conjunt generant una ampla àrea intersticial entre els polígons. Aquestes dues promocions són de fet l'origen del barri i introdueixen en la ciutat "*les tipologies de bloc obert i la planificació de tipus funcionalista que tant caracteritza el Moviment Modern. Ordenació i planificació "moderna" que contrasten amb alguns detalls de clares reminiscències "ruralistas": l'ús de les teules en la coberta, la coberta a dues aigües, la simulació de porxos i les formes de portes i finestres*"⁴⁹. Els habitatges del grup són molt petits i oscil·len entre els 30 i els 40 m² útils.

En 1963 es presentà una primera proposta d'ordenació per al Polígon de Santa Maria de Gardeny que preveia la construcció de 4.626 habitatges (amb una superfície mitja de 75 m²) el que suposava una densitat superior als 100 habitatges per hectàrea. L'aparició de la, aleshores, nova Llei del Sòl i la pressió municipal provoquen la revisió del Pla Parcial que finalment s'aprova en el 1976. La reforma incideix en una disminució de la densitat i del nombre d'habitatges, que passen a 2.608, i en l'augment de les dotacions d'espais lliures i equipaments públics.

El desenvolupament de sòl era molt lent i la necessitat d'habitatge urgent. Per això, sobre l'amplia àrea que acabava d'adquirir el Ministeri, s'instal·len en 1966 prop de 1.000 barraques de fusta, conegudes popularment com les "*Casitas*", que acollien la població resident en l'edifici de l'antiga presó provincial (que s'alçava en la zona d'eixample en l'actual plaça Cervantes) i diverses àrees marginals de la ciutat. Les "*Casitas*" s'alineaven sobre uns 10.000 m², sense serveis ni equipaments, i arribaren a acollir entre 4.000 i 5.000 persones. Aquesta situació de provisionalitat perdurà fins el 1974 amb la finalització del primers habitatges dels blocs Juan Carlos⁵⁰.

⁴⁷ (Bellet Sanfeliu, et al., 2006)

⁴⁸ (Capel Sáez, 2002)

⁴⁹ (Bellet Sanfeliu, et al., 2006)

⁵⁰ (Pujol, 1995)

1.5.43

1.5.43 - Ubicació dels blocs d'habitatge i equipaments públics del barri de La Mariola.

IMPLANTACIÓ

Amb la construcció del grup de Gaspar de Portolà (1969), de 152 habitatges (entre 70 i 80 m²) en 8.972 m² de sòl, es consagrà en l'àrea el llenguatge del Moviment Modern (1.5.4.3). Els volums es distribueixen en 8 blocs oberts (PB+4) sobre illes amb major densitat, generant espais interiors. Els materials prefabricats denotaven l'estandardització de la producció. La construcció d'habitatges s'acompanya d'una urbanització força senzilla amb els serveis bàsics i la pavimentació dels vials principals.

El grup Juan Carlos (904 habitatges, dels 40 m² als 72 m², en 21 parcel·les sobre 21.894 m² de terreny), iniciat en el 1972, adopta integralment el llenguatge de l'arquitectura racionalista i d'urbanisme del Moviment Modern. Els edificis segueixen la tipologia de bloc obert i s'organitzen en edificis de planta lliure més 4 plantes elevades sobre pilars de formigó. En aquest conjunt d'edificis s'observa el canvi de visió de projecte: de només projectar l'habitatge a projectar l'habitatge i el seu entorn. El projecte original contemplava la completa urbanització de l'àrea, la dotació d'equipaments, la construcció de locals comercials i espais lliures (places i àrees interiors) i l'habilitació de zones de joc infantil. No obstant això, la urbanització dels carrers i patis interiors, així com la construcció d'equipaments socials són qüestions que no foren abordades fins a finals dels anys vuitanta. Encara avui l'accés al comerç i de locals per al desenvolupament de serveis i altres activitats, són qüestions pendents en el barri.

Al final dels anys setanta, una vegada construïts els polígons d'habitatge públic, però sense que s'hagués dut a terme una urbanització adequada, l'INUR inicià la subhasta de les parcel·les restants. El sòl subhastat a la iniciativa privada s'ubicava part en la façana de l'eix i la resta en una franja al Nord degudament separada de l'àrea dels blocs d'habitatge per la franja d'equipaments, i configurava espais molt diferents a l'àrea de polígons d'habitatge públic. L'àrea est fou destinada a habitatge de renda mitjana i es construí fins a principis dels anys vuitanta.

Els últims grups construïts en la Mariola són iniciats per l'Institut Nacional de l'Habitatge i, a causa del traspàs de competències en matèria d'habitatge social, acabats en un dels casos per INCASOL (Institut Català del Sòl). Aquests edificis es construïren sobre el sòl de reserva en el Polígon de Santa Maria de Gardeny i segueixen clarament els postulats del Moviment Modern, tant en el seu llenguatge arquitectònic com en les característiques de la urbanització dels espais. Els Grups de Pius XII i Passeig de Ronda se situen en l'extrem més pròxim a l'eixample urbà del polígon d'actuació de Santa Maria de Gardeny, i es troben separats de la resta de grups d'habitatge social per la barrera que suposa el Passeig (1.5.4.3). Ambdós grups presenten les mateixes característiques, amb dos blocs aïllats d'alta densitat (PB+9) que totalitzen 136 habitatges en cada cas, conformant un espai comú amb places i espais lliures, que les separen i camuflen en un entorn on predomina l'habitatge de renda lliure.

La porció nord no es consolidà fins als anys noranta com una àrea destinada als estrats socials més elevats, en concordança al que succeeix en les seves àrees immediates (Joc de la Bola i Ciutat Jardí). A mitjans dels anys vuitanta, després de l'entrada del nou Pla General, que produí una sensible reducció de les densitats, i com proposta dels promotors s'aprova un estudi de detall que permeté construir blocs que tanquen grans illes amb àrees enjardinades i espais col·lectius en el seu interior.

I.5.44

I.5.44 – Actuacions físiques del PII del barri de La Mariola a Lleida.

L'important concentració de polígons d'habitatge públic en el barri caracteritza bona part de la seva morfologia, de la seva estructura i defineix en certa manera la composició social dels seus habitants.

En termes arquitectònics la conformació dels polígons del barri de la Mariola començà amb característiques del ruralisme i van fins al Moviment Modern. La tipologia d'aquests blocs d'habitatge no ha permès l'existència de locals comercials o d'activitat en les plantes baixes dels edificis, reduint l'ús a estrictament residencial. L'esmentat fet s'ha convertit en una de les deficiències més visibles per al desenvolupament de la vida quotidiana en el barri, problema que tracta d'afrontar el projecte presentat a la primera convocatòria del Fons de foment de barris.

*"La falta dels serveis més bàsics ha caracteritzat la zona de promoció pública en el barri de la Mariola durant molts anys. La insuficient pressió en el subministrament d'aigua potable en els pisos alts, les deficiències en la xarxa elèctrica, l'escassetat d'enllumenat públic i la manca d'urbanització dels espais lliures, han estat alguns dels problemes que han marcat la vida diària dels seus habitants."*⁵¹

La Paeri⁵² va presentar, en el 2004, un projecte sol·licitant la subvenció dels Fons de Foment de Barris. El pressupost fixat per al conjunt d'actuacions a realitzar era de 11,1 milions d'euros, finançats al 50% per l'Ajuntament i la Generalitat.

Els principals objectius del PII de la Mariola eren dinamitzar l'activitat econòmica, millorar els processos d'inclusió social, i potenciar la vida cívica i l'activitat cultural en el barri. Altre objectiu era augmentar la qualitat urbana a través de la millora de la urbanització i la mobilitat del barri; de la rehabilitació i condicionament dels blocs d'habitatge que ho necessitin; i de la construcció d'equipaments i locals on puguin desenvolupar-se activitats culturals, cíviques i socials.

URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT

El projecte proposava sobretot l'arranjament dels espais públics existents en el barris i una major integració de l'àrea a la resta de la trama urbana, canviant la seva situació de segregació. Les actuacions, bàsicament axials (I.5.45), es concentren en la porció sud de l'àmbit. D'aquesta manera es va dur a terme la nova Rambla de la Mercè (I.5.44 i I.5.46), la millora de l'arbrat públic; la supressió de les estacions transformadores i de l'estesa aèria d'electricitat i telefonia; la instal·lació de jocs infantils i la millora de les zones verdes en relació a l'accessibilitat i la pavimentació dels carrers dels blocs d'ADIGSA Ramiro Ledesma, Gaspar de Portolà i Juan Carlos (I.5.44 i I.5.45).

⁵¹ (Sanfeliu, et al., 2006)

⁵² Forma com es denomina l'Ajuntament de Lleida.

I.5.45

I.5.45 – Actuacions de millora dels espais públics en barri de La Mariola a Lleida.

HABITABILITAT

D'acord amb el que s'ha exposat fins ara, és fàcil observar la necessitat de rehabilitació dels blocs d'habitatge. Així el projecte ha proposat la reparació de les façanes dels blocs Ruiz de Alda; la instal·lació d'ascensors (amb una subvenció del 85% del cost) i la reparació de cobertes, façanes i instal·lacions comunes en els blocs de ADIGSA Juan Carlos i Fernando El Catòlic (aquest últim, fora de l'àmbit de la Mariola, però dintre del polígon de Sta. María de Gardeny) (I.5.44 i I.5.45).

EQUIPAMENTS

En el barri existeix actualment una sèrie d'equipaments públics de barri; aleshores el que realment era necessari eren equipaments de veïnatge i el projecte integral proposa actuacions en aquesta línia: ampliació de la caseta del Jardí del Primer de Maig (Xalet Rosa); construcció d'un edifici per al servei de ludoteca i entreteniment infantil, i construcció d'un edifici emblemàtic d'ús cultural i tecnològic destinat a ser el polo d'atracció tant a nivell de barri com en el conjunt de la ciutat (I.5.44 i I.5.47).

INVERSIÓ INDUÏDA

La inversió inicial del PII era de 11,09 milions de euros, 11,93% del total, 92,92 milions d'euros, d'inversions públiques i privades realitzades al barri durant els anys de la seva execució⁵³. D'aquest muntant, 1,8 milions d'euros va ser aportat per ADIGSA en la rehabilitació dels blocs d'habitatge públic del barri ($E_M = 8,38$).

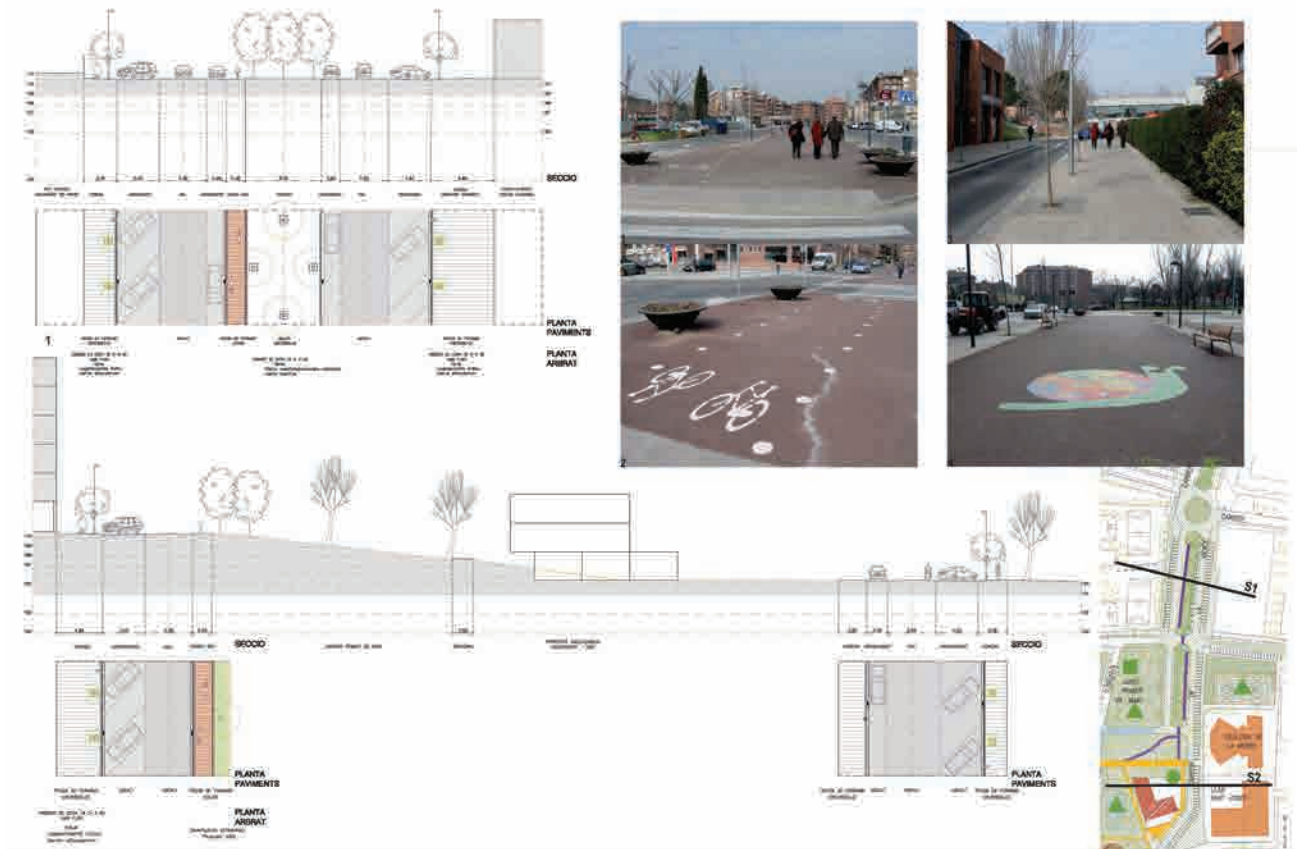
En el camp de rehabilitació i equipament dels elements col·lectius dels edificis les actuacions complementàries han sigut: actuacions en la zona de blocs Joan Carles, Gaspar de Portolà, Gardeny50 i grup Mariola per part d'Adigsa (pintura de façanes, arranament d'elements comuns...) i instal·lació d'ascensors en 18 blocs en col·laboració amb l'Agència d'Habitatge de Catalunya (antiga Adigsa).

En relació als equipaments, es va realitzar, com inversió induïda, la construcció d'un nou Centre d'Atenció Primària (Primer de Maig), la reforma de l'Escola Magí Morera i Galícia, l'ampliació de l'Institut Ronda i la construcció de l'escola bressol.

També es van executar accions induïdes per millorar l'accessibilitat com l'ampliació de les línies d'autobús que serveixen al barri i la re-urbanització del Gran Passeig de Ronda.

Altra actuació amb incidència al barri va ser la del turó de Gardeny, inclosa parcialment en l'àrea d'actuació.

⁵³ (Gutiérrez, et al., 2011)

I.5.46

I.5.46 - Projecte Rambla de la Mercè

- 1 - Tram de la Rambla de la Mercè amb passeig central
- 2 - Carril-bici
- 3 - Inici de la Rambla de la Mercè
- 4 - Jocs infantils en la Rambla de la Mercè

VALORACIÓ FINAL

El barri de la Mariola és un referent en el món dels “*barris amb projecte*” per la gestió del Pla i, principalment, per les tasques de dinamització social que es van dur a terme en el barri.

Tal com s’ha explicat, les necessitats del barri de la Mariola giren al voltant d’espais públics i d’equipaments, dèficit visibles quan s’analitzen els percentatges destinats a tals conceptes: el 54% del pressupost a la millora de l’espai públic i de les condicions d’accessibilitat d’espais i edificis públics, i el 2% a la rehabilitació d’edificis privats i el 34% a la construcció o rehabilitació d’equipaments(1.5.44).

Si ara s’analitzen els projectes i actuacions a nivell d’espai públic es pot dir que es concentren al voltant de la nova Rambla i als espais intersticials dels blocs. Per la característica de la trama urbana, polígon d’habitatges, els espais públics són generosos propiciant la creació de zones, dintre del mateix espai públic, destinades a estrats diferenciats de la població (versatilitat i multiplicitat d’usos).

Aprofundint en l’anàlisi dels projectes està la qüestió de l’ús dels materials en els espais públics. A diferència dels nuclis antics, els polígons no demanen tanta cura a l’hora de triar colors, textures i estils dels paviments, del mobiliari urbà i de la vegetació; tanmateix cal tenir en compte la durabilitat que tenen i el tipus de manteniment que exigeixen els referits components. D’acord amb aquests conceptes s’ha urbanitzat la nova Rambla del barri (1.5.45 i 1.5.46), que té com a paviment principal asfalt de color a la part central, que també acull el carril bici, i les peces de formigó a les zones de vorera.

D’acord amb les actuacions relacionades amb la previsió d’equipaments públics s’observa que, com a la majoria de barris de polígons d’habitatges, La Mariola necessita equipaments de ciutat i amb aquesta visió es van realitzar les actuacions dels camp 3. Es va ampliar la caseta del jardí Primer de Maig creant un nou equipament, el CiberCaixa, per a nenes entre 3 i 16 anys amb la col·laboració de La Caixa. L’altra actuació important com a equipament de ciutat és el Museu de la Ciència i del Medi Ambient que, per diverses raons, encara no està finalitzat. (1.5.44 i 1.5.47).

Com a equipaments de veïnatge es va construir un edifici que abriga una llar d’infants i una ludoteca. També es va adequar un espai per a joves en un dels baixos comercials dels blocs Joan Carles.

Segons les enquestes dutes a terme en el barri per valorar l’aplicació del PII es pot dir que malgrat el, relatiu, baix coneixement del projecte, la valoració és positiva. “*Un 73% dels agents socials, treballadors del barri i veïns entrevistats consideren que els barris ha millorat gràcies a l’acció del PII. Pel que fa als comerciants enquestats, el 80% li atorga una valoració de 3 punts o superior en una escala de 0 a 5 en relació a l’impacte del Pla de Millora sobre el barri*”⁵⁴. L’avaluació dels comerciants és interessant donat que, en aquest barri, es van crear 35 nous locals comercials al voltant de la plaça Barcelona (actuació 7.1 del PII) i titulars de 25 comerços van rebre suport tècnic i assessorament per millorar la qualitat dels seus comerços. Una de les possibles raons per l’avaluació no ser tan positiva pot esdevenir, realment, de la falta de coneixement dels programes oferts.

⁵⁴ (Gutiérrez, et al., 2011)

IMPLANTACIÓ

És evident que els canvis físics són visibles però, a la Mariola a més s'observen alguns petits canvis en les dinàmiques socials com la freqüència i la qualitat d'ús dels espais públics i dels nous equipaments. Segons l'informe final d'avaluació del PII⁵⁵, "durant els cinc anys posteriors al pla d'intervenció integral, el barri de la Mariola incrementa significativament la seva cohesió i integració a la ciutat".

Encara segons el mateix document, "els indicadors pels quals es disposa d'una sèrie estadística entre els anys 2003 i 2009 permeten assenyalar com l'aplicació de les diverses mesures de la Llei de Barris ha coincidit amb un canvi de tendència important en el barri. Ara bé, malgrat aquest canvi de tendència els valors referents a l'àrea de la Mariola segueixen presentant característiques pròpies." És a dir, el barri encara té mancances i situacions socials força sensibles que necessiten ser acompanyades i canvis que han de ser consolidats. Per tal de poder complir aquests objectius, la Paeria va sol·licitar la continuïtat de les diverses actuacions del PII en els camps de la millora de l'espai públic, rehabilitació d'edificis d'habitatge, equitat de gènere i programes de millora social i econòmica.

Actuacions destacades

Urbanització de la Rambla de la Mercè

Re-urbanització dels carrers i espais públics

Ampliació de la caseta del Jardí Primer de Maig (Espai de les Moreres)

Construcció de la Ludoteca

Construcció de 30 locals comercials als baixos dels edificis dels blocs Joan Carles

⁵⁵ (Gutiérrez, et al., 2011)

I.5.48

I.5.48 - Delimitació de l'àmbit del PII del Districte II de Terrassa.

5.3.5 DISTRICTE II – TERRASSA

El Districte II de Terrassa està format per quatre barris: Ca n'Anglada (al marge dret de la riera de les Arenes), Montserrat, Vilardell i Torre-sana (al marge esquerre) on conviuen polígons i àrees d'aglomeració suburbana. Els quatre barris tenen una superfície de 149 Ha i una població de 17.457 habitants (I.5.48).

Ca n'Anglada, amb 55 Ha i 11.444 hab. (208,1 hab./ha), està format per una àrea de polígon residencial (PB+5) al nord, construït Després de la riuada del 1962, i una malla urbana al sud (PB+1 i PB+2). Més del 50% dels habitatges són d'autoconstrucció de la dècada dels 50. Aquest barri va patir un procés de densificació amb les onades immigratòries dels anys 70 i 90 i és el barri que presenta la situació més sensible dels quatre del Districte II (I.5.49).

El barri de Montserrat es compon per dos zones: Sector Montserrat (polígon industrial de 35ha) i Polígon Montserrat. El primer és una àrea amb serveis i equipaments de nova urbanització. El polígon, amb 13ha i 1.760 hab. (d=135,4hab/ha), té edificis de PB+5. (I.5.50)

Vilardell és un polígon residencial, de 5ha. i 786 habitants (d=157,2hab/ha), amb edificis de PB+7 que es van construir, bàsicament, durant els anys 70. (I.5.51)

Torre-sana, l'únic dels barris que no té zona de polígons, és una àrea residencial, amb 41 ha i 3.467 habitants (d=84,6hab/ha), que es va formar a partir de l'autoconstrucció dels anys 60 i 70 (PB+1 i PB+2). Es van dur a terme algunes actuacions d'urbanització però el barri encara compta amb importants mancances a nivell d'urbanització. (I.5.52)

*"En aquesta zona hi conflueixen tota una sèrie de factors que determinen, d'una banda, un status quo intern d'autèntica segregació territorial entre les distintes unitats veïnals, que se substància, en aquella dimensió, en un desenvolupament separat de grups socials localitzats en un territori reduït i en la proximitat, i d'una altra en relació al sector est, la situació apartada del sector més enllà de la riera de les Arenes provoca que la desintegració sigui també cap a fora, respecte de la resta de l'àrea urbana terrassenca. Aquests dos tipus de desintegració espacial que hi concorren han generat un context propi al conflicte social permanent, que podem relacionar a priori amb les problemàtiques pròpies dels suburbis desestructurats característics del creixement urbà desordenat, al que s'afegeixen les pròpies d'una diferenciació ètnica."*⁵⁶

⁵⁶ (Ajuntament de Terrassa, 2004)

I.5.49

I.5.50

I.5.51

I.5.52

I.5.49–Barri de Ca n'Anglada.
I.5.50–Barri de Montserrat
I.5.51–Barri de Vilardell
I.5.52–Barri de Torre-Sana

A més a més de les mancances urbanes, d'habitabilitat i equipaments i les elevades densitats poblacionals, la problemàtica social dels barris del Districte II era, el 2004, força aguda. Així, l'ajuntament de Terrassa va veure en el Fons de Foment de Barris una oportunitat per intensificar els projectes i programes que es duen a terme en l'àrea. El PII del Districte II tenia com a objectius millorar la morfologia urbana de Ca n'Anglada per integrar-li a la ciutat, reforçar la comunicació transversal entre el Districte II i la resta de la ciutat; millorar la qualitat dels vials i espais públics; orientar els fluxos d'immigració al Districte II i facilitar la seva integració; desenvolupar programes de participació ciutadana, principalment, de participació juvenil; fomentar la pràctica de l'esport com a element de socialització i integració; millorar la qualitat de vida de les persones grans; promoure la modernització del comerç local i recuperar la imatge del Districte II.

Per assolir aquests objectius, l'Ajuntament de Terrassa va presentar un PII (I.5.53) amb un caire força social (29% de l'import total es va destinar a actuacions socials, econòmiques i de foment al treball) sent que cada actuació física tenia un fons social.

URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT

A nivell de millora de l'espai públic el PII del Districte II va proposar la re-urbanització de carrers (adaptant-los a les normatives d'accessibilitat actuals) i la reparació de les xarxes de serveis, la instal·lació de recollida d'escombraries canalitzada, la creació de nous espais públics i la compra i expropiació de sòl per a la creació de zones verdes i obertura de carrers. (I.5.53 i I.5.54) Les esmentades actuacions obeeixen la morfologia d'axials i axials amb ramificacions (I.5.53), característiques dels polígons d'habitatge i de les extensions suburbanes.

Les actuacions es van concentrar en el barri de Ca n'Anglada, encara que estaven les actuacions de re-urbanització dels carrers de Salamanca i Saragossa, camí dels Monjos, Ourense i altres en el barri de Torressana i a la Pineda de Vilardell (I.5.53).

EQUIPAMENT

En relació als equipaments es va proposar l'adequació d'un espai dotat dels recursos humans necessaris en les oficines d'empadronament per tal de facilitar tota aquella informació que pogués ser necessària per a la seva integració en el municipi: habitatge, transports públics, centres escolars i sanitaris.

Dintre del camp 7, "desenvolupament de programes que comportin una millora social, urbanística i econòmica del barri", el PII proposava millorar les instal·lacions del Mercadal Martí l'Humà⁵⁷.

HABITABILITAT

El PII del Districte II no comptava amb actuacions dintre del camp de rehabilitació dels elements col·lectius dels edificis.

⁵⁷ Aquest Mercadal és un dels més antics de Catalunya i va estar ubicat en diferents zones dintre del municipi de Terrassa.

INVERSIÓ COMPLEMENTÀRIA

La inversió induïda puja a 2.864.176 € i la inversió complementària, als 26.821.305 €⁵⁸. Les esmentades inversions es van fer en els camps d'equipaments, educació i treball. Aquest últim es va fer mitjançant el programa Treball als Barris ($E_M=1,74$).

VALORACIÓ FINAL

Dels 10 programes es van realitzar 117 de les actuacions previstes inicialment (14 actuacions d'urbanització i accessibilitat), 14 actuacions han estat reorientades o modificades (2 actuacions d'urbanització i accessibilitat) i se n'han organitzat 68 de noves (1 d'urbanització i accessibilitat i 1 d'equipament).

Les actuacions urbanístiques no han representat cap canvi estructural rellevant com el que representarà l'esponjament al nord del barri de Ca n'Anglada⁵⁹. Aquesta actuació inicialment estava inclosa en el PII, però a causa del procés d'expropiació es va excloure del projecte. Finalment, va començar en el 2014 i encara no està finalitzada. L'esmentada actuació contempla l'enderroc de nou edificis en mal estat (184 habitatges i 22 locals comercials), el re-allotjament de les famílies i la urbanització dels solars resultants com a zones verdes i espais públics. En lloc de l'actuació d'esponjament es va redactar el projecte d'execució i inici de les obres del poliesportiu del Districte II, de l'adequació de la Pineda Vilardell i la urbanització de diversos carrers(1.5.54).

En el PII del Districte II les "actuacions físiques", malgrat el seu volum econòmic i necessitat, eren claus per a les socials. És ben cert que es van executar diverses actuacions de millora de l'espai públic i que el resultat és molt positiu, i força ben valorat, però l'objectiu final de totes elles era millorar l'estat social d'aquests barris (1.5.54).

L'altra actuació que no es va portar a terme va ser l'ampliació del pont del carrer d'Extremadura. En el seu lloc es va construir una passarel·la sobre la riera de les Arenes que connecta el barri de Ca n'Anglada amb el nou poliesportiu i el IES en el nord-oest d'aquest barri (1.5.54).

En relació als equipaments, es va adequar l'espai proposat creant el SIO (Servei d'Informació i Orientació). Aquest servei ha desenvolupat una experiència pionera, i força exitosa, dins la pròpia administració: la descentralització del servei d'acollida als nouvinguts. Arrel d'aquesta actuació es van crear els equips bàsics d'atenció social (SEBAS) que donen suport a les famílies en situació de risc en el territori, és a dir, estan localitzats en diferents punts de la ciutat per tal de facilitar l'accés i augmentar l'ús del servei. En el Districte II estan localitzats dos SEBAS: un pel barri de Ca n'Anglada i l'altre dona servei als altres tres barris.

⁵⁷ Aquest Mercadal és un dels més antics de Catalunya i va estar ubicat en diferents zones dintre del municipi de Terrassa.

- TERRASSA**
ÀMBIT D'ACTUACIÓ DISTRICTE II
URBANITZACIÓ I MILLORA DE L'ESPAI PÚBLIC
- 1.01 Urbanització antiga Barriada Bar 2
 - 1.02 Urbanització del carrer de Sant Joan i Sant Joan
 - 1.03 Urbanització del carrer de Sant Joan
 - 1.04 Urbanització del carrer de Sant Joan
 - 1.05 Millora d'accessibilitat al carrer de Sant Joan
 - 1.06 Polígon nou de Sant Joan i Sant Joan, veïns de Sant Joan
 - 1.07 Urbanització del carrer de Sant Joan i Sant Joan
 - 1.08 Adaptació i millora de les zones de joc d'infants
 - 1.09 Adaptació i millora de les zones de joc d'infants
 - 1.10 Parc de Sant Joan i Sant Joan
 - 1.11 Millora de les zones de joc d'infants i Sant Joan
 - 1.12 Adaptació i millora de les zones de joc d'infants, Sant Joan i Sant Joan
 - 1.13 Urbanització del carrer de Sant Joan i Sant Joan i Sant Joan i Sant Joan
- ACCESIBILITAT**
 Mesures d'accessibilitat: adaptació de baranes arquitectòniques
- SOSTENIBILITAT**
 1.14 Mesures de sostenibilitat urbana

I.5.4

I.5.4 - Actuacions de millora de l'espai públic dels barris del Districte II de Terrassa.

IMPLANTACIÓ

Durant els anys de l'execució del PII del Districte II, es va reconèixer la centralitat privilegiada de l'espai Mercadal. El PII proposava l'arranjament bàsic del terreny del Mercadal, s'ha executat, però no va ser suficient per a possibilitar una explotació al nivell de les seves possibilitats de forma que en el 2012 el Mercadal va ser traslladat fora de l'àmbit d'actuació al barri Sant Pere.

Com el PII del Districte II era força social, val la pena comentar alguns dels programes que es van executar.

- Programa de foment a la convivència, clau dintre del PII, ha estat molt ben rebut pels veïns i *“és el responsable de l'èxit del PII com a instrument preventiu de conflictes entre immigrants i autòctons”*.⁶⁰
- Programa Jove que, amb el gran èxit, va promocionar l'obertura d'un centre de referència equipat amb noves tecnologies, el Bit D2(I.5.55).
- Programa d'esports (“l'esport com a eina de socialització”) va superar les expectatives i es va tornar un exemple de base per les polítiques urbanes integrals.
- Programa de la gent gran va ser més complicat per les dinàmiques socials i culturals. El “Banc del Temps” va tenir èxit com a instrument de motivació d'obertura de les xarxes socials.

El programa de foment del comerç, encara que només es va treballar a Ca n'Anglada perquè és l'únic dels barris amb presència significativa de comerç, va tenir força èxit. L'actuació de “La Mostra Gastronòmica” va ser coneguda en tot la ciutat.

De manera general, els programes culturals van passar d'un model clàssic d'activitats a un més actual *“que entén la cultura com un instrument per a cohesió social i la potenciació de la identitat dels barris”*⁶¹.

El PII de Terrassa va tenir força importància dintre de l'Ajuntament i la seva gestió és un exemple. Inicialment es va portar des de l'empresa municipal però, en el segon any, va recaure en la coordinació de l'àrea de Planificació Urbanística i Territori que tenia, com a direcció adjunta, la coordinació del Districte i més tard una tècnica de participació (I.5.56). Durant els quatre anys la direcció va estar assistida per la Fundació CIREM⁶².

Es va crear l'oficina tècnica del Pla de Barris, ubicada en la plaça Ca n'Anglada (espai força significatiu), que es va convertir en més que una oficina; va ser un centre de treball i un espai de trobada i de intercanvi d'experiències. Cadascuna de les àrees del PII eren autònomes i l'Oficina assegurava la transversalitat de les actuacions.

L'Ajuntament va decidir sol·licitar el Pla de Continuitat(I.5.57) per capitalitzar tot l'esforç i la inversió feta amb el PII. El Pla de Continuitat sol·licitava la construcció d'un nou Centre Cívic, una actuació més intensiva a l'entorn del Mercadal entre altres actuacions dintre dels àmbits social i econòmic.

⁶⁰ (Ajuntament de Terrassa, 2009)

⁶¹ (Ajuntament de Terrassa, 2009)

⁶² Fundació Centre D'iniciatives i Recerques Europees a La Mediterrània

I.5.55

I.5.56

I.5.57

I.5.55–Bit D2

I.5.56 – Logotip del PII del Districte II i cartell d'obra.

I.5.57 – Logotip del Pla de Continuitat.

IMPLANTACIÓ

Quan es van realitzar les enquestes de valoració de l'impacte del PII amb els tècnics de l'Ajuntament i responsables del PII, un 57% dels tècnics i un 33% dels responsables creien, en el 2009, que l'impacte del projecte d'intervenció integral, dintre del marc de la Llei de barris, no tindria suficient força per a iniciar un cicle de transformació i que caldrien noves intervencions. Doncs passats sis anys, aquestes persones potser tenien raó. Malgrat els milions d'euros invertits en el Districte II i, principalment, en Ca n'Anglada, la situació física, econòmica i social dels barris encara són molt sensibles⁶³.

Actuacions destacades

Urbanització de l'avinguda Barcelona

Urbanització Jardins de Ca n'Anglada

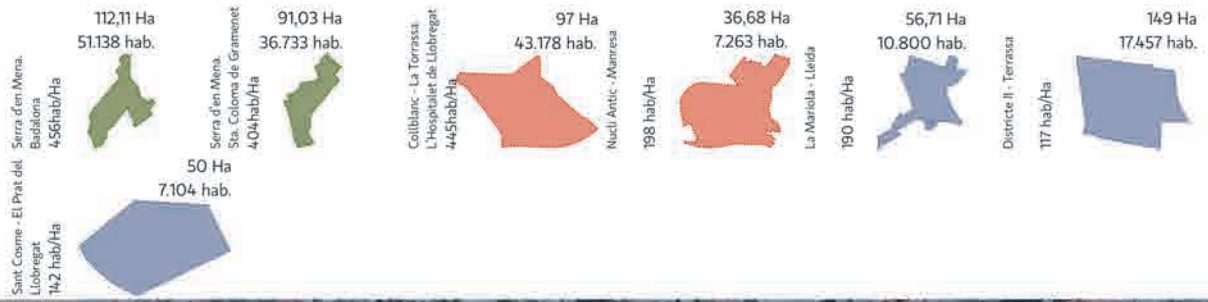
Passera de vianants

Programa d'acollida als nouvinguts

Mostra Gastronòmica

Gestió del PII

⁶³ (Vidal, 2015)

I.5.58

I.5.58 – Delimitació de l'àmbit del PII del barri de Sant Cosme a El Prat de Llobregat.

5.3.6 SANT COSME – EL PRAT DE LLOBREGAT

El Barri de Sant Cosme fa part del municipi d'El Prat de Llobregat (3.223 ha.), de la comarca del Baix Llobregat, que està situat 8 km. al Sud-est de la ciutat de Barcelona. Limita amb els termes municipals de Cornellà de Llobregat, L'Hospitalet de Llobregat, Barcelona, Viladecans i Sant Boi de Llobregat; i és l'única població que té tot el seu territori dintre del delta del Llobregat, i per tant, un territori completament pla.

El seu nucli urbà apareix cap al 1700. Al 1917 s'instal·la la *Papelera Española*, S.A, al 1926 la Seda de Barcelona, S.A. i, arrel d'aquests fets, es produeix una primera onada immigratòria. Al 1960 la població comptà amb 14.000 habitants i a partir d'aquest moment es produeix el creixement del municipi. Així al 1970 n'hi havien 36.000 habitants i a l'any 1.980 s'arribà als 60.000 habitants. Amb posterioritat es produeix un estancament poblacional.

Dintre del sector denominat Prat Sud és el barri de Sant Cosme situat al Sud-est del nucli urbà, amb una superfície de 50 ha(1.5.58). El barri està delimitat per l'avinguda Onze de Setembre (B-250, que té un caràcter de carretera intermunicipal i comunica el Port de Barcelona i la Zona Franca amb l'aeroport del Prat), avinguda del Remolar i per la Ronda del Sud. A nivell urbanístic té un caràcter homogeni quan la trama viària i la tipologia edificatòria. A l'oest del barri es va implantar el parc de negocis Mas Blau, amb empreses del sector terciari (bàsicament oficines i activitats vinculades a l'aeroport), que ha reduït en part el seu caràcter perifèric.

L'origen del barri de Sant Cosme són els 1.500 habitatges que va construir la "*Obra Sindical del Hogar*", en el marc del concepte de "*Unidades Vecinales de Absorción Social –UVAS*" dels anys 60. Posteriorment, a mitjans dels anys 70, es van fer 801 habitatges més comptant amb 2.000 habitatges i 9.000 habitants, que suposaven el 28%, aproximadament, de la població del municipi. Aquests fets mostren l'impacte urbanístic i social que va tenir la implantació del barri en el municipi. El barri es va edificar com una peça urbana de dimensions rellevants, aïllada i desvinculada de la ciutat preexistent.

La degradació de l'estat de l'edificació, la manca d'equipaments i la insuficiència de la xarxa viària, de connexions i de serveis, va incitar a la mobilització ciutadana i institucional i, finalment, la decisió de remodelar integralment el barri. Val recordar que el barris de Sant Cosme és un polígon d'habitatges de titularitat és pública i, en conseqüència, l'Administració actuant, en aquest cas la Generalitat de Catalunya, disposa dels drets de tempteig i retracte.

Aquest procés de remodelació, pioner a Catalunya i en tot l'Estat (i semblant als programes de substitució que es porten a terme a Hong Kong), ha permès l'enderroc de 2.208 habitatges i la construcció d'uns altres 2.245 habitatges nous. "*La substitució dels antics habitatges per altres de nous significà una millora de la qualitat urbanística del barri, tot i que encara resten unitats d'habitatge que no compleixen les condicions mínimes d'habitabilitat exigibles.*"⁶⁴ Aquest procés ha comportat una evident millora dels edificis, però encara existeix un percentatge d'edificacions en mal estat molt superior a la mitjana de Catalunya (Sant Cosme: 11,45% edificis en mal estat i Catalunya: 2,65%⁶⁵).

⁶⁴ (Ajuntament del Prat de Llobregat, 2005)

⁶⁵ 65Cens de població i habitatges 2001. (IDESCAT, 2015)

I.5.59

I.5.60

I.5.61

I.5.59 – L'existència de grans superfícies d'espais públics sense ús. Espai on es va construir l'Esplanada Cívica i Plaça Orcasitas (actualment reurbanitzada).

I.5.60 – C/ Riu Llobregat, centre neuràlgic del barri.

I.5.61 – Carrer de vianants entremig dels blocs.

Entre els principals problemes cal fer esment d'edificis sense aigua corrent i sense evacuació d'aigües residuals, i edificis de quatre plantes o més, destinats principalment a habitatge, sense ascensors. Els edificis construïts a les quatre primeres fases del procés de remodelació, tots ells de quatre plantes, es van executar sense ascensor.

Per altra banda les plantes baixes també es troben aixecades sobre la rasant del carrer. Això vol dir que les persones amb mobilitat reduïda tenien greus problemes d'accés als seus habitatges. Amb l'esmentat fet i el procés d'envelliment de la població del barri és fàcil entendre el perquè *"la instal·lació d'ascensors és una de les reivindicacions més insistents dels veïns i un dels motius més freqüents del canvi de residència cap a altres zones del municipi."*⁶⁶

Unit al procés d'envelliment d'una part del barri, la que està en millor estat de conservació, estava l'alta natalitat de la zona més degradada. Aquests dos factors fan augmentar la població dependent, menors de 15 anys i majors de 65, fet que es tradueix en un augment de la pressió sobre els serveis socials del barri.

En termes socioeconòmics, *"el procés de remodelació ha aconseguit aturar el procés de regressió urbanística i ha permès una millora en les condicions de vida del barri, que ha vist augmentar de forma significativa el seu estàndard d'habitatge"*.⁶⁷ Es va passar d'una situació de ruïna urbanística a una altra de carències urbanístiques. No obstant això, aquesta evident millora en les condicions de vida no ha aconseguit trencar l'aïllament i la segregació urbana que experimenta el barri, ni tampoc generar dinàmiques pròpies de regeneració social i econòmica.

La construcció del barri de Sant Cosme va ser precària, no només per la manca de qualitat dels seus habitatges, sinó també per la inexistència d'equipaments mínims per satisfer les necessitats bàsiques dels seus habitants i per la baixa qualitat de la urbanització, les xarxes viàries, de sanejament i de l'espai públic. (I.5.59).

El barri està estructurat a través d'una trama ortogonal de carrers cada 200 metres aproximadament. L'eix principal, carrer del Riu Llobregat, és l'eix comercial i el centre neuràlgic del barri (I.5.60). Els carrers més perifèrics tenen les mateixes mides però són de caire residencial, on l'aparcament ocupava un paper important. Els carrers secundaris i passatges de vianants estructuren els accessos als blocs residencials (I.5.61). La xarxa viària es trobava en bon estat, amb existència d'illes de vianants però cap carril bici.

En les confluències entre passatges i passeigs hi ha petits espais, de vegades enjardinats, que constitueixen les places del barri. En relació a l'estat de conservació de la pavimentació i mobiliari urbà es pot dir que, en els indrets remodelats, era correcte malgrat en la resta era molt deficient.

⁶⁶ (Ajuntament del Prat de Llobregat, 2005)

⁶⁷ (Ajuntament del Prat de Llobregat, 2005)

I.5.62

I.5.63

I.5.64

- I.5.62 – Ús de terrenys sense urbanitzar com aparcament. Espai on es construirà l'Esplanada Cívica i Plaça Orcasitas (actualment reurbanitzada).
I.5.63 – Línia d'autobús amb connexió directa a Barcelona.
I.5.64 – Edifici dels Jutjats.

IMPLANTACIÓ

Un altre problema recurrent als polígons d'habitatge és l'aparcament. A Sant Cosme tampoc hi havia aparcaments públics i s'aprofitaven zones verds sense urbanitzar per aquesta finalitat (I.5.62). Les edificacions, tant les d'ús privat com les públiques, no compten amb aparcaments propis, a excepció dels edificis construïts en la cinquena i sisena fase de remodelació i en la Prefectura de la Policia Local.

En relació al transport públic es pot dir que l'únic mitjà de transport públic col·lectiu que arribava fins el barri era l'autobús, que el connecta amb la resta del municipi i amb altres ciutats (I.5.63). L'altre mitjà amb el que compta El Prat és el ferrocarril, però l'estació de la RENFE es troba a aproximadament 1,5 km. de distància del barri.

Dintre del procés de remodelació del barri s'han anat construint equipaments, atès que el barri va néixer amb una manca absoluta d'ells. Un cop satisfetes les necessitats d'equipaments de veïnatge, es van construir alguns de ciutat amb la intenció millorar el barri. En aquest sentit cal ressaltar la construcció de l'edifici de la Prefectura de la Policia Local, de la caserna de bombers i de l'edifici dels Jutjats del municipi (I.5.64). Entre altres equipaments del barri es pot citar: a nivell de Sanitat el Centre d'Assistència Primària Dr. Pujol i Capsada i el Centre Urbà de Reinserció de les Toxicomanies (CURT); i a nivell esportiu el complex esportiu municipal Julio Méndez i les pistes de Petanca Sant Cosme.

A nivell general, hi ha hagut una millora considerable de les condicions de vida del barri, però a l'any 2005 calia considerar que:

- no s'havia aconseguit trencar amb el seu aïllament i segregació urbana ni tampoc generar una dinàmica pròpia de regeneració social i econòmica.
- encara quedava un percentatge d'habitatges en mal estat molt superior a la mitjana catalana.
- els edificis construïts en les quatre primeres fases de la remodelació eren de quatre plantes i sense ascensor.
- el barri perdia població per la fugida de les persones amb més possibilitats socials i econòmiques, donant-se així un procés de selecció negativa. Cal afegir a més la segregació ètnica en el barri.
- l'atur, la temporalitat laboral i la població ocupada a l'economia submergida eren fenòmens amb una freqüència elevada a Sant Cosme. La falta de qualificació deguda a la interrupció dels cicles educatius produïa perfils ocupacionals poc diversificats. La situació s'agreuja més degut a elevats índex de delinqüència enregistrats. El teixit associatiu fa un paper molt important i s'ha revitalitzat des de l'endegament del Consell Veïnal, però no pot fer front al conjunt de conflictes existents en el barri.
- la demanda de serveis social per part de la població de Sant Cosme era molt superior en relació a la que es dona en la resta de la ciutat.
- els dèficits en la connectivitat urbana i la manca de centralitats clares que facilitin l'estructuració de la vida social afecta negativament la cohesió social del barri.

Davant del escenari exposat l'Ajuntament del Prat de Llobregat va elaborar un PII (I.5.65) i va sol·licitar al 2005 als ajuts provinents del Fons de foment de barris i àrees que requereixen una atenció especial.

IMPLANTACIÓ

L'objectiu principal era el de donar "forma urbana" al barri com a element indispensable per a la cohesió social. Es pretenia completar la transformació de Sant Cosme amb la finalitat d'enfortir la comunitat a mig i llarg termini. Aquest objectiu general es desagregava en altres d'específics:

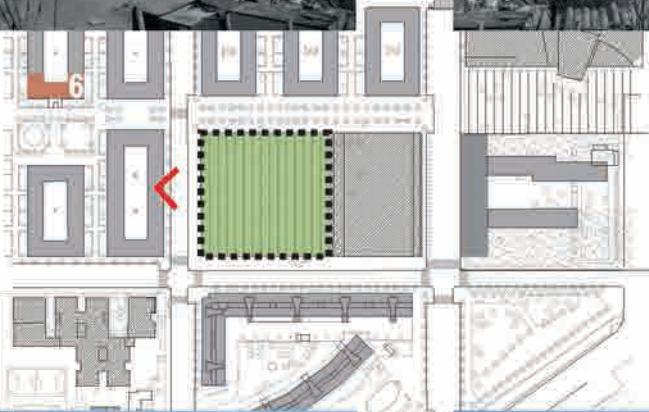
- *Millorar l'entramat urbà, els espais públics i els equipaments (creació d'espais segurs i sostenibles) per tal de fomentar un canvi en la dimensió social del barri.*
- *Integrar el barri en el continu urbà, econòmic i social del Prat per tal d'influir en els fluxos d'assentament poblacional i de crear noves centralitats que afavoreixin la cohesió social i l'atracció de noves inversions públiques i privades.*
- *Impulsar el teixit comercial per generar noves dinàmiques basades en el creixement econòmic i la creació d'ocupació, de manera que el barri deixi de tenir una funció exclusivament residencial vinculada a problemes socials.*
- *Desenvolupament d'actuacions específiques per tal d'assolir la integració del major nombre de persones i de comunitats en dinàmiques socials normalitzades.*
- *Desenvolupar activitats socioeducatives que facin possible millorar l'autoestima de les persones i la identificació positiva amb el territori a través de la dinamització cultural, esportiva i cívica per tal de combatre la lògica expansiva dels comportaments incívics del barri.*
- *Promocionar la participació ciutadana i la consolidació del teixit associatiu del barri reforçant dels mecanismes d'organització i d'expressió de les persones i de les entitats per tal de capgirar el debilitament actual de la vida cívica i associativa.*
- *Fomentar l'existència d'alternatives a les activitats delictives, incentivar la gestió i la mediació dels conflictes i millorar la seguretat en els espais públics.*
- *Crear una imatge positiva del barri a través de la seva millora urbanística, econòmica i social i del reforçament dels seus mecanismes d'expressió i construcció identitària (Pla de Comunicació del Pla Integral, xarxa wi-fi SCENXARXA, Consell Veïnal i entitats ciutadanes, definició d'una marca de comerç, etc.).⁶⁸*

Per tal d'assolir tals objectius el PII va desenvolupar una estratègia comuna entre totes les administracions implicades que integrava actuacions en matèria d'habitatge en la intervenció més global socioeconòmica i urbana. És en aquest sentit que l'estratègia d'actuació es recolzava en cinc components⁶⁹:

- Abordar conjuntament els factors que reforcen les dinàmiques de degradació urbana i social del barri.
- Aprofitar les transformacions que es produiran a la zona per tal de redefinir la façana urbana del barri.
- Experimentar noves formes d'intervenció en el barri, d'una forma global i integrada, a través d'una única estratègia de millora urbanística i socioeconòmica.
- Reorientar les polítiques públiques generals cap al foment d'una intensa i continuada inversió en capital social i privat.
- Aconseguir la participació activa dels ciutadans i de les comunitats en el procés de regeneració social i urbana.

⁶⁸ (Ajuntament del Prat de Llobregat, 2005)

⁶⁹ (Ajuntament del Prat de Llobregat, 2005)

I.5.66

I.5.66 – Plaça dels Jutjats: estat inicial i estat actual.

El PII de Sant Cosme va ser, tal i com en el cas del PII dels barris del Districte II, un projecte fonamentalment social amb actuacions físiques a gran escala però puntuals.

URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT

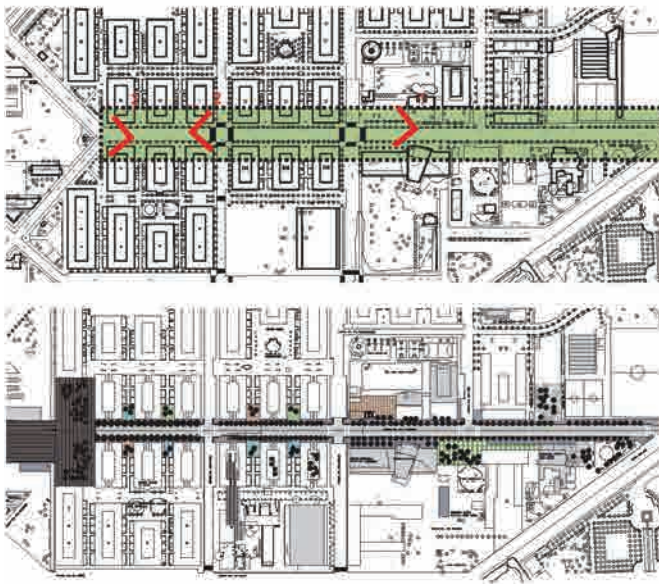
Realització de quatre actuacions potents a nivell urbanístic:

- La construcció de l'esplanada cívica a la illa O (I.5.65) – la proposta d'ordenació de l'illa O tenia l'objectiu de completar la transformació urbanística i avançar en la cohesió social del barri mitjançant accions de millora de la seva connectivitat, diversitat, centralitat i qualitat de vida. Amb la nova ordenació es proposava la creació d'un nou espai de centralitat al barri on es situen els principals equipaments, la majoria d'ells amb un àmbit competencial de ciutat. Es tractava de potenciar i integrar aquesta part del barri, abans perifèrica i degradada, amb la resta del barri i dels seus espais públics.
- La construcció de la Plaça dels Jutjats (I.5.65 i I.5.66) –es proposava un nou espai públic davant del nou edifici dels Jutjats que hauria de complir un doble requisit: ser la plaça dels Jutjats i ser la plaça principal de Sant Cosme.
- La nova urbanització del carrer del Riu Llobregat (I.5.65 i I.5.67) – tractant-se del carrer més simbòlic del barri i atesa la construcció d'una estació de metro de la línia 9 es pretenia humanitzar aquest eix: disminuir l'excessiva superfície destinada a aparcament de vehicles privats, augmentar l'amplada de les voreres per a vianants, resoldre el caràcter i la ubicació del mobiliari urbà, millorar la il·luminació nocturna del carrer. És a dir, fer un carrer més amable, amb una disminució de la velocitat del trànsit rodat, afavorint la mobilitat dels vianants i potenciant el seu caràcter comercial i d'eix vertebrador del barri.
- Millores a la plaça d'Orcasitas (I.5.65 i I.5.68) – l'objectiu d'aquesta actuació era produir un espai més amable, adaptant-lo a les necessitats dels veïns. Això passava per una permeabilització de part de l'espai per aconseguir un major ús per part dels veïns.

Les esmentades actuacions són un dels exemples més clars de la tipologia d'actuacions axials (I.5.65) en el territori.

HABITABILITAT

El projecte d'intervenció integral del barri de Sant Cosme no contempla cap actuació a nivell d'edificis particulars donat que el procés de rehabilitació integral i substitució d'edificis es du a terme sota les directrius d'un projecte a part.

I.5.67

I.5.67 – Urbanització carrer Riu Llobregat: estat inicial i estat actual.

EQUIPAMENTS

D'acord amb les necessitats del barri el projecte integral proposava:

- Millores en el Complex Esportiu Municipal Julio Méndez – l'objectiu d'aquesta actuació era millorar la visió dels assistents als esdeveniments esportius i/o culturals que se celebren al camp de futbol del complex esportiu municipal Julio Méndez; facilitar l'accés a les persones amb una mobilitat reduïda; i dotar les instal·lacions d'un sistema de rec que sigui més racional i sostenible, afavorint l'estalvi d'aigua.(I.5.65 i I.5.69).
- Adequació del Centre Urbà de Rehabilitació del Toxicòman (CURT)– l'objectiu de l'actuació era l'arranjament del local i del mobiliari bàsic i la dignificació de l'equipament.

INVERSIÓ INDUÏDA

Les inversions induïdes i complementàries en el barri de Sant Cosme van ser summament rellevants per la salut d'aquesta àrea. En total es van desenvolupar 29 actuacions, que amb un import total de més de 140 milions d'euros. Tenint en compte el pressupost total del PII, aquesta inversió extra representa que per a cada euro del PII es va generar 11,8 euros d'inversió induïda, la major inversió induïda dels projectes estudiats fins ara. Les inversions públiques més significatives, a part de les efectuades pel propi consistori, són les aportades per GISA, amb la construcció de la Línia 9 del metro, i pel Fons Estatal d'Inversió Estatal (FEIL).

La posta en marxa del PII i la potent inversió en el barri va produir un procés de creació d'expectatives i formulació de projectes privats. Aquestes expectatives es van traduir en inversions privades en habitatges i en locals comercials o en l'obertura de comerços. Segons l'Ajuntament del Prat⁷⁰, un bon indicador per estimar aquesta inversió privada són les llicències per obra nova o rehabilitació integral demanades per habitatges i locals que va augmentar significativament.

VALORACIÓ FINAL

El barri de Sant Cosme, com la Mariola, és un referent de bones pràctiques quant es tracta de processos de regeneració urbana integral. Amb una llarga trajectòria en aquesta temàtica el barri de Sant Cosme busca, amb les actuacions proposades, la regeneració física però, sobretot, busca la regeneració social dels seus residents.

D'aquesta manera es va redactar un projecte en el qual totes les actuacions tenen caire social a més de destinar el 27,3% de l'import total de la intervenció en accions i programes específicament socials. És a dir, el projecte integral de Sant Cosme és veritablement una acupuntura urbana. Clar, directe i precís el PII va concentrar els més d'onze milions d'euros en quatre zones: la plaça del barri d'Orcasitas, la plaça dels Jutjats, l'Esplanada Cívica i el carrer Riu Llobregat eix comercial i vertebrador del barri (I.5.65). Els resultats de les obres en l'espai públic són força satisfactoris tant a nivell de la qualitat d'urbanització com a nivell de compliment d'objectius socials.

⁷⁰ (Fundació CIREM, 2011)

I.5.68

I.5.69

I.5.68 – Urbanització plaça d'Orcasitas: estat inicial i estat actual.
I.5.69 – Actuació de millora al complex esportiu Julio Méndez

IMPLANTACIÓ

En relació a l'ús dels materials es pot dir que segueix la mateixa línia dels altres projectes desenvolupats en polígons d'habitatge: la utilització de peces de formigó com a paviment, fanals robustos, jocs infantils propis per un ús intensiu i poques zones de gespa que demanin un manteniment continu (amb excepció de la zona central enjardinada del carrer Riu Llobregat).

L'espai públic també va guanyar qualitat amb petites intervencions com la millora de l'enllumenat públic, de la senyalització, tanques de jardins i col·locació de jocs infantils en zones d'esbarjo.

La gestió del PII de Sant Cosme també és modèlica. Amb set persones, entre tècnics i administratius, van dur a terme la gestió i la coordinació del PII sent que algunes àrees de l'Ajuntament es van responsabilitzar per l'execució de les actuacions.

Tal i com als altres barris, el primer any d'execució del PII va ser de posta en marxa, de creació d'estructura, de comunicació i de generació de marcs de trobada. Però, amb la bona gestió del projecte, aquest endarreriment es va resoldre i les actuacions es van portar a terme dins del termini establert (amb pròrroga d'un any). Altre tret de tots els barris que també passa al de Sant Cosme és la concentració de l'execució de les obres entre els dos últims anys de l'aplicació del PII.

També com tots els altres projectes, el PII de Sant Cosme va patir modificacions. Entre els canvis realitzats en les actuacions físiques, els dos rellevants són:

- l'anul·lació de l'execució de l'esplanada cívica perquè depenia de la ubicació exacta d'edificis de nova construcció que no estaven definits.
- l'anul·lació de l'adequació del Centre Urbà de Rehabilitació del Toxicòman (CURT) perquè es va finançar pel FEIL.

Els programes socials del PII de Sant Cosme van ser força treballats i van tenir molt d'èxit. La Taula Comunitària (reunions periòdiques entre veïns i professionals amb l'objectiu de millorar la cohesió social); el suport al Pla Educatiu del barri (millorar aspectes educatius a les escoles del barri intentant equiparar-les a les de la resta del municipi) i la ubicació de l'Oficina del Pla en el territori per a treballar des de la proximitat.

Cal ressaltar, per la seva importància i singularitat, un dels programes socials: *"Un barri digital: cosmopolitan. cat", que fomenta la "difusió d'activitats al barri, mostrant una imatge positiva cap l'exterior i creant espais d'enfortiment comunitari virtuals"*⁷¹. Aquesta actuació, esdevinguda de la SCENXARXA⁷², va complir els objectius d'inversió en dinàmiques i lògiques del barri, fomentant la cohesió social, el desenvolupament comunitari i de la imatge urbana mitjançant les TIC, on sigui la comunitat el subjecte del canvi. També promou l'accés, l'alfabetització i l'apropiació social de les TIC.

⁷¹ (Fundació CIREM, 2011)

⁷² Scenxarxa és un projecte que ha i vol incidir en la infraestructura, l'accés i els usos per afavorir la incorporació i la plena participació de la ciutadania del barri de Sant Cosme a la societat de la informació i la comunicació, que neix des de una vessant transversal (les TIC com a eina i mitjà per a fer) amb l'objectiu d'invertir lògiques desenvolupant un projecte integral i innovador (percepció, visió e imatge del barri) i dinàmiques establertes (iniciativa, cohesió i dinamització comunitària), tant en el si del barri com fora d'ell, en el marc d'una actuació de transformació del barri. Transformació i canvis que s'estableixen des de la coresponsabilitat i la participació dels ciutadans tant en el seu disseny com en el seu desenvolupament.

El portal de la gent del barri de Sant Cosme

www.cosmepolitan.cat

cosme politan

Inici Intranet

- Qui som
- Serveis / Equipaments
- Projectes
- Membres
- Notícies
- Recull de premsa
- Butlletins digitals
- Equipaments i Entitats
- Comerciants del barri
- Informació
- Agenda
- Enllaços
- Fotogaleries

Sant Cosme, un barri del Prat

Comparteix això:

Català

Cosmepolitan
Pg. Ramon Codina, 30
08820, El Prat de Llobregat
933 790 050 ext. 3900

Notícies

Fotogaleries

Agenda

23/11/2015
Fem un "clic" per les Dones al barri de Sant Cosme

24/11/2015
Bona edició del Concurs Fotogràfic del Pessebre Vivent

05/12/2015
15ª edició del Pessebre Vivent del Prat

I.5.70

I.5.70 – Web del programa “Un barri digital: Cosmepolitan.cat”.

IMPLANTACIÓ

La participació ciutadana també va estar força present en les actuacions físiques, generant canvis de perspectives i de "*modus operandi*" dels tècnics i de les mateixes associacions veïnals. Val ressaltar que els processos participatius es van realitzar abans de l'elaboració dels projectes, fet que va permetre als equips redactors recollir les propostes i necessitats ciutadanes⁷³. A més dels processos de participació reglats, es va "fer molt carrer" per part dels tècnics, construïen una relació de proximitat amb els veïns que va resultar ser fonamental per la salut del PII i del barri mateix.

El PII del barri de Sant Cosme va ser valorat per tècnics i veïns molt positivament⁷⁴, però tots creuen en la necessitat de la continuïtat dels programes socials i creació d'alguns nous per atendre les necessitats de la comunitat, i re-urbanització dels espais públics i equipaments que no estaven inclosos en el PII.

Finalment, tot i que la Llei de barris no permet accions actives en l'àmbit de polítiques d'ocupació, l'Oficina del Pla va dirigir, de manera innovadora, els seus esforços cap a l'esmentat objectiu. L'Oficina va actuar com a medidora entre l'Incasol o les persones interessades en desenvolupar activitats comercials a l'entorn de la plaça de l'Amistat (plaça dels Jutjats).

Actuacions destacades

Re-urbanització del carrer Riu Llobregat.

Execució de la plaça de l'Amistat.

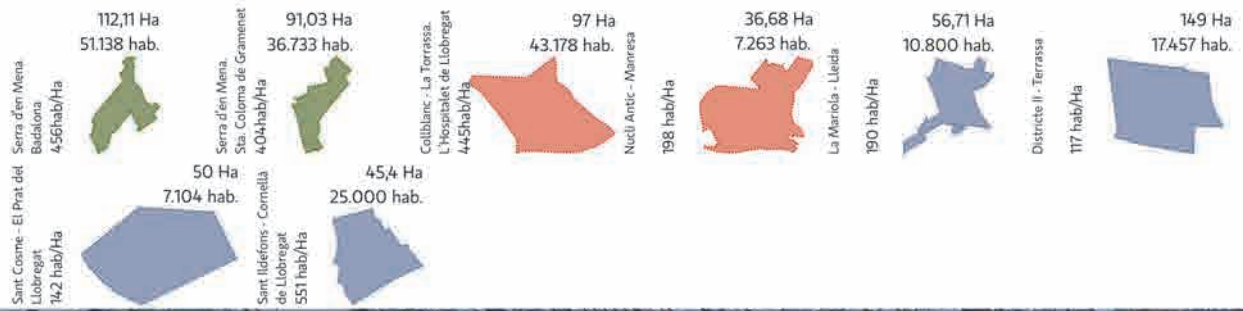
Processos participatius actius.

Gestió del PII

Tasca de mediació realitzada per l'Oficina del Pla.

⁷³ En l'elaboració del projecte de la plaça dels Jutjats, l'equip redactor va tenir, com "ajuda", una sèrie de dibuixos dels nens del barri amb les "seves propostes" per l'esmentat espai públic.

⁷⁴ (Fundació CIREM, 2011)

I.5.71

I.5.71 – Delimitació de l'àmbit del PII del barri de Sant Ildefons a Cornellà de Llobregat.

5.3.7 SANT ILDEFONS – CORNELLÀ DE LLOBREGAT

El barri de Sant Ildefons (I.5.71), o *Ciutat Satèl·lit*⁷⁵⁶ com era conegut, es va desenvolupar a finals dels anys cinquanta com un dels polígons d'actuació de la Comissió d'Urbanisme de Barcelona (dintre de l'àmbit de l'esmentat Pla d'Urgència Social del 1958). L'any 1958 es va elaborar un Pla Parcial d'Ordenació Urbanística que es va traduir en una forta densificació d'ocupació del sòl d'aquest sector, 1000 viv./Ha., respecte a la prevista pel Pla Comarcal del 1953, 166 viv./Ha. Amb 45,43 Ha, el barri es va construir en la zona muntanyosa d'agricultura antany entre les vies de la RENFE i la carretera d'Esplugues. L'empresa privada Construcciones Españolas S.A. (C.E.S.A.) va començar edificar en el barri l'any 1959 i els últims blocs es van aixecar en el 1973.

La instal·lació de grans fàbriques en el municipi de Cornellà de Llobregat a la dècada del 50 va atreure una potent immigració provocant barranquisme i un creixement desordenat. Per intentar frenar aquesta situació, l'any 1953, el Pla Comarcal va qualificar alguns terrenys, i entre ells els del barri de Sant Ildefons, com a "zona urbana extensiva" i "ciutat jardí intensiva".

Posteriorment, la Llei del Sòl de 1956 va obrir la possibilitat de la construcció de grans blocs d'habitatge: els polígons o ciutats satèl·lits. L'any 1958 el Pla d'Urgència Social, amb la intenció de resoldre aquesta problemàtica d'habitatge, va permetre que la iniciativa privada construís habitatges socials en col·laboració amb el sector públic, tot oferint-li estímuls: *"creació d'una nova categoria d'habitatges subvencionats a fons perdut, manteniment dels preus del sòl per sota dels valors especulatius, rapidesa i preferència en la tramitació d'expedients de renda limitada, possibilitat de reducció de les superfícies per habitatge i una sèrie d'exempcions fiscals"*⁷⁷.

El barri de Sant Ildefons és estructurat per un eix central (Av. De Sant Ildefons) i altres vials que funcionen com a ramificacions (I.5.71). Els carrers que penetren en l'interior del barri són majoritàriament de sentit únic i formen "culs-de-sac" en els espais entre els blocs. Aquests espais són, a vegades, petites places i d'altres zones d'aparcament no regulades força caòtiques.

En l'àrea central el Pla Parcial preveia la instal·lació de serveis públics que no es van executar produint, en l'esmentat sector, un espai buit i infrautilitzat. Tal com ens els barris de La Mariola i de Sant Cosme, Sant Ildefons es va construir amb dèficit d'equipament, infraestructures i espai públic. El sector públic, pressionat per reivindicacions ciutadanes, es va fer càrrec dels principals serveis públics i, des del 1983, el barri està connectat amb Barcelona a través de la línia 5 del metro de Barcelona.

⁷⁵ (Catalana, 2015)

⁷⁶ La designació de Ciutat Satèl·lit ensenya l'allunyament i la manca de connexió de la seva trama urbana amb la resta del municipi. La construcció d'un barri en un emplaçament com l'esmentat correspon a l'aplicació pràctica de la ideologia d'aleshores: construcció de barris nous; més o menys propers a les principals vies d'accés a Barcelona, en comptes d'un eixamplament de la ciutat existent.

⁷⁷ (Bertran, et al., 1986)

I.5.72

I.5.73

I.5.74

I.5.72 - Solar destinat a equipament no executat d'acord amb el planejament.
I.5.73 - Vista aèria del barri amb les tipologies edificatòries existents.
I.5.74 - Problemes d'accessibilitat en els edificis.

IMPLANTACIÓ

C.E.S.A. va construir només els habitatges dels quals podia treure un rendiment immediat i solament va urbanitzar els accessos mínims estalviant; en contrapartida, la construcció de serveis públics (com per exemple: mercat, escoles, ambulatori) i altres obres d'infraestructura i xarxes de serveis i espais públics⁷⁸ (1.5.72).

L'estructura edificatòria del barri es pot definir en cinc tipologies (1.5.73): blocs de planta lineal de PB+5 i PB+10 (2 i 3 habitacions per habitatge) i els blocs de planta de creu PB+10, PB+13 i PB+16 (2 i 3 habitacions per habitatge). La densitat de població és elevada (692 hab./Ha) i els blocs estan formats per habitatges de superfície reduïda (de 40 m² a 50 m²), la densitat relativa d'ocupació dels habitatges és alta (mitjana de 3,8 hab./habitatge), els problemes d'accessibilitat (edificis de PB+5 sense ascensor i escales a l'accés principal dels edificis) (1.5.74) són força comuns i les construccions són deficitàries degut a l'ús de materials de construcció amb baixa qualitat, que han patit un ràpid procés de deterioració (humitats, esquerdes, etc.). En els blocs més alts existeixen comerços en la planta baixa, sent que ens els blocs de menys alçada l'esmentada planta és ocupada també per habitatges.

Respecte a la composició social del barri, primerament, es constituïa bàsicament per immigrants del Sud d'Espanya i un petit percentatge de gallecs i castellans. A finals del segle XX aquesta població es va veure substituïda parcialment per la immigració extracomunitària sent que l'evolució social actual del barri està marcada per dos fets, l'envelliment de la població i l'arribada d'immigració procedent d'altres països.

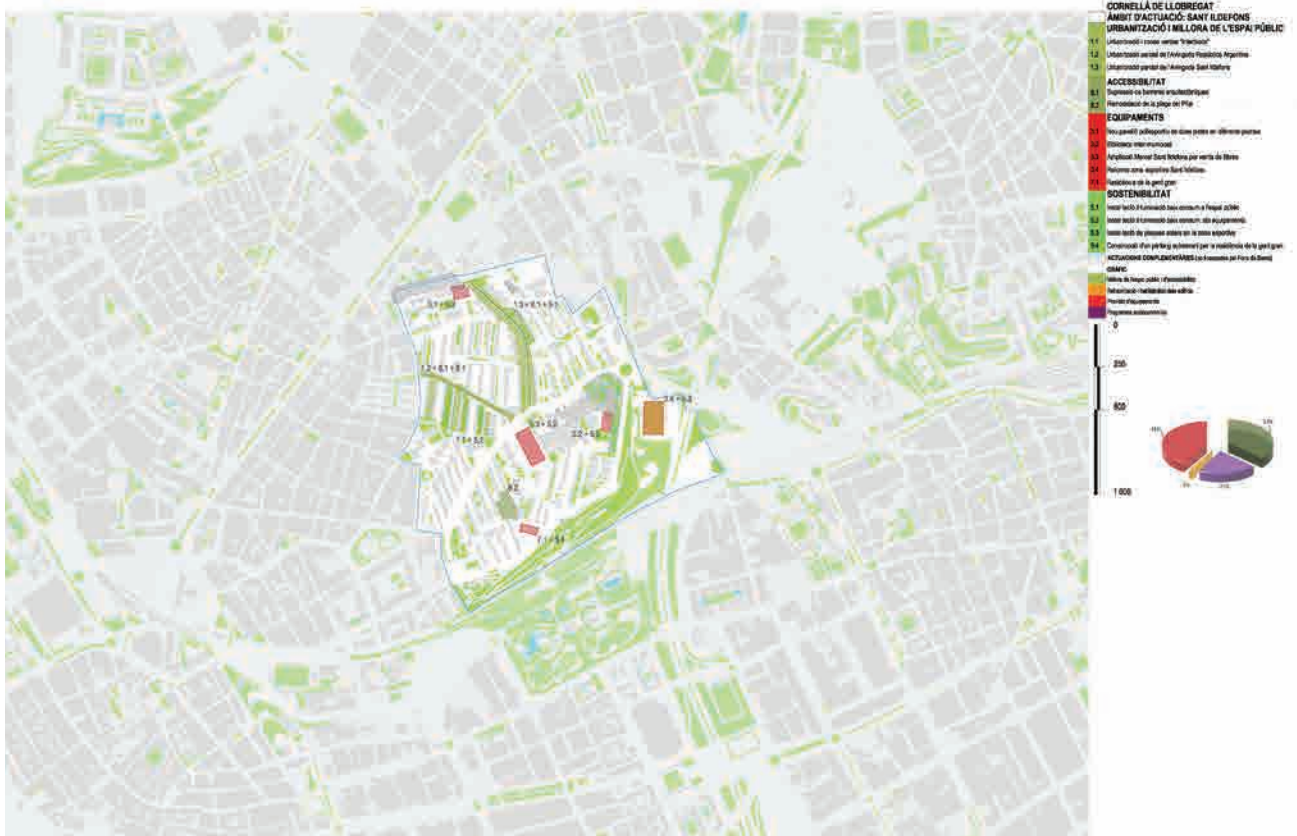
L'any 1970, gairebé, la meitat de la població de Cornellà residia en el barri de Sant Ildefons (47,2%). Durant els primers anys d'aquesta dècada la població del barri patí un petit descens i, a partir d'aleshores, es manté pràcticament estable fins a principis de la dècada dels 80. Durant l'esmentada dècada el barri va veure com marxaven molts dels seus residents per culpa de la crisi econòmica.

L'any 2005 el barri acollia, aproximadament, 25.000 persones, era el barri més poblat de la ciutat representant un terç de la població total de Cornellà. El 22% de la població tenia més de seixanta-cinc anys, i el 18% dels nous habitants censats eren immigrants⁷⁹. Calia afegir també a la realitat d'aquell barri que la major part de població jove marxava del municipi a causa de l'increment del preu dels pisos.

La intervenció de l'Ajuntament democràtic a partir dels anys 80 va permetre la construcció dels equipaments més necessaris, la reforma i urbanització de carrers i places i van potenciar les comunicacions i transports urbans metropolitans. Però, de qualsevol manera, a l'any 2005 el barri encara tenia força mancances a nivell urbanístic, d'habitatge, social i econòmic.

⁷⁸ (Bertran, et al., 1986)

⁷⁹ (IDESCAT, 2015)

I.5.75

I.5.75 – Actuacions físiques del PII del barri de Sant Ildefons a Cornellà de Llobregat.

L'Ajuntament, aleshores, resol actuar amb un programa global i integral que requeria la implicació de les diferents administracions públiques. En tots els altres casos estudiats fins ara, els projectes d'intervenció integral van ser redactats o bé pels serveis tècnics locals o per equips externs multidisciplinaris. En el cas del projecte d'intervenció integral del barri de Sant Ildefons, l'Ajuntament de Cornellà va signar un conveni amb la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) per actuar conjuntament al barri. Un equip de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB) que va desenvolupar un projecte amb un conjunt de propostes de ordenació i millora de la vitalitat i de les connexions amb la ciutat i amb els municipis veïns d'Esplugues i l'Hospitalet. El projecte també va incloure una sèrie d'actuacions per evitar la degradació dels edificis i dels espais públics, per incrementar els equipaments de barri per tal de augmentar la cohesió social, i per crear nous eixos comercials que relligarien la trama urbana.

El Pla Integral de Sant Ildefons va néixer amb l'objectiu de ser una eina per aprofundir en la transformació urbanística i en la creació d'equipaments, així com respondre decididament a la nova realitat social del barri.

URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT

En els camps d'urbanització i accessibilitat, les actuacions del Pla Integral consistiren en la finalització del procés d'urbanització de les zones verdes presents en el planejament i no executades, l'enjardinament dels espais entre blocs i l'arranjament de les places, tot millorant-hi l'accessibilitat i suprimint les barreres arquitectòniques existents. D'aquesta manera es va dur a terme la urbanització de les zones verdes "Interblocs" (I.5.76) i de les avingudes República Argentina i Sant Ildefons (I.5.76); la supressió de barreres arquitectòniques a les avingudes República Argentina, Sant Ildefons i carrers adjacents i la remodelació de la plaça del Pilar i del seu entorn immediat (I.5.76).

La urbanització interblocs es va fer amb tres tipologies: només zona verda, zona verda i bosses d'aparcament i bosses d'aparcament amb rampes d'accés als habitatges (I.5.76).

En el cas de Sant Ildefons les actuacions s'estructuren de forma axial, típica dels polígons d'habitatge, i dispersa, típica dels nuclis antics, en quan a la ubicació dels equipaments (I.5.75), segurament degut a la concentració dels edificis en determinades zones de l'àmbit deixant terrenys disponibles, principalment, a l'àrea central de l'àmbit.

HABITABILITAT

Malgrat la manca de condicions ideals d'habitabilitat dels edificis del barri, les úniques actuacions que es van dur a terme relativament als habitatges van ser la col·locació d'ascensors en alguns edificis (I.5.77) i ajuts per la rehabilitació d'habitatges, a fons perdut, en un total de 9.000 euros (43 immobles).

EQUIPAMENTS

El barri de Sant Ildefons no comptava amb cap equipament de ciutat i només tenia alguns pocs equipaments de veïnatge. Per tal de atreure més persones al barri es va construir una Biblioteca (I.5.77) d'abast intermunicipal. Amb el projecte integral també es va ubicar en el territori l'Oficina de Treball de Sant Ildefons i construir un nou Pavelló Esportiu (I.5.77), un nou Centre Cívic (I.5.77) i una residència per a la Gent Gran (I.5.77). A més a més es va recuperar la zona esportiva de Sant Ildefons (I.5.77).

- CORNELLÀ DE LLOBREGAT**
ÀMBIT D'ACTUACIÓ: SANT ILDEFONS
ORGANITZACIÓ: MILLORA DE L'ESPAI PÚBLIC
- 1.1. Urbanització i zones verdes "habitatge"
 - 1.2. Urbanització general de l'espai públic i parcs
 - 1.3. Urbanització general de l'espai públic i parcs
- ACCESSIBILITAT**
- 1.1. Realització de barreres arquitectòniques
 - 1.2. Normalització de laçada de PAV

I.5.76

I.5.76 - Actuacions de millora de l'espai públic del barri de Sant Ildefons a Cornellà de Llobregat.

INVERSIÓ INDUÏDA

La inversió inicial del PII era de 16,65 milions de euros, 40% del total, 41,6 milions d'euros, d'inversions públiques realitzades al barri durant els anys de la seva execució (sense comptar amb la construcció dels habitatges de protecció oficial)⁸⁰.

En el camp de rehabilitació i equipament dels elements col·lectius dels edificis es van realitzar la construcció d'habitatges protegits a l'avinguda Salvador Alende i en la part superior del Pavelló Esportiu.

En relació als equipaments, es va realitzar, com inversió induïda, la rehabilitació del CAP Sant Ildefons i del CEIP Alexandre Galí, l'ampliació del centre social Sant Ildefons, la construcció d'un Auditori i d'una nova escola bressol i la renovació de la fusteria exterior del CEIP Torre la Miranda.

També es van executar accions induïdes per millorar l'accessibilitat com la construcció del pàrquing a la plaça Almogàvers i urbanització i reordenació de la circulació de la mateixa i la finalització de les obres de construcció del pàrquing i urbanització de la Avinguda Línia Elèctrica i l'urbanització dels carrers i places del voltant.

A nivell social es van realitzar cursos de formació de primera acollida i el desenvolupament del "Pla de l'Entorn" en totes les escoles del barri.

VALORACIÓ FINAL

Tal com s'ha explicat, les necessitats del barri de Sant Ildefons giraven al voltant de la millora dels espais públics i de la manca d'equipaments, dèficit visibles quan s'analitzen els percentatges destinats a tals conceptes: el 37% del pressupost a la millora de l'espai públic i de les condicions d'accessibilitat d'espais i edificis públics, i el 2% a la rehabilitació d'edificis privats i el 41% a la construcció o rehabilitació d'equipaments (1.5.75).

Si ara s'analitzen els projectes i actuacions a nivell d'espai públic es pot dir que es concentren al voltant de la Avinguda de Sant Ildefons, Avinguda República Argentina i als espais intersticials dels blocs. Per la morfologia urbana, polígon d'habitatges, els espais públics són generosos propiciant la versatilitat i multiplicitat d'usos.

⁸⁰ (Ajuntament de Cornellà de Llobregat, 2011)

I.5.77

I.5.77 - Actuacions de rehabilitació i/o creació d'equipaments en el barri de Sant Ildefons a Cornellà de Llobregat.

IMPLANTACIÓ

En un l'anàlisi més detallat dels projectes està la qüestió de l'ús dels materials en els espais públics. Tal i com en els barris de Sant Cosme i de La Mariola, en el barri de Sant Ildefons va caldre tenir en compte la durabilitat i el tipus de manteniment que exigeixen les diferents opcions de materials. D'acord amb aquests conceptes es van urbanitzar les avingudes de Sant Ildefons i República Argentina, i els carrers de l'entorn (I.5.45 i I.5.46) de manera molt senzilla amb paviment de peces de formigó a les zones de vorera, alguns arbres plantats amb escocell sense part superior, passos de vianants elevats amb asfalt (fet que estalvia peces de granet de la vorera) i fanals força sobris.

D'acord amb les actuacions relacionades amb la previsió d'equipaments públics s'observa que, com a la majoria de barris de polígons d'habitatges, Sant Ildefons necessitava equipaments de ciutat i amb aquesta visió es va construir la Biblioteca intermunicipal (I.5.75 i I.5.77).

Com a equipaments de veïnatge es va construir el Pavelló Esportiu (I.5.77) i una residència per a la Gent Gran (I.5.77). A més a més es va recuperar la zona esportiva de Sant Ildefons (I.5.77) i el Mercat Municipal.

Com ja es va dir canvis físics són sempre més visibles però a Sant Ildefons també s'observen petits canvis positius en les dinàmiques socials relacionats, principalment, amb l'ús dels espais públics i dels nous equipaments. El Mercat Municipal, per exemple, s'ha convertit en un punt de trobada de famílies els dissabtes pel matí, i la Biblioteca atrau ciutadans d'altres barris i, fins i tot, dels municipis veïns. Aquests canvis però necessiten ser consolidats.

Val la pena ressaltar una de les actuacions de l'àmbit social: l'Escola Oberta. L'actuació consisteix en l'obertura dels patis de les escoles del barri com a espai d'ús públic per a famílies, infants i adolescents fora d'horari escolar. Els objectius principals de l'esmentada actuació són: optimitzar l'ús dels centres escolars potenciant la seva vessant educativa i social i donar una alternativa de lleure als ciutadans del barri que s'exerceix de forma autònoma en un context segur i de proximitat⁸¹.

Passejant pel barri es pot observar que barri encara té mancances i situacions socials sensibles que haurien de ser acompanyades. Encara així, l'Ajuntament de Cornellà de Llobregat no va sol·licitar el Pla de continuïtat.

⁸¹ Cada pati escolar obert compta amb un servei de monitoratge que obre i tanca el pati escolar dins els horaris previstos, vetlla pel bon ús de les instal·lacions i procura establir dinàmiques de relació entre els infants i joves i als patis escolars oberts es realitzen activitats de dinamització educativa de tipus esportiu, artístic i en família. Aquestes activitats són obertes i gratuïtes al barri. La iniciativa municipal Patis Escolars Oberts al Barri compta amb la col·laboració del Consorci d'Educació de Barcelona, de la Fundació Jaume Bofill i de diverses entitats educatives i socials de la ciutat.

I.5.78

I.5.78 – Actuacions complementàries a les actuacions del PII del barri de Sant Ildefons a Cornellà del Llobregat.

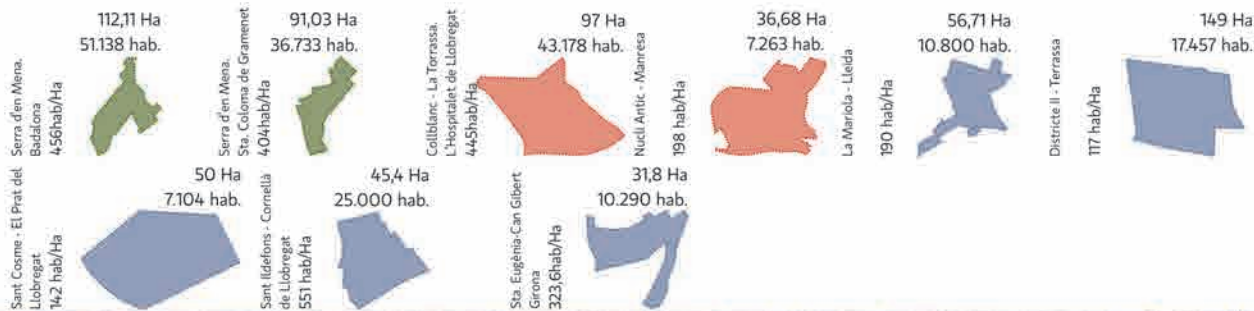
Actuacions destacades

Redacció del Projecte d'Intervenció Integral amb col·laboració entre l'Ajuntament de Cornellà i l'Escola d'Arquitectura de l'UPC.

Construcció de la Biblioteca

Rehabilitació del Mercat Municipal

Actuació de l'Escola Oberta

I.5.79

I.5.79 – Delimitació de l'àmbit del PII dels barris de Santa Eugènia – Can Gibert a Girona.

5.3.8 SANTA EUGÈNIA – CAN GIBERT DEL PLA – GIRONA

El barri de Sant Eugènia – Can Gibert, amb 31,8 Ha, se situa a l'oest de la ciutat de Girona tocant el municipi de Salt⁸² amb continuïtat de la trama urbana i límits pocs definits. Al nord, el barri es limitat per la sèquia Monar⁸³; a l'est amb Salt; a oest amb el riu Güell i al sud el barri segueix però no està inclòs en l'àmbit del PII. L'àmbit d'estudi tenia 10.290 persones al 2003, el que representava un 12% del total d'habitants del municipi.

Santa Eugènia de Ter, que era un municipi independent de Girona, fou annexonat per força l'any 1963. Fins aleshores era un petit municipi que desenvolupava una activitat industrial tèxtil modesta i els horts gràcies a la Sèquia Monar. La decisió d'unificar els municipis era part del pla d'extensió de Girona i, a partir d'aquest moment, el barri de Sant Eugènia va tenir un fort creixement urbà. Amb l'arribada d'immigrants del sud d'Espanya i la manca de planificació urbana, el territori va patir una gran densificació de població, una pèrdua de zones verdes i, l'any 1968, va perdre part del seu patrimoni històric: el Pont del Dimoni que va ser desmuntat i emmagatzemat⁸⁴.

El sector Can Gibert, caracteritzat per l'homogeneïtat de la construcció dels blocs plurifamiliars aïllats, dels anys 60 i principis dels 70 (I.5.80), va créixer al voltant de l'antic nucli de Santa Eugènia, del qual encara queden alguns edificis, amb un significatiu augment de la densificació. Posteriorment, es va edificar l'espai entre Salt i Can Gibert del Pla.

Diferent de Sant Ildefons o de les primeres edificacions de Sant Cosme, Santa Eugènia – Can Gibert no tenien problemes molt greus de l'estat de l'edificació⁸⁵ o de manca d'infraestructures urbanes, malgrat tenia les altres característiques d'aquests barris: manca d'aparcament, poca accessibilitat en els espais públics, inexistència d'equipaments de ciutat i manca d'espais públics⁸⁶ condicionats com a tal, fets que dificultaven una vida de barri atractiva i amb plena llibertat de moviment per a tothom.

En relació a la mobilitat es pot dir que la baixa freqüència i la manca d'ús del transport públic dificultava el seu posicionament com una alternativa al vehicle privat. Aquest fet provocava l'ús més freqüent del vehicle privat i, com a conseqüència, l'alta ocupació de la via pública amb finalitat d'aparcament (I.5.81).

L'activitat comercial es concentrava a les zones de nova urbanització, Barri Vell, Mercadal i Devesa sense abastar el barri. Hi havia un nombre considerable de locals comercials tancats (36,68% dels locals estaven inactius⁸⁷) generant un impacte negatiu sobre el barri. Un tret rellevant en aquest sector és la quantitat de locals utilitzats com a garatge: un 37% del total d'usos en planta baixa (424 dels 1.155 usos)⁸⁸.

⁸² No només aquest barri és limítrof amb Salt sinó que amb l'àmbit Salt 70, un dels exemples de bona gestió de projectes d'intervenció integral.

⁸³ Aquesta sèquia abasteix a les zones d'hortes que conreen l'espai entre Santa Eugènia i el Ter.

⁸⁴ (IGOP - Institut de Govern i Polítiques Públiques, 2014)

⁸⁵ Un 2,8% dels edificis estaven en mal estat (2,65% mitjana catalana) i a un 2% dels edificis mancaven aigua potable (tots tenien accés a la xarxa de sanejament). A nivell d'accessibilitat dels edificis de quatre plantes o més un 7% no tenia ascensor. (Ajuntament de Girona, 2005)

⁸⁶ m² de zones verds/ habitant = 0,5 (àmbit d'actuació) x m² de zones verds/ habitant = 28,5 (municipi)

⁸⁷ (Instituto Nacional de Estadística, 2006)

⁸⁸ (Ajuntament de Girona, 2005)

I.5.80

I.5.81

I.5.80 – Homogeneïtat constructiva de Can Gibert.
I.5.81 – Espai públic utilitzat com a zones d'aparcament.

A nivell social, l'àmbit comptava amb una elevada taxa d'immigració (22,4%) i la concentració de col·lectius extracomunitaris en quatre illes molt definides⁸⁹. També és rellevant l'alt nombre de veïns que deixaven el barri i com s'observava la substitució d'aquesta població per immigrants nousvinguts extracomunitaris; és a dir, baix creixent població i alta mobilitat residencial fets que, junts, conformen un greu problema d'identitat local. Altres fets destacables són el percentatge de població major de 64 anys (13,7%), el baix índex d'ocupació laboral (per sota de les mitjanes de la ciutat), la proporció entre població autòctona i immigrant a l'escola pública del barri que superava el 50% i el creixement de l'absentisme escolar.

Els anys 80 es va iniciar la urbanització de la plana entre Can Gibert i Santa Eugènia que ha suposat un canvi qualitatiu visible, amb la ubicació de nous equipaments i la construcció de nous espais públics. Malgrat tot, la manca d'atractiu comercial i el grau de complexitat de la regeneració urbana de l'esmentat sector han aïllat la zona de les dinàmiques de creixement i de qualitat urbana de la resta de la ciutat.

Malgrat aquests barris no comptaven amb equipaments de ciutat, si abrigaven equipaments de proximitat. El Centre Cívic, obert el 1998, és un punt neuràlgic per la societat dels barris. També està l'antiga masia de Can Ninetes que acull la seu de totes les entitats veïnals i els Serveis Bàsics d'Atenció Social de l'Ajuntament de Girona. L'àmbit encara comptava amb la Biblioteca Salvador Allende, centres d'educació infantil, primària i secundària, una piscina municipal, un camp de futbol i un pavelló municipal.

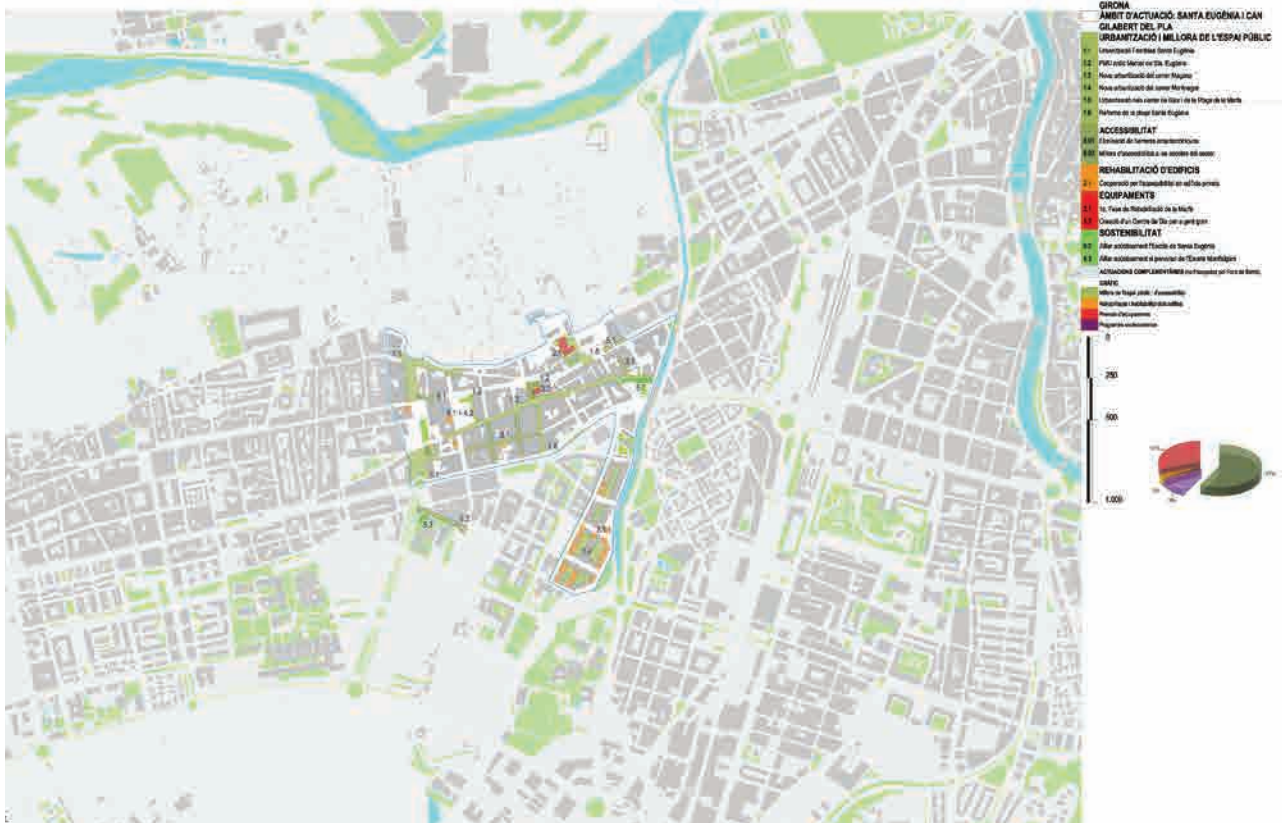
L'any 2005 l'àmbit tenia una trama veïnal forta i dinàmica, un territori ben dotat de serveis, amb edificis, en general, en bon estat i amb zones lliures amb gran potencial de transformació en espais públics de qualitat. Per l'altre banda, l'alta densitat, l'envelliment i la mobilitat poblacional, el baix índex d'ocupació, els problemes amb la mobilitat amb transport públic, l'ocupació dels vials públics per al vehicle privat, la baixa qualitat urbanística del sector i l'escassa activitat comercial eren característiques que demanaven accions immediates.

Així, l'any 2005 l'Ajuntament de Girona sol·licita la subvenció dels Fons de Barris per l'execució del Projecte d'Intervenció Integral dels barris de Santa Eugènia – Can Gibert del Pla per un import de 14,6 milions d'euros. El programa preveia una sèrie de mesures urbanístiques (I.5.82), econòmiques, socials i comercials objectivant assegurar la incorporació del barri a la ciutat; garantir la cohesió social i generar noves oportunitats de desenvolupament.

URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT

Les actuacions en l'espai públic d'aquest sector configuren exactament el que s'ha anomenat, en el principi d'aquest capítol, per "actuacions axials amb ramificacions" (I.5.82), típiques de les extensions suburbanes.

⁸⁹ (Ajuntament de Girona, 2005)

I.5.82

I.5.82 – Actuacions físiques del PII dels barris de Santa Eugènia i Can Gibert a Girona.

IMPLANTACIÓ

Les actuacions emblemàtiques que van constituir els eixos bàsics del projecte eren: la recuperació de l'espai de la Frontissa de Santa Eugènia⁹⁰ (en el límit amb Salt) (I.5.83); reurbanització del carrer Maçana (en el centre de l'àmbit) (I.5.83) que va afavorir un nou eix comercial al barri, amb un trànsit pacificat; la recuperació i creació de nous espais públics (plaça Salvador Allende, patis de Can Gibert del Pla i nou espai públic a l'antic mercat de Santa Eugènia) (I.5.83) i la creació d'alternatives d'aparcament, millores en el transport públic i rehabilitació de voreres i places per tal de fomentar un major ús del carrer ajudant a construir un barri més amable.

HABITABILITAT

Les actuacions a nivell d'habitabilitat van ser, com en els altres àmbits estudiats, destinades a millorar l'accessibilitat d'edificis d'ús residencial privats del barri per tal d'eliminar barreres a la lliure circulació de persones de mobilitat reduïda.

EQUIPAMENTS

Com actuació principal el PII de Santa Eugènia – Can Gibert va proposar la primera fase de la rehabilitació de l'antiga Fàbrica Marfà per tal que esdevingués un centre cívic i cultural del barri i per a la ciutat. La Marfà era una antiga fàbrica tèxtil creada a mitjans del segle XIX, que un cop rehabilitada ha de posar al servei de la població 2.700 metres quadrats d'equipament. La primera fase consistiria en la creació d'una nova biblioteca (que substituiria l'antiga biblioteca Salvador Allende).

Finalment, l'última actuació del camp d'equipaments era la creació d'un Centre de Dia per a la Gent Gran.

En el camp de foment de la sostenibilitat del desenvolupament urbà, camp 5, es van portar a terme dues actuacions que eren força importants: aïllar tèrmic i acústicament l'escoles Santa Eugènia (degut al soroll del Passeig d'Olot) i Montfalgars.

INVERSIÓ INDUÏDA

Paral·lelament al desenvolupament del Pla es van dur a terme diferents iniciatives amb l'objectiu de complementar la seva incidència sobre la població.

En el camp de rehabilitació i equipament dels elements col·lectius dels edificis l'Ajuntament de Girona i el Departament de Medi ambient i Habitatge van signar un conveni en relació a actuacions de rehabilitació en àmbits d'especial interès i amb caràcter excepcional, que va suposar la possibilitat de rebre una subvenció addicional del 10%⁹¹ en la rehabilitació dels edificis reconeguts pel conveni.

⁹⁰ El procés participatiu de la Frontissa va guanyar un premi d'innovació democràtica del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat i va suposar un pas important en la implicació dels veïns en el projecte.

⁹¹ Subvenció prevista en l'article 18.1.e) del Decret 455/2004.

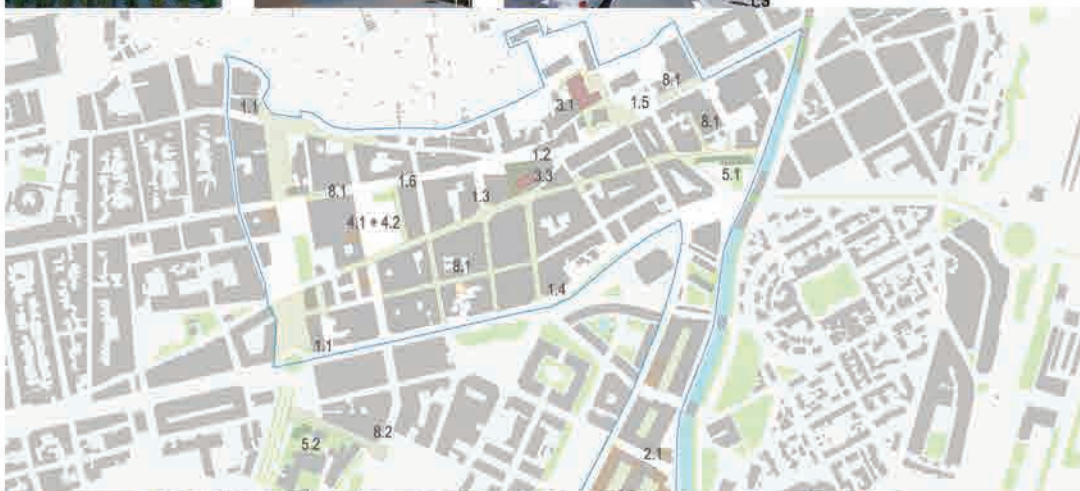

GIRONA
ÀMBIT D'ACTUACIÓ: SANTA EUGÈNIA I CAN GIBERT DEL PLA
CLAU DELEGAT DEL PLA
URBANITZACIÓ I MILLORA DE L'ESPAI PÚBLIC

- 1.1 Urbanització Portes Santa Eugènia
- 1.2 Plaça Mercat de Sta. Eugènia
- 1.3 Nova urbanització del carrer Montgrò
- 1.4 Nova urbanització del carrer Montgrò i Oriol
- 1.5 Urbanització del carrer de Sant Joan de Provença i Martí
- 1.6 Reforçament de l'espai Santa Eugènia

ACCESSIBILITAT

- 2.1 Millora d'accessibilitat a les escoles d'educació
- 2.2 Millora d'accessibilitat a les escoles d'educació

I.5.83

I.5.83 - Actuacions de millora de l'espai públic dels barris de Santa Eugènia i Can Gibert de Girona.

En relació a l'ocupació, en el marc del projecte Treball als Barris, l'any 2009 es van desenvolupar una sèrie d'actuacions adreçades a la població en situació d'atur del barri. El programa de qualificació professional, s'ha portat a terme a la Casa d'Oficis de Restauració i Manteniment d'Espais Urbans i ha estat dirigit a un total de 10 joves menors de 25 anys en situació d'atur. Amb les pràctiques d'aquesta acció es va recuperar el parc agrícola de les Hortes de Santa Eugènia⁹². Dintre dels programes d'experienciament laboral, es va desenvolupar un primer projecte destinat a la Millora dels Espais Públics de Santa Eugènia – Can Gibert que ha suposat la contractació de 9 persones aturades en risc d'exclusió⁹³. El segon projecte, Dinamització Ocupacional del barri de Santa Eugènia – Can Gibert, va suposar la contractació de dos dinamitzadores ocupacionals que va permetre treballar en la millora de l'ocupabilitat d'un total de 87 joves, els quals han rebut la informació, orientació i acompanyament necessaris per a facilitar la seva inserció laboral. Finalment, en l'àmbit dels programes de desenvolupament local, es va contractar un tècnic especialitzat en la implementació de noves tecnologies amb l'objectiu d'impulsar programes formatius a mida de les necessitats de les persones del territori per a l'adquisició i millora de competències bàsiques en l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC). *“Així, es van realitzar un total de 13 cursos d'acreditació de competències TIC i 9 d'alfabetització digital en els que van participar 277 persones, sobretot dones, en situació d'atur i amb edats compreses entre els 25 i 45 anys.”*⁹⁴

Una acció força interessant a nivell de salut va ser desenvolupada en el CAP Can Gibert. Tres infermeres van realitzar, en el 2006, un treball de diagnòstic⁹⁵ per tal de conèixer l'estat de salut de la seva població, conèixer les seves característiques i els recursos socials i sanitaris disponibles. També es van programar xerrades sobre nutrició, salut infantil i afectivitat que van tenir èxit entre la població.

Finalment, a nivell educatiu, el Pla Municipal d'Educació i Convivència dels barris de Santa Eugènia – Can Gibert es va incorporar al Pla Educatiu d'Entorn de la Generalitat comptant, d'aquesta manera, amb el suport i els recursos d'aquesta eina.

VALORACIÓ FINAL

Tal com s'ha explicat, les mancances dels barris de Santa Eugènia – Can Gibert es concentraven, principalment, en els espais públics (baixa qualitat de l'espai urbà, mal ús, accessibilitat i mobilitat), en l'escassa activitat econòmica i en la qüestió social en quan a l'envelliment i baix índex d'ocupació de la població. Els dèficits relacionats amb l'espai públic són força visibles quan s'analitzen el percentatge destinat a les actuacions en aquests camps: el 57% del pressupost a la millora de l'espai públic i de les condicions d'accessibilitat d'espais i edificis públics. Malgrat això, no es van fer grans esforços econòmics, comparativament, en els camps socials (9% del pressupost total) i de rehabilitació dels elements comuns dels edificis (3% del pressupost total) i es va invertir força en nous equipaments, el 31% del pressupost total, actuacions que, encara que necessàries no van tenir un resultat força satisfactori⁹⁶ (47% de nivell de satisfacció) (1.5.75).

⁹² Per al desenvolupament d'aquesta acció, s'ha contractat un formador i una educadora social.

⁹³ Paral·lelament, es va procedir a la contractació d'un educador, dos oficials de segona i sis peons.

⁹⁴ (GMG Plans i Projectes, 2011)

⁹⁵ L'esmentat estudi va estar premiat en el VII Congrés de l'Associació d'Infermeria Familiar i Comunitària de Catalunya.

⁹⁶ Durant el 2010 es van fer una sèrie d'enquestes amb la població resident en el barri, tècnics i polítics per tal de poder avaluar l'impacte de l'execució de les actuacions del PII en els barris de Santa Eugènia – Can Gibert.

I.5.84

I.5.84 - Actuacions de rehabilitació d'elements col·lectius dels edificis i nous equipaments del PII dels barris de Santa Eugènia i Can Gibert de Girona.

Els projectes i actuacions a nivell d'espai públic es concentren al voltant del carrer Maçana que creua l'àmbit en el sentit est-oest. La seva reurbanització i eixamplament va ser molt ben avaluada pels residents i te força impacte en el territori una vegada que ajuda a fomentar els desplaçaments a peu i el comerç de proximitat, a més de incrementar la qualitat de l'espai urbà.

Una de les actuacions més rellevant del PII de Santa Eugènia – Can Gibert va ser l'urbanització de la Frontissa de Santa Eugènia. Un espai "buit", antiga reserva de la NII, i limítrof amb Salt. L'obra va millorar la mobilitat i connectivitat en el barri a la vegada que va crear un espai públic i lúdic de qualitat que serveix al barri i a Salt.

En un l'anàlisi més detallat dels projectes està la qüestió de l'ús dels materials i mobiliari urbà en els espais públics. En aquest àmbit les tipologies d'extensió suburbana i polígon d'habitatge comparteixen l'espai, malgrat estiguin ben delimitades (Santa Eugènia com a extensió i Can Gibert com a polígon), i es podria fer un estudi comparatiu més interessant les diferents formes de projectar d'acord amb les distintes tipologies dintre del mateix àmbit. Però, com les actuacions del PII només es van fer present en els espais públic de Santa Eugènia⁹⁷ no es pot dur a terme l'esmentat estudi i se seguirà amb l'anàlisi de les actuacions en la part d'extensió suburbana de l'àmbit.

Tal i com en els altres casos d'estudi d'extensió suburbana i polígons d'habitatge, va caldre tenir en compte la durabilitat i el tipus de manteniment que exigeixen les diferents opcions de materials. D'acord amb aquests conceptes es van urbanitzar els carrers Maçana i Montnegre i Orient (I.5.45 i I.5.46) amb paviment de panot de formigó amb acabat granulat a les zones de vorera, alguns arbres plantats amb escocell de ferro amb acabat negre forjat, sense passos de vianants elevats, bancs amb fusta i ferro i fanals força sobris (columna cilíndrica i projector).

Com a espai públic emblemàtic, l'urbanització de la Frontissa de Santa Eugènia si que es va diferenciar en quan els usos dels materials i mobiliari urbà. El paviment combina peces de formigó lis grises, formigó de color i sauló en les zones de descans. Els bancs son de fusta amb estructures d'acer corten o de formigó i els escocells son de xapa d'acer. El conjunt dona a l'espai característiques nobles fent que s'aproximi més de l'urbanització d'un casc antic que no pas d'un barri d'extensió suburbana.

En relació a les actuacions de rehabilitació dels elements col·lectius dels edificis, es van instal·lar 2 ascensors (dels 12 edificis de PB+4 on era possible l'obra) i 23 rampes d'accés adaptades (dels 30 edificis que presentaven barreres arquitectòniques). Aquests números ensenyen la dificultat d'acordar obres de millora en les comunitats veïnals, principalment, quan l'obra no és finançada al 100%.

D'acord amb les actuacions relacionades amb la previsió d'equipaments públics la rehabilitació de la Marfà és l'obra més emblemàtica tenint en compte que les necessitats d'equipaments de veïnatsges en l'àmbit estaven resoltes. La rehabilitació de l'antiga fàbrica de filats Marfà al barri de Santa Eugènia va permetre la creació d'un equipament cultural de caire supramunicipal.

⁹⁷ L'actuació 1.7 del PII inicial proposava la incorporació al domini públic dels patis de Can Gibert. Per manca d'acord per unanimitat amb les comunitats de veïns, l'esmentada actuació es va anul·lar i es va passar al camp 2 per millorar l'accés als edificis de Can Gibert (actuació 2.1).

IMPLANTACIÓ

Des de l'any 2012 s'està tornant un centre de referència en l'àmbit de la música moderna amb diferents espais per a la seva pràctica i la creació (bucs d'assaig, estudi de gravació, aules multimèdia) entre ells l'Escola de Música Avançada i So (EUMES). L'espai Marfà també acull altres serveis de proximitat com: la Biblioteca Salvador Allende, el Centre Cívic Santa Eugènia i el Servei d'Informació Juvenil. La rehabilitació d'aquest edifici representa una regeneració de l'espai, aportant una gran milloria de la qualitat urbana del seu voltant. Degut a les característiques de l'edifici de principis del segle XIX la seva rehabilitació també s'aproxima més a les obres executades en els nuclis antics.

L'altre equipament proposat en el PII era la construcció d'un centre de dia per a la gent gran. L'esmentada obra es va realitzar parcialment i, un cop acabat el PII, l'Ajuntament va finalitzar-la amb recursos propis, sent que avui és un Centre Obert.

En l'àmbit de Comerç i Activitats, es va crear el mercat setmanal de Can Gibert⁹⁸, valorat com a positiu, que va suposar un gran esforç per part dels tècnics a l'hora d'establir un marc regulador per possibilitar l'existència d'aquesta activitat. Ja els comerciants del carrer Maçana, que en principi era d'esperar un nivell de satisfacció alt amb l'obra de reurbanització i les actuacions de promoció econòmica, no es van mostrar satisfets creient que les accions de promoció són, gairebé, imperceptibles.

Així com a Sant Ildefons, els barris de Santa Eugènia i Can Gibert també van obrir els patis de les seves escoles com a espai d'ús públic per a famílies, infants i adolescents fora d'horari escolar. Els objectius, semblants als del barri de Cornellà, eren: optimitzar l'ús dels centres escolars, fomentar el coneixement de la diversitat i donar una alternativa de lleure als ciutadans del barri que s'exerceix de forma autònoma en un context segur i de proximitat.

L'Ajuntament de Girona va apostar per dues eines d'informació i participació que van resultar ser prou importants: una web del PII i un butlletí que explicaven, informaven i fomentaven la participació en les actuacions del PII.

La gestió del PII es va dur a terme des de l'Oficina tècnica del Projecte de Santa Eugènia i Can Gibert del Pla, conformada per un equip de tècnics de diferents àrees com en altres àmbits estudiats. L'element innovador va ser la formació del director del Pla: geògraf i director tècnic de la Unitat d'Anàlisi Territorial de l'Ajuntament de Girona (UMAT). L'experiència dintre de la UMAT en l'anàlisi territorial, seguiment d'indicadors i treball transversal va ser cabdal per portar a terme la gestió del PII i fer-ho, a més, de forma notable.

D'acord amb l'informe final d'avaluació del PII de Santa Eugènia – Can Gibert, hi ha una unanimitat en el fet que les actuacions de millora de l'accessibilitat a la via pública i als edificis i de millora de l'aïllament acústic a les escoles són les més ben valorades per part de la població (entre un 91% i un 95% dels enquestats).

⁹⁸ L'Ajuntament de Girona va rebre un premi del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa de la Generalitat de Catalunya per la creació del mercat ambulant de Can Gibert del Pla.

“Amb un 74% de nivell de satisfacció, la ciutadania destaca la millora de l'estat de conservació dels edificis mitjançant els processos de rehabilitació duts a terme. En tercer lloc, estan les actuacions d'urbanització, amb un 67% de satisfacció ja que part dels residents al barri consideren que la nova configuració de la xarxa viària propicia l'ús de l'espai vorera per part de els bicicletes, o bé que preferien els carrers com abans o que manca encara per resoldre la situació de l'aparcament.”⁹⁹

En relació a la valoració dels programes socials, els resultats ensenyen un grau de satisfacció força alt, sobretot, en les activitats extraescolars i en l'obertura dels patis de les escoles en horaris fora de l'horari escolar.

El PII va suposar una contribució força positiva per l'impuls i la transformació dels barris de Santa Eugènia i Can Gibert del Pla. Tot i així, per tal d'aconseguir assolir l'objectiu general que es plantejava a l'inici del PII, és a dir, *“garantir la incorporació del barri al ritme de desenvolupament del conjunt de la ciutat de Girona i assegurar que el sector no esdevingui un espai degradat des del punt de vista urbà i de la cohesió social”¹⁰⁰*, l'Ajuntament de Girona va trobar necessari sol·licitar el Pla de Continuitat pels barris més enllà del termini del PII.

Malgrat les actuacions dutes a terme van ser valorades positivament per residents i tècnics, no es va obtenir la totalitat dels objectius esperats. El PII va tenir una baixa incidència en l'àmbit social, educatiu i cultural i, com a conseqüència, no es percep una millora significativa de la cohesió social i la convivència. A més a més, les enquestes van ensenyar el baix impacte de millora de la qualitat urbanística, en relació a la dinàmica de l'activitat econòmica. Igualment es remarca la insuficient dotació de nous espais d'aparcament i, sobretot, la no finalització de la Frontissa i de l'Espai Mafià dintre del termini del Pla de Barris¹⁰¹. D'aquesta forma, l'any 2011 l'Ajuntament de Girona va presentar la proposta del Pla de Continuitat a la Generalitat de Catalunya amb, sobretot, actuacions de caire social.

Actuacions destacades

Urbanització de la Frontissa.

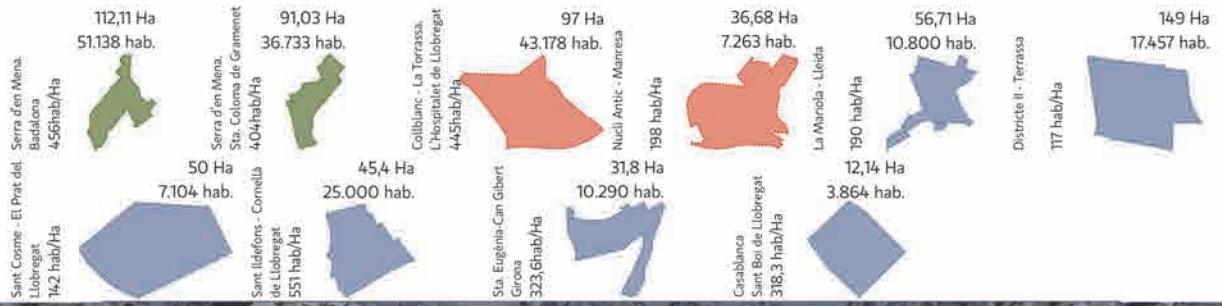
Rehabilitació de l'edifici de la fàbrica Marfià com a equipament.

Gestió transversal amb coneixements previs del territori.

⁹⁹ (GMG Plans i Projectes, 2011)

¹⁰⁰ (GMG Plans i Projectes, 2011)

¹⁰¹ Ambdós funcionen actualment.

I.5.85

I.5.85 – Delimitació de l'àmbit del PII del barri de Casablanca a Sant Boi de Llobregat.

5.3.9 CASABLANCA – SANT BOI DE LLOBREGAT

L'àmbit d'actuació del PII de Casablanca fa part, conjuntament amb Torre de la Vila, els Canons i Les Orioles i una part del polígon industrial del Fonollar, del Districte Sud de Sant Boi del Llobregat. L'àmbit del PII (o Pla de Millora Integral com es va anomenar a Sant Boi) correspon a la part més antiga que es va desenvolupar a partir dels anys 1920 i 1930. El barri es delimita al nord amb la zona de Torre de la Vila, formada a finals de la dècada dels 80; al sud amb la carretera C-245 i el polígon industrial del Fonollar Sud; a l'oest amb el polígon del Fonollar Nord i a l'est amb el barri de Vinyets–Molí Vell per la ronda de Sant Ramon (una via de quatre carrils i una de les principals entrades de trànsit de la ciutat). La superfície d'àmbit és de 12,14 Ha (3,49 Ha de sòl residencial, 1,51 Ha d'equipaments públics, 2,83 Ha de zones verdes i 4,23 Ha de sistema viari) (I.5.85).

Casablanca va néixer entre els anys 1920 i 1930 amb cases d'una sola planta d'ús residencial. La major part del barri es va construir com un barri dormitori per rebre les onades migratòries dels anys 60 i 70. Un barri tancat en si mateix amb poca connexió amb la resta de la ciutat degut als límits edificats, poc permeables, i a una xarxa viària discontinua.

Ens els anys 80 i 90 es van executar els últims edificis d'habitatges i equipaments com el Casal del Barri i el camp de futbol a les parcel·les no edificades. Els edificis es van construir sense tenir en compte les condicions d'accessibilitat, sense ascensors i, en molts casos, amb escales entre l'accés als habitatges i el carrer.

La manca d'equipaments de proximitat, la baixa qualitat dels espais públics, la falta d'aparcaments, l'envelliment de la població, la baixa activitat econòmica i ocupació dels seus residents va fer amb que l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat redactés el Pla de Millora Integral de Casablanca i demanés, l'any 2005, la subvenció del Fons de Foment de Barris (I.5.86).

En la mateixa línia dels plans integrals anteriors, el PMIC plantejava una sèrie de mesures urbanístiques i socials. D'acord amb el document del PII de Casablanca¹⁰⁰, els objectius del Pla estaven enfocats a resoldre els dèficits existents: *“generar atractiu per mantenir i captar nova població; trencar l'aïllament del barri; millorar les condicions d'habitabilitat i qualitat urbana; dinamitzar el parc d'habitatges desocupat; abordar una remodelació urbanística del barri amb la revisió i el reordenament del planejament; reactivar l'activitat comercial i econòmica creant nous espais de centralitat; fomentar la participació de la ciutadania en la definició de futur del barri; reforçar la cohesió social i l'atenció als col·lectius en situació de risc; completar la xarxa d'equipaments i serveis de proximitat i incorporar els criteris de sostenibilitat en totes les actuacions del Pla.”*

URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT

Donat l'estat del barri, les actuacions d'urbanització i accessibilitat del PII eren, principalment, de reurbanització i obertura de carrers, col·locació d'arbrat i mobiliari urbà i millora dels serveis. Com actuacions rellevants estaven l'urbanització dels espais verds previstos en el planejaments i no executats i les indemnitzacions o reallotjament dels propietaris d'edificacions afectades per les esmentades zones verdes, l'urbanització dels espais verds del sector Fènix (sud-oest de l'àmbit) i la creació d'un nou espai públic en la zona Parellada (nord de l'àmbit).

¹⁰⁰ (Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 2005)

Les actuacions més rellevants del PII (I.5.86, I.5.87 i I.5.88) estaven vinculades a modificacions puntuals del PGM, expropiacions i reallotjament dels residents. Tots aquests processos van ser llargs, complexes i van acabar obligant a l'Ajuntament a sol·licitar una pròrroga de dos anys per poder executar les obres, principalment, de les places Vallespir i Ripollès (sector Fènix) (I.5.88) i l'espai públic en el carrer Barcelona, 19-21 en el centre de l'àmbit (aquest va dependre de l'expropiació i enderroc d'un edifici d'habitatge) (I.5.88).

Malgrat sigui un barri que s'encaixi dintre de la tipologia de "polígons d'habitatges" la morfologia del les actuacions combina "actuacions axials" i "actuacions disperses" (I.5.86), característiques dels nuclis antics segons el present estudi (s'ha de tenir en compte que, encara sent disperses, no tenen les mateixes dimensions que les actuacions físiques dutes a terme en els nuclis antics), entrant, així, en la tipologia d'actuacions "axials amb ramificacions", característiques de les extensions suburbanes. Aquest fet pot ser degut a la trama urbana que encara conserva, en el centre de l'àmbit d'actuació, edificacions de PB, PB+1 i PB+2 (primers edificis del barri) on no es va dur a terme cap actuació del PII.

En termes d'accessibilitat a l'espai públic el PII proposava la supressió de les barreres arquitectòniques dels espais entre blocs del sector Fènix (I.5.86 i I.5.88), de la Plaça Olivera i des de les voreres a les escales de veïns dels blocs d'habitatges.

HABITABILITAT

Degut a la manca generalitzada d'accessibilitat dels edificis del barri, les actuacions del camp 2 van ser, principalment, per resoldre els esmentats problemes. Des de l'Ajuntament es van obrir línies d'ajuts a la instal·lació d'ascensors, milloria de l'accessibilitat i dels elements comuns dels edificis (I.5.86 i I.5.89).

Les tasques informatives i administratives referents a la gestió de les subvencions (les de l'Ajuntament i també les del Departament de Mediambient i Habitatge, ara Territori i Sostenibilitat, de la Generalitat de Catalunya) eren dutes a terme des de l'Oficina de Gestió del PII. Aquesta oficina també va portar a terme campanyes informatives¹⁰³ sobre les subvencions de rehabilitació dels edificis que van donar resultats força positius.

EQUIPAMENTS

En termes d'equipaments, les principals actuacions del PII eren l'execució d'un Casal de barri i la reubicació de les associacions ubicades a l'annex Fènix (I.5.86 i I.5.89) però a l'any 2006, després d'aprovar el PII, l'Ajuntament va decidir redactar, per primer cop al municipi, un pla d'usos per a definir l'ús del nou equipament. Després de varies reunions amb diferents col·lectius i d'un concurs d'idees amb vot popular es va triar la proposta guanyadora, del despatx F2M, que preveia la construcció d'un equipament en quatre fases: aparcament soterrat de titularitat pública amb 113 places; centre cívica¹⁰⁴ amb 1.135 m² i les dues últimes fases, ajornades per dificultats econòmiques, que preveien l'ampliació del centre cívica i un equipament esportiu.

¹⁰³ L'any 2009 es va dur a terme una campanya "Porta a Porta" mitjançant una persona contractada dintre del programa "Treball als Barris".

¹⁰⁴ El centre cívica comptaria amb la vitrina pels Gegants, un servei de ludoteca, una sala multimèdia i la seu de la federació d'entitats Els Garrofers. Encara hi hauria una sala polivalent, una sala per impartir tallers de cuina, despatxos per a la regidoria del districte, pels tècnics i administratius i sales per a la EBASP (Serveis Socials Bàsics).

L'altre actuació del camp 3 era l'adaptació del projecte de pistes poliesportives¹⁰⁵ al projecte d'un únic edifici que incorporés les activitats del casal de barri i esportives. La modificació puntual de PGM que es proposava, plantejava ampliar la parcel·la d'equipaments on estava prevista la construcció de les pistes poliesportives, per tal de donar cabuda també al nou casal de barri.

Finalment, l'última actuació d'aquest camp era la col·locació temporal d'aquelles associacions que estaven situades a l'annex Fènix. La localització definitiva es va fer entre el nou equipament i el casal de barri.

INVERSIÓ INDUÏDA

Durant els 6 anys d'execució del PMI de Casablanca també es van dur a terme actuacions que no feien part d'aquest projecte.

Dintre del camp de millora de l'espai públic es va urbanitzar la plaça del Penedès, al sector Fènix. Una actuació inclosa en el PUOSC que va incrementar la superfície de zones verdes del barri millorant qualitativament l'espai públic.

En referència als equipaments, es va construir unes pistes poliesportives. La construcció d'aquestes pistes en el moment de sol·licitud del PMI Casablanca, va ser inclosa en el PUOSC 2007. El PMI Casablanca, només va plantejar, mitjançant una modificació de planejament, ampliar la superfície de sòls qualificats com a equipament en aquest emplaçament, per possibilitar així la construcció d'un nou casal de barri al mateix solar (actuació 3.14 del PMI), de titularitat municipal, al costat d'aquestes pistes poliesportives (actuacions 3.11 i 3.12). Un cop construït i posat en funcionament el nou Casal, el mes de desembre de 2011, es va decidir impulsar de nou el projecte de les pistes poliesportives, en substitució de l'avantprojecte de l'any 2006 (actuació 3.14). Des de la participació ciutadana, com a element clau en tota el procés de transformació del barri, en el mes de març del 2012 es va demanar preparar un nou projecte, que inclogués les instal·lacions de: pista de patinatge / pista futbol 5 / i tota la resta de la parcel·la sigui arranjada com a zona d'estar i parc urbà (projectes que es van incloure en el programa urbanístic del projecte de continuïtat sol·licitat per l'Ajuntament).

A més a més d'accions físiques, es van dur a terme més d'una desena d'actuacions socials de suport als veïns del barri amb un import total de més de 1,6 milions d'euros.

També és molt significatiu l'esforç que es va fer per part dels veïns en termes de rehabilitació d'edificis. Durant els 6 anys d'execució del PMI els veïns van invertir més de 4,2 milions d'euros, mentre que la subvenció donada (a càrrec del PMI) va ser d'1,02 milions d'euros. Els 93 expedients de llicències d'obres de rehabilitació dels elements comuns dels edificis es divideixen en: 5 instal·lacions d'ascensors, 22 canvi d'ús de local a habitatge, 1 nova planta, 37 reformes i 28 rehabilitacions.

¹⁰⁵ L'esmentat projecte estava també subvencionat pel PUOSC.

IMPLANTACIÓ

Així com tots els altres barris que rebien la subvenció del Fons de Foment de Barri, el barri de Casablanca també tenia el dret de sol·licitar les línies d'ajuts del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya a través del programa "Treball als Barris". I, la veritat, és que aquest barri va treure força profit de l'esmentat programa contractant, entre els anys 2007 i 2011, 362 persones¹⁰⁶, 4 dispositius d'inserció laboral pel col·lectiu amb dificultats especials i 8 estudis i campanyes en un total de més de 5,6 milions d'euros de subvenció.

Val la pena ressaltar dos aspectes relatius a la subvenció provinent del "Treball als barris". Primerament que la contractació del personal tècnic va permetre realitzar un seguit d'enquestes que van possibilitar tenir una informació actualitzada des del principi fins al final de l'execució del PII permetent l'adequació del projecte a les necessitats detectades. I l'altre aspecte és la contractació de les campanyes que van ser un element clau pel desenvolupament del PII de Casablanca. Les publicacions (revistes del projecte i fulletons informatius) van ser fonamentals per informar a la població sobre l'estat d'execució del projecte; els calendaris van ser una oportunitat per treballar aspectes de gènere i civisme¹⁰⁷ amb una lectura fàcil i visible durant, com a mínim, un any; i el marxandatge editat va permetre que el PII arribés a les escoles, a la gent gran i a les persones que no participaren activament de tot el procés.

Des del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, el programa "Salut als Barris" també va participar en la regeneració urbana del barri de Casablanca. Dintre d'aquest programa es va dur a terme l'anàlisi de les necessitats de salut dels veïns del barri elaborant una sèrie de propostes d'acció per a la reducció de desigualtats en termes de salut.

*"Donat l'augment de les expropiacions i el cost previst inicialment per a les obres a l'espai públic, l'Ajuntament de Sant Boi va aprofitar les línies de finançament del Fons Estatal d'Inversió Local en l'any 2009 per a poder donar cabuda a totes les actuacions previstes inicialment en el PII i així poder portar endavant una remodelació integral de l'espai públic de Casablanca."*¹⁰⁸ Aleshores, es van presentar tres projectes amb un total d'1,04 milions d'euros: millora de les voreres i de la xarxa de sanejament de la Ronda Sant Ramón, i millores de l'accessibilitat en diversos punts del barri (informació recollida a l'oficina del pla d'acord amb les propostes dels veïns i veïnes del barri).

Malgrat el PMI inicial de Casablanca tingués un caire dominantment urbanístic, el desenvolupament de les accions va tenir una basant força social gràcies a la gran feina de gestió duta a terme per l'equip de coordinació del PII. Aquest fet és fàcilment detectable quan s'analitzen els imports d'inversió induïda (import total: 1,77 milions d'euros + 5,6 milions del programa Treball als Barris): 98,7 % de l'import total per programes socials i només un 1,3% per millora de l'espai públic i equipaments. El fet de transformar un projecte de transformació urbana en un projecte de transformació integral és mèrit del l'esforç de la gestió del PII.

¹⁰⁶ 41 tècnics i tècniques, 153 persones de manteniment, 115 dinamitzadors socials, 15 agents d'ocupació i desenvolupament local i 38 persones pel desenvolupament de tallers ocupacionals.

¹⁰⁷ Val ressaltar que es va portar a terme una campanya de civisme a la via pública per insistir en la dificultat de tornar a existir una inversió d'aquesta magnitud en el barri i que la postura de les persones seria el diferencial de cara al futur. Durant l'exposició de l'esmentada campanya no es va registrar cap acte de vandalisme en els espais públics del barri. (Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 2011)

¹⁰⁸ (Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 2011)

VALORACIÓ FINAL

A l'hora de fer la valoració final de l'execució del PII es van utilitzar les enquestes anuals realitzades pels tècnics, contractats dintre del programa Treball als Barris, a la població. Una de les preguntes més significatives extretes d'aquestes enquestes és "Aniria a viure a un altre barri?". Al final de l'execució del PII un 72% de la població enquestada va contestar que no aniria a viure a un altre barri.

També és rellevant la valoració que es va fer sobre els aspectes d'espai públic, rehabilitació i accessibilitat entre els anys 2009 i 2011. L'any 2009 la valoració era de 3,99 sobre 5 per l'espai públic, 4,02 per la rehabilitació i 3,93 per l'accessibilitat del barri. En el 2010 els valors eren, respectivament: 4,02; 4,15 i 4,23. Finalment, l'any 2011, els valors van ser: 3,99, 4,05 i 4,05 tornant gairebé als valors inicials. És curiós com, en el 2010 amb totes les obres en marxa, les valoracions van ser més positives que l'any 2011 amb totes elles finalitzades. Una de les lectures per aquestes avaluacions pot ser la de que mentre les obres i els programes estaven en marxa la població estava, d'una manera o d'altre, involucrada amb el PII i amb les expectatives altes en el resultat final. Una vegada totes les accions es van finalitzar, les persones es van decebre d'alguna forma, potser perquè no van ser capaces de veure el PII com un projecte per a tots i que el "davant de casa meua" o "en el meu edifici" no era la manera d'entendre tot el procés.

En referència a les actuacions d'espais públics, en el barri de Casablanca, com en el barri de Santa Eugènia – Can Gibert, els materials i el mobiliari urbà utilitzats tenen característiques superiors que els usats en altres barris de polígons d'habitatge. En la pavimentació dels carrers i espais públics es van utilitzar peces de formigó prefabricades de colors o grises (diferent del paviment ja utilitzat en els carrers del barri que és el panot gris) amb diferents formats d'acord amb l'ús de cada espai. El mobiliari urbà és de fusta amb ferro i algunes peces amb acer inoxidable. Les jardineres i escocells se van o bé d'acer corten o bé de xapes d'acer (1.5.87 i 1.5.88). Els esmentats elements, conjuntament amb les campanyes de civisme dutes a terme, produeixen una sensació de millora urbana notable.

El PII de Casablanca és un dels millors exemples de la implicació directa de la ciutadania en diferents nivells de relació i decisió en tot el procés, des de la redacció del document inicial fins a l'elecció dels noms dels nous equipaments i espais públics. El fet d'ubicar l'oficina tècnica de gestió del PII dintre de l'àmbit d'actuació va facilitar força aquesta relació de proximitat amb els ciutadans¹⁰⁹.

"Des del PMI de Casablanca s'ha apostat per mantenir una comunicació directa, permanent i fluida amb la ciutadania com un element clau per aconseguir la complicitat del veïnat i generar el mínim de crispació i malestar possible. Per aquesta raó s'han creat diversos canals de comunicació amb la ciutadania del barri, a més de les atencions presencials a l'oficina tècnica."¹¹⁰

¹⁰⁹ Durant els 6 anys d'execució del PII es van donar més de 5.300 atencions ciutadanes. (Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 2011)

¹¹⁰ (Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 2011)

I.5.90

I.5.90 – Campanya Tu tens la Clau.

IMPLANTACIÓ

A més de l'oficina de gestió del PII es va crear una comissió ciutadana on participaven associacions i ciutadans a títol personal per realitzar tots els processos participatius. Tal i com es va dir abans, la revista del projecte (amb 7 edicions) va ser un element clau de comunicació i informació sobre el desenvolupament de les actuacions del PII i temes relacionats amb la vida comunitària del barri. Les altres eines de comunicació importants van ser la pàgina web del PII i els calendaris que es van crear des de l'any 2008 fins el 2011. Els calendaris també van ajudar a potenciar aspectes relacionats amb la convivència i el civisme.

Val ressaltar com actuació social la campanya de foment al civisme "Tu tens la clau" (I.5.90) que comptava, a més del calendari, amb rètols i tòtems amb imatges de la vida quotidiana amb lesions de civisme. Encara dintre del tema de la comunicació es van fer diversos elements de marxandatge per tal de fixar la imatge del PII.

Finalment és rellevant dir que l'Ajuntament de Sant Boi i els seus tècnics van entendre, des d'un principi, que la redacció i l'execució d'un projecte d'intervenció integral era una tasca de tots i per a tots. La feina de gestió del PII de Casablanca conjuntament amb el treball transversal dels treballadors de l'Ajuntament involucrats en el procés va ser cabdal pel bon resultat obtingut.

Per tal de donar seguiment a les millores físiques i socials en el barri de Casablanca, l'Ajuntament va volgué sol·licitar el Pla de Continuitat amb una actuació d'adequació d'espai públic (espai annex al nou equipament La Gralla. Import total 300.000 euros) i quatre programes socials (ludoteca infantil, grups d'autoajuda per a cuidadors de persones dependents, projecte comunitari d'inclusió social per infants i famílies del Futbol Club Casablanca i programa d'esports a les places. Import total: 118.500 euros) entre els anys 2013 i 2015.

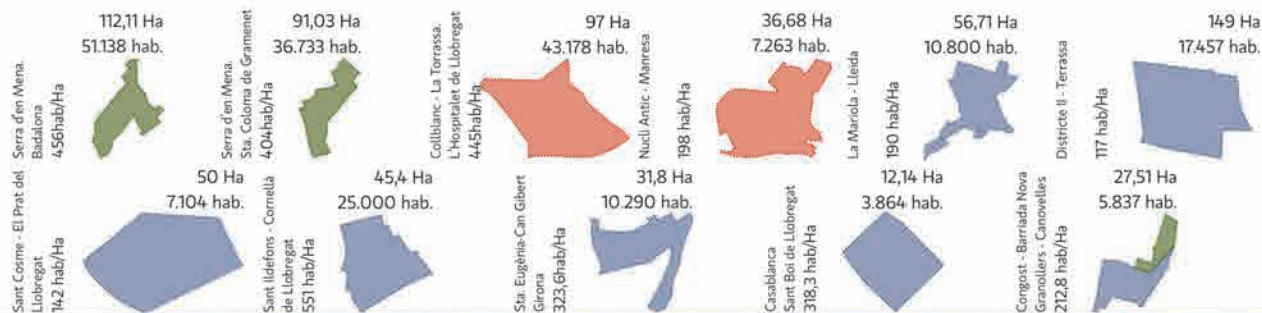
Actuacions destacades

Urbanització dels espais públics del sector Fènix.

Obertura de nous carrers i millora de la connectivitat del barri.

Processos de participació i informació ciutadana.

Gestió del PII molt enfocada als ciutadans i a la milloria de la cohesió social del barri.

1.5.91

1.5.91 – Delimitació de l'àmbit del PII dels barris del Congost a Granollers i de la Barriada Noca a Canovelles.

5.3.10 BARRIADA NOVA A CANOVELLES I CONGOST A GRANOLLERS

L'àmbit d'actuació objecte del projecte d'intervenció integral inclou els barris del marge dret del riu Congost: la Barriada Nova de Canovelles i el barri Congost de Granollers. Els seus límits són el riu Congost, a llevant, la línia de ferrocarril del Nord, a ponent i al nord; i al sud, la carretera de Caldes de Montbui (I.5.91).

La població d'aquesta àrea urbana era de 5.837 habitants, any 2003, en una extensió de 27,51 Ha., repartit de la següent manera: a la Barriada Nova 2.164 habitants i una extensió de 7,075 Ha. i al Congost 4.338 habitants i una extensió de 20,436 Ha¹¹¹.

L'àmbit del PII nasqué inicialment allunyat dels respectius centres històrics. Els importants creixements demogràfics i urbanístics a partir dels anys seixanta del segle XX, tant a Granollers com a Canovelles, feren néixer i créixer les perifèries urbanes fins arribar a unir-se i conformar un continu urbà on no es visible la separació administrativa dels dos municipis.

L'any 1950, a l'inici de la formació del barri del Xarlet¹¹², Canovelles comptava amb una població de 631 habitants¹¹³; deu anys després, al 1960, s'havia incrementat fins els 3.061. Pràcticament la totalitat d'aquest augment demogràfic se situava a la nova barriada que creixia a tocar del terme municipal de Granollers. Aquest creixement ràpid comportà un desequilibri entre els serveis i la població. A més dels importants dèficits urbanístics i d'equipaments, hi havia l'inconvenient de l'efecte barrera que tant el riu com el ferrocarril formaven.

Les persones s'establien en aquesta zona per l'impossibilitat d'instal·lar-se dintre del nucli urbà de Granollers, ja que no hi havia suficient oferta d'habitatge i, la que hi havia, no era econòmicament viable. L'esmentada immigració era, majoritàriament, procedent d'Andalusia i d'Extremadura i venien en la recerca de millors condicions de vida. L'oferta de llocs de treball a les grans empreses del voltant de Granollers com Bimbo, la fàbrica de sabons Camp (ara Reckitt & Benkisser), Nemrod, Metzeler, Joo Ibérica i les empreses del ram tèxtil com Roca Umbert o Murtra facilitaven l'arribada d'aquesta onada migratòria (I.5.92).

L'any 1959, davant de la problemàtica instaurada en la zona, des de l'Ajuntament de Granollers es va plantejar la possibilitat de l'agregació del barri Xarlet de Canovelles. El fet de dependre de dos municipis ocasionava forces problemes administratius, que tenien una repercussió negativa en la planificació social dificultant el seu correcte desenvolupament. Dins d'aquest context el nou barri es va construir, majoritàriament, sobre els terrenys agrícoles de can Xarlet i sobre la terrassa al·luvial del riu Congost. *"Aquest territori es veié desmembrat en diminutes parcel·les, en les quals els emigrants instal·laren el seu habitatge"*¹¹⁴.

¹¹¹ Dades poblacionals extretes del projecte d'intervenció integral de l'any 2005.

¹¹² Aquesta denominació provenia de la masia de Can Xalet, sobre els terrenys de la qual es començà a edificar el nou barri.

¹¹³ El Xarlet era, inicialment, format per cases que es van construir al llarg de la carretera de Caldes de Montbui, en el marge dret del riu Congost i a prop de l'estació dels ferrocarrils.

¹¹⁴ (Ajuntament de Canovelles i Ajuntament de Granollers, 2005)

I.5.92

I.5.93

I.5.94

I.5.92 – El desenvolupament industrial del barri de Granollers.

I.5.93 – Espai residual en el carrer Monturiol en el límit entre els dos barris.

I.5.94 – Edificis amb façanes i cobertes en mal estat d'edificació i conservació.

IMPLANTACIÓ

“A principis dels anys seixanta predominaven els edificis d’una planta, amb el 90%, i de planta i pis, el 10% restant. Freqüentment els habitatges presentaven casos d’amuntegament, ja que no solien ser usades per una sola família”¹¹⁵. La qualitat de la construcció era molt deficitària pel fet que molts habitatges eren construïts pels propis veïns amb l’ajuda d’un manobre i la participació de tota la família.

El primer bloc d’habitatges plurifamiliar es va edificar entre 1966 i 1967 al carrer de Puiggraciós. Durant els anys successius es van edificar nous blocs d’habitatges en els dos barris amb una característica comuna: la mala qualitat de l’edificació.

A principis dels anys setanta, la urbanització dels carrers era encara bastant deficient, sense asfaltar, amb voreres mal construïdes i d’una amplada inferior al 1,20 m. La xarxa de clavegueram era insuficient. *“Tampoc era millor la connexió amb la ciutat de Granollers, que es feia a través d’un únic pont amb voreres molt estretes o mitjançant passeres que permetien creuar el riu Congost i l’accés als polígons industrials s’havia de fer a través de camins.”¹¹⁶*

Amb la recuperació dels ajuntaments democràtics la situació dels barris va millorar i, poc a poc, els dèficits de serveis i infraestructures es van anar solucionant. Aquest procés d’inversió per a la millora de la qualitat urbana, havia de superar una situació de partida força deteriorada per la manca, en molts casos, dels mínims urbanístics: urbanització i pavimentació de carrers, zones verdes i equipaments inexistents, accés al transport públic, atenció a les persones i la creació d’una xarxa de serveis. Un dels primers reptes del nou ajuntament fou dotar el barri Congost d’un espai públic: la plaça de la Llibertat inaugurada l’any 1982.

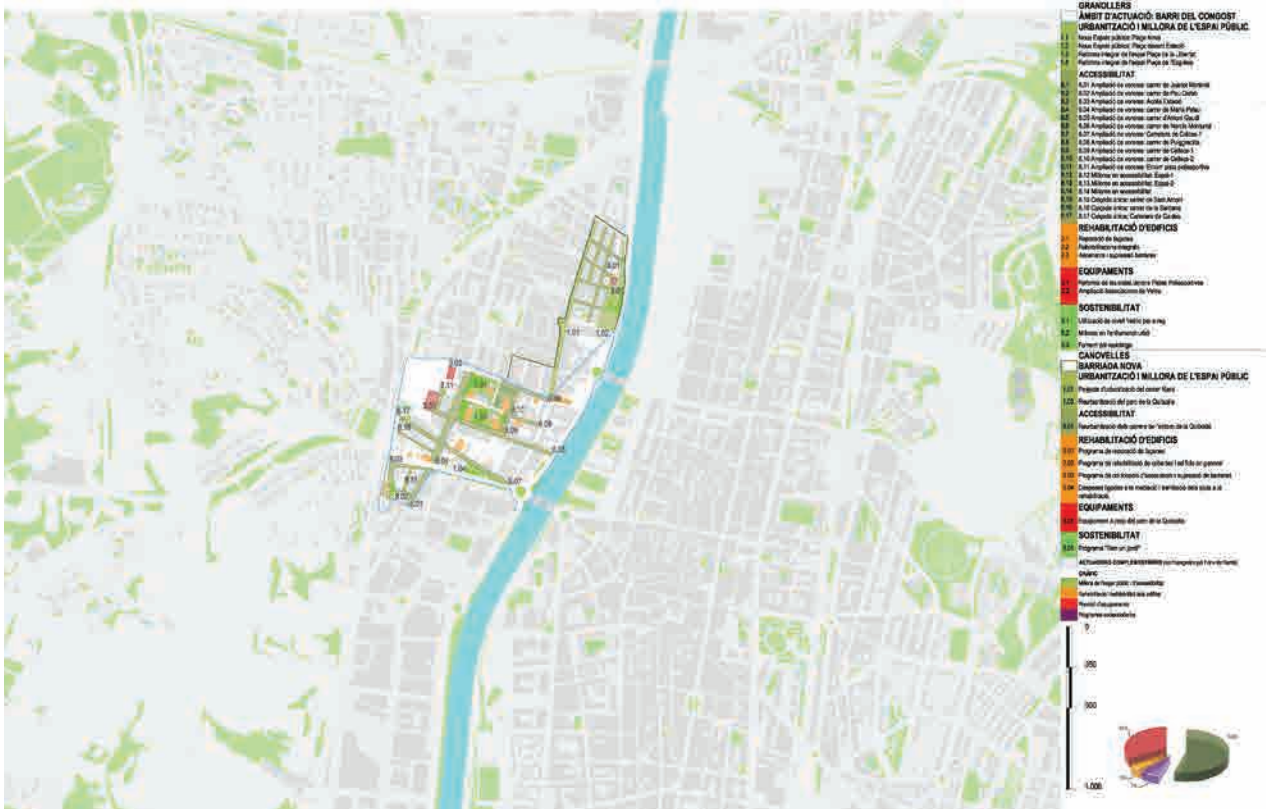
Un dels problemes més serio en la zona era l’evacuació de les aigües pluvials durant la temporada de pluges (primavera i tardor), amb contínues inundacions per la manca de capacitat de la xarxa de sanejament.

Es van desenvolupar, d’aleshores ençà, un conjunt de polítiques amb l’objectiu de superar les condicions inicials de marginació urbanística i social. Tot i que la millora era notable, la feble capacitat econòmica dels ajuntaments per afrontar majors inversions, no ha aconseguit anivellar aquestes zones respecte els altres barris dels dos municipis i, en conseqüència, persistien els dèficits socioeconòmics que es podrien agreujar amb l’onada immigratòria, en la seva majoria per ciutadans extracomunitaris, dels anys 90.

Un altre dels temes a resoldre va ser l’aïllament dels barris en relació a la resta dels termes municipals. Algunes millores en el transport públic es van fer per connectar els barris a la resta dels dos municipis. En el maig de 1984 va començar a funcionar un nou pont sobre el Congost, el de Ramon Llull, que va ser una millora substancial en les comunicacions entre les dues ribes del riu.

¹¹⁵ (Bordes, 1965)

¹¹⁶ (Ajuntament de Canovelles i Ajuntament de Granollers, 2005)

I.5.95

I.5.95 – Actuacions físiques del PII dels barris del Congost a Granollers i de la Barriada Noca a Canovelles.

IMPLANTACIÓ

A principis d'aquest segle es va actuar en la millora, ampliació i renovació de les voreres dels barris i en la supressió de barreres arquitectòniques (carrers Monturiol (I.5.93), Gaudí, Céllecs, Vidal i Jumbert...), la renovació de l'enllumenat públic, la instal·lació de reg en les zones verdes i la millora de la xarxa de clavegueram. El riu Congost, que en els anys seixanta i setanta s'havia convertit en una claveguera a cel obert, ha començat a mostrar símptomes de recuperació evidents i es va tornar un espai natural digne.

També s'iniciava la urbanització del carrer Camí Vell de Canovelles (I.4.49), un projecte que incloïa el soterrament de línies elèctriques, la renovació de la xarxa de clavegueram, la instal·lació d'un nou enllumenat i l'ampliació de voreres. *"El carrer, columna vertebral del barri, deixava de ser un vial pensat per als vehicles i es convertia en un passeig i en un dinamitzador de l'activitat comercial de la zona"*¹¹⁷.

Paral·lelament, s'iniciaven les obres de construcció d'un nou vial, el Passeig de la Ribera, que transcorre just al costat del curs del riu Congost. Amb inici en el terme municipal de Canovelles, el nou vial ha permès connectar els polígons industrials i els nuclis d'habitatges del marge dret amb la xarxa bàsica d'infraestructures de comunicació. Finalment, l'any 2003 es va ampliar el pont de l'avinguda de l'estació del Nord: les antigues voreres d'un metre d'amplada es van convertir en unes de sis metres. Aquestes dues actuacions van permetre millorar notòriament la comunicació, sobretot pels vianants, entre les dues bandes del riu.

Després de totes les obres de millora de la qualitat urbana encara es podia observar que, degut a la dificultat de gestió i desenvolupament d'alguns sectors previstos en el planejament, en el barri del Congost del total de superfície de zona verda programada, 37.375 m², només estaven executades 16.415 m²¹¹⁸. (I.5.93)

Un altre problema d'aquest àmbit, i que és recurrent en els altres barris estudiats, era la manca de zones d'aparcament públic. En el 2005 no es disposava de cap aparcament públic en l'àmbit dels dos barris a més, s'hi afegeix la tipologia majoritària d'edificacions dels anys 70 que no disposen de planta subterrània i, per tant, no compten amb zones d'aparcament privat. Per una banda l'ampliació de l'aparcament de l'estació i per l'altra un gran aparcament sota el parc de la Quitxalla ajuden a solucionar tal deficiència a Canovelles.

A l'any 2005 no hi havien edificacions sense serveis bàsics, a totes les cases dels barris arribava la xarxa d'aigua potable. Així mateix, es disposa de la xarxa de col·lectors i de clavegueram que arribava a tots els carrers dels barris. El problema en aquest cas doncs no era la manca de xarxa sinó, en alguns casos, la seva antiguitat i per tant la necessitat d'actuacions continuades de renovació.

En relació a les condicions d'habitabilitat cal dir que els edificis més antics, en total dels 361 edificis del barri Congost, dels quals 50 amb més de 4 plantes i, d'aquests, 17 no disposen d'ascensor.

¹¹⁷ (Ajuntament de Canovelles i Ajuntament de Granollers, 2005)

¹¹⁸ (Ajuntament de Canovelles i Ajuntament de Granollers, 2005)

I.5.96

I.5.96 - Actuacions d'urbanització, creació de nous espais públics i millora d'accessibilitat urbana en els barris del Congost, a Granollers, i de la Barriada Nova, a Canovelles.

IMPLANTACIÓ

A finals dels anys noranta, d'acord amb un conveni signat amb la Generalitat de Catalunya, es va procedir a la remodelació de moltes de les façanes dels blocs d'habitatges dels barris. Les condicions d'habitabilitat dels barris havien millorat força malgrat encara hi haguessin edificis en un estat de degradació significatiu (1.5.94). Aquests habitatges de menys qualitat estaven ocupats, cada vegada més, per població socialment sensible fet que dificultava la seva rehabilitació. Es repeteix doncs la problemàtica que ja coneixem, les ciutats recol·loquen cap a les perifèries aquests nous fluxos d'immigrants, seguint una lògica del mercat, ja que aquestes zones disposen dels habitatges més econòmics, pel seu baix estat de conservació i qualitat constructiva, la menor qualitat urbana de l'entorn o les menors dotacions de verd i equipaments, entre altres.

Un altre dels dèficits dels barris eren els equipaments. En la dècada dels noranta va entrar en funcionament, dins el terme municipal de Canovelles, un nou Centre d'Atenció Primària que dona servei tant a Granollers com a Canovelles, de la mateixa manera que ho fa la biblioteca pública Frederica Montseny. L'any 1982 es formalitzava la compra, per part de l'Ajuntament, d'un terreny de més de 2000 m², al costat de la via dels ferrocarrils per a la construcció d'un pavelló que es va inaugurar a finals de 1986.

Veient la necessitat de tornar a incentivar i reforçar els nivells d'intervenció en aquests barris els ajuntaments de Granollers i de Canovelles van presentar el projecte d'intervenció integral ens els barris de Congost i Barriada Nova l'any 2006, amb un import total de 6,98 milions. Els objectius generals del PII eren impulsar, activar i desenvolupar accions que permetria una millora de la qualitat urbana i mediambiental, la defensa de la cohesió social i la dinamització econòmica dels dos barris.

En termes generals, les actuacions es van dividir en la millora de l'espai públic (55% de l'import total) i la creació de nous equipaments (33% de l'import total) (1.5.95).

URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT

Donant resposta a la problemàtica exposada fins ara les actuacions que tenen com objecte l'espai públic són bàsicament de reestructuració viària i re-urbanització de places existents. Cal destacar dues actuacions més significatives: la Plaça Nova i la plaça de l'Estació (1.5.96), a Granollers, i la reurbanització del parc d'ela Quitxalla, a Canovelles (1.5.97).

I.5.97

I.5.97 - Actuacions d'urbanització, creació de nous espais públics i millora d'accessibilitat urbana en els barris del Congost, a Granollers, i de la Barriada Nova, a Canovelles.

HABITABILITAT

Es va proposar desenvolupar programes conjunts d'actuacions internes en edificis que presentessin processos de degradació evident, mal o nul manteniment, patologies importants de tipus constructiu i estructural, alhora que millores en l'accessibilitat interna tant vertical com horitzontal, a la proposta d'incorporar ascensors i/o rampes, per tal de facilitar la mobilitat i l'adaptabilitat dels edificis (I.5.98).

A l'any 2008 una comissió municipal va visitar 40 comunitats de veïns en base a un estudi previ sobre l'estat dels edificis del barri. D'aquestes, 28 comunitats s'interessaren pels ajuts per a la rehabilitació, es van sol·licitar 23 Tedis, dels quals foren atorgats 19 (els altres 5 Tedis ja el disposaven bé per ser emès per la Generalitat bé per ordre d'execució).¹¹⁹

EQUIPAMENTS

Cal dir que bona part dels espais públics i equipaments, i fins i tot transport (estació de tren), del municipi de Canovelles, resten fóra de l'àrea proposada, i en conseqüència les actuacions tenen present aquesta realitat.

En Granollers els equipaments existents en el seu territori o be són escassos o be privats, i en canvi "utilitza" alguns equipaments, com el CAP i la Biblioteca del municipi de Canovelles. El PII va proposar dues actuacions dintre del camp 3: la construcció d'un Pavelló poliesportiu i la rehabilitació del Local social (seu de la Federació Catalana de Bàdminton, dels Serveis Socials de l'Ajuntament de Granollers i de l'Associació de Veïns de Congost).

INVERSIÓ INDUÏDA

En aquest període, els consistoris van dur a terme altres inversions als barris fora de la llei de barris com la construcció d'habitatges socials, obres de millora de la qualitat del mediambient urbà amb els Fons Estatal d'Inversió Local en l'any 2009. Com en els altres àmbits d'estudi, els programes Treball als Barris va estar present possibilitant la realització de programes socials i d'inserció laboral. En total ambdós ajuntament i altres administracions van invertir més de 16 milions d'euros (més que el doble de l'import total del PII) en l'àmbit del PII durant l'execució del projecte.

VALORACIÓ FINAL

Des de l'Ajuntament de Granollers¹²⁰ es va valorar molt positivament l'execució del PII i la seva continuïtat que van permetre renovar l'espai públic, contribuir a la rehabilitació dels edificis del barri i a la dinamització social i de l'activitat comercial. Els programes social del PII ajudaren a cohesionar la societat del Congost tornant-la més activa, malgrat els importants canvis demogràfics i els efectes de la crisi econòmica.

¹¹⁹ (Ajuntament de Granollers, 2012)

¹²⁰ El PII de la Barriada Nova, a Canovelles, a data d'avui encara no ha finalitzat les seves actuacions no sent, per aquest motiu, possible fer una valoració final.

GRANOLLERS	
AMBIT D'ACTUACIÓ: BARRI DEL CONGOST	
REHABILITACIÓ D'EDIFICIS	
3.1	Rehabilitació de façanes
3.2	Rehabilitació integral
3.3	Rehabilitació i restauració puntual
EQUIPAMENTS	
3.4	Plataforma de les Illes Verdes Plaça Pedregosa
3.5	Equipament d'oci i lleure
CANOVELLES	
BARRIADA NOVA	
REHABILITACIÓ D'EDIFICIS	
3.1	Programa de restauració de façanes
3.2	Programa de rehabilitació de colònies veïnals de parcel·les
3.3	Programa de millora d'edificis colònies i parcel·les de parcel·les
3.4	Colònies i parcel·les de parcel·les de parcel·les de parcel·les
EQUIPAMENTS	
3.5	Equipament d'oci i lleure de parcel·les de parcel·les

I.5.98

I.5.98 - Actuacions de rehabilitació dels elements col·lectius dels edificis i d'equipaments en els barris del Congost, a Granollers, i de la Barriada Nova, a Canovelles.

IMPLANTACIÓ

El projecte d'intervenció integral aplicat a dos barris de municipis diferents és un repte, en termes de gestió i d'execució. Els altres exemples de gestió compartida, i força exitosa, dintre de l'àmbit dels barris estudiats són els barris de la Serra d'en Mena, però la comparació és complexa degut a les diferents dimensions d'àmbit de projecte, problemàtiques a assolir (malgrat el problema de l'habitatge estigui present en ambdós casos) i capacitat de gestió, que en el cas dels municipis de Santa Coloma i Badalona és força més potent que en el cas dels municipis del Vallès. En el cas del PII dels barris de la Serra d'en Mena la gestió es va dur a terme per oficines gestores que comptaven amb una estructura tècnica i administrativa amb prou entitat per gestionar les actuacions dutes a terme, dintre i fora de la Llei de Barris, durant els anys d'execució del PII. En el cas dels municipis del Vallès, la gestió es va portar des de l'Ajuntament amb personal i estructura pròpies fent que la capacitat de resposta davant de l'execució d'un PII no fos la mateixa que en el cas anterior.

Les actuacions a nivell d'espai públic segueixen els eixos comercials dels barris: el carrer Riera, a la Barriada Nova, i el carrer Joanot de Martorell, al Congost (I.5.95). Entre tals eixos i els espais públics més significatius de cadascun dels barris (el parc de la Quitxalla, a la Barriada Nova, i la Plaça de la Llibertat, al Congost) (I.5.96 i I.5.97) on es va actuar millorant les condicions d'accessibilitat dels carrers. Aquesta conformació d'actuacions tenia com un dels objectius potenciar els recorreguts a peu i, com a conseqüència, l'ús del comerç de barri.

Els barris d'aglomeració marginals i en els polígons d'habitatge requereixen com ja s'ha mencionat, materials d'alta durabilitat i de baix manteniment en els seus espais públics. D'acord amb aquests preceptes es van executar les obres d'urbanització de les places i carrers de l'àmbit (I.5.96 i I.5.97). Diferentment dels barris de Santa Eugènia – Can Gibert, a Girona, i de Casablanca, a Sant Boi, les urbanitzacions dutes a terme durant el PII del Congost van utilitzar materials més senzills, com ara el panot i el mobiliari urbà de ferro amb fusta en alguns casos.

En termes d'habitabilitat i rehabilitació d'edificis d'habitatge es van crear programes d'ajuts per a millores en façanes i cobertes en mal estat de conservació i manteniment, lesions constructives i estructurals i millora de les instal·lacions comuns d'aigua, gas, electricitat i noves tecnologies, en comunitats d'habitatges. També es van desenvolupar programes de foment de l'accessibilitat i adaptabilitat interior dels edificis amb la col·locació de rampes i ascensors. En total, 21 comunitats iniciaren tràmits per rebre els ajuts del pla de barris, 15 de les quals assoliren una resolució positiva i 6 renunciaren, i 303 han estat els habitatges beneficiats per les resolucions positives del pla de barris.

Com actuació social destacable està el programa "Fem un jardí" que fomenta la cooperació entre escoles i Ajuntament per a la urbanització d'espais públics dintre de l'àmbit de projecte.

¹²¹ Badalona (116 mil habitants en el 2004). Àmbit del PII: 112,11 Ha, 51.138 hab. PII_{Badalona}= 15.556.200 €.

Santa Coloma de Gramenet (209 mil habitants en el 2004). Àmbit del PII: 91,03 Ha i 36.733 hab. PII_{SantaColoma}= 13.808.253 €.

Granollers (58 mil habitants en el 2006). Àmbit del PII: 20,44 Ha i 4.338 hab. PII_{Granollers}= 6.981.453 €.

Canovelles (14 mil habitants en el 2006). Àmbit del PII: 7,08 Ha i 2.164 hab. PII_{Canovelles}= 3.043.879 €.

IMPLANTACIÓ

Durant els anys d'execució del PII la participació i la implicació veïnal en el procés i la dinamització social del barri, juntament amb la renovació urbana, han estat els eixos principals del model de gestió adoptat per ambdós ajuntament. A més de resoldre part dels dèficits urbans presents en aquests barris, es va dinamitzar la vida associativa generant nous actius dintre la ciutadania. Aquests mateixos actors van reclamar la continuïtat, sobretot, dels programes socials encetats.

Tenint en compta la voluntat ciutadana i la realitat social agreujada per la irrupció de la crisi econòmica i la consegüent elevada taxa d'atur, l'Ajuntament de Granollers va sol·licitar el Pla de Continuïtat del PII. L'esmentat Pla comptava amb 7 actuacions (4 de dinamització social i 3 de caire econòmic), amb un import estimat de 550.000 euros.

Actuacions destacades

Millora de l'accessibilitat dels espais públics

Gestió i foment dels ajuts a la rehabilitació dels elements comuns dels edificis

Fem un Jardí

5.4 COMPROVACIÓ D'HIPÒTESI

Després d'analitzar amb detall 10 projectes d'intervenció integral, les seves gestions i els processos pels quals van passar durant l'execució de les actuacions i programes és el moment de, tal i com en el capítol anterior, en l'últim apartat d'aquest capítol es farà la comprovació del restant de les hipòtesis proposades en la introducció d'aquest document:

- En el cas de regeneració urbana el projecte és important, però la gestió de les accions i dels equips de treball és fonamental per obtenir resultats satisfactoris.
- Els projectes d'intervenció integral han de ser fets a mida, d'acord amb la necessitat de cada indret.
- Els projectes d'intervenció integral presentats durant les cinc primeres convocatòries tendeixen a diferenciar-se en quant a les estratègies d'actuació sobre el territori d'acord amb les tres diferents tipologies de barris.
- L'avaluació dels resultats de l'execució dels projectes d'intervenció integral s'ha de fer sota un sistema d'indicadors concís i llegible per a tothom.

Michael Parkinson¹²² va establir alguns factors d'èxit claus per a les polítiques urbanes i per a la regeneració urbana. Un d'aquests factors és: *"Són més importants les actituds que els instruments"*. És a dir, les actituds dels agents involucrats en el desenvolupament d'un PII són les que marquen la diferència fent que una ciutat, o un barri, tingui èxit urbà o no.

Així, s'entén que la gestió és una eina que ha d'estar present des de la redacció d'un PII fins la finalització de l'última actuació. Ha de coordinar la participació ciutadana i la transversalitat entre tots els professionals integrants en el procés. També forma part de la gestió ajudar a dissenyar i, durant l'aplicació del PII, complir el calendari d'execució. En la pràctica, la bona gestió d'un PII pot superar les seves deficiències inicials arribant a resultats força satisfactoris (per citar-ne algun, el PII del Districte II de Terrassa). Val ressaltar que tots PII dels barris estudiats en detall en el present capítol van tenir una gestió integral fomentant la participació ciutadana i la cohesió social, fet que va incidir directament en l'èxit de l'execució dels respectius PII.

En relació a la capitalització d'experiències s'ha de dir que és una eina força potent de discussió i aprenentatge. Ara bé, cada barri té les seves particularitats; encara tenint la mateixa tipologia i problemàtiques semblants, la resposta dels veïns i del territori davant del mateix problema és diferent. Així, cada ajuntament, o administració actuant, ha de conèixer no només les mancances del seu barri/ciutat com un tot, físiques i social, sinó que també els comportaments dels seus residents. Aquest fet es pot observar a les múltiples solucions presentades en aquest capítol de projectes d'espais públic, reurbanitzacions de carrer, creació de nous equipaments, i programes socials i de rehabilitació d'habitatge; la problemàtica era força semblant, però les solucions van ser creades i adaptades cas a cas. La capitalització de les experiències obtingudes amb l'execució del PII és força rellevant, però l'aplicació de les solucions ha de ser feta a mida.

¹²² (Parkinson, 2007)

L'anàlisi en detall dels 10 barri també ha ensenyat els diferents tractaments urbans aplicats en les tres tipologies de barris estudiats. És a dir, l'ús dels materials, del mobiliari urbà, de la vegetació, del llenguatge arquitectònic i, inclús, dels programes socials i per a la rehabilitació d'habitatges es diferencien d'acord amb cada tipologia d'àrea. Aquest fet reitera que cada àmbit ha de tenir un projecte propi i fet d'acord amb les seves necessitats.

Al principi d'aquest capítol s'afirma, basat en l'anàlisi morfològic de les actuacions físiques dels 93 barris estudiats en el capítol anterior, les actuacions d'aquests camps segueixen tres metodologies diferents, en funció de les tipologies dels barris: les actuacions dintre dels nuclis antics són disseminades; en els polígons d'habitatge, les actuacions tendeixen a concentrar-se directament en els eixos el que s'ha anomenat d'actuacions axials; i en les dues tipologies d'extensions suburbanes, la ubicació de les actuacions és una barreja entre les dues altres tipologies: "actuacions disperses" i "actuacions axials", per aquest motiu les anomenarem: actuacions axials amb ramificacions. Després de l'anàlisi detallat dels 10 PII es pot confirmar aquesta hipòtesi.

Malgrat la Llei de Barris obligui una avaluació contínua del desenvolupament de les actuacions del PII, en aquest capítol es va poder tenir una petita mostra de com realment van funcionar les esmentades avaluacions. És a dir, l'eina que proposa la Llei, na pràctica, es converteix en reunions semestrals o anuals on es fa la presentació de l'estat dels projectes i programes, però en cap cas és un sistema d'indicador, ni tan sols té la voluntat de ser-ho.

Dels casos estudiats en detall, només el barri de Casablanca, a Sant Boi de Llobregat, va utilitzar una metodologia per avaluar el desenvolupament de les actuacions del PII en diferents etapes del procés. Encara no sent un sistema d'indicators com a tal o un KPI, les enquestes realitzades durant els anys del PII van servir per efectuar donar les pautes per les modificacions necessàries durant la seva execució, obtenint d'aquesta manera un PII de gran èxit.

Finalment, amb relació als programes de rehabilitació dels elements col·lectius dels edificis, es pot dir que, de manera general, van ser poc agosarats. En la gran majoria, per no dir la totalitat, dels programes proposats donaven ajuts per les obres i no les executaven, fet que allunyava les possibilitats d'èxits degut a les dificultats econòmica i de gestió de part de molts propietaris i/o comunitats de propietaris. Encara sabent de les limitacions de la Llei i del sistema immobiliari actuant seria força rellevant innovar en les esmentades actuacions de forma a actuar, realment, en la rehabilitació del parc d'habitatges d'aquests barris.

Paraules clau

Llei de Barris, regeneració urbana integral, treball transversal, espais públics, rehabilitació, equipaments, accessibilitat, mobilitat, sostenibilitat, acció social, acció econòmica, Serra d'en Mena, Collblanc – La Torrassa, Nucli Antic de Manresa, La Mariola, Ca n'Anglada, Sant Cosme, Sant Ildefons, Santa Eugènia – Can Gibert, Casablanca, Congost, Barriada Nova, gestió, participació ciutadana.

¹²² (Parkinson, 2007)

C

CONCLUSIONS

C

CONCLUSIONS

6 CONCLUSIONS

345

LLISTAT IMATGES

I.C.1 – Millora de la connectivitat i accessibilitat del barri de la Vila de Martorell.	352
I.C.2 – Millora de l'accessibilitat en els barris de la Serra d'en Mena, Sta. Coloma de Gramenet – Badalona).	352
I.C.3 – Camí Escolar Segur a L'Hospitalet de Llobregat..	352
I.C.4 – Millora de l'accessibilitat dels edificis en els barris de Sant Ildefons i Collblanc – La Torrassa.	354
I.C.5 – Estat actual de part del parc d'habitatges del barri de Sant Ildefons.	354
I.C.6 – Edifici en el barri de Ca n'Anglada.	354
I.C.7 – Projectes socials, principalment, per a joves.	360
I.C.8 – Grafits del mur del CEIP Galí en el barri de Sant Ildefons.	360

CONCLUSIONS

Després d'introduir, transformar, exemplificar, resoldre i implantar projectes amb anàlisis, taules, imatges i plànols, el concepte "projecte d'intervenció integral" adquireix un significat més sòlid. "És integral en tant que es comparteix un projecte, un desig de barri entre polítics, tècnics i veïns; integral en tant que es coordinen intervencions i es sumen esforços, que si bé es poden materialitzar de manera sectorial, no han de perdre mai la perspectiva global i les implicacions que poden tenir per altres àmbits i dimensions socials; integral en tant que reductora de les desigualtats dins d'un context de millora general de les condicions de vida de la població del barri; integral en tant que des d'un punt de vista metodològic i operatiu garanteix que la unitat d'anàlisi coincideix amb la unitat d'acció."¹ Els programes estudiats, nacionals i internacionals, ajuden a construir projectes comprensius i transversals, tal com exigeix l'urbanisme contemporani.

Es pot dir que els trets més destacables d'aquest model de projecte són els següents:

- Estratègic: quan enforteix i se centra en les potencialitats sent, a la vegada, flexible i multiplicador de recursos socials, econòmics i d'experiències.
- Global: perquè és capaç d'actuar localment, al barri, afectant globalment a la ciutat. També és global en el conjunt d'actuacions quan necessita implementar accions en totes les àrees de la vida urbana.
- Intens: per la concentració de recursos, de tota mena, en un territori concret.
- Participatiu: perquè fa participar i no es limita a informar. Busca el consens entre els ens involucrats durant tot el procés i en el disseny d'aquest.
- Temporal: acotat en el temps, el que vol dir estar compromès amb un calendari de realització, amb dates d'inici i finalització.
- Eficax: per ser capaç d'assolir, en poc temps i amb recursos limitats, una sèrie d'objectius.

La gestió d'aquest tipus de projectes acostuma, com ja s'ha mencionat, a ser complexa, donada la gran varietat de camps sobre els quals s'ha d'actuar. A més, són necessàries actuacions no només a curt termini, ans també a mitjà i llarg termini per assolir aquests objectius. Per aquest motiu, és necessari la creació d'un sistema transversal de treball.

La gestió dels projectes integrals, ha provocat, en general nous circuits, nous tipus de relacions. En concret, amb la Llei de Barris, diferents conselleries de la Generalitat de Catalunya treballen juntes per promoure la millora d'un territori. A més, la Llei fomenta que, malgrat l'actuació es faci conjuntament amb l'Administració autonòmica, les administracions locals siguin les que tenen el poder de decisió sobre quan, com i on aplicar els recursos disponibles. Així doncs, la relació entre la Generalitat i els Ajuntaments es fa molt més propera, fet força rellevant vist que, en aquesta tipologia d'intervencions, la cooperació entre administracions és cabdal, perquè la proximitat és essencial per les polítiques urbanes.

¹ (Pérez M. , 2010)

CONCLUSIONS

També en tots els programes estudiats dintre dels Ajuntaments, o administracions locals responsables, es van desenvolupar noves dinàmiques col·laboratives entre diversos serveis, ajudant a trencar límits entre ells, amb la conseqüent concentració de pressupost i la unificació de criteris que comporta la transversalitat, el que ha permès tenir una visió completa del conjunt de cada projecte, millor comunicació, coordinació i treball en xarxa.

Sense excepció, en tots els programes estudiats, va haver-hi un estretament de relacions entre les administracions locals i els ciutadans dels barris. Això va aportar més participació i, molt important, més vinculació amb el projecte i amb el territori. També es va incrementar el treball amb les entitats i la corresponsabilització.

Malgrat els innegables valors positius de la participació activa de les comunitats locals en tot el procés d'aplicació de les actuacions, un dels primers obstacles que han hagut de superar els gestors dels PII ha estat la dèbil implicació i sensibilització d'una part significativa dels veïns (més aguda en barris més grans de Catalunya i menys problemàtica a Amsterdam), així com la falta de xarxes social i canals de participació efectius. En la gran majoria dels projectes, la participació ciutadana s'ha centrat fonamentalment en la gestió del dia a dia del programa, a través de contactes directes, ja sigui amb els tècnics del programa, a l'oficina gestora, o la regidoria del barri.

És per aquest motiu, que la instal·lació de l'oficina gestora del projecte en un local accessible dintre de l'àmbit, és una actuació clau. L'oficina és un punt de referència per aquells que pretenen fer consultes o requeriments sobre les actuacions del programa, i a més actua com a punt de difusió i d'informació del projecte i de les diferents activitats que es realitzen en el barri.

En el cas dels PII dintre del marc de la Llei de Barris, el procés d'execució de les actuacions físiques només s'inicia, de forma general, a partir del segon any de la seva aplicació. En el primer any, normalment, són realitzades les tasques d'organització de personal i de recursos i de redacció de projectes i desenvolupament de programes. En realitat, segons les taxes d'execució dels PII estudiats, les esmentades actuacions tenen el seu punt àlgid dintre dels dos últims anys d'execució. L'inconvenient d'aquesta forma d'implementació, sobretot en les obres d'espai públic, és la necessitat de concentració d'obres en el territori i, com a conseqüència, les inevitables molèsties ocasionades als veïns. Aquest fet es podria minimitzar, si amb el PII inicial fos necessari annexar els projectes executius d'una part de les actuacions físiques. Així, mentre es redacten la resta de projectes, alguns podrien començar durant el primer any d'execució del PII, considerant els processos d'aprovació i exposició pública.

En relació a la Llei de Barris, les convocatòries dels Fons de Foment de Barri van propiciar la creació d'un immensa quantitat – més que en qualsevol altre programa estudiat – de projectes i, per tant, de possibilitats de discussió a nivell professional sobre la regeneració urbana i social. A la vegada, aquests projectes i programes sol·liciten un nou perfil de professional capaç de gestionar i coordinar accions de manera transversal, versàtil i, sobretot, amb una visió tècnica sobre aspectes com l'Arquitectura i l'Urbanisme, el Dret, la Sociologia i l'Antropologia. És a dir, un perfil professional amb competències molt adaptades a les noves tendències d'administració pública: un enfocament més de carrer que de despatx, adaptabilitat i polivalència, coneixement de la població (que sigui capaç de dialogar, escoltar i motivar), capacitat d'anàlisi i detecció de necessitats, voluntat i capacitat preventiva, que sigui capaç de tenir una visió integral del projecte i dels barris i de treballar en xarxa, que tingui coneixement per realitzar una bona gestió de pressupostos, organització i planificació, que sigui creatiu, constant i disponible.

I.C.1

I.C.2

I.C.3

I.C.1 – Millora de la connectivitat i accessibilitat del barri de la Vila de Martorell.
I.C.2 – Millora de l'accessibilitat en els barris de la Serra d'en Mena, Sta. Coloma de Gramenet – Badalona).
I.C.3 – Camí Escolar Segur a L'Hospitalet de Llobregat..

CONCLUSIONS

“La lògica de la intervenció integral, la cultura de la participació i implicació activa de veïns i entitats i l'esforç que es pugui realitzar des de l'administració local han ser, cada vegada més, mecanismes per a evitar que factors demogràfics, culturals i econòmics externs erosionin la convivència, els vincles i les relacions socials al barri; és a dir: han de produir barris estables.”²

Un altre punt rellevant és la fusió, i complementació entre els programes de regeneració urbana integral i les normatives vigents i polítiques urbanes de cada municipi (dintre i fora de Catalunya) que, avui en dia, són imprescindibles per la salut urbana. Aquests programes són, sens dubte, instruments polítics que permeten la modificació de dinàmiques socials, econòmiques, urbanístiques i arquitectòniques cap a “bon port” regenerant la identitat local i aplicant un nou concepte urbà i socioeconòmic als àmbits implicats (I.5.1).

A finals de la primera dècada del segle XXI, la crisi econòmica va afectar el correcte desenvolupament d'aquesta tipologia de projectes, però, dintre d'una visió optimista, es pot dir que les actuacions a nivell socioeconòmic van frenar algunes inèrcies, reconduir situacions de risc i prevenir fractures entre les poblacions, ajudant a que la situació actual no sigui encara més complicada.

El desplegament dels PII va donar un impuls als àmbits tant en el camp urbanístic i ambiental com socioeconòmic, tot i que en diferents proporcions. Cal tenir present que cada indret té una dinàmica pròpia, com ja s'ha mencionat en el capítol anterior, i que si bé el concepte global pot reproduir-se en un altre àmbit, la seva implantació ha de ser dissenyada i pensada concretament per l'àrea específica a fi de generar projectes singulars i ajustats per al territori.

URBANITZACIÓ I ACCESSIBILITAT

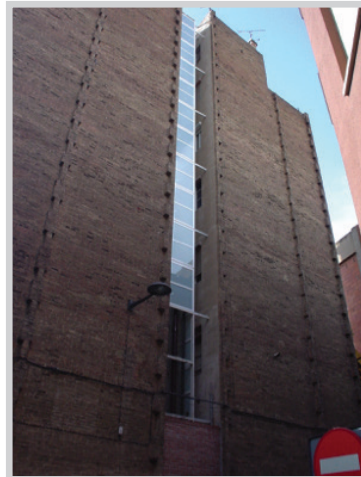
Pel que fa a la qualitat de l'espai públic es pot dir que la incidència dels projectes integrals dels casos estudiats ha estat cabdal per millorar las situacions de partida. En general, les actuacions físiques han ajudat a integrar els àmbits a la resta del municipi (I.C.1); a augmentar la seguretat viària, principalment pels infants (I.C.3) i per la gent gran, mitjançant mesures de pacificació del trànsit i mobilitat sostenible; a millorar els espais públics i el seu ús, una vegada que han intentat incitar els sentiments de pertinença i identitat a la població; a augmentar la cultura al carrer, pel fet que els espais permeten la realització d'espectacles, mostres i fires i, sobretot, d'intercanvi cultural i l'equitat de gènere, dotant de millor il·luminació i eliminant barreres (I.C.2 i I.C.3). La millora de la connexió amb la resta del municipi i els equipaments, sobretot els de ciutat, conjuntament amb els programes també ha incentivat el comerç local fet força important en la regeneració d'un barri.

Tot i els canvis físics significatius experimentats pels barris, encara es constaten, en major o menor grau, dinàmiques socials negatives no resoltes, o que han canviat en el temps, però encara requereixen la implantació de nous programes per respondre a les seves necessitats. És ben veritat que els canvis físics són visibles immediatament, però després d'uns quants anys de finalització d'alguns PII, els canvis socials generats haurien de ser igualment visibles.

² (Pérez M. , 2010)

I.C.4

I.C.5

I.C.6

I.C.4 – Millora de l'accessibilitat dels edificis en els barris de Sant Ildefons i Collblanc – La Torrassa.
I.C.5 – Estat actual de part del parc d'habitatges del barri de Sant Ildefons.
I.C.6 – Edifici en el barri de Ca n'Anglada.

CONCLUSIONS

I ho són, en alguns àmbits, com per exemple en els barris de Roxbury, d'Amsterdam, de Sant Cosme, de Collblanc i la Torrassa, entre altres. Però en altres indrets la situació social és encara força sensible. Addicionalment al Pla de Continuitat, que hauria de dilatar-se més en el temps, caldria que cada actuació física tingués vinculada una de social, de forma que els PII fossin, realment integrals.

HABITATGE, GENTRIFICACIÓ I SEGREGACIÓ SOCIAL

Tres conceptes íntimament connectats que poden fer que un barri estigui realment integralment regenerat o no.

*"... la rehabilitació d'un barri es fa fonamentalment a través de la rehabilitació de l'habitatge i de les seves condicions de confort."*³ Amb aquesta frase Bohigas cridava l'atenció, ja en 1989, pel fet que la regeneració urbana ha d'anar sempre de la mà de les polítiques d'habitatge, d'un altre forma no és possible regenerar per complert un barri, només es fa un maquillatge. Com s'ha mencionat en l'apartat 3.7 d'aquest document: "la problemàtica habitacional funcionà com a motor propulsor per la regeneració urbana." Dels programes que s'han estudiat, malgrat gairebé tots hagin nascut de la necessitat per habitatges dignes, l'únic que sembla realment haver solucionat l'esmentada problemàtica amb èxit a data d'avui, és el barri de Roxbury (Dudley Street Neighborhood), a Boston que, curiosament, tenia uns dels potencials de gentrificació més alts dintre de l'univers dels casos estudiats (proximitat del centre de Boston i de les grans universitats).

Ara bé, l'aplicació, o no, de polítiques d'habitatge no és l'única responsable de fenòmens com la gentrificació i la segregació. Com afirma Sako Mustert⁴ et al: *"la segregació econòmica en els barris no pot ser contrarestat per les normes del mercat d'habitatge i reglaments per si sols. Les opcions individuals dels residents porten als barris més homogenis, ja sigui veïnats de baixos ingressos o barris d'alts ingressos. No obstant això, la mobilitat residencial no sempre és una qüestió d'elecció individual solament. Hi ha moltes limitacions relacionades amb l'accés i la assequibilitat quan hi ha escassetat en el mercat de l'habitatge. A més, els reglaments poden produir diverses limitacions o facilitats. Les llars econòmicament més forts trobaran més fàcilment un lloc que s'adapti a la seva situació. Les econòmicament més febles pot ser més o menys forçat a moure, per exemple, quan el caràcter d'un barri canvia significativament."*

Els àmbits catalans encara demanen força atenció en el que es refereix a l'accés a un habitatge digne. Les actuacions dels PII van resultar tenir poca força davant d'aquesta problemàtica. Les línies d'ajuts a la rehabilitació dels elements comuns dels edificis (I.C.4), obertes a la gran majoria dels àmbits d'actuació, no van obtenir l'èxit desitjat per diferents raons, entre elles, la manca d'inversió privada en el sector. L'altre factor és que, com els ajuts són pels elements comuns, l'interior dels habitatges segueix amb serioses mancances (I.C.5 i I.C.6) i incomplint el Decret d'Habitabilitat vigent. Com a eina de regeneració urbana integral, la Llei de barris hauria de ser més contundent en el que fa referència a l'habitatge i el vincle de la subvenció del Fons de Foment de Barris amb les polítiques d'habitatge municipals.

³ (Bohigas, 1989)

⁴ (Sako, Wouter, Marjolijn, & Jan, 2014)

CONCLUSIONS

En tots els àmbits estudiades, exceptuant els casos nord-americà i holandès, es pot dir que es va actuar força en la regeneració física dintre del pensament "la regeneració física provoca la regeneració social". Judith Gifreu⁵ afirma, en relació als barris anglesos, que *"inclús els més crítics amb la natura de les Urban Development Corporation⁶ no amaguen que, sense les seves intervencions i l'estímul que van generar, hagués sigut impossible obtenir els resultats que es van aconseguir. La transformació física es va produir, i a més en un temps rècord..."* Aquesta afirmació també serveix pels altres casos estudiats i, és clar, pels PII dintre del marc de la Llei de Barris. És veritat que el canvi físic dels barris catalans és visible i força exemplificat en aquest document. Ara bé, el sector social, tal i com es palesa en el cas angles, encara és una assignatura pendent per molts dels àmbits que van passar pels programes de regeneració urbana integral estudiats.

Considerant els àmbits catalans, la majoria d'ells haurà de centrar i concentrar esforços, tal i com van fer les UDCs angleses des de finals dels 80, en la infraestructura i en els equipaments socials (habitatges de protecció o fórmules de promocionar habitatge digne amb un preu accessible) perquè *"la regeneració urbana, ... , per si mateix no és un instrument de lluita contra la segregació socioespacial. En aquest punt s'ha de considerar la necessitat d'intervencions amb programes de caire social i qualitatiu i a l'escala micro, com a eina primària dirigida a la millora de la situació de les poblacions més vulnerables."*⁷

Un altre fet força rellevant, i que és denominador comú a la majoria dels casos estudiats, és la concentració de la immigració (tenint en compte tots els tipus d'aquest fenomen) i de la segregació social. D'acord amb Sako Musterd⁸, *"els processos de segregació i concentració, conceptes complexos que requereixen un tractament prudent, i la seva relació amb la integració s'han d'entendre abans de prendre decisions sobre les intervencions i específiques polítiques en aquests àmbits."*

Encara afirma que *"pel que fa els possibles efectes de les concentracions d'immigrants, més precisament les dels immigrants de grups propis, poden tenir efectes positius temporals en les etapes inicials de la instal·lació al país de destinació ... però l'associació (immigració + gentrificació) sembla afavorir als no immigrants i els immigrants occidentals en particular, però no als immigrants procedents de països menys afavorits."*⁹ Una de les grans diferències entre la concentració d'immigrants amb o sense recursos, no important normalment la procedència, és que el primer grup se situa en àrees sense mancances urbanístiques i socials importants, que poden o no haver estat gentrificades, i en el segon grup acaba per ocupar *"àrees predisposades a la sobreocupació residencial"*¹⁰.

⁵ (Gifreu Font, 1997)

⁶ Terme utilitzat per designar les organitzacions començades pel Govern Britànic per al desenvolupament de les àrees marginals.

⁷ (Tapada-Berteli & Arbaci, 2011)

⁸ (Musterd, 2011)

⁹ (Musterd, 2011)

¹⁰ (Tapada-Berteli & Arbaci, 2011)

CONCLUSIONS

Marcuse¹¹ afirma que *“La gran qüestió no és si es pot evitar l’abandonament, controlar la gentrificació, eliminar el desplaçament, o fins i tot com aquests fenòmens es poden fer, sinó més aviat si existeix el desig de fer-los. Aquesta és una pregunta que només pot ser resposta en l’arena política.”* Aquesta afirmació no treu responsabilitat als tècnics que desenvolupen les eines de planejament, sinó que els hi posa més encara; és a dir, els mena a redactar documents més complexos, més detallats i més potents per tal d’assegurar que la ciutat funcioni dignament per a tothom independentment de les “forces exteriors”.

També es pot afirmar que el fenomen de la gentrificació¹² està íntimament connectat als atractius d’un determinat lloc. És fàcil d’entendre, malgrat s’hagi d’actuar en contra, que hi hagi gentrificació a Londres, Boston, Hong Kong, Singapur, Amsterdam i Barcelona; Grans urbs que reben onades immigratòries a la recerca d’una millor qualitat de vida. Dels casos presentats en el present document, el barri de Roxbury, a Boston, és un dels que tenia més perill de patir un fort procés de gentrificació i va ser el que, des d’un principi, va treballar millor l’esmentat tema i que té, actualment, els millors resultats: un barri digne pels seus residents i per a les seves famílies.

Ara bé, és difícil pensar que els municipis catalans, o d’altres ciutats del món, mitjanes¹³ o petites arribin a patir processos de gentrificació força aguts. Per que l’esmentat fenomen apareixi, els barris en qüestió haurien de superar l’estigma que tenen, a més d’oferir atractius amb prou entitat per a que sigui més interessant anar a viure en un d’aquests indrets, que no pas a altres barris sense les mancances urbanes i socials d’aquests. No es pot oblidar el concepte de la gentrificació per a que no torni a passar i no per a que es transformi en un obstacle dels processos de regeneració urbana integrals.

D’aquesta forma, es pot dir que és important seguir amb els programes de regeneració urbana integrals, però és cabdal que siguin desenvolupades conjuntament polítiques de suport a la immigració, intentant evitar l’evolució de l’homogeneïtat de les comunitats, i fomentant la cohesió social.

PARTICIPACIÓ CIUTADANA

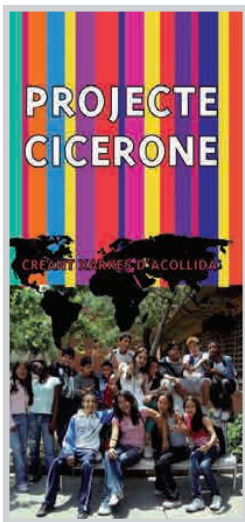
La participació va generar, força vegades, un procés de col·laboració en el disseny i seguiment de les obres d’espais públics (dels barris estudiats es pot citar als d’Amsterdam, Roxbury, Casablanca i Sant Cosme) i equipaments, amb l’objectiu principal de crear, en els ciutadans, el sentiment d’identitat (I.C.7 i I.C.8), i consegüentment, de propietat i responsabilitat d’aquests espais.

Les noves dinàmiques i hàbits creats per l’execució dels PII requereixen un dimensionament de l’estructura física i organitzativa per a la participació als barris, i també cal que les entitats veïnals es plantegin canvis per adaptar-se a les noves necessitats de les comunitats locals.

¹¹ (Marcuse, 1985)

¹² Utilitzat per la primera vegada per Ruth Grass a l’any de 1964 a Anglaterra i matisat per autors com Chris Hamnett (Hamnett, 2003) i Peter Marcuse, entre altres.

¹³ Àmbits més adequats per l’aplicació de PII en el marc de la Llei de Barris d’acord amb una de les hipòtesis vertebradores d’aquest estudi.

I.C.7

I.C.8

I.C.7 – Projectes socials, principalment, per a joves.
I.C.8 – Grafitis del mur del CEIP Galí en el barri de Sant Ildefons.

CONCLUSIONS

Malauradament, les persones que més coneixen els PII són les que hi han participat. En canvi, les enquestes realitzades per als informes d'avaluació finals demostren que una part molt important de la població dels barris, principalment dels municipis més grans, no han sentit a parlar dels respectius projectes, malgrat els múltiples esforços de comunicació emprats per la majoria de les Administracions locals. La solució a aquesta problemàtica va més enllà de l'àmbit del present estudi, però passa indefectiblement per una major presència dels tècnics de les diferents àrees d'actuació en el territori.

PROGRAMES CULTURALS

Els programes d'oci i cultura van passar, en general, d'un model més clàssic de programació cultural en espais públics (com Festes de Barri i mercats), a un model innovador d'orientació al territori, entenent la cultura com instrument per a la cohesió social i l'enfortiment de la identitat dels barris (fires amb un accentuat component d'intercanvi cultural, teatre de carrer, programes d'esport a l'espai públic). Aquest és un canvi que ha ajudat a mantenir l'ús adequat dels espais públics i equipaments.

MODIFICACIONS EN ELS PII

Com en qualsevol projecte, val a dir que les actuacions dels projectes integrals estudiats han anat adaptant-se i han tingut força dinamisme. Aquesta adaptació es produeix no només pels canvis de l'entorn i les oportunitats que sorgeixen en els diferents àmbits d'aplicació, sinó també perquè, en la majoria dels barris, es va apostar per treballar en col·laboració amb els veïns, entitats i associacions. En altres ocasions, les modificacions van esdevenir de factors aliens, com ara demora en processos d'expropiacions o discordança entre l'administració i propietaris per dur a terme projectes de rehabilitació.

Això va suposar, en ocasions, haver de redefinir projectes i actuacions previstes i matisar les perspectives i interessos incorporats en el PII inicial de manera més genèrica. És veritat que, en els àmbits que tenien estudi previ a l'aplicació del PII, les modificacions van ser menys rellevants.

EFFECTE MULTIPLICADOR

Aquest efecte multiplicador, present en general a tots els projectes de barri estudiats, reforça l'afirmació que el Pla de Barris genera dinàmiques positives en l'àmbit on es realitza. També denota coherència en l'acció de l'administració pública competent pel que fa a la concentració i alineació d'inversió en zones amb especials necessitats de regeneració o canvi de tendència socioeconòmica.

SISTEMA D'AVALUACIÓ

Respecte a les avaluacions, sobretot en el final de l'execució dels projectes, és convenient destacar que, malgrat els esforços per portar a terme l'avaluació global normalitzada per la Llei de Barris, manca un instrument únic d'avaluació de l'impacte de l'execució dels projectes d'intervenció integral sobre el territori perquè sembla evident que:

- amb la reurbanització dels espais públics millora la imatge d'aquests barris;
- amb l'oportunitat de gaudir de subvencions per la rehabilitació dels elements comuns dels edificis, el nombre d'edificis rehabilitats augmenta;
- amb la posada em marxa de processos de dinamització social els veïns hi participen més;
- amb la creació de cursos per fomentar la inclusió social la població s'inscriu.

CONCLUSIONS

A Catalunya, els indicadors, o sistema d'indicadors, que existeixen no estan preparats per avaluar aquesta tipologia de projectes amb tantes entrades i sortides. Però, anant més allà, cal plantejar i resoldre certes qüestions:

- Només amb la reurbanització d'espais públics és possible canviar la imatge estigmatitzada de molts d'aquests indrets?
- Les rehabilitacions que es portaren (i es porten), a terme són integrals o només són una "neteja de cara"?
- Cal entrar més a fons amb polítiques d'habitatge?
- Amb els processos participatius es crea una cultura de participació dins dels ajuntaments i en el veïnatge?
- Els nombrosos cursos oferts per l'administració produeixen la inclusió dels ciutadans al món laboral?

Qüestions com aquestes, entre d'altres, es podrien contestar mitjançant un sistema de KPIs que veritablement mostri els resultats dels barris durant i després de finalitzada la intervenció. En els programes d'Amsterdam i Hong Kong es van desenvolupar interessants sistemes de KPIs que segueixen les actuacions anys a any, donant un mapa, en temps real, de l'evolució de les actuacions.

En els PII dintre de la Llei de Barris valdria la pena dur, com a mínim, una avaluació a l'equador de l'execució de cada PII, per ser a temps de modificar el curs dels projectes en cas necessari. De totes maneres, es força positiu que hi hagi un procés d'avaluació de la implantació de les accions dels PII, i que els diferents col·lectius hi participen.

En relació als informes finals d'avaluació dels PII dels barris catalans es pot dir que, malgrat una certa estandardització, quan són elaborats amb cura, constitueixen una eina força potent per les accions futures que es pretengui realitzar en els àmbits. La gran majoria dels informes d'avaluació final no porta imatges i es preocupa massa amb els indicadors físics. Potser el millor indicador és l'humà.

En els barris de Catalunya que han finalitzat els seus PII, hi ha una inquietud generalitzada pel buit que deixa la finalització de les actuacions dels PII, principalment en activitats dels diferents programes socioeconòmics. Per aquesta raó, la majoria dels barris que es van estudiar van sol·licitar el Pla de Continuïtat.

PLA DE CONTINUÏTAT

Com a regla general, els àmbits estudiats presenten problemàtiques socioeconòmiques que encara requereixen intervencions decidides per part dels agents públics. Un programa de regeneració urbana de sis anys de durada, com el que proposa la Llei de Barris, malgrat tenir una destacable capacitat d'impacte material, no pot transformar dinàmiques negatives força consolidades. És per aquest motiu, que esdevé necessari que el PII pugui actuar com a motor inicial d'un procés de transformació que ha de tenir uns objectius i estratègies a mig i llarg termini i, per tant, una durada prou significativa més enllà del propi projecte d'intervenció integral.

CONCLUSIONS

FUTUR

D'acord amb un document redactat per un grup de l'Institut Universitario de Urbanística de la Universidad de Valladolid¹⁴, *“la regeneració urbana integral en Europa té un caràcter instrumental i específic que, lluny de conduir a aproximacions globals, redueix el seu camp d'actuació a àmbit i problemes limitats.”* Un dels pilars d'aquest document, i que ha sigut àmpliament discutit i exemplificat, és l'especificitat que cada PII ha de tenir per aconseguir resultats exitosos. Així, el problema no és que la regeneració urbana integral sigui específica, ans que és la manca d'un instrument global i de planificació estratègica que pugui connectar tots aquests programes i projectes de regeneració urbana integral dintre d'un mateix municipi. Que un instrument com aquest manca a ciutats més grans és clar, però, encara als municipis més petits la planificació estratègica és rellevant per assolir els objectius de regeneració integral.

La iniciativa privada té un marge escàs per a produir actuacions urbanístiques que impliquin la formulació de figures de planejament capaces de generar, a través de l'execució del procés urbanístic, sistemes per a la col·lectivitat. Per això és important promoure des de la iniciativa pública, a través d'organismes especialitzats, la formulació de amplis plans especials territorialment estratègics que puguin generar escales d'intervenció i masses crítiques prou grans per mobilitzar inversió econòmica pública i privada suficient, per tal d'obtenir més espais per a l'ús col·lectiu i una renovació del parc d'habitatges.

Encara d'acord amb el mateix grup investigador *“molts programes de regeneració urbana integral tenen com a objectius instrumentar certes polítiques d'habitatge. Així, es pot afirmar que la regeneració, més o menys integrada, es va convertir en un instrument de la posada en marxa de polítiques d'habitatge en determinats barris, però que no orienta polítiques de la ciutat en el seu conjunt.”* En el cas dels PII dintre del marc de la Llei de Barris l'esmentat fet no va passar, principalment i malaurada, perquè la Llei només permet actuacions de rehabilitació del patrimoni comú i no actua com a instrument urbanístic, malgrat es puguin finançar algunes actuacions urbanístiques (com per exemple, la redacció dels projectes de modificacions puntuals del PGM).

La crítica de l'esmentat grup és pertinent quant a la necessitat, com s'ha esmentat abans, que els programes de regeneració urbana integral si actuen com a instruments urbanístics quant a les polítiques d'habitatge. Les polítiques i programes de regeneració urbana haurien d'estar relacionades amb el planejament, relació que avui en dia és, gairebé inexistent, amb l'objectiu de construir models de ciutat i d'ocupació més humans i justos per a tothom i no “emplastres d'urgència”. Ara bé, perquè això sigui així, els processos de planejament haurien de ser molt més àgils, cas contrari el que es va executar ens els últims 12 anys a Catalunya encara no hagués passat de l'aprovació inicial.

¹⁴ (Álvarez Mora, Roch Peña, Castrillo Ramón, & Rivas Sanz, 2010)

CONCLUSIONS

La regeneració integral es troba, encara, en fases “muy primarias”¹⁵. És veritat que manca molta experiència en aquest camp, que la gestió d'aquesta tipologia d'intervenció és complexa i encara no s'ha acabat de trobar la fórmula perfecte, si és que existeix, i que la bàscula, en la majoria dels projectes, ha estat del “maó”. Però també és veritat, que en pocs països es van redactar tants projectes¹⁶ amb la voluntat de ser integrals, tantes persones van estar involucrades en la transformació dels barris i de les ciutats, tants programes socials van ser redactats i executats durant aquests últimes 12 anys des de la primera convocatòria de la Llei de Barris. A Catalunya la Llei de Barris va crear una espècie de laboratori de la regeneració urbana. En tots els àmbits s'ha après força i encara s'ha de seguir treballant, però no seria just afirmar que els projectes dintre del marc de la Llei de Barris no van deixar cap petjada en el territori. Potser no es va fer de el millor possible, però es va fer i, més important encara, es va obligar a pensar en la regeneració integral i en el treball transversal.

“Els evidents efectes positius de la regeneració urbana ... no s'han de confondre ni amagar els processos paral·lels d'exclusió i segregació urbana difícilment visibles en l'espai públic. No es pot prescindir, ni alterar el full de ruta de l'ideal d'una regeneració urbana realment equitativa, no es pot renunciar a la construcció d'una ciutat més justa en la que els ciutats, estrangers o no, puguin accedir a un habitatge digne i que faci part activa de les ciutats.”¹⁷

¹⁵ (Álvarez Mora, Roch Peña, Castrillo Ramón, & Rivas Sanz, 2010)

¹⁶ Més de 300 projectes d'intervenció integral entraren com a sol·licituds per a la subvenció del Fons de Foment de Barris entre els anys 2004 i 2012.

¹⁷ (Tapada & Arbaci, 2011)

RB

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

RB

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Cap. REFERÈNCIES

- 4 **Aixalà, D., Caballero, A., & Mascaró, M.** (2009). *La llei de barris a Terrassa. Una experiència per a la reflexió*. Terrassa: Ajuntament de Terrassa.
- 5 **Ajuntament de Badalona** (2010). *Informe d'Avaluació Final - Serra d'en Mena - Badalona* [Relatòrio].
- 4 **Ajuntament de Badalona.** (2007). *Serra d'en Mena*. Consultat en 15 de 06 de 2009, de <http://www.serramena.info/>
- 5 **Ajuntament de Badalona i Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet** (2004). *Projecte d'Intervenció Integral dels 7 barris de la Serra d'en Mena*.
- 5 **Ajuntament de Canovelles i Ajuntament de Granollers.** (2005). *Projecte d'intervenció integral en els barris de la Barriada Nova a Canovelles i del Congost a Granollers*. document inèdit. Canovelles/Granollers.
- 5 **Ajuntament de Cornellà de Llobregat** (2011) *Informe Final d'Avaluació del Pla de Barris de Sant Ildefons*. Cornellà de Llobregat.
- 5 **Ajuntament de Girona** (2005) *Projecte D'Intervenció Integral del Barri de Santa Eugènia - Can Gibert*. Girona.
- 5 **Ajuntament de Granollers.** (2012). *Avaluació Final. Projecte d'Intervenció Integral en el barri del Congost. Memòria 2006-2011*. Granollers.
- 4 i 5 **Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat** (2004) *Pla Integral Collblanc-La Torrassa*. L'Hospitalet de Llobregat.
- 5 **Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat** (2008) *Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat* [Online]. - 2008. Consultat en 20 de 11 de 2015. - http://www.l-h.cat/webs/pmdcaid/103189_1.aspx?id=1. - Programa Bellugant-nos.
- 5 **Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat.** (2008). *L'Hospitalet de Llobregat*. Consultat en 27 de 04 de 2009, de http://www.l-h.es/webs/pict/107771_1.aspx?id=1
- 4 **Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat.** (2010). *Informe Final. Pla Integral Collblanc - La Torrassa*. L'Hospitalet de Llobregat.
- 4 **Ajuntament de Manlleu.** (2009). *Institut de Desenvolupament de l'Erm*. Consultat en 27 de 04 de 2009, de <http://www.barrierm.cat/content-management/3/>
- 5 **Ajuntament de Manresa.** (2004). *Programa de foment de barris i àrees urbanes que requereixen una atenció especial. Nucli Antic de Manresa*. Manresa.
- 5 **Ajuntament de Manresa.** (2009). *Ajuntament de Manresa*. Consultat en 27 de 04 de 2009, de http://www.ajmanresa.cat/web/fitxers/File/urbanisme/04_la_revitalitzacio_del_centre_historic.pdf
- 5 **Ajuntament de Manresa** (2011) *Informe d'Avaluació Final - PII Nucli Antic de Manresa*.
- 5 **Ajuntament de Sant Boi de Llobregat** (2005) *Pla de Millora Integral de Casablanca*. Sant Boi de Llobregat.
- 4 **Ajuntament de Sant Boi de Llobregat.** (2008). *Casablanca: en clau de participació*. Consultat en 08 de 10 de 2013, de <http://pmicasablanca.org/>

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- 5 **Ajuntament de Sant Boi de Llobregat.** (2011). *Informe d'Avaluació Final del PMI Casablanca*. Sant Boi de Llobregat.
- 5 **Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet** (2005) *Serra d'en Mena*. Consultat en 27 de 04 de 2009, de <http://www.serramena.info/?opcion=0>
- 5 **Ajuntament Santa Coloma de Gramenet; Ajuntament de Badalona.** (2004) *Projecte d'Intervenció Integral dels 7 barris de la Serra d'en Mena* [Relatòrio]. - 2004. - p. 72.
- 4 **Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet.** (2007). *Fem Barri*. Consultat en 08 de 11 de 2015, de <http://www.gramenet.cat/temes/territori/fem-barri-a-santa-coloma/fem-barri/la-reforma-integral-dels-barris-de-la-sera-den-mena/>
- 5 **Ajuntament de Terrassa** (2004) *Pla de Barris Terrassa - Districte II.- Terrassa :-* Consultat en 11/2015 (amb Pla de continuïtat).
- 5 **Ajuntament de Terrassa** (2009) *Informe Final del Pla de Barris del Districte II de Terrassa 2005 - 2008* [Relatòrio]. - Terrassa : [s.n.], 2009. - p. 51. - Realitzat per Cirem.
- 4 **Ajuntament de Vic.** (2005). *Pla de Barris de Vic*. Consultat en 27 / 06 / 2007, a <http://pladebarris.vic.cat>
- 4 i 5 **Ajuntament del Prat de Llobregat.** (2005). *Projecte d'Intervenció Integral a Sant Cosme*. El Prat de Llobregat.
- 4 **Albors, J.** (25 / 05 / 2008). *Lliçons apreses amb la elaboració dels projectes d'intervenció integral*. (AP, Entrevistador) Gestora i redactora del PII de la Barceloneta. Diputació de Barcelona (cessió a l'Ajuntament de Barcelona) - Foment Ciutat Vella, Barcelona.
- C **Álvarez Mora, A., Roch Peña, F., Castrillo Ramón, M., & Rivas Sanz, J. L.** (2010). *Renervación Urbana Integrada en Europa*. Documento síntesis, Universidad de Valladolid, Instituto Universitario de Urbanística, Valladolid.
- 3 **Barnekov, T. K.** (1990). *U.S. Experience in Evaluating Urban Regeneration (Action for Cities)*. Stationery Office Books .
- 4 **Barri de Sant Cosme.** (2007). *Cosmopolitan*. Consultat en 10 de 01 de 2013, de <http://www.cosmopolitan.cat/>
- 5 **BCQ Arquitectes.** (20 de 11 de 2007). *Plaça dels Jutjats a Sant Cosme*.
- 5 **Bellet Sanfeliu, C., & Mòdol Ratés, J. R.** (2006). *La Mariola: de polígonos de vivienda pública a barrio urbano*. VIII Coloquio y Jornadas de Campo de Geografía. Islas Baleares. Consultat en 2009
- 5 **Bellet Santfeliu, Carme; Vilagrasa Ibarz, Joan.** (2001). *Diferenciación socioespacial de la ciudad de Lleida*. Revista Catalana de Sociologia #14, p. 13 - 42. Consultat en 2009
- 5 **Bertran, E. G., & Cuxart, M. T.** (1986). *La Ciutat Satèl·lit de Sant Ildefons (Cornellà de Llobregat)*. Treballs de la Societat Catalana de Geografia. Consultat en 05 / 11 / 2013, a <http://revistes.iec.cat/index.php/TSCG/article/view/36424/36417>
- 3 **Birmingham City Council.** (2004). Consultat en 09 10, 2010, from <http://www.birmingham.gov.uk/>
- 3 **Blackburn with Darwen Borough Council.** (2002). *Blackburn with Darwen Borough Council Information Gateway*. Consultat en 12 de 05 de 2009, de <http://www.blackburn.gov.uk/server.php?show=ConWebDoc.11156>

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- C Bohigas, O. e.** (1989). *Revitalització urbana, social i econòmica. Primeres Jornades de Ciutat Vella*. En T.-B. Teresa, & A. Sonia, *Proyectos de Regeneración Urbana en Barcelona contra la segregación socioespacial (1986 - 2009): ¿solución o mito?* Barcelona.
- 5 Bordes, P.** (1965). *Estudi sociològic sobre la Barriada Nova*.
- 3 Boston, City of** (2010). *About Us: City of Boston*. Consultat en 13 de 12 de 2010, de City of Boston: <http://www.cityofboston.gov/citycouncil/districts.asp>
- 4 Botey, R.** (08 de 10 de 2008). La gestió dels PII. (AP, Entrevistador) Director de l'Oficina de Barris. Generalitat de Catalunya - Direcció General d'Arquitectura i Paisatge, Barcelona.
- 2 Busquets, J.** (1999). *La Urbanización Marginal* (Vol. I). Barcelona: Edicions de la UPC.
- 2 i 3 Busquets, J.** (2004). *Barcelona. La construcción urbanística de una ciudad compacta* (Vol. I). Barcelona: Ediciones del Serbal.
- 2 Busquets, J.** (2007). El projecte olímpic: la construcció de la ciutat qualitativa. En I. d. AAUC., & R. Pié (Ed.), *Aportacions catalanes en el camp de la urbanística de l'ordenació del territori, des de Cerdà anys nostres dies* (Vol. I). Barcelona.
- 2 Busquets, J., Casariego, J., Falini, P., Guerra, E., & Martín, M. J.** (2002). *La Reconstrucción de los Centros Urbanos. La experiencia europea sobre la rehabilitación de la ciudad histórica* (Vol. II). Las Palmas de Gran Canaria: Ayuntamiento de Las Palmas de Gran Canaria.
- 3 Cabrera i Massanés, P.** (2000). *La transformació urbana de la Ciutat Vella: 1988-1998*. Barcelona.
- 2 Caldeira, T. P.** (2000). *Cidade de Muros: Crime, Segregação e Cidadania em São Paulo*. Sao Paulo: Editora 34/Edusp.
- 5 Capel Sáez, H.** (2002). *La morfología de las ciudades* (Vols. II Aedes facere: técnica, cultura y clase social en la construcción de la edificios). Ediciones del Serbal. Recuperado el 2009
- 5 Casal dels Infants.** (2013). *Casal dels Infants.org*. Consultat en 20 de 11 de 2015, de <http://www.casaldelsinfants.org/index.php/cat/>
- 5 Catalana, E.** (06 / 11 / 2015). *Enciclopedia Catalana*. Recollit de <http://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0059886.xml>
- 3 Central Advisory Council for Education.** (1967). *Children and their primary schools: a report of the Central Advisory Council for Education*. Londres: London, H.M.S.O., 1967.
- 3 Centre West Community.** (2000-2010). *Centre West Community at our heart*. Consultat en 12 de 05 de 2009, de <http://www.centre-west.com/page/index.cfm>
- 2 Ciardini, F. i.** (1983 (versió original 1978)). "La actuación pública en los centros históricos" en *Los centros históricos. Política urbanística y programas de actuación*. Barcelona: Gustavo Gili.
- 4 Departament de Política Territorial i Obres Públiques.** (2009). *La Llei de Barris. Una aposta col·lectiva per la cohesió social* (Vol. I). Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- 3 Departament of Education.** (2011, 02 08). *About Us: Department of Education, UK*. Consultat en 03 05, 2011, from <http://www.education.gov.uk/>
- 3 Department of Justice from the Government of the Hong Kong.** (2001, 05 01). *Department of Justice*. Consultat en 03 05, 2011, from http://www.legislation.gov.hk/blis_ind.nsf/WebView?OpenAgent&vwpg=CurAllEng-Doc*538*0*560.1#560.1

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- 3 **DG Regional Policy.** (1995). *Regional Policy Info regio.* (© European Communities) Consultat en 27 de 12 de 2008, de http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm
- 4 **Dirección General del Catastro.** (2007). *Dirección General del Catastro.* Consultat en 20 de 01 de 2013, de http://www.catastro.meh.es/esp/estadisticas_2.asp
- 4 **Dirección General del Catastro.** (2009). www.catastro.minhap.es. Consultat en 22 de 05 de 2012, de <http://www.catastro.minhap.es>
- 4 **DPTOP - Generalitat de Catalunya.** (2002). Llei 2/2002, del 14 de març, d'urbanisme, per al foment de l'habitatge assequible, de la sostenibilitat territorial i de l'autonomia local. Barcelona.
- 4 **DPTOP.** (2004). Llei 2/2004. Llei de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen una atenció especial, I, 1ª, 48. Barcelona.
- 4 **DPTOP - Generalitat de Catalunya.** (2004). DECRET 369/2004, de 7 de setembre, pel qual es desenvolupa la Llei 2/2004, de 4 de juny, de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen atenció especial. Barcelona.
- 4 **DPTOP - Generalitat de Catalunya.** (2004). Llei 10/2004, de 24 de desembre, de modificació de la Llei 2/2002, del 14 de març, d'urbanisme, per al foment de l'habitatge assequible, de la sostenibilitat territorial i de l'autonomia local. Barcelona.
- 4 **DPTOP - Generalitat de Catalunya.** (2005). Decret Legislatiu 1/2005, de 26 de juliol, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei d'urbanisme. Barcelona.
- 4 **DPTOP - Generalitat de Catalunya.** (2006). Decret 305/2006, de 18 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei d'urbanisme. Barcelona.
- 4 **DPTOP - Generalitat de Catalunya.** (2006). *Dinamització de la "Xarxa de Barris amb Projectes": Recull de fitxes d'actuacions destacades.* Barcelona.
- 3 **DSNI.** (2008). *About Us: Dudley Street Neighborhood Initiative Inc.* Consultat en 12 10, 2010, from Dudley Street Neighborhood Initiative Inc.: <http://www.dsni.org/index.shtml#>
- 3 **Duncan and Duncan, & Massey and Denton.** (2011). *The impact of immigrants' segregation and concentration on social integration in selected European contexts.* Documents d'Anàlisi Geogràfica, 57/3, 359-380.
- 3 **Easton and Lawrence Hill Neighbourhood Management .** (2000-2010). Consultat en 12 de 05 de 2009, de http://www.eastonandlawrencehill.org.uk/?page_id=2
- 3 **EEAS.** (13 de 02 de 2009). *Europa.UE.* Consultat en 02 de 08 de 2009, de http://eeas.europa.eu/delegations/un_geneva/eu_un_geneva/index_en.htm
- 3 **EU.** (2008). European Commission. Consultat en 01 de 08 de 2009, de <http://ec.europa.eu/geninfo/query/resultaction.jsp?swlang=en&QueryText=URBAN+Vienna>
- 3 **European Commission.** (2003). *Partnership with the Cities. The URBAN Community Initiative.* Luxemburgo: Office for Official Publications of the European Communities. Consultat en 08 10, 2009
- 3 **European Communities.** (2009). *Promoting sustainable urban development in Europe. Achievements and opportunities.* Belgica.
- 3 **Everdell, R.** (2011, 01 28). DSNI. (A. Pagliuso, Interviewer) Boston, Massachussets, USA.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- 2 Falini, F. C.** (1983 (versió original 1978)). *"La actuación pública en los centros históricos"*. Política urbanística y programas de actuación. Barcelona: Gustavo Gili.
- 3 Fallout.** (2002, 09). Consultat en 07 10, 2009, from <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=197571&page=5>
- 2 Ferrer i Aixalà, A.** (1996). *Els polígons de Barcelona* (1ª, 1ª reimpressió ed. ed.). Barcelona, Espanya: U.P. Catalunya, Ed.
- 2 Ferrer, A. i.** (1999). "L'urbanisme municipal", en *Vint Anys d'Ajuntaments Democràtics*. (117-159).
- 3 Finke, G. D.** (1998). *Urban Identities: Creating City Images Through Design*. New York: Madison Square Press.
- 5 Fundació CIREM.** (2011). *l'Informe Final d'Avaluació del PII del barri de Sant Cosme*. Ajuntament d'El Prat de Llobregat, El Prat del Llobregat. Consultat en 15 de 06 de 2012
- 4 Garcia-Ferrando, L.** (2008). *Retos para un nuevo modelo de intervención en barrios: la Llei de Barris de Catalunya (2004). Cambios en las políticas de regeneración urbana*. Universitat de Barcelona, Barcelona.
- 3 Gemeente Amsterdam.** (2008, 01). *Uitvoerings monitor*. Consultat en 06 23, 2009, from <http://www.uitvoeringsmonitor.nl/>
- 3 Gemeente Amsterdam - Departament de Desenvolupament Social.** (2008). DMO: *Wijkaanpak*. Consultat en 31 de 07 de 2009, de http://www.dmo.amsterdam.nl/wijkaanpak_0/wijkaanpak/
- 4 Generalitat de Catalunya.** (2007). *Re Viure els Barris* (Vol. I). Barcelona.
- 4 Generalitat de Catalunya.** (18 de 12 de 2009). *La Prestatgeria. Llibres digitals*. Consultat en 2013, de La Prestatgeria. Llibres digitals.
- 4 Generalitat de Catalunya.** (2011). *e-Catalunya*. Consultat en 30 de 06 de 2011, de <http://ecatalunya.gencat.cat/portal/index.jsp>
- 3 Geographical Association.** (15 de 11 de 2012). *Geographical Association*. Consultat en 03 de 11 de 2015, de <http://www.geography.org.uk/projects/planetsport/london2012/fieldwork>
- C Gifreu Font, J.** (1997). *La Regeneración Urbana en Gran Bretaña. La experiencia de las Urban Development Corporations*. Madrid: Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, S.A.
- 3 Gil, J.** (26 de 10 de 2008). *Wikimedia*. Consultat en 15 de 08 de 2010, de https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Parc_de_la_Espanya_Industrial.jpg
- 5 GMG Plans i Projectes.** (2011). *Informe d'Avaluació Final PII Santa Eugènia - Can Gibert del Pla*. Informe Final, Ajuntament de Girona, Girona.
- 3 Glass, R.** (1964). *London: Aspects of Change*. London: Centre for Urban Studies and MacGibbon and Kee.
- 5 Google.** (2009). *Google Earth*. Consultat en 25 de 04 de 2011
- 3 Government Offices for the English Regions.** (2004). *Government Office Network*. Consultat en 18 de 03 de 2009, de <http://www.rcu.gov.uk/abi/>

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- 2** Guerra, J. L., Díaz, F. G., Cypriani, F.-R., Portas, N., Moya, L., Guerra, M. W., & Schubert, D. (2007). *La Remodelación de la Ciudad Europea* (Vol. I). Valladolid: Universidad de Valladolid, Secretariado de Publicaciones e Intercambio Editorial.
- 5** Gutiérrez, A., & Daniel, P. (2011). *Memòria Final i de Continuïtat del projecte del barri de la Mariola de Lleida*. Ajuntament de Lleida, Empresa Municipal d'Urbanisme de Lleida, S.L., Lleida. Consultat en 24 / 11 / 2015
- C** Hamnett, C. (2003). *Gentrification and the Middle-class Remaking of Innes London, 1961 - 2001*. *Urban Studies*, 40/12, 2401 - 2426.
- 3** Hengeveld, E. (2009, 06 21). *Regeneration projects in Holland*. Adviseur Service, Projecten en Advies. Wijkaanpak en Grotestedenbeleid, Barcelona - Amsterdam.
- 3** Hong Kong Development Bureau. (2008). *Urban Renewal Strategy Review*. Consultat en 03 05, 2011, from <http://www.ursreview.gov.hk/eng/home.html>
- 3** Hong Kong Development Bureau. (2011). *Urban Renewal Strategy*. Hong Kong.
- 3** Hong Kong Extras. (06 de 2007). *Hong Kong Extras*. Consultat en 15 de 03 de 2011, de http://www.hongkongextras.com/_wan-chai-heritage_trail.html
- 3** Housing Authority of the City of Asheville. (26 de 02 de 2008). *Asheville Model Cities Records*. Consultat en 10 de 01 de 2011, de http://toto.lib.unca.edu/findingaids/mss/asheville_model_cities/default_asheville_model_cities_records.html
- 5** IDESCAT. (2015). *Institut d'Estadística de Catalunya*. Consultat en 05 de 11 de 2015, de www.idescat.cat
- 5** IGOP - Institut de Govern i Polítiques Públiques. (2014). *Estudi de cas de Santa Eugènia* (Girona). Bellaterra.
- 3** Imrie, R., & Thomas, H. (1999). *British Urban Policy*. Londres: SAGE Publications.
- 3** International Finance Centre Management. (2010). Consultat en 02 10, 2011, from <http://www.ifc.com.hk/en/office/overview.html>
- 4** Instituto d'Estadística de Catalunya. (2011). IDESCAT. Consultat en 15 de 03 de 2012, de <http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=669&t=2011&x=9&y=8>
- 5** Instituto Nacional de Estadística. (2006). *Censo de Población y Viviendas 2001*. Madrid.
- 3** Jonas, A. E., & Ward, K. (2002). *A World of Regionalisms? Towards a US-UK Urban and Regional Policy Framework Comparison*. *Journal of Urban Affairs*, 377-401.
- 4** Jornet, S. (15 de 08 de 2009). (A. Pagliuso, Entrevistador)
- 3** Jvr, J. (2005). *Bcn-Antic*. Consultat en 05 de 08 de 2009, de <http://bcn-antic.blogspot.pt/>
- 3** Keating, W. D., & Krumholz, N. (1999). *Rebuilding Urban Neighborhoods: Achievements, Opportunities, and Limits* (Cities and Planning). Sage Publications, Inc; 1 edition .
- 2** Klaassen, L., Rossi, A., Drewett, R., Vijverbert, C., & Van den Berg, L. (1981). *Urban Europe: A Study of Growth and Decline*. Elsevier Science & Technology Books.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- 3** **Labour Party.** (2010). *About Us: Labour Party*. Consultat en 10 de 01 de 2011, de http://www.labour.org.uk/what_is_the_labour_party
- 3** **Lawless, P.** (2009). *New Deal for Communities Programa. 10 jaar Wijknaampak in Groot-Britannië*. Verslag Kennisatelier 'Europese Krachtwijken: gluren bij de burens'. Amsterdam.
- 4** **Lerner, J.** (2005). *Acupuntura Urbana* (Vol. I). Barcelona: Iaac (Institut d'Arquitectura Avançada de Catalunya).
- 4** **Lope Peña, A., Rodríguez Soler, J., & Castelló Santamaría, L.** (2009). *De la Lley de Barrios al diseño de políticas locales de empleo. Estudio de Caso en Catalunya*. Barcelona: Arxius. Arxius de Ciències Socials.
- 2** **Lopez, J.** (27 de 09 de 2008). *Experiències europees en regeneració urbana*. (Ana Pagliuso Entrevistador) Director d'Estudis Urbans . Institut d'Estudis Territorials, Barcelona.
- C** **Marcuse, P.** (1985). *Gentrification, Abandonment, and Displacement: Connections, Causes, and Policy Responses in New York City*. *Journal of Urban and Contemporary Law*, 28. Consultat en 05 de 2016, de http://openscholarship.wustl.edu/law_urbanlaw/vol28/iss1/4
- 2** **Marcuse, P.** (2016). *Peter Marcuse's Blog*. Consultat en 30 de 05 de 2016 from <https://pmarcuse.wordpress.com/2015/09/13/blog-72-fair-housing-and-beyond-some-elusive-principles-for-social-change-3/>
- 4** **Martí-Costa, M., Parés, M., Pybus, M., & Catalunya, G.** (2009). *Llei de Barris: cap a una política de regeneració urbana participada i integral?* Barcelona.
- 3** **Meng, Y., Liu, X., & Wang, H.** (2008). *Urbanus Architecture & Design*. Consultat en 02 de 03 de 2011, de <http://www.urbanus.com.cn/main.html>
- 2** Ministerio de Fomento de España. (18 de Marzo de 1895). *Ley de Mejora y saneamiento de poblaciones*. Madrid, Comunidad Autonoma de Madrid, España. Consultat en 05 de 02 de 2011, de http://ropdigital.ciccp.es/pdf/publico/1899/1899_tomoll_203.pdf
- 3** **Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo, de Economía y Hacienda y de Cultura.** (28 de Julio de 1983). *Real Decreto 2329/1983, de proteccion a la rehabilitacion del patrimonio residencial y urbano*. Madrid, Comunidad Autonoma de Madrid, España: BOE 7 septiembre 1983, núm. 214 , rectificado BOE 22 noviembre 1983.
- 3** **Ministerio del Desarrollo Urbana de la Unión Europea.** (22 de Junio de 2010). *Declaración de Toledo*. Toledo, España: European Union.
- 2** **Ministerio Español de la Vivienda.** (1963). *Decreto 2131/1963, de 24 de julio, por el que se aprueba el texto refundido de la legislación sobre viviendas de protección estatal*. Madrid.
- 2** **Ministerio Español de la Vivienda.** (1964). *Decreto 3964/1964, de 3 de diciembre, por el que se adapta al texto refundido y revisado de la legislación de viviendas de protección oficial aprobado por Decreto 2131/1963, de 24 de julio, a las disposiciones de la Ley 41/1964, de 11 de junio, de Reforma*. Madrid.
- 2** **Ministerio Español de la Vivienda.** (1968). *Decreto 2114/1968, por el que se aprueba el Reglamento para la aplicación de la Ley sobre Viviendas de Protección Oficial*. Madrid.
- 2 i C** **Musterd, S.** (2011). *The impact of immigrants' segregation and concentration on social integration in selected European contexts*. Documents d'Anàlisi Geogràfica.
- C** **Musterd, S., Gent P.C., W. v., Das, M., & Latten J., J.** (2014). *Adaptive Behaviour in Urban Space; Residential Mobility in Response to Social Distance*. *Urban Studies*. Consultat en 05 / 2016, a http://urbanstudiesjnl.blogspot.pt/2014_12_01_archive.html

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- 3 National Audit Office.** (2004). *English Regions: An early progress report on the New Deal for Communities programme*. Londres: National Audit Office.
- 3 NDC: West Ham and Plaistow NDC.** (2004). Consultat en 05 12, 2009, from <http://www.newhamndp.co.uk/>
- 4 Nel-lo, O.** (2009). *La Llei de barris: quatre anys, deu lliçons*. En D. d. Públiques, *La Llei de barris. Una proposta col·lectiva per la cohesió social* (Vol. I). Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- 4 Nel-lo, O.** (22 de 10 de 2009). *L'origen de la Llei de Barris*. Secretari per a la Planificació Territorial . Generalitat de Catalunya - Departament de Política Territorial i Obres Públiques.
- 3 Neumann, A., & Williams, J.** (2006). *Carto.net*. Consultat en 01 de 04 de 2011, de <http://www.carto.net/index.shtml>
- 3 New Cross Gate Trust.** (2004-2010). *The NXG Trust: putting the community first*. Consultat en 12 de 05 de 2009, de <http://www.nxgtrust.org.uk/projects/ndc-centre/>
- 3 OECD.** (1993). *OECD Core Set of Indicators for Environmental Performance Reviews*. Environment Monographs n°83, Organisation for Economic Co-operation and Development, Group on the State of the Environment, Paris.
- 3 Office of Neighborhood Services.** (2011, 01 01). *About Us: City of Boston.gov*. Consultat en 01 29, 2011, from <http://www.cityofboston.gov/ons/bostonshines/>
- 2, 4 i 5 Oficina de Barris, DPTOP.** (2004 - 2008).
- 5 Oficina Tècnica de Plans d'Acció Territorial.** (2010). *Informe d'Avaluació Final del Pla Integral de Collblanc i La Torrassa*. L'Hospitalet de Llobregat.
- 3 O'Sullivan, A., & Sheffrin, S.** (2002). *Economics: Principles in Action*. Pearson Prentice Hall.
- 3 Palmer, G.** (2002). *About Us: The Poverty Site*. Consultat en 14 de 01 de 2011, de <http://www.poverty.org.uk/policies/srb.shtml>
- 3 i 5 Parkinson, M.** (2007). *Messages for Competitive European Cities*. COMPETE Project, Interreg IIIC. .
- 3 Peng Beng, K., & Huang, B.** (09 de 2008). *Arc Studio*. Consultat en 02 de 03 de 2011, de <http://www.arcstudio.com.sg/web/>
- C Pérez, M.** (2010). *Informe Final - Pla Integral Collblanc - La Torrassa*. Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat, Oficina Tècnica de Plans d'Acció Territorial, l'Hospitalet de Llobregat. Consultat el 25 / 06 / 2013
- 2 Pérez, V. G.** (1989). *Dinámica natural de la población española, 1970-1986*. En Análisis del desarrollo de la población española en el período 1970-1986 (Vol. 1, págs. 191-207). MADrid: Ed. Síntesis.
- 3 Porter, M.** (1995). The Competitive Advantage of the Inner City. *Harvard Business Review* 73, 55+.
- 5 Premios de Arquitectura.** (2011). *Premios de Arquitectura*. Consultat en 22 de 11 de 2015, de <http://www.premiosdearquitectura.es/ca/Obres/actuacio-de-renovacio-urbana-sector-via-sant-ignasi-de-manresa-437.html>
- 5 Pujol, M. P.** (1995). *Els Barris d'ADIGSA. Els Blocs Juan Carlos*. (E. M. Sayrach, Ed.) Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social.
- 3 Ralph, D., & Peterman, W.** (2004). *Community-Led Urban Regeneration: Early Lessons from the New Deal for Communities*. City Futures. Chicago.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- 3 **Rockcreek.** (21 de 12 de 2007). A. Datum: Flickr.com. Consultat en 16 de 01 de 2011, de http://www.flickr.com/photos/rock_creek/2127667538/
- 5 **Sanfeliu, C. B., & Artigues, J. R.** (2006). *La Mariola: de polígons de vivienda pública a barrio urbano*. Los procesos urbanos postfordistas. VIII Coloquio y Jornadas de Campo de Geografía. Islas Baleares.
- 4 **Serra, R. B.** (2013/06/06). Cap de l'Oficina de Gestió del Programa de Barris. (Ana Pagliuso, Entrevistador)
- 3 **Sheffield Hallam University.** (11 de 2006-2009). *New Deal For Communities: National Evaluation*. Consultat en 12 de 05 de 2009, de <http://extra.shu.ac.uk/ndc/index.html>
- 3 **Singapore Government.** (2011). *Housing and Development Board*. Consultat en 04 01, 2011, from <http://www.hdb.gov.sg/fi10/fi10329p.nsf/w/eSERSOverview?OpenDocument>
- 3 **Smith, M. M., & Sullivan, H. C.** (2001). *Community Participation Under New Labour: The Implications for a Multi-Layered Approach to Systems of Governance*. 32nd Annual Meeting of the Urban Affairs Association. Boston.
- 3 **Social Exclusion Unit .** (1998). *Bringing Britain Together: A National Strategy for Neighbourhood Renewal*. Parlamentari - 3rd Report by the Social Exclusion Unit , London.
- 5 **SOC - Servei d'Ocupació de Catalunya.** (2015). SOC. Consultat en 19 de 11 de 2015
- 3 **Sport Development.** (1999). *Bringing Britain Together: A National Strategy for Neighbourhood Renewal*. Parlamentari, London.
- 3 **Stewart, M.** (2001). *Urban Transformation and Urban Governance: Shaping the Competitive City of the Future*. Bristol, UK: Martin Boddy.
- 3 **Suffolk Construction.** (01 de 01 de 2011). *About Us: Suffolk Construction*. Consultat en 29 de 01 de 2011, de <http://www.earthcam.net/users2/interface.php?p=eIei7qDb&i=1302708005>
- C **Tapada-Bertelli, T., & Arbaci, S.** (17 de 10 de 2011). *Centre of Land Policy and Valuations*. Consultat en 31 de 05 de 2015, de Journal of the Centre of Land Policy and Valuations: http://www-cpsv.upc.es/ace/Articles_n17/articles_pdf/ACE_17_SE_23.pdf
- C **Tapada-Berteli, T., & Arbaci, S.** (2011). *Proyectos de Regeneración Urbana en Barcelona contra la Segregación Socioespacial (1986 - 2009): ¿Solución o Mito?* (C. a. Polytechnic University of Catalonia and The Thematic Network Architecture, Ed.) *Journal of the Centre of Land Policy and Valuations*, 187-222. Consultat el 2016, a http://www-cpsv.upc.es/ace/Articles_n17/articles_pdf/ACE_17_SE_23.pdf
- 3 **The Food Project.** (2010). *About Us: The Food Project*. Consultat en 31 de 01 de 2011, de <http://thefoodproject.org/>
- 3 **U.S. Departament of Housing and Urban Development.** (2011). *About Us: HUD.GOV*. Consultat en 31 de 01 de 2011, de http://portal.hud.gov/hudportal/HUD?src=/hudprograms/empowerment_zones
- 2 **Unió Europea.** (2010). *Declaración de Toledo*. Toledo.
- 3 **United States. Laws.** (1966). *Demonstration cities and metropolitan development act of 1966, Public law 89-754*. Washington DC, Washington, USA: Washington, U.S. Govt. Print. Off.
- 3 **URA.** (2015). URA. Consultat en 11 08, 2015, from http://www.ura.org.hk/en/community/urban_renewal_project_rescue_fund.aspx
- 3 **Urban Renewal Authority.** (2005). *Urban Renewal Authority*. Consultat en 03 20, 2011, from <http://www.ura.org.hk>

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- 3 **Urban Renewal Authority.** (2009). *The Central Oasis*. Consultat en 03 01, 2011, from <http://www.centraloasis.org.hk/eng/home.aspx>
- 4 **Valls, X.** (28 de 10 de 2008). *La gestió pública*. (Ana Pagliuso Entrevistador) Director General. Ajuntament de Barcelona - Foment Ciutat Vella, Barcelona.
- 5 **Vidal, N.** (24 de 01 de 2015). *La degradación se cronifica en Ca n'Anglada a la espera del plan de esponjamiento*. La Vanguardia. Consultat en 25 de 01 de 2015
- 5 **Vilgrasa Ibarz, J.** (1990). *Creixement urbà i agents de la producció de l'espai: El cas de la ciutat de Lleida. 1940 - 1980* (Vol. 1). Barcelona. Consultat en 2009
- 3 **Vilanova, J. M.** (11 de 02 de 2011). *PERIS i ARIS*. (A. Pagliuso, Entrevistador)
- 3 **Weaver, R. C.** (1985). *The First Twenty Years of HUD*. Journal of the American Planning Association, 463-474.
- 5 **Xarxa Clau - Ajuntament LH.** (2010). *Xarxa Clau*. Consultat en 20 de 11 de 2015, de <http://www.fapac.cat/xarxaclau/xarxes/hospitalet-de-llobregat>
- 4 **Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya.** (2007). Consultat en 10 de 08 de 2013, de http://apliense.xtec.cat/pres-tatgeria/a8930005_1674/llibre/index.php?section=1&page=-1
- 4 **Ysa, T., Sierra, V., & Esteve, M.** (2011). *Els impactes de la gestió en xarxa - Programa de Barris 2004 - 2010*. Barcelona: ESADE

FONTS GRÀFIQUES

FG

FONTS GRÀFIQUES

INTRODUCCIÓ

#IMATGE FONT

- I.1.1 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2005. Oficina de Barris.
- I.1.2 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2004. Oficina de Barris.

CAPÍTOL 2

#IMATGE FONT

- I.2.1
 - 1 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
 - 2 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
 - 3 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
 - 4 Cedit per l'Oficina de Barris, DPTOP, 2004 - 2008. Oficina de Barris.
 - 5 Cedit per l'Oficina de Barris, DPTOP, 2004 - 2008. Oficina de Barris.
 - 6 Cedit per l'Oficina de Barris, DPTOP, 2004 - 2008. Oficina de Barris.
- I.2.2 Elaborat per l'autora, 2009.
- I.2.3 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
- I.2.4 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
- I.2.5 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
- I.2.6 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
- I.2.7 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2004. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
- I.2.8 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
- I.2.9 Ajuntament de Martorell, 2003. Imatge tractada per l'autora.
- I.2.10 Imatge realitzada i tractada per l'autora, 2005.
- I.2.11 Elaborat per l'autora.
- I.2.12 Imatges realitzades i tractades per l'autora.
- I.2.13 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.14 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.15 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.16 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.17 Imatges realitzades i tractades per l'autora, 2005.
- I.2.18 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.19 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.20 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.21 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.22 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.23 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.24 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.25 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2005. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.26 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.27 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.28 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2005. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.29 Projecte d'Intervenció Integral Barris de Torre Baró i Cuitat Meridiana. Nou Barris Barcelona, Ajuntament de Barcelona. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.30 Àrea d'Urbanisme de l'Ajuntament de Vic. Imatges tractades per l'autora.
- I.2.31 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
- I.2.32 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
- I.2.33 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
- I.2.34 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
- I.2.35 Ajuntament de Montcada i Reixac, 1980. Imatge tractada per l'autora.

FONTS GRÀFIQUES

CAPÍTOL 3

#IMATGE FONT

- I.3.1
 - 1 Fallout, 2002
 - 2 Geographical Association, 2012
- I.3.2
 - 1 Departament for Communities and Local Government, 2001
 - 2 Departament for Communities and Local Government, 2001
- I.3.3
 - 1 Social Exclusion Unit, 1998
 - 2 Social Exclusion Unit, 1998
- I.3.4 Taula elaborada per l'autora
- I.3.5 Departament for Communities and Local Government, 2007
- I.3.6 Elaborat per l'autora amb base de Satèl·lite Google (15/01/2011)
- I.3.7
 - 1 NDC: West Ham and Plaistow, 2004
 - 2 Birmingham City Council, 2004
 - 3 Blackburn with Darwen Borough Council, 2002
 - 4 Sheffield Hallam University, 2006-2009
- I.3.8
 - 1 Centre West Community, 2000-2010
 - 2 New Cross Gate Trust, 2004-2010
 - 3 Easton and Lawrence Hill Neighbourhood Management , 2000-2010
 - 4 Easton and Lawrence Hill Neighbourhood Management , 2000-2010
 - 5 Easton and Lawrence Hill Neighbourhood Management , 2000-2010
 - 6 Easton and Lawrence Hill Neighbourhood Management , 2000-2010
- I.3.9 National Audit Office, 2004
- I.3.10
 - 1 Rockcreek, 2007
 - 2 Housing Authority of the City of Asheville, 2008
 - 3 Seattle Municipal Archive, 1995-2011
 - 4 Seattle Municipal Archive, 1995-2011
 - 5 Seattle Municipal Archive, 1995-2011
- I.3.11 Elaborat per l'autora amb base a la informació facilitada per Ros Everdell en data d'11 de febrer del 2011 via correu electrònic
- I.3.12 Elaborat per l'autora amb base de Satèl·lite Google (10/02/2011) i del Suffolk Construction, 2011
- I.3.13 Elaborat per l'autora amb base de Satèl·lite Google (10/02/2011)
- I.3.14 Elaborat per l'autora amb base a la visita durant els mesos de gener i febrer del 2011
- I.3.15 DSNI, 2010
- I.3.16 Ministerio de Fomento de España, 1895
- I.3.17 Cedit per l'Oficina de Barris, DPTOP, 2004 - 2008
- I.3.18 Cedit per l'Oficina de Barris, DPTOP, 2004 - 2008
- I.3.19 Elaborat per l'autora basat en el projecte de l'ARI del Casc Antic de Lleida
- I.3.20 Projecte ARI Ciutat Vella
- I.3.21 Elaborat per l'autora basat en Cabrera i Massanés, 2000

FONTS GRÀFIQUES

- I.3.22
 - 1 Jvr, 2005
 - 2 Gil, 2008
 - 3 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.3.23 EEAS, 2009
- I.3.24 European Communities, 2009
- I.3.25 European Commission, 2003
- I.3.26 European Commission, 2003
- I.3.27 Elaborat per l'autora
- I.3.28 Gemeente Amsterdam-Departament de Desenvolupament Social, 2008
- I.3.29 Gemeente Amsterdam-Departament de Desenvolupament Social, 2008. Editada per l'autora.
- I.3.30 Neumann & Williams, 2006
- I.3.31 Arxiu personal: Pagliuso, Ana. Singapur - 02/2011.
- I.3.32 Singapore Government, 2011
- I.3.33 Arxiu personal: Pagliuso, Ana. Singapur - 02/2011.
- I.3.34 Arxiu personal: Pagliuso, Ana. Singapur - 02/2011.
- I.3.35 Meng, Liu, & Wang, 2008
- I.3.36 Asianfiercetiger, 2010
- I.3.37 Google, 2009. Editada per l'autora.
- I.3.38 Urban Renewal Authority, 2005
- I.3.39 Urban Renewal Authority, 2005
- I.3.40 Urban Renewal Authority, 2009
- I.3.41 Urban Renewal Authority, 2009
- I.3.42 Urban Renewal Authority, 2009
- I.3.43 Elaborat per l'autora

CAPÍTOL 4

#IMATGE FONT

- I.4.1
- 1 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
 - 2 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.4.2
- 1 Imatge realitzada i tractada per l'autora, 2008.
 - 2 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris. Imatges tractades per l'autora.
- I.4.3 Mapes elaborats per l'autora utilitzant base de dades i GIS, 2013.
- I.4.4 Mapes elaborats per l'autora utilitzant base de dades i GIS, 2013.
- I.4.5 Gràfic elaborat per l'autora, 2012.
- I.4.6 Taula elaborat per l'autora, 2009, basat en informació facilitada per l'Oficina de Barris del Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008.
- I.4.7
- 1 Elaborat per l'autora, 2012.
 - 2 Elaborat per l'autora, 2012.
- I.4.8 Elaborat per l'autora utilitzant base de dades i GIS, 2013.
- I.4.9
- 1 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
 - 2 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
 - 3 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris. Imatge tractada per l'autora.
- I.4.10 Mapes elaborats per l'autora, 2013.
- I.4.11 Mapes elaborats per l'autora, 2013.
- I.4.12 Gràfic elaborat per l'autora, 2013.
- I.4.13 Mapes elaborats per l'autora, 2013.
- I.4.14
- C1 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
 - C2 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
 - C3 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
 - C4 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
 - C5 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
 - C6 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
 - C7 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
 - C8 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
- I.4.15 Taula elaborada per l'autora, 2013.
- I.4.16 Taula elaborada per l'autora, 2009.
- I.4.17 Taula elaborada per l'autora, 2012.
- I.4.18 Mapes elaborats per l'autora, 2013.
- I.4.19 Taula elaborada per l'autora, 2013.
- I.4.20
- 1 Ajuntament de Vic, 2005
 - 2 Ajuntament de Manlleu, 2009
 - 3 Ajuntament de Terrassa, 2009
 - 4 Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, 2007
- I.4.21 Mapa elaborat per l'autora, 2013.

FONTS GRÀFIQUES

- I.4.22 Mapa elaborat per l'autora, 2013.
- I.4.23 Elaborat per l'autora basat en el full d'avaluació de la Comissió de Gestió dels Fons, 2009.
- I.4.24
 - 1 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris.
 - 2 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
- I.4.25 Mapa elaborat per l'autora, 2013. - substituir manca 07 i 08
- I.4.26 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2010. Oficina de Barris.
- I.4.27 El País, 2003
- I.4.28 El País, 2008
- I.4.29 Taula elaborada per l'autora a partir de dades donades per l'Oficina de Barris de la Generalitat de Catalunya
- I.4.30 Ajuntament de Martorell, 2013. Fotos: Jordi Miralles
- I.4.31 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris.
- I.4.32 BCQ Arquitectes, 2007
- I.4.33 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris.
- I.4.34
 - 1 Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat, 2010
 - 2 Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat, 2011
 - 3 Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat, 2012
- I.4.35
 - 1 Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, 2007
 - 2 Ajuntament del Prat de Llobregat, Barris de Sant Cosme, 2008
- I.4.36 Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 2009
- I.4.37 Taula elaborada per l'autora, 2013.
- I.4.38 Mapa elaborat per l'autora, 2013.

IL·LUSTRACIÓ

#IMATGE FONT

I.5.1	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.2	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.3	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.4	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.5	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.6	Taula elaborada per l'autora, 2009 (actualitzada 2015)
I.5.7	Gràfics elaborats per l'autora, 2009. Actualitzats, 2015
I.5.8	Gràfics elaborats per l'autora, 2009. Actualitzats, 2015
I.5.9	Taula elaborada per l'autora, 2009 (actualitzada 2015)
I.5.10	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.11	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.12	Ajuntament de Badalona, 2008
I.5.13	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
I.5.14	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
I.5.15	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2007. Oficina de Barris.
I.5.16	Imatges i fotomuntatge realitzats per l'autora dintre del despatx Bellmunt i Andreu Arquitectes
I.5.17	Ajuntament de Badalona, 2008
I.5.18	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.19	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.20	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris.
I.5.21	Arxiu autora, 2008
I.5.22	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.23	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.24	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.25	Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat
I.5.26	Mapa elaborat per l'autora, 2009
I.5.27	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris.
I.5.28	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris.
I.5.29	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris.
I.5.30	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris.
I.5.31	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.32	Ajuntament de Manresa, 2009
I.5.33	Ajuntament de Manresa, 2009
I.5.34	Ajuntament de Manresa, 2009
I.5.35	Ajuntament de Manresa, 2009 i arxiu autora, 2015
I.5.36	Ajuntament de Manresa, 2009 i arxiu autora, 2015
I.5.37	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris.
I.5.38	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris.
I.5.39	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris.
I.5.40	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris.
I.5.41	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2009. Oficina de Barris.
I.5.42	Mapa elaborat per l'autora, 2015
I.5.43	Mapa elaborat per l'autora, 2009

FONTS GRÀFIQUES

- I.5.44 Mapa elaborat per l'autora, 2015
- I.5.45 Mapa elaborat per l'autora, 2015
- I.5.46 Ajuntament de Lleida, 2009
- I.5.47 Mapa elaborat per l'autora, 2015
- I.5.48 Mapa elaborat per l'autora, 2015
- I.5.49 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
- I.5.50 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
- I.5.51 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
- I.5.52 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
- I.5.53 Mapa elaborat per l'autora, 2015
- I.5.54 Mapa elaborat per l'autora, 2015
- I.5.55 Ajuntament de Terrassa, 2009
- I.5.56 Ajuntament de Terrassa, 2009
- I.5.57 Ajuntament de Terrassa, 2009
- I.5.58 Mapa elaborat per l'autora, 2015
- I.5.59 Arxiu autora, 2008
- I.5.60 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris.
- I.5.61 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris.
- I.5.62 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris.
- I.5.63 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris.
- I.5.64 Arxiu BCQ Arquitectes
- I.5.65 Mapa elaborat per l'autora, 2015
- I.5.66 Mapa elaborat per l'autora, 2015 i imatges Ajuntament de Sant Cosme, 2009
- I.5.67 Mapa elaborat per l'autora, 2015
- I.5.68 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris.
- I.5.69 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris.
- I.5.70 Ajuntament de Sant Cosme de Llobregat, 2009
- I.5.71 Mapa elaborat per l'autora, 2015
- I.5.72 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
- I.5.73 Ajuntament de Cornellà de Llobregat
- I.5.74 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
- I.5.75 Mapa elaborat per l'autora, 2016
- I.5.76 Mapa elaborat per l'autora, 2016
- I.5.77 Mapa elaborat per l'autora, 2016
- I.5.78 Mapa elaborat per l'autora, 2016
- I.5.79 Mapa elaborat per l'autora, 2016
- I.5.80 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
- I.5.81 Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2008. Oficina de Barris.
- I.5.82 Mapa elaborat per l'autora, 2016
- I.5.83 Mapa elaborat per l'autora, 2016.
- I.5.84 Mapa elaborat per l'autora, 2016.
- I.5.85 Mapa elaborat per l'autora, 2016.
- I.5.86 Mapa elaborat per l'autora, 2016.

FONTS GRÀFIQUES

ILUSTRACIÓ

#IMATGE FONT

I.5.87	Mapa elaborat per l'autora, 2016. Algunes imatges extretes del Google Maps, 2008 i 2015.
I.5.88	Mapa elaborat per l'autora, 2016. Algunes imatges extretes del Google Maps, 2008 i 2015.
I.5.89	Mapa elaborat per l'autora, 2016. Algunes imatges extretes del Google Maps, 2008 i 2015.
I.5.90	Ajuntament de Sant Boi de Llobregat, 2011
I.5.91	Mapa elaborat per l'autora, 2016.
I.5.92	Ajuntament de Canovelles i Granollers, 2005
I.5.93	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
I.5.94	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
I.5.95	Mapa elaborat per l'autora, 2016.
I.5.96	Mapa elaborat per l'autora, 2016. Algunes imatges extretes del Google Maps, 2011 i 2015.
I.5.97	Mapa elaborat per l'autora, 2016. Algunes imatges extretes del Google Maps, 2011 i 2015.
I.5.98	Mapa elaborat per l'autora, 2016. Algunes imatges extretes del Google Maps, 2011 i 2015.

FONTS GRÀFIQUES

CONCLUSIONS

#IMATGE FONT

I.C.1	Arxiu personal, 2006 i Ajuntament de Martorell, 2013
I.C.2	Arxiu personal, 2003 i 2008.
I.C.3	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006 i 2009. Oficina de Barris.
I.C.4	Arxiu personal, 2016
I.C.5	Arxiu personal, 2016
I.C.6	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
I.C.7	Departament de Polítiques Territorials i Obres Públiques, 2006. Oficina de Barris.
I.C.8	Arxiu personal, 2016

T

TRADUCCIONS

T

TRADUCCIONES

INTRODUCTION	399
CONCLUSIONS	409

IMAGES

I.I.1– Examples of areas that require special attention: old, extensions and suburban housing estate.	400
I.I.2– Act to improve urban areas and towns that require special attention (1st edition published by the Government of Catalonia).	402

PREAMBLE

“LAW OF IMPROVEMENT DISTRICTS, URBAN AREAS AND VILLAS THAT REQUIRE A SPECIAL ATTENTION”

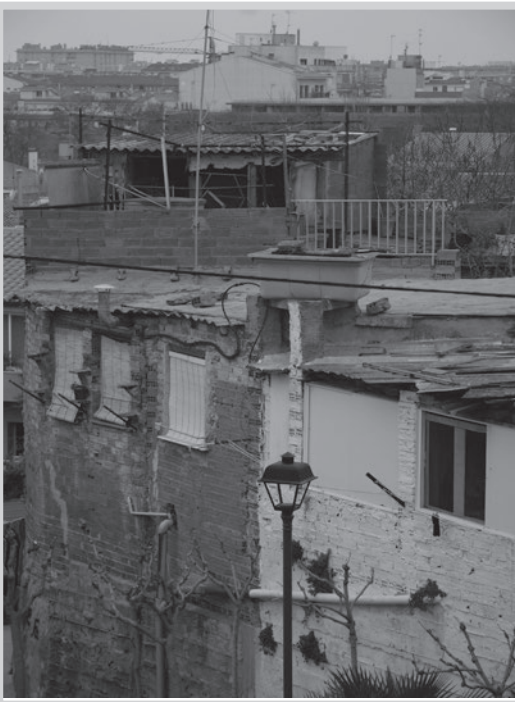
The development in the last twenty-five years of the towns and cities of Catalonia can be considered, in general terms, positive. Thus, most areas are now neat and better equipped than what the government and the democratic councils found before. However, due to the historical conditions in which they were formed and developed, many areas of the cities of Catalonia suffer major social and urban problems that often, instead of improve or solve, rather tend to worsen.

Among these areas there are some cases which suffer processes of urban regression, demographic problems (caused either by the loss or the excessive growth of the population) and economic and social gaps. They are, in many cases, old neighborhoods and historic centers, suburban extensions created without a plan or a budget for adequate facilities, housing developments and marginal urban areas (1.1.1). Problems of diverse nature often converge in such areas, in many cases affecting the condition of the buildings, urbanization and services network; the existence of public space; the equipment endowment; the concentration of groups of citizens with special needs; the accessibility and public transportation; the economic development; the commercial activity and the citizenship's security. These circumstances not only negatively affect the welfare of citizens living in these areas but are an obstacle to social cohesion and economic development.

This is why certain neighborhoods and urban areas of Catalonia today still require a special attention from the Public Administration. An attention beyond sectoral intervention; an attention that engages comprehensive actions and aims at the physical rehabilitation as much as at the environmental sustainability, social welfare and economic revitalization. These actions must be directed to the entire community of the district or the affected area in order to turn space and public facilities into factors of social and personal development, generators of social and cultural networks that foster cohesion and social and cultural identifiers.

The Administration –Generalitat and city councils- has implemented this kind of interventions in the past, some of them with a remarkable success and even attracting international attention. Such actions often counted on the involvement of the Spanish Government, the effort of the private promoters, the participation of neighborhood associations and the contribution of the European institutions (channeled through the Urban program).

The purpose of this Act, about which the Local Government's Commission of Catalonia has issued a favorable report, is precisely to extend these actions to all districts and urban areas of Catalonia in the need for them. Thus, in the context of the local and regional competencies recognized by the 9th Article of the Statute of Autonomy and the 66th Article of the revised text of the Municipal Law and local regime of Catalonia, and in accordance with the 8th final regulation of Law 2/2002 of Urbanism, from March 14, "provides the Administration with the specific instruments suitable for this purpose."

I.1.1

I.1.1- Examples of areas that require special attention: old, extensions and suburban housing estate.

INTRODUCTION

The preamble of *Law 2/2004, from June 4, for the improvement of neighborhoods, urban areas and towns that require special attention* (I.O.1) can be divided into four areas:

- Transformation and current status of the neighborhoods.
- Need for the implementation of comprehensive intervention programs dedicated to correct urban, social, environmental and economic imbalances of some neighborhoods.
- European solution with examples of overall programs.
- Creation of a specific instrument for carrying out the intervention programs.

These four topics are the guiding thread of this work.

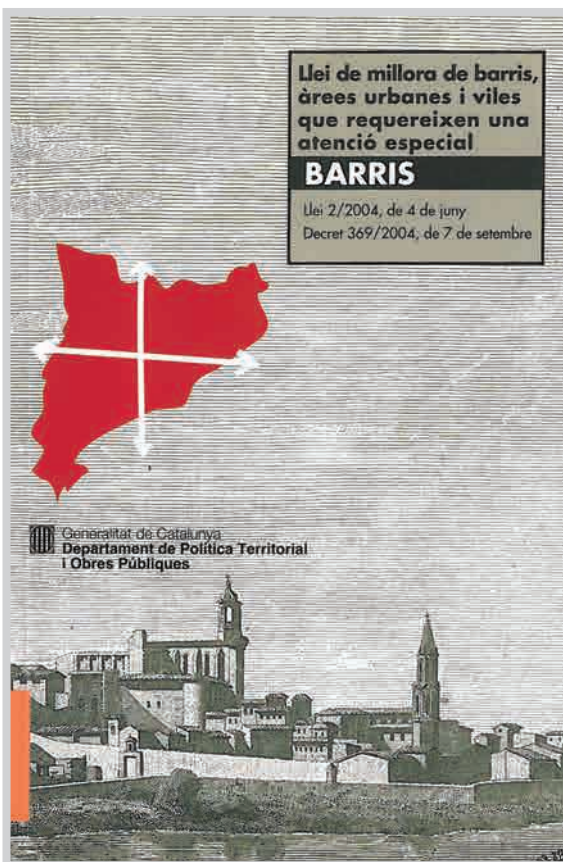
The second chapter explains the creation and transformation of the three types of areas mentioned in the second paragraph of the preamble: "downtown areas or historic centers, suburban extensions developed without planning, and housing estates." Each section approaches one of the three types, and at the end summarizes the current situation. This chapter will help the understanding of the transformation processes suffered by the downtown areas and the creation of certain suburban extensions and housing estates in the 60s and 70s in Catalonia.

Given the extreme situation of some of these areas, the need for implementation of comprehensive intervention projects to correct the urban, social, environmental and economic imbalances was urgent. Mainly due to Spain's late industrialization, such "imbalances" appeared earlier outside Spain. As a result, countries such as England, Holland, France and the United States were already applying comprehensive programs to address urban regeneration several years before. Due to the experience and the relevance they provide, the third chapter analyzes relevant programs aimed at the sustainable and integral urban regeneration: the New Deal for Communities in England; the Neighborhood Initiative Dudley Street in Boston; the ARIs and the URBAN initiative in Spain, the Amsterdam Wijkaanpak in the Netherlands, and the 4 Rs of Hong Kong. The study of these projects is intended to bring a better understanding on the origin of the Neighborhood Law and its application.

The last paragraph of the preamble provides the Administration with specific instruments to extend actions similar to the URBAN initiative kind as a response to the areas that require special attention. Hence, the fourth chapter is devoted to analyze and explain these instruments under five topics:

- Areas aim of the project.
- Financing funds established by law.
- Content that any comprehensive intervention project should have.
- Management of the projects' implementation and the actions' execution.
- Evaluation, divided into three stages: the initial overall project; the one made during the execution of the project, and the one regarding the impact of the project.

In the fifth chapter, the most relevant projects are selected (from the universe of completed analysis as of November 2015), based on the verification of the first four structuring hypotheses of this study. The analysis considers only physical actions and, in some cases, a mention of a significant social or management actions.

I.1.2

I.1.2– Act to improve urban areas and towns that require special attention (1st edition published by the Government of Catalonia).

STRUCTURING HYPOTHESES

The comprehensive intervention projects are more specific, and consequently perform better, in areas where some kind of urban planning had already been developed.

There is a “proper setting” for the development of a project under the guidelines of Law 2/2004: a medium-sized town, with administrative management capacity and financial solvency to properly deal with the package of measures of the project, and some level of associative network involved in the whole process.

The more transversal and comprehensive an urban regeneration project is, the better results it will obtain.

When it comes down to urban regeneration, the project is important, but the management of the actions and working teams is essential to obtain satisfactory results.

The comprehensive intervention projects must be tailored according to the needs of each location.

The comprehensive intervention projects submitted during the first five calls tend to differentiate themselves in terms of action strategies on the territory, in line with the three different types of neighborhoods.

The outcome evaluation of the comprehensive intervention projects should be developed under a concise, understandable system of Key Performance Indicators.

C

CONCLUSIONS

C

CONCLUSIONS

6 CONCLUSIONS

409

IMAGE LLIST

C.1 – Improving connectivity and accessibility in the neighborhood of La Vila in Martorell.	396
C.2 – Improving accessibility in the districts of Serra d'en Mena, Sta. Coloma de Gramenet - Badalona).	396
C.3 - Safe Way to School in L'Hospitalet de Llobregat.	396
C.4 – Improving accessibility of buildings in the districts of San Ildefonso and Collblanc - La Torrassa.	398
C.5 – Current status of the housing in the neighborhood of San Ildefonso.	398
C.6 – Building in the district of Ca n'Anglada.	398
C.7 – Socials projects, mainly, for teenagers.	400
C.8 – Graffiti wall in the CEIP Gali district of San Ildefonso.	400

CONCLUSIONS

After introducing, transforming, exemplifying, solving and implementing its concepts, tables, images and maps, the term “integral intervention project” (IIP) acquires a more complete sense. *“It is Comprehensive in the sense that a project is shared; a commonly desired neighborhood among politicians, involved professionals and citizens. It is Comprehensive since the interventions are coordinated and efforts are combined, always keeping the global perspective and the effects it may deliver on other fields or social dimensions despite that results can materialize in a sectoral form. Comprehensive as it reduces inequalities within a context of general improvement of the neighborhood's life conditions; Comprehensive as it guarantees that the analysis unit and the action unit match from a methodological and operational perspective.”*¹ The national and international programs included in this study help to build comprehensive and transversal projects, just like the contemporary urban planning demands.

The main features of this project model are as follows:

- **Strategical:** when it strengthens and focusses on potentialities, being at the same time flexible and a multiplier of the social, economic and expertise resources.
- **Global:** since it is capable of acting locally –in the neighborhood- and affecting globally to the town. It is also global in the implementation as a whole when it implements actions in all areas of urban life.
- **Intense:** due to the wide range of resources concentrated in a very specific territory.
- **Participatory:** because it promotes engagement more than strictly informing. It seeks for consensus among the involved parts during all the creation process.
- **Time-Bound:** enclosed in time, which means being committed to a calendarized action plan, with starting and ending dates.
- **Effective and efficient:** in order to achieve, with limited time and resources, a series of objectives.

The management of such projects is usually complex, given the wide variety of scopes in which it has to Law. Besides, not only short term but also mid and long term actions are necessary in order to achieve the goals. It is for that reason that a transversal working methodology must be created.

The comprehensive projects' management has created new circuits, new forms of relationship. Concretely, with the Neighborhood Law, different departments in Catalonia's government (Generalitat) work together for the first time to promote the improvement of a territory. What is more, the Law encourages that, although the actions are performed with the regional government, the decision-making on where, how and when to apply the resources falls on the local administrations. Thus, the relationship between the Generalitat and the city councils became much closer; a major feature in such interventions given that co-operation between administrations is determining since proximity is essential for the urban policies.

¹ (Pérez M. , 2010)

CONCLUSIONS

In all studied programs in the city councils, or responsible local administrations, some collaborative dynamics arose among the different Services, helping in eliminating boundaries among them with the consequent budget concentration and criteria standardization that transversality brings. This has allowed a complete vision of each project as a whole, a better communication, coordination and networking.

With no exception, a narrowing of the relationships between local administrations and the citizenship was observed in all programs. This brought more participation and, more importantly, a stronger connection to the project and the territory. Also increased the work with organizations and shared responsibility.

Despite the undeniable positive values of the active participation of the local community in the whole implementation process, one of the obstacles the IIP managers had to overcome was the weak involvement and awareness from a significant portion of the neighbors (more acute in the bigger neighborhoods in Catalonia, more subtle in Amsterdam), just like the lack of social networks and effective participation channels. In most of the projects, citizenship participation focused more on the daily management of the program via direct contacts, either with the program technical staff, the management office or the council office.

For that reason, the settlement of the project management's office in an accessible location inside the territory is a key action. The office is a landmark for all those willing to raise questions or requirements about the program, and, in addition, it acts as an information and dissemination point regarding the program and all the activities taking place in the neighborhood.

In the case of IIP within the framework of the Neighborhood Law, the execution's process of works initiated only, in general, from the second year on. In the first year, normally, are carried out tasks of organization and personal resources, drafting of projects and programs development. In fact, according to the rates of execution of the IIPs studied, these actions have a peak within the last two years of the whole IPP implementation. The disadvantage of this form of operation, especially in the construction of public space, is the need for concentration works in the territory and, consequently, the inevitable inconvenience to residents. This could be minimized if the initial IIP had to contain part of the executive projects of physical actions. So while other projects are written, some could begin during the first year of implementation of the IIP, considering approval processes and public exposure.

Regarding to the Neighborhood Law, the calls from the Fund for Neighborhood Development fostered the creation of a huge amount –more than in any other studied program- of projects, and therefore, opportunities of professional discussions about urban and social regeneration. Accordingly, such projects require a new professional profile able to manage and coordinate different actions in a transversal, versatile way, and above all, doing it with a technical vision on the Architecture and Urbanism, Law, Sociology and Anthropology. That is, a professional profile with very adapted competences to the new trend of the Public Administration: more street-level than office-wise focus, adaptability and versatility, knowledge of the population (keen on talking, hearing and motivating), analysis capability, need's detection skills, preventive will and ability, someone able to keep a wide vision of the project and to work in a network, with knowledge to adequately manage budgets, organized and planner, creative, constant and available.

I.C.1

I.C.2

I.C.3

C.1 – Improving connectivity and accessibility in the neighborhood of La Vila in Martorell.
 C.2 – Improving accessibility in the districts of Serra d'en Mena, Sta. Coloma de Gramanet - Badalona).
 C.3 - Safe Way to School in L'Hospitalet de Llobregat.

CONCLUSIONS

“The logic of the comprehensive intervention, the participation culture and the active involvement of the neighborhoods or entities and the effort so it can be done from the local administration have to be, more and more, mechanisms in order to avoid that demographic, cultural or external economic factors erode the cohabitation, the connections and the social relationships in the neighborhood; that is: they have to produce stable neighborhoods”²

An additional relevant issue is the complementarity and the merge between the comprehensive urban regeneration programs and the applicable law or the urban policies (inside and outside Catalonia), which is nowadays essential for the urban health in a town. These programs are, without a doubt, political instruments which allow for change in the social, economic, urban and architectonic dynamics, thus regenerating the local identity and applying a new urban, social and economic concept in the involved areas (I.5.1).

By the end of the first decade in the 21st century, the economic crisis dramatically affected the development of such projects, but from an optimistic perspective it can be said that the actions taken at a socioeconomic level stopped some inertia, in the way they got some risk situations back on track and avoided social fracture among populations, therefore preventing the current situation from getting even worse.

The deployment of IIP gave a boost to areas in the urban, environmental and socioeconomic fields, although in different proportions. Note that each place has its own dynamic, as mentioned in the previous chapter, and even though the overall concept can be reproduced on another level, its implementation must be designed and intended specifically for the area to generate unique and tailored projects for the region.

URBANIZATION AND ACCESSIBILITY

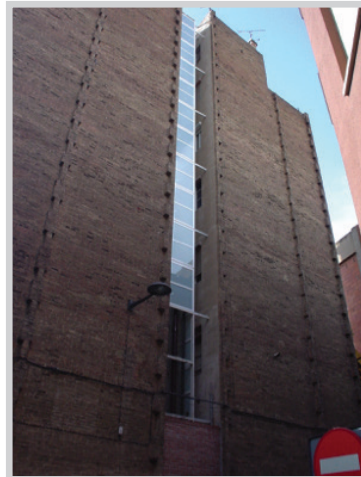
Regarding the quality of the public space, it can be stated that the effect of the IIP's in the studied cases has been fundamental for improving the general starting point. Generally speaking, the physical interventions helped to integrate the areas to the rest of the city (I.C.1); to increase the traffic safety, mainly for the elder and kids (I.C.3), through measures of traffic calming and sustainable mobility; to improve the public space and its use, since they seek to increase the sense of belonging in the population; to promote street culture, considering that the areas permit performances, exhibitions, fairs and especially the cultural interchange and gender equality, by providing with better illumination and removing architectonic barriers (I.C.2 | I.C.3). The better connection to the rest of the town and its facilities, mainly the city ones, has boosted the local trade, indeed quite important in the regeneration of a neighborhood.

Despite the significant physical changes experienced by districts, there is still, greater or lesser extent, negative social dynamics unsolved or that have changed over time, but still require the introduction of new programs to meet their needs. It is quite true that the physical changes are visible immediately, but after a few years of conclusion of certain IIP, the social changes produced should also be visible.

² (Pérez M. , 2010)

I.C.4

I.C.5

I.C.6

C.4 – Improving accessibility of buildings in the districts of San Ildefonso and Collblanc - La Torrassa.
C.5 – Current status of the housing in the neighborhood of San Ildefonso.
C.6 – Building in the district of Ca n'Anglada.

CONCLUSIONS

And they are, in some areas, such as neighborhoods in Amsterdam or in Roxbury, San Cosme, Collblanc and Tower, among others. But elsewhere the social situation is still quite sensitive. In addition to Continuity Plan, which should be further expanded in time, it would be necessary that each physical action had a social one tied, so that the IIP were truly comprehensive.

HOUSING, GENTRIFICATION AND SOCIAL SEGREGATION

Three concepts closely connected that can make an entire neighborhood be really regenerated or not.

*"...rehabilitation of a neighborhood is done mainly through the rehabilitation of housing and its comfort conditions."*³ With this statement Bohigas drew attention, as in 1989, due to urban regeneration must always be from the hand of housing policies, in another way is not possible to completely regenerate a neighborhood, and only does makeup. As mentioned in section 3.7 of this document: "The housing problem works as an engine for urban regeneration." Of the programs that have been studied, although almost all were born from the need for dignified housing, the only one that really seems to have solved the above problem successfully to date, is the neighborhood of Roxbury (Dudley Street neighborhood) in Boston, curiously, had one of the highest potential gentrification within the universe of the cases studied (proximity of downtown Boston and major universities).

However, the application or not of housing policy is not solely responsible for phenomena as segregation and gentrification. As stated Sako Mustert⁴ et al: *"economic segregation in neighborhoods cannot be counteracted by housing market rules and regulations alone. Individual choices of residents lead to more homogeneous neighborhoods, either low income neighborhoods or high income neighborhoods. However, residential mobility is not always a matter of individual choice alone. There are many limitations related to access and affordability when there is scarcity on the housing market. Also, regulations may produce several constraints. The economically stronger households will more easily find a place that fits their position. The economically weaker may be more or less forced to move, for instance when the character of a neighborhood changes significantly, as some of the gentrification literature claims."*

Another subject demanding for attention in the Catalan areas is Housing. The actions of the IIP resulted to have little strength facing this issue. The lines of funding for rehabilitation of the common elements of buildings (I.C.4), opened in the majority of areas, did not get the desired success for different reasons, including lack of investment in the private sector. The other significant element was that, since the grants were meant for the common elements, the inside of the homes remained with serious deficiencies and not complying with the applicable Habitability Laws. As an integral tool for urban regeneration, Neighborhood Law should be more conclusive in what does refer to housing and bond the subsidy of the Fund of Development Neighborhood with municipal housing policies.

³ (Bohigas, 1989)

⁴ (Sako, Wouter, Marjolijn, & Jan, 2014)

CONCLUSIONS

In all areas studied, except in the North American and Dutch cases, one can say that actions had been done in the physical regeneration thinking “physical regeneration causes social regeneration.” Judith Gifreu⁵ says, related with the British neighborhood, that “*even the most critical of the nature of the Urban Development Corporation⁶ do not hide that without their intervention and stimulus that were generated would have been impossible to get the results they achieve. The physical transformation took place, and further in a record time...*” This statement also serves for other case of studies and, of course, for the IIP within the framework of the Neighbourhood Law. It is true that the physical changes are visible in the Catalan’s neighborhoods and strength exemplified herein. However, the social sector is still a pending issue for many of the areas that went through the integral intervention programs studied.

Considering the Catalan areas, most of them will have to focus and concentrate efforts, as did the British UDCs since the late 80s, in the infrastructure and social facilities (subsidized housing or formulas to promote fair housing affordably priced) because “*Urban regeneration, ..., by itself is not an instrument to combat socio-spatial segregation. At this point you should consider the need for intervention programs with a social and qualitative nature and micro scale as primary tool aimed at improving the situation of the most vulnerable populations.*”⁷

Another highly relevant, which is common in most of the cases studied, is the concentration of immigration (considering all types of this phenomenon) and social segregation. According to Sako Musterd⁸, “*segregation and concentration, no straightforward concepts that require cautious treatment, and their relations with Integration have to be understood before decisions are made about interventions and targeted policies in these spheres.*”

Still states the “*with regard to the potential effects of immigrant concentrations it was shown that concentrations, more precisely those of own group immigrants, may have temporary positive effects in initial stages of settlement in the country of destination... However, we could show that this association (immigration + gentrification) seems to favour non-immigrants and Western immigrants in particular, not immigrants from less affluent countries of origin.*”⁹ One of the major difference between the concentration of immigrants with or without resources, no matter the origin usually is that the first group is placed in areas without major social and planning failures, which may or may not have been gentrified, and the second group eventually occupy “*residential areas predisposed to overcrowding*”¹⁰.

⁵ (Gifreu Font, 1997)

⁶ Term used to describe organizations begun by the British Government for the development of marginal areas.

⁷ (Tapada-Berteli & Arbaci, 2011)

⁸ (Musterd, 2011)

⁹ (Musterd, 2011)

¹⁰ (Tapada-Berteli & Arbaci, 2011)

CONCLUSIONS

Marcuse¹¹ states “the major question is not whether the city can avoid abandonment, control gentrification, eliminate displacement, or even how the city can accomplish these things, but whether the desire to do them exists. That is a question that can only be answered in the political arena.” This statement shows does not take away the responsibility of the technicians who develop planning tools, but rather that puts even more; ie the documents are required to be written in a more complex, more detailed and more powerful way in order to ensure that the city works with dignity for everyone regardless of “outside forces.”

It can also be said that the phenomenon of gentrification¹² is closely connected to the attractiveness of a particular site. It is easy to understand, even been to Law against, that there is gentrification in London, Boston, Hong Kong, Singapore, Amsterdam and Barcelona. Large cities that receive waves of immigration seeking for a better quality of life. Of the cases presented in this document, the neighborhood of Roxbury, Boston, is one that had more risk of a strong process of gentrification and was, from the beginning, were it worked better and the above topic has currently the best results: a fair neighborhood for its residents and their families.

However, it is difficult to think that Catalan, and other world, medium¹³ and small cities suffer acute gentrification. For the above phenomenon appears, the districts in question would have to overcome the stigma and offer some attractive strong enough in order to be more interesting live in one of these places, rather than other districts without the urban and social shortcomings of those areas. The concept of gentrification cannot be forgotten so that does not happen again, however it couldn't become an obstacle to start and implement integral intervention processes.

Thus, we can say that it is important to continue with the integral urban regeneration programs, but it is crucial do it jointly developed policies to support immigration, trying to avoid the evolution of the homogeneity of communities, in any level, and encouraging social cohesion.

CITIZENSHIP PARTICIPATION

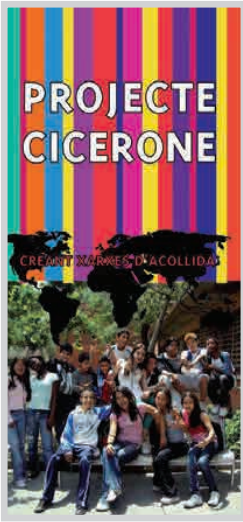
The social involvement created, quite often, a collaboration process in the modelling and monitoring of the works on the facility equipment and the public space (of the districts studied can be mentioned the Amsterdam's neighborhood, Roxbury, Casablanca and San Cosme), with the main goal of generating in the citizens a sense of identity, and consequently of ownership and responsibility for such spaces.

The new behaviors and dynamics set up by the execution of the IIPs require a measurement of the physical and organizational structures for the participation in the neighborhoods, but it also necessary that the neighbor associations lay out some inner changes in order to adapt to the new needs of the local communities.

¹¹ (Marcuse, 1985)

¹² Used for the first time by Ruth Grass the year of 1964 in England and hued by authors such as Chris Hamnett (Hamnett, 2003) and Peter Marcuse, among others.

¹³ Areas most suitable for the application of IIP under the Neighborhood Law according to a hypothesis that structured this study.

I.C.7

I.C.8

C.7 – Socials projects, mainly, for teenagers.
C.8 – Graffiti wall in the CEIP Gali district of San Ildefonso.

CONCLUSIONS

Unfortunately, the ones who better know the IIPs are those who were part of them. On the other hand, despite the multiple communication efforts from most local Administrations surveys, conducted for the assessment final reports, showed that a significant portion of the neighborhoods' population (especially in the larger towns) have not heard about of their respective projects. The solution to this problem goes beyond the scope of this study, but it goes through inevitably to a greater presence of experts from different areas of activity in the territory.

CULTURAL PROGRAMS

The leisure and culture programs moved from a classic model of cultural programming (e.g. markets and local fairs) into a new innovative, territory-oriented model, understanding culture as a tool for the social cohesion and strengthening of the neighborhoods' sense of identity (e.g. fairs with a strong component of intercultural exchange, street theater, sport programs in the public space). This change has helped to keep an adequate use of the facilities and the public space.

CHANGES IN THE IIP

As in any other project, the steps taken in the Integral Intervention Projects have been adaptable and had a remarkable dynamism. Such adaptation was produced not only due to changes in the environment and the opportunities arisen in the different spheres of implementation, but also because in most of the neighborhoods they worked along with the citizens, associations and affected entities. On other occasions, changes came from external facts such as the delays in the expropriation processes or disagreements between the Administration and the owners when performing restoration projects.

That brought, occasionally, the need for redefining projects and actions and nuance the perspective and interests set in a generic way in the original IIP. It is a fact that the modifications were much less relevant in the cases where studies prior to the IIP implementation were performed.

MULTIPLIER EFFECT

This impact, generally present in all the studied neighborhood's projects, reinforces the statement that the Neighborhood Law generates positive dynamics in the area where it is implemented. It also denotes coherence in the Administration regarding the concentration and alignment of investment in areas with special needs of regeneration and socioeconomic trend.

EVALUATION SYSTEM

Regarding evaluations, especially at the end of project implementation, is appropriate to emphasize that, despite efforts to conduct the global evaluation standardized by the Neighborhoods Law, still lacks a single instrument for assessing the impact of the implementation of IIPs in the territory because it seems evident that:

- redevelopment of public spaces improves the image of these neighborhoods;
- the opportunity to enjoy subsidies for the renovation of the common elements of buildings, increases the number of buildings rehabilitated;
- the development of processes of social dynamization makes residents more involved;
- the creation of courses to promote social inclusion induces the population enrollment.

CONCLUSIONS

In Catalonia, the existing key performance indicators framework is not able to assess this typology of projects, with so many inputs and outputs. But, furthermore, some questions must be set out and answered:

- Is the public space re-urbanization by itself enough to change stigmatized image of these areas?
- Are they performed restoration works really comprehensive, or were they only a superficial “paint job”?
- Should we get deeper in the re-evaluation of the housing policies?
- Is a truly new participation culture developed in the city councils and the population coming from the citizen participation processes?
- Do the many imparted courses produce the citizen’s inclusion in the job market?

Such issues, among others, could be approached by a KPI framework which really shows the results in the neighborhoods during and after the intervention. In the Amsterdam and Hong Kong programs interesting KPI systems were developed which follow up the interventions on a yearly basis, thus giving a real-time map of the project development.

For the IIPs within the Neighborhood Law, a performance evaluation should be done, at least, when the project is half implemented, so adjustments or major changes could be made when needed. Nonetheless, it is quite positive that there is a process of assessment of the IIP’s actions, in where the different collectives are involved.

Regarding the IIP final performance reports of the Catalan neighborhoods it can be stated that, despite a certain level of standardization, they become a powerful tool for the future interventions to be done when elaborated accurately. The vast majority of the final assessment reports do not include images and are too concerned about the physical indicators. Probably the human factor is the best possible indicator.

There is a widespread concern among the Catalan neighborhoods which have finalized their IIP due to the vacuum left after the interventions, especially those related to the socioeconomic programs. For that reason, in most of the studied cases the Continuity Plan was requested.

CONTINUITY PLAN

As a general rule, the studied areas show socioeconomic issues which still require interventions from the public agents. A 6-year urban regeneration program like those proposed by the Neighborhood Law has a remarkable material impact, but is not able to reshape consolidated negative dynamics. For that reason, the IIP should Law as the engine to start a transformation process which needs strategies and goals in the mid and the long terms, and therefore a significant dimension beyond the IIP itself.

CONCLUSIONS

FUTURE

According to a document written by a group of University Institute of Urban Planning at the University of Valladolid¹⁴, *“integral urban regeneration in Europe has an instrumental and specific character that, far from conduct to a global approaches, reduce their field of action to a limited areas and issues.”* One of the pillars of this document, which has been widely discussed and exemplified is the specificity of each IIP should have to achieve successful results. Thus, the problem is not that integral urban regeneration is specific, rather it is the lack of a global and strategic planning instrument to connect all these programs and integral urban regeneration projects within a municipality.

The private sector has a limited edge to produce urban actions that involve the formulation of planning figures capable of generating systems for the collective through the urban process execution. It is therefore important to promote from the public sector, through specialized agencies, formulating special plans territorially strategic that can generate scales of intervention and critical mass large enough to mobilize sufficient public and private economic investment in order to obtain more spaces for collective use and renovation of housing.

Still according to the same research group *“many urban regeneration programs have as targets orchestrate certain housing policies. Thus, we can say that regeneration, more or less integrated, became an instrument for the implementation of housing policies in certain neighborhoods, but do not orient policies aiming he city as a whole.”* In the case of IIP within the framework of the Neighborhood Law mentioned fact did not happened, and mostly unfortunate, because the law only allows the common property rehabilitation proceedings and do not acts as a planning tool, although some urban planning actions can be financed.

The critique of this group is relevant in terms of the need, as mentioned before, that the integral urban regeneration programs acting as urban planning instruments in terms of housing policies.

The urban policies and regeneration programs should be related to the planning, relationship that today is almost non-existent, with the aim of constructing models of cities and employment more humane and fair to everyone and not just “emergency patches.” However, for this to happen, the planning documentation process should be more agile, otherwise what was executed in the last 12 years in Catalonia still had not passed initial approval.

¹⁴ (Álvarez Mora, Roch Peña, Castrillo Ramón, & Rivas Sanz, 2010)

CONCLUSIONS

The integral urban regeneration processes are, still, in a “quite elementary”¹⁵ phases. It is true that lacks extensive experience in this field, the management of this type of intervention is complex and has not over find a perfect formula, if it exists, and that the scale in most of the projects, has been the side of the “brick.” But it is also true that in few countries were written many projects¹⁶ with the desire to be integrals, so many people were involved in the transformation of neighborhoods and cities, many social programs were written and executed during these last 12 years as from the first edition of the Neighborhood Law. In Catalonia, the Neighborhood Law created a kind of laboratory for urban regeneration. In all districts they learned a lot and must still be working, but it would not be fair to say that the projects within the framework of the Neighborhood Law did not leave any footprint the territory. Maybe did not has been made the best way possible, but it was done and, more importantly, was forced to think about the integral regeneration and transversal work.

“The obvious positive effects of urban regeneration ... could not be confused or hide the parallel processes of exclusion and urban segregation hardly visible in the public space. It cannot be ignore or alter the roadmap for the ideal of a truly equitable urban regeneration, we should not give up the aim to build a fairer city in which citizens, foreigners or not, are able to access a dignified housing and be an active element in the cities.”¹⁷

¹⁵ (Álvarez Mora, Roch Peña, Castrillo Ramón, & Rivas Sanz, 2010)

¹⁶ More than 300 projects integral intervention enter as applications for the grant of the Fund of Development Districts between 2004 and 2012.

¹⁷ (Tapada & Arbaci, 2011)

